F.D. nr 501
v. 2

CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI
DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÂNT

F.D 472 / vol 17
D 17448/2

Linia VIKING

179205
D 017448, Vol. 17

CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI

— DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÎNT —

Pentru uz intern

LINIA VIKING

Seria 853

— 1969 —

DIN PARTEA REDACȚIEI

Concepută inițial ca o carte în care se intenționa să se prezinte exclusiv situația Confederației elvețiene în cel de-al doilea război mondial, lucrarea de față a devenit, în cele din urmă, istoria, destul de cuprinzătoare, a zbuciumatei existențe a unei rețele de spionaj, ajunsă celebră prin aportul pe care l-a avut în evoluția ostilităților dintre monstruoasa mașină de război hitleristă și cei ce s-au opus cu înverșunare și cu un nemaiîntîlnit spirit de sacrificiu trufiei fasciste și inimaginabilei sete a acesteia de a cuceri lumea.

Cele peste 200 de pagini — scrise într-un stil alert și ușor accesibil, care vădește, în egală măsură, o reală îndemînare și o amplă documentare din partea autorilor — conțin, descrise pe larg, atît neobosita activitate a rețelei de spionaj a lui „Lucy" — formată dintr-un grup de ofițeri superiori și generali ai Wehrmachtului, cu vederi antinaziste, și condusă de un modest publicist german, Rudolf Roessler, stabilit în Elveția cu cîtva timp înaintea declanșării războiului — cît și nu mai puțin intensa preocupare a serviciului secret al armatei germane, condus de abilul și lipsitul de orice scrupule S.S.-Brigadeführerul Walter Schellenberg, de a descoperi această rețea.

Diferitele combinații și acțiuni țesute din umbră sînt măiestrit creionate pe fondul unor raporturi germano-elvețiene

şubrezite de înclinaţia, prea puţin disimulată, a Elveţiei spre ţările aliate.

Germania cunoştea că neutralitatea Elveţiei oferea un cîmp larg de acţiune serviciilor informative ale adversarilor săi, dar, neavînd dovezi în acest sens, făcea tot posibilul să le obţină. La rîndul lor, conducătorii armatei şi cei ai serviciului secret elveţian s-au străduit tot timpul să nu ofere asemenea dovezi Germaniei naziste, întrucît trupele Reichului ar fi invadat, cu siguranţă, ţara cantoanelor — insulă a păcii — aparent liniştită — în mijlocul necruţătoarelor valori ale distrugătorului cataclism care a fost cel de-al doilea război mondial.

Spunem aparent, pentru că întreg conţinutul acestei cărţi ne dezvăluie existenţa în Elveţia a unui front invizibil tumultuos, în care combatanţii s-au opus cu dîrzenie încercărilor de expansiune ale nazismului.

Pe acest front invizibil, reţeaua lui Rudolf Roessler, supranumită „Linia Viking", s-a acoperit de glorie.

Rudolf Roessler şi oamenii săi, ale căror nume sînt trecute sub tăcere din considerente umanitare, au acţionat cu o tenacitate rar întîlnită, fiind pe deplin convinşi de dreptatea cauzei pentru care militau — înfrîngerea Germaniei naziste — şi nici un obstacol nu i-a putut opri să lupte, să rişte pentru îndeplinirea acestui ţel.

Cei care au constituit „Linia Viking" sînt modele autentice de pasiune şi dăruire totală pentru munca plină de neprevăzut a culegerii şi transmiterii de informaţii secrete. „Conştiinţa lor" — „Lucy" — rămîne pentru posteritate un exemplu caracteristic de măiestrie şi curaj, de perseverenţă şi ingeniozitate puse în slujba unor înalte idealuri umaniste. Prin maniera sa de a lucra, prin întreaga lui comportare, Roessler poate fi considerat tipul ideal pentru culegerea şi transmiterea de informaţii.

Astăzi, după ce ecourile dureroase ale celui de-al doilea război mondial au început să se piardă în negura timpului, fără a se stinge însă vreodată din conştiinţa omenirii, în baza studierii şi analizării a nenumărate documente, se poate afirma cu certitudine că acesta a fost nu numai un război al tehnicii militare perfecţionate, ci şi un război al informaţiilor.

În sprijinul acestei afirmaţii pot fi aduse suficiente argumente, unul dintre ele constituindu-l însăşi „Afacerea Roessler", cum a mai fost denumită activitatea desfăşurată de componenţii „Liniei Viking".

Istoria celor mai crîncene încleştări de arme demonstrează cu prisosinţă că cei care au beneficiat de un sistem de culegere şi transmitere de informaţii despre inamic mai bine pus la punct au fost avantajaţi în desfăşurarea operaţiunilor militare, putînd să-şi dozeze mai bine forţele în vederea ducerii unor bătălii hotărîtoare.

Este vorba însă de informaţii care trebuie să întrunească anumite caracteristici, respectiv să fie cît mai exacte şi multilaterale, să aibă continuitate şi să fie rapid transmise.

Din paginile traducerii noastre se poate desprinde cu uşurinţă că informaţiile furnizate de reţeaua lui Rudolf Roessler au răspuns din plin unor asemenea cerinţe, evidenţiindu-se, în plus, sistemul de transmitere a lor, pe cît de ingenios pe atît de temerar, grija deosebită pentru conspirare etc.

Cu toate acestea, ideea acreditată de autori, potrivit căreia soarta războiului ar fi fost decisă în Elveţia, este, evident, exagerată.

De aceea, nu ne îndoim că această carte va fi citită cu discernămîntul politic cuvenit, reţinîndu-se în primul rînd aspectele legate de activitatea de culegere şi transmitere a informaţiilor desfăşurată de eroii „Liniei Viking", care sînt pe cît de numeroase pe atît de interesante şi de instructive pentru un ofiţer de securitate.

UN ȘEF AL SERVICIULUI DE INFORMAȚII ÎN MISIUNE

8 septembrie 1942. Marți. Oficiul vamal elvețian de la intrarea pe podul internațional din Laufenburg e în stare de alarmă. Autoritățile federale din Lucerna au anunțat, în ajun, trecerea unui civil spre Germania. Un civil deosebit, care nu va trebui să fie nici percheziționat, nici interogat. De altfel, nu va avea acte de identitate. A fost fixată ora 8,15.

Este o dimineață frumoasă de sfîrșit de vară, care promite o zi liniștită și călduroasă. Îți vine greu să crezi că lumea se războiește. Totuși, în fața Stalingradului se duc lupte; iar rezistența rușilor se întețește pe zi ce trece. În Africa, aviația britanică imobilizează la sol carele de luptă ale mareșalului Rommel.

Rinul taie Laufenburgul în două. Dar cele două părți ale orașului se aseamănă. Casele cu etaj de pe colina elvețiană sau cele de pe colina germană, de cealaltă parte a apei, au aceeași vîrstă. Ele domină fluviul de trei sute de ani. Pietre lucioase pavează străduțele elveține întortocheate. Pietre asemănătoare acoperă străduțele germane. Podul de granit, legătură ombilicală, lungă de patruzeci de metri și largă de cinci, are două arcade. La mijloc se află o turelă, încadrată de doi arbuști, care străjuiește valurile zgomotoase și tulburi. Pe malul elvețian, o alee mărginită de ulmi, Laufenplatz, se completează cu o fîntînă octogonală datînd din 1763. Lîngă acest monument, într-o baracă

împrejmuită cu saci de nisip este cantonată o secție de grăniceri. De cînd au început ostilitățile, acest grup îi dublează pe vameși la frontieră. Sîrmă ghimpată, întinsă pe țăruși de oțel înfipți în pămînt și dispuși în grupuri de cîte cinci, barează cele două căi de acces spre Laufenplatz, Laufengasse și Fischergasse.

Pe malul german aceeași situație, saci de nisip și sîrmă ghimpată. O clădire mare pare să închidă intrarea pe pod : un han, Gasthof Laufen, cu trei etaje și acoperit cu țiglă înnegrită de vreme. Rezemat de bariera sa cu dungi roșii și albe, un vameș purtînd zvastica pe brațul stîng privește gînditor vedetele de pe Rin. Și ei așteaptă trecerea civilului. A primit ordin de la Berlin. El va întîmpina pe acest străin în liniște. Inițial, trebuia să-l conducă pînă la Gasthof Laufen. Apoi, ordinul s-a contramandat. Îl va conduce direct la post, în dreapta podului. El nu știe nimic mai mult. Și mai ales nu vrea să știe mai multe despre acest individ. Omul care soarbe o cafea în gheretă, și care pretinde a fi însărcinat să-l primească pe civil, îl neliniștește. Acest om, se vede cît de colo că este de la Gestapo.

La ora 8,15 fix, o mașină neagră, coborînd pe Fischergasse, se opri lîngă clădirea vamei elvețiene, în fața hanului Gasthaus zum Meerfräulein, celebru în tot nordul Confederației; o firmă, pe fațada sa, reprezintă o femeie cu sînii goi și bogați. Doi bărbați coborîră din mașină : un căpitan din armata federală, în uniformă gri-verde și misteriosul civil. Vameșii elvețieni își controlează ținuta. Fără să scoată o vorbă, deschid trecerea în zig-zag prin gardul de sîrmă ghimpată care bloca strada. Căpitanul trece primul. Apoi civilul. Cu pași mici și grăbiți, traversară aleea și se îndreptară spre pod. În clipa aceea, un sergent grănicer apăru din baraca așezată sub ulmi, lîngă fîntînă. Un sergent voinic și bărbos.

— Stai, civilule ! Nu se poate trece !

De cealaltă parte a podului, vameșul german ridică capul. Civilul se întoarse spre căpitan și-i spuse cu voce joasă : „Am uitat să-i avertizăm pe grăniceri... Descurcă-te, Meyer, trebuie să trec".

Căpitanul încercă să parlamenteze. Dar sergentul ridică tonul :

— Nu pot să mă supun, d-le căpitan. O știți prea bine ! Nu se poate trece fără viză specială.

Ofițerul insistă.

— Imposibil, i-o reteză sergentul. O singură persoană, din Elveția, ar putea să-mi ordone să las pe cineva să treacă dincolo fără acest document. Și acesta este colonelul de brigadă Masson.

Discuții aprinse. Căpitanul obținu cîștig de cauză numai după ce semnă un document prin care își lua asupra sa responsabilitatea acestei acțiuni. Cînd civilul pătrunse pe pod, căpitanul, în poziție de drepți, îl salută.

Îndreptîndu-se spre Germania, cu pași hotărîți, civilul tremura ușor. A scăpat ieftin. Scandalul a fost evitat în ultima clipă. Dar secretul asupra persoanei sale s-a păstrat. Și crezuse totuși că a prevăzut totul, pentru a putea trece repede și cît mai discret posibil. Un fir de nisip. Acest amănunt ridicol uitat. Ar fi trebuit să se gîndească la aceasta, pentru că doar el dăduse asemenea ordine riguroase. Civilul nu era altul decît colonelul de brigadă Roger Masson, șeful serviciilor secrete ale Elveției. Pleca în misiune chiar el, „patronul", care avea împuterniciri de comandă excepționale asupra poliției, trupelor de grăniceri, vameșilor și agenților secreți, adică în total asupra a trei sute de mii de oameni. Își începea una din cele mai stranii și mai hotărîtoare „curse" din cariera sa.

Vameșul german îl privea cu curiozitate, apropiindu-se. De la 30 august 1939, puțini oameni au trecut acest pod. Ce caută în Germania, în țara restricțiilor, acest om scund, vioi, nervos și care trage dintr-o pipă veche ? De ce vine acest om cu ochi albaștri, cu o privire pătrunzătoare, dintr-o regiune unde domnește pacea pe un teritoriu în război ?

— Sînt așteptat !

Vameșul nu răspunse. Ridică bariera, se dădu la o parte, deschise repede ușa gheretei, apoi o închise din nou după omul cel scund. Masson ridică din sprîncene. Individul în impermeabil verde-deschis, așezat pe scaun în fața mesei, nu e cel la care

se aştepta. Se vede cît de colo că e de la Gestapo. Şi încă foarte bine.

— O încurcătură, domnule, zise necunoscutul ridicîndu-se. Domnul... ?

Masson îşi strînse pipa între dinţi. Cu un zîmbet ambiguu pe buze el se legăna cînd pe vîrfuri, cînd pe tocuri.

— Nu vreţi să-mi spuneţi ? Cum doriţi. Speraţi să întîlniţi pe generalul Schellenberg, nu-i aşa ? Generalul nu va veni. Cel puţin aici. Un accident de maşină. Nimic grav, liniştiţi-vă. Maiorul Eggen, adjunctul său, a telefonat. Va trece să vă ia peste două ore. Îl cunoaşteţi pe Eggen ?

Masson ştia multe lucruri despre H. W. Eggen. Este un S.S.-Sturmbannführer. Reprezintă un mare grup industrial din Berlin, Werenvertrieb G.M.B.H. El cumulează această funcţie cu aceea de secretar al generalului Schellenberg. Curios ! Dar oare straniul nu este ceva obişnuit în acest război ? Eggen are interese comerciale şi la Lausanne. Însărcinat cu înzestrarea Wehrmachtului cu bărci, vine şi le cumpără în Elveţia. Trata cu doi mandatari ai sindicatului elveţian al lemnului, încă din noiembrie 1940... cu Paul Holzach şi P. Meyer, alias Schwertenbach. Acelaşi P. Meyer care l-a însoţit pe el, Masson, pînă la frontieră... Căci şeful Serviciului de informaţii elveţian i-a mobilizat pe cei doi mandatari, cu gradul de căpitan, şi-i consideră adjuncţii săi. Eggen ştia aceasta. Iată, fără îndoială, motivul, excepţînd lemnul, pentru care îi frecventează fără încetare, întîlnindu-i aproape lunar la Interkommerz A.G., în inima Zürichului.

Holzach ? Meyer ? Masson se simte în deplină siguranţă. Mai ales cu Meyer, pe care l-a avut în subordine, mai de mult, pe vremea cînd comanda grupul de mitraliori pe cai din Divizia I. La cererea repetată a lui Eggen, Meyer se hotărî să-l prezinte pe german lui Roger Masson — miercuri, 10 decembrie 1941. În timpul uneia din multiplele călătorii de afaceri pe care S.S.-Sturmbannführerul le efectua. Fu o întîlnire destinsă. Evocară raporturile dintre Elveţia şi cel de-al III-lea

Reich. Masson se plînse de virulenţa presei germane, prea pornită împotriva ţării sale. Apreciind că se poate, desigur, remedia această problemă, Eggen propuse pe neaşteptate colonelului de brigadă să-l pună în legătură cu „patronul său spiritual", şeful şi prietenul său, S.S.-Brigadeführerul Schellenberg. care dispunea de puteri nemărginite. Patronul Serviciului de informaţii elveţian refuză însă, considerînd că o astfel de întîlnire nu era urgentă. Nu bănuia, atunci, că în mai puţin de un an, evenimentele îl vor constrînge să ceară maiorului Eggen să-l întîlnească pe Schellenberg.

Necunoscutul de la postul vamal din Klein-Laufenburg — nume care deosebeşte oraşul german de cel elveţian — îl bombardează pe Masson cu întrebări. Se miră cum a putut să treacă aşa de uşor frontiera. Cine este ? Ce gîndeşte Elveţia despre desfăşurarea războiului ? Se pune, acolo, la îndoială victoria finală a naţional-socialismului ? Clipe dificile... Masson se eschivează, devenind însă din ce în ce mai neliniştit. Cui se datorează toate acestea... Mai întîi gafa sa cu uitatul. Şi apoi acest accident de maşină, care poate să compromită totul ! El, şeful serviciilor secrete elveţiene, prins în laţ în Germania. La discreţia celui mai crud serviciu de reprimare nazist. Masson cunoaşte foarte bine sentimentele stăpînilor celui de-al III-lea Reich faţă de el. Cînd îşi dă drumul la celebrele sale accese de furie, punctate cu focuri de pistolet trase în birou, Reichsführerul S.S. Heinrich Himmler urlă fără încetare :

„Plătesc pe cei care-mi fac servicii; cine nu mă serveşte, de asemenea plăteşte. Nu am duşmani; dacă îmi creez vreunii, îi suprim. La spînzurătoare cu toate canaliile ! Cu Churchill şi cu Roosevelt. Cu Masson care, încă de la începutul ostilităţilor, a trecut de partea lor !"

La ora 10,30, destins, afabil, Sturmbannführerul H.W. Eggen îl scăpă de tortura gîndurilor pe şeful serviciilor secrete elveţiene. Da, într-adevăr, pe şoseaua spre Berlin, la Klein-Laufenburg, maşina generalului Schellenberg intrase într-un şanţ. Au scăpat ca prin minune. Generalul se scuză pentru întîrziere. Au fost obligaţi să ia trenul. Întîlnirea rămîne totuşi valabilă.

Dar nu la Klein-Laufenburg. La Waldshut: 15 km în susul Rinului, la hotelul gării.

15 km de drum întortocheat de-a lungul meandrelor fluviului, căci drumul urmează îndeaproape malurile. Maiorul conduce o mașină, rechiziționată, se pare, la Waldshut.

Trist, Roger Masson își pune tot felul de întrebări. Să-l creadă oare pe Eggen? Un accident adevărat? La urma urmelor, Schellenberg ar fi putut foarte bine să vină pînă la Laufenburg. Cu Eggen sau cu trenul. De ce a ales Waldshut, la o distanță atît de ridicolă? Nu caută cumva să-i pună la încercare rezistența morală, obligîndu-l la o așteptare chinuitoare lîngă acest gestapovist? O astfel de metodă se practică, într-adevăr, în tehnica războiului secret: neliniștirea interlocutorului, pentru a-l aduce apoi mai ușor în stare de inferioritate. Walter Schellenberg — 32 de ani, S.S.-Brigadeführer și șef al S.D. — Serviciul de securitate sau Serviciul de informații politice al Germaniei — nu e un om care să se dea în lături de la astfel de șiretlicuri. Se bucură de o solidă reputație anterioară. As în înșelătorii, mare specialist în capcane. Exemplele abundă.

În seara de 8 noiembrie 1939, de exemplu, la braseria din München, unde își sărbătorea în fiecare an puciul nereușit din 1923, Adolf Hitler fu victima unui atentat. Întrerupîndu-și discursul, el o rupse la fugă cu cîteva secunde mai înainte ca o bombă, prost disimulată într-un soclu, să explodeze. Mai tîrziu va povesti că a auzit o voce interioară strigîndu-i: „Ieși, ieși!". Totul lăsa să se presupună, de către observatorii politici și tehnici, că naziștii înșiși regizaseră această scenă, pentru a-i spori popularitatea führerului.

La 9 noiembrie 1939, o dată cu apariția zorilor, Walter Schellenberg intra în acțiune. La Venlo, pe teritoriul olandez, lîngă granița cu Germania, în fruntea unui comando de S.S.-iști, el puse mîna pe doi ofițeri britanici: căpitanul Best și maiorul Stevens, agenți ai Intelligence Service-ului. Încă de la 21 octombrie, el îi trăgea pe sfoară pe cei doi ofițeri, pretinzînd că este împuternicitul unui grup de generali germani dornici să-l răstoarne pe Hitler prin forță și să instaureze un regim nou,

cu sprijinul binecuvîntat al Angliei... În realitate, îi ținea sub tensiune, îi păstra pentru momentul potrivit.

Căpitanul Payne Best și maiorul R. H. Stevens, acuzați, după capturarea de la Venlo, că au urzit atentatul de la München, vor putrezi pînă la sfîrșitul războiului într-un lagăr de concentrare. Această acuzație permise, de asemenea, invadarea Olandei, puțin mai tîrziu, sub pretextul că „această țară a nesocotit îndatoririle pe care le avea ca neutră, găzduind doi dușmani periculoși ai celui de-al III-lea Reich!"

Reușita acestei mascarade îl încîntă pe Hitler. Ea îl făcu pe führer să-l însărcineze pe Schellenberg să pună la punct și să îndeplinească el însuși răpirea ducelui și a ducesei de Windsor. O idee năstrușnică a führerului, care credea că va reuși astfel să-l convingă mai ușor pe fostul rege al Angliei să colaboreze cu el, în scopul încheierii unui tratat de pace cu Marea Britanie. Cuplul regal se afla la Lisabona, la sfîrșitul lunii iulie 1940. Urma să fie aduși și instalați în Germania, unde să li se ofere suma de 50 de milioane, depusă deja la o bancă din Geneva. Dacă ar fi fost necesar, Hitler ar fi mărit suma. Operațiunea eșuă, însă. Agenții Intelligence Service-ului ajunseseră în Portugalia cu o zi înaintea tînărului general S.S.

Informațiile personale ale lui Masson întregesc portretul lui Walter Schellenberg. Cercurile opoziției germane antinaziste din Elveția îl prezentau ca pe un „gentleman asasin", ca pe un „gentilom sadic", capabil de orice. „Un om cu o privire deschisă, cu maniere rafinate și seducătoare, dar în realitate un gangster", spune Hanz Bernd Gisevius, viceconsul german și unul din capii conspirației împotriva lui Hitler, care va organiza atentatul din 20 iulie 1944.

Propovăduitor al fascismului, Walter Schellenberg știe să discute cu brio despre muzică, literatură, pictură. Pretinde că disprețuiește politica, care l-a făcut, la treizeci și doi de ani, cel mai tînăr conducător nazist. El este cel pe care Himmler îl numea cu afecțiune „prislea" al său. Dintre toți generalii din anturajul lui Hitler, Schellenberg este cel care călătorește cel

mai mult. Dar nu-şi părăseşte niciodată, fără rost, cuibul său de pe Berkaerstrasse din Berlin, de unde dirijează toate birourile „F" ale S.D.-ului, adică toate celulele serviciului său de spionaj, împrăştiate în întreaga lume. Cînd se deranjează înseamnă că merită s-o facă...

Colonelul de brigadă Masson venea în Germania pentru a-l salva pe unul din oamenii săi. Un sentiment de panică îl cuprinse. Se ştia intrat într-una din capcanele machiavelice ale S.S.-Brigadeführerului. Dacă nu va fi atent, dacă nu va continua jocul cu băgare de seamă, riscă să sfîrşească strivit de pumnul triumfător al lui Schellenberg. Ca Best şi ca Stevens. Sau, poate şi mai rău.

O capcană abilă, întinsă datorită unei greşeli comise de unul din agenţii săi, un începător. Cu două luni în urmă, în iulie 1942, R. Masson propusese numirea tînărului locotenent Möergeli la consulatul elveţian din Stuttgart, în calitate de funcţionar la cancelarie. Möergeli avea de îndeplinit discret o misiune măruntă : indicaţii asupra deplasărilor de trupe ale Wehrmachtului în regiunile de graniţă cu Elveţia. Într-o seară, într-o braserie, locotenentul făcu cunoştinţă cu un civil german care se declară în mod deschis antinazist. Möergeli a făcut imprudenţa să-l aprobe, căzînd astfel, copilăreşte, în cursa unei provocări. Îl închiseră imediat pe ofiţerul elveţian şi îl condamnară la moarte. Înnebunit, consulul avertiză Berna, care-l anunţă imediat pe Masson, instalat provizoriu la Lucerna, întrebîndu-l dacă poate interveni.

Pentru „patronul" serviciilor secrete elveţiene, cauza disproporţiei dintre greşeala ofiţerului şi pedeapsa care i s-a dat era limpede. Serviciul secret nazist, care montase maşinaţiunea, voia să intre în contact cu el, punîndu-l de la început în stare de inferioritate, obligîndu-l să ceară îndurare. Ce tîrg vrea să-i propună Schellenberg ?

Maşina condusă de Eggen pătrunse în Waldshut. Un vechi oraş turistic, cu zece mii de locuitori, aşezat pe o colină care domină Rinul, foarte larg în partea locului. Şoseaua merge paralel cu calea ferată. Puţin înainte de a ajunge la gară, este o stradă spre dreapta, Poststrasse. La nr. 2 al acestei artere se află hotelul Bahnhof. O clădire gri, ştearsă. Trei etaje. Maiorul Eggen îl conduce pe Masson într-un mic salon întunecos, lambrisat. Pe pereţi, trofee, capete de porci mistreţi, de cerbi, care amintesc că Pădurea Neagră e pe aproape.

Eggen dispăru. Puţin mai tîrziu, un om deschise uşa.

Subţire, înalt, un metru optzeci. Într-un costum gri, din stofă englezească, croit admirabil. Cu părul negru şi des, pieptănat pe spate, dar cu cărarea bine făcută pe stînga. O gură mare, senzuală. Ochi blînzi, adînci, un zîmbet amabil. Masson îl recunoscu cu uşurinţă pe Walter Schellenberg. Corespundea perfect cu fotografiile şi fişa pe care serviciile sale din Lucerna i le comunicaseră înainte de plecare. Vocea, de asemenea, îi era plăcută, puţin ironică.

— Presupun, d-le Masson, că dv. credeţi acest hotel plin de microfoane şi de aparate de fotografiat. Ar fi, de altfel, un război cinstit. Nu-i aşa ? Vă propun însă să ieşim. Veţi alege banca ce vă convine de pe aleea care se întinde de-a lungul Rinului. Cei ce trec prin Waldshut nu ocolesc aleea Rheinweg. Schellenberg şi Masson coboară strada Poststrasse, o iau la dreapta pe Bismarkstrasse. Nu-şi vorbesc. La cincizeci de metri, pe stînga, o cărare, în pantă uşoară. După cîteva serpentine apare fluviul maiestuos, cu ulmi aplecaţi asupra apei. Pe o alee largă, pustie, sînt cîteva bănci cu faţa întoarsă spre valurile repezi care clipocesc. Spre Elveţia, din partea cealaltă, malul se pierde în ceaţă.

— Totuşi, trebuie să vă previn, d-le Masson, începu Schellenberg, că am venit cu oarecare reţinere. Consider că serviciile dv. de informaţii sînt plătite de americani. De altfel, iată dovada.

Generalul S.S. îi întinse o hîrtie. Masson o citi. Copia unei telegrame a ataşatului militar american la Berna. O telegramă destinată Washingtonului, datînd din 1940.

În iunie, în anul respectiv, Masson primise pe ataşaţii militari străini. Se bănuia invadarea Elveţiei. O panică teribilă golise oraşele şi satele din nordul Confederaţiei. Nu mai erau nici o cameră, nici un pat liber pe malurile lacului Leman. Ataşatul militar american a întrebat dacă e adevărat că douăzeci şi cinci de divizii germane staţionează între Basel şi Constanţa. Colonelul de brigadă tocmai primise rapoartele secrete. Între Basel şi Karlsruhe nu erau decît patru divizii : 554, 555, 556 şi 557. Mascate, în Pădurea Neagră, la sud de Ulm şi Rastatt, se aflau alte cinci divizii, complet echipate. Un ansamblu de unităţi incapabile să invadeze Elveţia. Preocupat să respecte cît mai strict neutralitatea, Masson răspunsese pur şi simplu că în nordul Elveţiei „există multă lume...".

După un păhărel băut la clubul ataşaţilor militari, americanul redactă o telegramă alarmistă : „Conferinţă extraordinară cu Masson. Mi-a confirmat prezenţa celor douăzeci şi cinci de divizii germane la graniţele Elveţiei. A adăugat că sînt gata de atac".

Apoi a înmînat telegrama unui curier al ambasadei sale, pentru ca specialiştii s-o codifice în vederea expedierii. Curierul era un agent german. Între club şi ambasadă, spionul avu timpul necesar să copieze acest text pentru Berlin ! Doi ani mai tîrziu, Schellenberg îi arătă, lui Masson tocmai această telegramă.

Colonelul de brigadă îi dădu înapoi hîrtia generalului S.S.

— Aceasta nu dovedeşte că Washingtonul îmi finanţează serviciile. Şi dv. o ştiţi foarte bine. Aţi vrut, cred eu, să-mi demonstraţi cît e de eficace spionajul dv. la noi, şi cît e de întins ? Dar asta o ştiu şi eu, d-le general !

Un zîmbet curios însufleţi trăsăturile lui Schellenberg.

— Ce aşteptaţi de la mine, d-le Masson ?

Pentru colonelul de brigadă, dialogul se închega aşa cum prevăzuse. Ducea inevitabil la propunerea unui tîrg.

— Nici acest lucru nu vă e necunoscut... Am cerut această întrevedere cu acordul superiorului meu, generalul Guisan. Numai el şi colonelul Bernard Barbey, şeful statului său major particular, ştiu despre venirea mea aici. Oficial deci, pentru ei, eu vin să vă arăt că sîntem puţin cunoscuţi sau necunoscuţi de germani. Pentru a vă dovedi voinţa noastră de nezdruncinat de a ne apăra împotriva oricărui agresor, indiferent cine ar fi. Pentru a vă determina, pe de altă parte, să nu mai faceţi spionaj intens la noi, aşa cum faceţi acum.

Masson făcu o pauză, şi reluă vorbind apăsat :

— Ţin să ştiţi că nu pot fi uşor înşelat. În realitate, am venit constrins, forţat, să cer iertarea şi punerea în libertate a lui Möergeli, locotenentul meu de la Stuttgart, arestat de serviciile dv.

Schellenberg nu ezită :

— De acord !

Răspunsul scurt, uşurinţa cu care generalul aprobă, îl surprinseră pe Masson. Ce-o să ceară oare Brigadeführerul ?

— N-aveţi nici un alt deziderat, d-le Masson ?

Derutat, colonelul-brigadier îl cercetă pe ofiţerul S.S. Îşi bate joc ? Ce urmăreşte ? Orice-ar fi, trebuia să profite însă de oferta sa. După 1941, doi elveţieni, Ernst Leonhardt şi Franz Burri, doi trădători trecuţi la nazism, refugiaţi în prezent în Austria, la Viena, au înfiinţat o agenţie : International Press Agentur. Ei duc o violentă campanie de propagandă împotriva Confederaţiei, atacă pe Guisan şi principiile neutralităţii elveţiene. Publicaţiile pătrund în număr mare pe teritoriul Elveţiei, prin Lörrach şi prin Bâle.

— Cunoaşteţi International Press Agentur, generale Schellenberg ? Activitatea ei duşmănoasă ne stinghereşte. Puteţi să faceţi să înceteze această sursă de ştiri tendenţioase ? Să nimiciţi această sursă de necazuri ?

— De acord !

Schellenberg se ridică şi se întoarse spre Masson :

— Sînt interpretul Reichului cînd vă spun că ţinem să avem un cer fără nori în relaţiile dintre ţările noastre. Elveţia este o ţară neutră şi trebuie să rămînă neutră. Lumii aprinse

de război îi trebuie un plămîn. Elveţia poate fi acest plămîn. Peste o lună, Möergeli se va reîntoarce. Agenţia lui Burri şi Leonhardt îşi va înceta activitatea. Ţin să vă avertizez, de altfel, că există la Berlin, la Ministerul de Externe, în seiful lui Ribbentrop, un „dosar Masson" foarte negru, alimentat de cei doi domni. Voi încerca să-l sustrag. Pot să obţin multe, ştiţi şi dv., nu-i aşa ? Iată ! Rothmund, şeful Diviziei dv. de poliţie... Datorită mie, a primit viza, în douăzeci şi patru de ore, ca să se ducă la Berlin pentru aranjarea problemelor privind trecerile clandestine de frontieră... Să ne întoarcem la Bahnhof Hotel, ca să ne refacem puţin. Au „Dole" ; ştiu că vă place acest vin. Apoi Eggen vă va duce pînă la podul Koblentz. E la numai doi kilometri de aici. Presupun că sînteţi nerăbdător să ajungeţi în Elveţia ?

Generalul, oftînd adînc, reluă :

—... Frumoasă ţară !

Prima rundă a luptei secrete între Elveţia şi Germania fu cîştigată, se pare, în întregime de colonelul de brigadă Masson. A obţinut fără angajamente şi fără discuţii ceea ce dorea. Schellenberg nu-i ceruse nimic în schimb.

Indulgenţa stupefiantă de care a dat dovadă S.S.-istul în cursul acestei întîlniri, de marţi, 8 septembrie 1942, denotă o comportare cu adevărat diabolică. În această partidă dramatică începută de Germania, generalul Schellenberg a deschis jocul cu un cadou de mare valoare : viaţa locotenentului Möergeli. I-a lăsat lui Masson — forţîndu-l în secret — iniţiativa la prima întîlnire. În limbajul spionilor, asta se numeşte „a pregăti momeala", cu alte cuvinte înseamnă introducerea sau prologul. Dacă într-o zi întîlnirea de la Waldshut, ca şi toate celelalte care vor urma, ar fi descoperită, şeful serviciilor secrete elveţiene, şi numai el probabil, este răspunzător. Dacă Aliaţii vor afla acest lucru, Elveţia le va părea suspectă de a intenţiona o apropiere care este contrară voinţei şi intereselor sale. Te poţi întreba dacă, în afara multiplelor calităţi care au făcut din el unul din cei mai remarcabili agenţi secreţi ai ultimului război, Walter Schellenberg n-avea şi acea înzestrare deosebită de a anticipa viitorul.

Previziunea de care a dat dovadă în ziua aceea merge şi mai departe. Acordîndu-i libertatea lui Möergeli, promiţînd închiderea societăţii de propagandă I.P.A., el a „obligat" pur şi simplu Elveţia. Fără ca totuşi propriile-i intenţii să fie descoperite prematur. El ştie, de acum încolo, că uşile ultimei insuliţe de pămînt liber, încercuit într-o Europă în flăcări, nu mai pot să-i rămînă complet închise.

A „forţat" un loc de trecere, care îi va permite să-şi ducă la bun sfîrşit o sarcină grea. În orice caz, speră. Caută efectiv ceva care se află în Elveţia. Ceva foarte preţios. Pentru că înseşi zilele celui de-al III-lea Reich depind de acest ceva.

MĂ ÎNGRIJOREAZĂ FOARTE MULT SECURITATEA FÜHRERULUI

Ermatingen : un sat mare elveţian, aşezat pe malurile lacului Constanţa. În dreapta pieţei centrale se înalţă un han la care a tras Napoleon, într-o seară, în timpul cuceririi Europei. Pornind din această esplanadă, un drum sinuos urcă colina, şerpuieşte prin pădurea densă în care trăiesc turme de cerbi şi de căprioare. Duce spre Gonterswil. La numai o mie cinci sute de metri depărtare de Ermatingen, dă într-o poiană, un platou. În centrul ei se înalţă o clădire mare din sec. al XVI-lea, botezată pompos, castel. Un conac, mai curînd. Ferestrele sale dau spre lac. Priveliştea e minunată. Iată-ne la Wolfsberg, locuinţa căpitanului Meyer, cunoscut şi sub numele de Schwertenbach, adjunctul lui Masson.

La el se întîlnesc pentru a doua oară generalul Schellenberg şi şeful serviciilor secrete elveţiene, în dimineaţa zilei de vineri, 16 octombrie 1942. Iniţiativa aparţine tot generalului S.S. Acolitul său, Eggen, i-a arătat, discret, cîteva zile mai devreme, lui P. Meyer că ar fi bine să nu lase să se răcească înţelegerea mutuală care ia naştere între cei doi şefi ai serviciilor secrete ale Reichului şi respectiv ale Confederaţiei : că lui Schellenberg i-ar plăcea mult să vină în Elveţia.

După ce generalul Guisan şi-a dat consimţămîntul, Masson s-a oferit să-l primească pe S.S.-ist. Trebuia ales un loc liniştit.

Meyer a propus castelul său, pe un drum puțin frecventat și ferit de orice așezare omenească.

S-a stabilit ca vizita S.S.-istului să treacă neobservată, căci opinia publică elvețiană era teribil de pornită împotriva Germaniei. Greșeala îi aparținuse lui Böhle. Șef al național-socialiștilor din exterior, el a părăsit Germania la 4 oct. 1942, pentru a prezida sărbătoarea recoltei la Kallenstadion, la Zürich, unde i-a adunat pe toți cetățenii celui de-al III-lea Reich care se aflau în Confederație. A fost o ceremonie nazistă cu mare pompă. Discursuri vehemente, cîntece războinice... Incontestabil, greșeală tactică ! Elvețienii n-au apreciat deloc atitudinea lor. Au manifestat violent. În așa măsură, încît Consiliul Federal, pentru a-i calma, a trebuit să interzică imediat orice întrunire a străinilor pe teritoriul țării.

În afară de aceasta, Ermatingen se află și pe teritoriul de limbă germană. Și mai mult decît romanzii, elvețienii care vorbesc germana urăsc nazismul. Îl consideră o trădare, o negare a culturii germane pe care mulți au primit-o în universitățile germane. În cazul unei invazii, aceștia ar lupta în primele rinduri. Ei știu că revoluția nazistă caută să-i cucerească. Hărți geografice au circulat, răspîndite de naziști. Ele nu lasă nici un semn de îndoială asupra intențiilor führerului. Reprezintă viitoarea Europă, iar frontierea Marelui Reich, care urma să dureze o mie de ani, cuprindea toată Elveția de limbă germană. În sfîrșit... În sfîrșit ei citesc presa germană, care nu încetează să atace Confederația, pregătind-o în fel și chip pentru a o digera mai bine ! Elvețienii de limbă germană ripostează atît de violent în ziarele lor, încît colonelului de brigadă îi e frică de ceva mai rău.

A aflat că Ribbentrop întocmește dosarele ziariștilor de limbă germană din Elveția, strînge probe edificatoare ale ostilității lor. Emisari ai Berlinului au cerut deja Consiliului Federal să îndepărteze de la ziarele lor pe redactorii șefi ai principalelor trei organe de presă ale Confederației ; să fie destituit directorul Agenției Telegrafice Elvețiene, căruia nu i se iartă comentariile de la radio.

Neajungînd la efectul scontat prin presiunile arătate, șeful serviciilor de presă ale Ministerului de Externe, consilierul de legație Schmidt a amenințat, din Berlin, în mod public pe ziariști că după ocuparea Elveției o să-i trimită în stepele Rusiei și chiar mai departe. E ceea ce se numește Blutschuldthese, care înseamnă : „Dacă va curge sînge în Elveția, presa, și numai ea, va purta răspunderea".

Partizan al acțiunilor din umbră, al confruntărilor diplomatice, colonelul de brigadă Masson considera că comportarea concetățenilor săi e copilărească. „Căței n-au nimic de cîștigat, provocîndu-i pe dulăi", spunea el adesea colonelului Barbey, șeful de stat major particular al generalului Guisan. În zadar a încercat să intervină, să calmeze aversiunea directă împotriva nemților. La sfîrșit, plictisit, a declarat : „Dacă vor cu adevărat să se încaiere, s-o facă în văzul tuturor, de partea Aliaților : cu arma în mînă !".

În zorii zilei de 16 octombrie 1942, avînd grijă să nu fie observat de elvețienii de limbă germană, destul de susceptibili, Masson își trimisese șoferul, pe Renaud, la volanul unei mașini rapide, la frontieră. I-a transportat astfel pe Schellenberg și pe Eggen, în haine civile bineînțeles, fără ca cineva să-și dea seama de identitatea lor. La castelul Wolfsberg, împreună cu Meyer și Masson, se afla și căpitanul Paul Holzach. Ei îi primiră pe cei doi S.S.-iști cu căldură. Germanii vor rămîne la ei pînă duminică seara, 18 octombrie. Un weekend lung. Nu vor ieși nicăieri. Toamna călduță, însorită, te îmbie la plimbare prin pădure. Parcă niciodată nu fusese o toamnă atît de frumoasă. Dar e mai bine să nu te lași pradă tentațiilor. E mai precaut. Poți fi oricînd văzut atunci cînd nu vrei.

Colonelul de brigadă Masson aștepta multe de la această întrevedere. Pentru a crea o ambianță potrivită unui atac subtil trebuia să le ofere ocazia unei destinderi și o masă bună. Urma să se servească jambon de Oberland, carne uscată și cartofi cu slănină, apoi filé de biban și sardele delicioase din lacul Côme.

Se vor bea vinuri de Coire, de Maienfeld, de Completer, de Cortaillod, de Malvoisie. Şi de Dole, vinul preferat al lui Masson...

În cursul celor trei zile, Walter Schellenberg fu la înălţime. Îşi etală toate calităţile de om de societate : făcu jonglerie, jucă cărţi, făcu prestidigitaţie. Încălzit de vin, generalul S.S. începuse să facă şi destăinuiri la gura sobei din salonul mare, în care ardeau nişte buturugi.

Fiind cel mai mic dintr-o familie de şapte copii, se născuse în Sarre, în 1910, tocmai la timp ca să cunoască ororile primului război mondial. Locuia la Sarrebrück cînd, la şapte ani, era martorul primului raid aerian : francezii îi bombardau oraşul. Iarna aceea aspră, foamea, frigul şi mizeria i-au rămas pentru totdeauna întipărite în memorie...

Tatăl său fabrica piane, o meserie de loc rentabilă în 1923, într-o Germanie secătuită, care se gîndea mai curînd la potolirea foamei decît la distracţii. De aceea, familia sa emigră la Luxemburg. În cursul verii anului 1929, Walter intră la Universitatea din Bonn. Doi ani studiază medicina, apoi se orientează spre drept. Criza mondială şi sărăcia care se abat asupra germanilor, disperaţi din cauza climatului politic exploziv al republicii proclamate la Weimar, nu-i cruţă nici pe Schellenbergi. Studentul trebui să ceară o bursă pentru a-şi putea continua cursurile. Judecătorul care se ocupa de cazul lui a apreciat că va avea mai multe şanse de a obţine acest ajutor dacă va intra în partidul nazist şi în organizaţia S.S. Iată-l, deci, înghiţit de val. După cum se vede, totul e simplu, teribil de simplu...

Cum a ajuns în Serviciul de securitate ? Într-o zi a anului 1934, pe cînd Schellenberg ţinea o conferinţă despre legile germane, în care ataca biserica catolică, îl remarcă Reinhard Heydrich, şeful acestui serviciu, care îl va susţine pînă la moartea sa, în iunie 1942. Doi din consilierii lui Heydrich, profesori la Universitatea din Bonn, şi-l apropiară, apoi îl angajară. Da, hotărît lucru, totul a fost nemaipomenit de luminos în viaţa lui. Chiar reuşita-i excepţională, care face din el prislea regimului, e rezultatul muncii sale, al trudei înverşunate care îl consolează

pentru toate necazurile anterioare ; şi nu al favoritismului, atît de frecvent în Germania după instaurarea nazismului. Dacă Himmler i-a acordat deplină încredere şi sprijinul său deosebit după moartea lui Heydrich, apoi aceasta se datoreşte talentului său de jurist, cunoştinţelor sale despre Europa occidentală. Reichsführerul l-a însărcinat chiar pe medicul său personal, doctorul Karsten, un finlandez foarte devotat, să supravegheze cu atenţie sănătatea protejatului său. Walter avea ficatul foarte sensibil...

El cultivă, de asemenea, relaţii amicale, deosebit de strînse, cu amiralul Canaris. În fiecare dimineaţă, cînd se află la Berlin, călătoresc împreună, şeful Abwehrului fiind şi un bun călăreţ. Aceste plimbări prin vegetaţia abundentă a pădurii le permit să discute în linişte probleme de serviciu, la adăpost de indiscreţi. Canaris, după cum se ştie, e un fatalist. El îşi măreşte fără măsură organizaţia şi înrolează, cam cu ochii închişi, oameni serioşi alături de pungaşi. Aşa că, începînd din 1941, din solidaritate, principala grijă a lui Schellenberg constă în a reduce la tăcere pe aceşti oameni nu prea siguri... Se ştie, spre exemplu, că de cînd Corpul african al lui Rommel luptă de cealaltă parte a Mediteranei, nu există petrolier, transport de trupe sau avion german ale căror poziţii să nu fie cunoscute dinainte de aliaţii occidentali. E un fapt evident. Într-o zi totul va sfîrşi rău. Da, lucrurile vor lua o întorsătură proastă pentru micul amiral...

Dacă ar fi să se creadă ce se spune, un lucru, unul singur, contează cu adevărat pentru Walter Schellenberg : Irina, a doua soţie, cu care s-a căsătorit din 1940, de origine poloneză, şi cei cinci copii pe care i-a avut în prima căsătorie. Să fii ca el, ocupat pînă peste cap, şi să vii astfel în Elveţia, ca prieten, este reconfortant. El savurează din plin această destindere de neuitat. Are mare nevoie de această destindere, precizează el. La Berlin, în anturajul lui Hitler, i se spune Märzveilchen, violetă de martie, un termen ironic desemnînd pe cei care s-au raliat nazismului după luarea puterii, în martie 1933. Îl pizmuiesc şi-i fac mari greutăţi. Veşnic trebuie să fie gata să se apere şi asta

explică starea-i nervoasă. Geloşii pot deveni repede duşmani. Nimic nu e imposibil în acest Reich, puţin cam nebun, în care continuu te pîndesc comploturile.

„Biroul meu este deci o fortăreaţă, spune el. O încăpere mare, acoperită cu un covor gros. Un dulap frumos şi romantic, pe care îl numesc dulapul meu cu otravă... Este forţa mea. Conţine fişele mele personale. O manie pe care o moştenesc de la Heydrich. Mi-a încredinţat-o, o dată cu dosarul ultraconfidenţial pe care-l constituise el şi care se pare că dovedeşte originea evreiască a lui Adolf Hitler, oricît de neverosimilă ar părea... Bietul Heydrich ! Era ideea lui fixă: să caute originea evreiască tuturor colaboratorilor... În stînga biroului meu se află o masă, plină de telefoane şi de microfoane : legătura mea cu Cancelaria, cu celelalte servicii. Unul din telefoane asigură o legătură directă cu apartamentul meu din Berlin şi cu casa din provincie, în Herzberg.

Am ordonat să se instaleze un sistem de celule fotoelectrice. Ele dau alarma de îndată ce un necunoscut se apropie de casa de bani sau de dulapul meu, în lipsa mea. Cînd sînt acolo, cele două pistoale automate montate în birou urmăresc cele mai neînsemnate gesturi ale interlocutorilor mei. În caz urgent, apăs pe un buton..

Cînd plec în misiune în străinătate, îmi pun un dinte fals care ascunde o doză de otravă capabilă să mă omoare în mai puţin de treizeci de secunde, dacă mi s-ar întîmpla vreodată să cad în mîinile Aliaţilor...".

Pentru a-l convinge mai bine, generalul Walter Schellenberg deschise gura şi îşi arătă dinţele. Cu un zîmbet uşor scoase şi o piatră mare, albastră, de la inel. Sub piatră, o capsulă mică transparentă : cianură.

S.S.-istul a venit oare în Elveţia numai pentru a se destăinui ? Sau pentru a se odihni ? Atitudine puţin obişnuită temperamentului şi funcţiilor sale... N-a făcut nici o aluzie la întîlnirea precedentă cu Masson. Totuşi, s-a ţinut de cuvînt: International Press Agentur a încetat brusc să mai invadeze Elveţia cu publicaţii tendenţioase ; şi tînărul locotenent Möergeli, con-

damnat la moarte la Stuttgart, a fost pus în libertate. Un avion l-a dus pînă la aerodromul militar din Dübendorf, lîngă Zürich, unde logodnica acestuia, anunţată de serviciile secrete din Lucerna, îl aştepta.

Meyer, Holzach şi maiorul Eggen se retrag din cînd în cînd pentru a discuta despre afaceri. Maiorul S.S. promite un roib frumos lui Meyer, pe care-l ştie un bun călăreţ, şi un tablou de valoare, drept mulţumire pentru bunele-i servicii şi pentru ospitalitatea de care a dat dovadă.

Masson şi Schellenberg vorbesc mai mult despre război şi despre mizeria pe care acesta o lasă în urma lui. Generalul german subliniază cît de mult ar dori Germania şi cît de rezonabilă ar fi încheierea unei păci de compromis cu Vestul, revenind, în Europa, la frontierele din 1939, astfel încît toate forţele Wehrmachtului să se arunce împotriva bolşevismului, în Răsărit. Anglia, prea slabă pentru a deschide al doilea front în acest moment, aşteaptă sosirea materialului strategic american. Acest ajutor întîrzie. Niciînd momentul n-ar fi mai propice... In momentul cînd S.U.A. vor arunca toate forţele lor în război, echilibrul va dispărea în defavoarea Germaniei.

Schellenberg afirmă că a discutat această problemă cu Himmler, la Jitomir, pe frontul rusesc, cu două luni în urmă, în august 1942. I-a precizat chiar Reichsführerului că constituţia Europei noi ce s-ar putea crea, ar trebui să fie o copie a celei elveţiene, un model perfect. A adăugat că Confederaţia constituie o punte între Germania şi Occident şi în acelaşi timp un oficiu de compensaţie pentru comerţ şi devize. Himmler i-a dat mînă liberă să încerce o apropiere cu Occidentul. Iar el, în ceea ce-l priveşte, va încerca să-l convingă pe Hitler şi, de asemenea, să-l „înfrîngă" pe Ribbentrop, care se opune cu încăpăţînare oricărei idei de pace separată. Sinistru ministru pentru afacerile externe, nu-i aşa ? Un fost negustor de şampanie, poreclit Ribbensnob, amantul Eddei Ciano, fiica Ducelui...

Aceste flecăreli îl interesau, dar îl şi agasau în acelaşi timp pe colonelul de brigadă Masson. Căci Schellenberg nu

aborda adevărata problemă, nu îl lămurea care e rostul vizitei sale în Elveția, pentru ce a exercitat presiuni ca să ajungă la „discuții". Dacă vrea să întîlnească pe englezi, nimic mai simplu : drumul spre Berna îi este deschis !

În realitate Schellenberg nu pierdea de loc din vedere această problemă. Cel mai bun agent al său, Jahnke, fusese deja trimis acolo în secret. Un colos din Pomerania, șiret, inteligent, dotat cu apetituri formidabile, care nu se temea nici de Dumnezeu, nici de dracu. El fusese unul din cei mai buni spioni ai serviciilor secrete ale Germaniei înaintea instalării lui Hitler, expert în culegerea informațiilor în timpul lui Rudolf Hess. Începînd din 1935 Schellenberg l-a recuperat, pentru că îl cunoștea bine pe Cian Kai-și și alte cîteva familii din vechea Chină. Pe cînd locuia în S.U.A., după 1920, crease o întreprindere de transferare a morților în China. Pretindea 1 000 de dolari pentru fiecare sicriu... Ocupația aceasta, relațiile de prietenie stabilite, au făcut din Jahnke specialistul german pentru Extremul Orient.

În această calitate, este trimis de Schellenberg, în mod oficial, la Berna — principalul centru al serviciilor secrete asiatice. Adevărata lui sarcină era să intre în legătură cu britanicii și să le dea de înțeles că sînt în preajma führerului interlocutori posibili, care nu sînt fanatici.

Noaptea de 18 octombrie se lăsa fără ca Schellenberg să se destăinuie. Masson ezită să-și „încrucișeze spada". Se apropia clipa întoarcerii celor doi S.S.-iști în Germania. Colonelul de brigadă se hotărăște. Liniștit, în aparență, evocă existența unui document foarte compromițător pentru Elveția...

E vorba de o hotărîre a generalului Henri Guisan, luată cu asentimentul biroului politic al Consiliului Federal, dar care poate apăsa greu asupra destinului Confederației. Documentul ar putea să justifice, în parte, acuzația pe care Germania o aruncă asupra cetățenilor elvețieni, conform căreia ei nu mai trebuie să fie considerați neutri. Elveția a ales, ca atare, blocul aliaților, cu mult înainte ca Wehrmachtul să invadeze Europa.

Henri Guisan a semnat acordul secret cu generalul Gamelin, deci cu Franța. O convenție militară, conform căreia Confederația ar putea să ceară asistență trupelor franceze și ar deschide chiar frontierele acestor trupe pentru nevoile lor strategice. Un document periculos, care n-ar fi trebuit niciodată să cadă în mîinile Germaniei.

Această informație e în mîinile lor. Colonelul de brigadă R. Masson știe acest lucru de cîtva timp. A fost sigur de aceasta încă cu puțin înainte de a-l întîlni pe generalul S.S.-ist la Waldshut. Și într-un mod curios...

Afacerea data din 1940. După ce Weygand a fost numit în fruntea armatelor franceze, un tren care transporta arhiva Marelui Cartier General a fost abandonat pe linie, în localitatea La Charité-sur-Loire. La 19 iunie, trupele germane au descoperit trenul și l-au anunțat pe generalul-maior Ulrich Liss, șeful secției a 3-a a G.I.C., unul din serviciile secrete ale Wehrmachtului.

Liss a scotocit minuțios convoiul și a intrat în posesia unei prăzi extraordinare — casete cu documente confidențiale care ar fi trebuit să fie distruse. De exemplu, textul acordului de cooperare între armata franceză și cea belgiană, din 9 noiembrie 1939; amănunte privind acoperirea trupelor pe Escaut, din 16 noiembrie 1939; programul de acțiune și identitățile agenților speciali francezi din România, conduși de Wenger, însărcinați să distrugă instalațiile petrolifere care îi alimentau pe germani ; codurile folosite de Aliați ; o notă ultraconfidențială privind mersul războiului, în special supravegherea neutrilor care-i sprijineau pe Aliați. Suedia, în speță.

„Acum, aceste documente, nota generalul-maior Liss, care le studia, nu mai au decît o valoare istorică... În afară, totuși, de o interesantă convenție militară între Franța și Elveția !".

Și Liss sublinia două pasaje ale acestui tratat :

„La 14 aprilie 1940, generalul George, comandantul frontului de nord, cere lui Gamelin să constituie un grup de două divizii, care vor coopera cu Elveția".

„La 20 mai 1940, generalul Prételat face aluzie la detașamentul de intervenție, format din diviziile 13 și 27 infanterie și brigada a 2-a de spahii din corpul VII al armatei a 8-a, însărcinat să ia legătura cu aripa stîngă a armatei elvețiene, spre Basel, în depresiunea de la Gempen".

Dacă Hitler află despre aceste hîrtii, nu e nici o îndoială că va denunța oficial violarea neutralității de către Elveția și va declanșa o acțiune militară. A invadat Olanda pentru un motiv mult mai mic, iar Polonia a fost atacată ca urmare a unui pretext minor, ticluit de propriile servicii secrete.

Cunoscînd toate detaliile interceptării acestui tren conținînd arhivele G.Q.G. încă din 1940, colonelul-brigadier Masson s-a întrebat cu groază unde se află acest document teribil de compromițător. Într-o zi, în iunie 1942, Theo Kordt, consilier la ambasada germană din Berna, cu care întreținea relații cordiale, i-a spus că a fost pus în gardă de von Weiszäker, secretar de stat al celui de-al III-lea Reich. Această convenție militară se odihnește în mîinile lui, la Berlin, și poate oricînd să o scoată la iveală. Prin urmare, un pericol grav amenință Confederația.

Masson s-a întrebat, atunci, mult și bine, cum ar putea să facă inofensivă această mină, care amenința zilele țării sale. Apoi, a venit acest enigmatic Schellenberg, atît de simpatic, care a atacat Elveția cu episodul Möergeli. Caută un vînat prielnic, cu siguranță. Cum să riposteze, fără să știe ce vrea adversarul ? Absolut la noroc. Să-l oblige să-i spună ce vrea să obțină în schimbul acestei convenții, pe care probabil o are la el, căci e mare psiholog. Iată de ce, la Ermatingen, Roger Masson se angajă într-un joc deschis cu generalul S.S.-ist.

— Vă considerați un prieten al Elveției, spuse el pe un ton lingușitor. Arătați-ne acest lucru, generale. Ce sperați să faceți acum cu acest tratat vechi ?

Walter Schellenberg nu e de loc surprins. E de acord că cunoaște foarte bine această convenție militară. Figurează în dosarul său „Elveția". Își dă seama că statul major elvețian se jenează și, pentru a-l convinge pe interlocutorul său că e un prieten al Confederației, promite solemn că va distruge în mod

discret aceste hîrtii, de îndată ce va ajunge la Berlin. Berna nu va mai auzi niciodată de ele.

Se va hotărî, în sfîrșit, să dezvăluie ceea ce-l interesează pe el, în schimb ? Masson așteaptă. Nimic.

Salutîndu-și pentru ultima oară gazda, Schellenberg spuse simplu :

— Mă îngrijorează tare mult securitatea führerului !

Abia în clipa aceea, Masson își dădu seama că generalul pronunțase această frază scurtă de cîteva ori în cele trei zile cît a stat acolo.

„Mă îngrijorează tare mult securitatea führerului". În săptămînile care vor urma, aceste cuvinte îl vor chinui pe Masson. Ziua, noaptea, îi vor stărui în minte, de fiecare dată tot mai apăsătoare.

Își destăinui necazul generalului Guisan. Cele două întîlniri pe care le-a avut cu ofițerul german au făcut obiectul rapoartelor către „patronul" armatei elvețiene. Masson le-a redactat personal, pentru ca nimeni altul să nu cunoască conținutul. Dar, o dată cu reversul, analiza contactelor apasă greu și neliniștește.

Acest general S.S., omul manevrelor și al șireteniei, prea te derutează. Tehnica sa de apropiere, precauția cu care o face, insinuările, indică clar că acordă o mare importanță elementului pe care speră să-l găsească în Elveția. A întreprins o acțiune de imobilizare a lui Masson într-o plasă încîlcită de obligații. Nu se va hotărî să ceară ceea ce caută pînă cînd nu va fi sigur că interlocutorul nu-i va putea refuza nimic. E încă timp „să-l pună la punct". Masson o spune pe șleau generalului Guisan. Dar acesta din urmă, recomandîndu-i totuși mare prudență, insistă asupra interesului pe care-l prezintă aceste contacte în viitor.

Și asta pentru că Elveția, la sfîrșitul acestui an 1942, nu-și poate permite neglijarea nici celei mai mici șanse de a supraviețui. Vîntul nu-i este favorabil. A arătat multă simpatie Aliaților. Apărarea sa antiaeriană, aviația de vînătoare, atît de precise și de violente cînd a fost vorba de planurile aviației germane, în 1940, nu „ajung" niciodată să intercepteze valurile

grele de bombardiere britanice care-i violează spațiul aerian, înainte de a semăna distrugeri în nordul Italiei și deasupra Reichului. De nenumărate ori, de asemenea, în plină noapte, în ciuda consemnului de camuflaj dat de statul major la 6 nov. 1940, orașe elveține se luminează „din întîmplare", cînd trec aceste flote aeriene și joacă, „fără să vrea", rolul de faruri orientative.

Ea a mizat, de asemenea, de multă vreme, în secret, pe victoria finală a Aliaților. Continuînd, în ciuda supravegherii exercitate de Germania, care o încercuiește complet, să trimită la Londra o mulțime de colete de două kilograme, piese de ceasornicărie... care pot să servească în realitate și la echiparea unor focoase !

Dar aceste acțiuni, printre multe altele, n-au fost suficiente. Englezii practică blocada pentru Elveția. Au acceptat, timp de cîteva luni, ca un număr de cargouri să transporte, de peste ocean spre Europa, necesarul său, dirijat apoi spre frontierele sale, în vagoane sigilate prin Franța.

Apoi au retezat scurt această arteră firavă, reproșînd Confederației că continuă să facă comerț cu cel de-al III-lea Reich. Ei refuză să admită că schimbul este vital pentru ea.

Din Germania îi vin cărbunele, fierul, petrolul, benzina, zahărul și alcoolul de care are nevoie. Ea îi dă în schimb cașcaval, brînză de emmenthal, unt, carne și produse industriale, mașini-unelte. Mai precis, piese pentru arme și muniții. Walter Krüger, adjunctul atașatului militar german la Berna și omul de încredere al O.K.W.-ului, a cumpărat de curînd acest material de război din Elveția...

De aceea, zi de zi, în fiecare gară, agenții secreți britanici își notează cu grijă tot ceea ce pleacă și destinația. Alții nu se jenează să viziteze chiar uzinele, făcînd investigații „inadmisibile". Colaboratorii lui Masson i-au remarcat de mult. Îi lasă, însă, în pace.

Blocada nu va incomoda cu adevărat Elveția. Lipsește grîul de import ? Va intensifica agricultura. S-a obișnuit. Un

agronom necunoscut, dl. Wahlen, propusese cu vreo doi ani în urmă, la 8 martie 1938, prin Herman Obrecht, director al Departamentului Economiei Publice, extinderea culturilor. Acum, după doi ani, F.T. Wahlen își va etala cunoștințele. A evaluat cu minuțiozitate posibilitățile de producție ale solului elvețian și a elaborat un plan amănunțit de lucru. Încă de la sfîrșitul anului 1940, Confederația curăță pămîntul de pietre, asanează, drenează. Curăță tufișurile, crîngurile, lăstărișurile. Adio spații verzi, parcuri, stadioane, florării. Se seamănă peste tot. Grîu obișnuit și grîu „épeautre" — grîu cu bobul mic și rezistent — cît și cartofi, sfeclă și legume. Rapiță pentru ulei. Această acțiune de anvergură se bazează pe calcule precise de calorii și vitamine. Succes deplin. Pămînturile cultivate ajung la 366 000 hectare, față de 187 000. Producția de cartofi la 180 000 de vagoane, față de 80 000, cea de legume la 50 000 vagoane, față de 23 000. Suprafața de cereale furajere ajunge la 75 000 ha, față de 14 300 ha, și mai poate crește...

Dacă mobilizarea civilă, impusă de F.T. Wahlen pentru a feri Elveția de restricții, dejoacă operațiunea „cercul strîns" dorită de Anglia în 1942 și îl liniștește pe Guisan, în schimb generalul elvețian este îngrijorat din alte motive. Care sînt adevăratele motive ale iritării Aliaților ? Desigur că tranzitul trenurilor germane cu destinația Italia, care trec prin Confederație... Apoi creditele acordate Germaniei și acțiunile ascunse ale băncilor sale... Or, în direcția aceasta, Henri Guisan e neputincios ! Din cînd în cînd, agenții lui Masson expulzează o serie de cetățeni germani care transportă ilegal valută. Ca Auguste Schloz și Robert Woter, de exemplu. Dar ei sînt niște picături dintr-o mare întinsă.

Aliații vor afirma la sfîrșitul războiului că aurul furat de germani în Europa, transferat pe ascuns în casele de bani secrete din Elveția, reprezintă o sumă de 800 000 milioane de franci, aproximativ. Franci 1945... Prin presă, la 5 ian. 1943, ei vor îndemna toate țările neutre, inclusiv Elveția, să nu primească aurul furat care se evalua atunci la 585 milioane de dolari. Apelul va fi repetat de americani, la 23 februarie 1944.

grele de bombardiere britanice care-i violează spațiul aerian, înainte de a semăna distrugeri în nordul Italiei și deasupra Reichului. De nenumărate ori, de asemenea, în plină noapte, în ciuda consemnului de camuflaj dat de statul major la 6 nov. 1940, orașe elveției se luminează „din întîmplare", cînd trec aceste flote aeriene și joacă, „fără să vrea", rolul de faruri orientative.

Ea a mizat, de asemenea, de multă vreme, în secret, pe victoria finală a Aliaților. Continuînd, în ciuda supravegherii exercitate de Germania, care o încercuiește complet, să trimită la Londra o mulțime de colete de două kilograme, piese de ceasornicărie... care pot să servească în realitate și la echiparea unor focoase !

Dar aceste acțiuni, printre multe altele, n-au fost suficiente. Englezii practică blocada pentru Elveția. Au acceptat, timp de cîteva luni, ca un număr de cargouri să transporte, de peste ocean spre Europa, necesarul său, dirijat apoi spre frontierele sale, în vagoane sigilate prin Franța.

Apoi au retezat scurt această arteră firavă, reproșînd Confederației că continuă să facă comerț cu cel de-al III-lea Reich. Ei refuză să admită că schimbul este vital pentru ea.

Din Germania îi vin cărbunele, fierul, petrolul, benzina, zahărul și alcoolul de care are nevoie. Ea îi dă în schimb cașcaval, brînză de emmenthal, unt, carne și produse industriale, mașini-unelte. Mai precis, piese pentru arme și muniții. Walter Krüger, adjunctul atașatului militar german la Berna și omul de încredere al O.K.W.-ului, a cumpărat de curînd acest material de război din Elveția...

De aceea, zi de zi, în fiecare gară, agenții secreți britanici își notează cu grijă tot ceea ce pleacă și destinația. Alții nu se jenează să viziteze chiar uzinele, făcînd investigații „inadmisibile". Colaboratorii lui Masson i-au remarcat de mult. Îi lasă, însă, în pace.

Blocada nu va incomoda cu adevărat Elveția. Lipsește grîul de import ? Va intensifica agricultura. S-a obișnuit. Un

agronom necunoscut, dl. Wahlen, propusese cu vreo doi ani în urmă, la 8 martie 1938, prin Herman Obrecht, director al Departamentului Economiei Publice, extinderea culturilor. Acum, după doi ani, F.T. Wahlen își va etala cunoștințele. A evaluat cu minuțiozitate posibilitățile de producție ale solului elvețian și a elaborat un plan amănunțit de lucru. Încă de la sfîrșitul anului 1940, Confederația curăță pămîntul de pietre, asanează, drenează. Curăță tufișurile, crîngurile, lăstărișurile. Adio spații verzi, parcuri, stadioane, florării. Se seamănă peste tot. Grîu obișnuit și grîu „épeautre" — grîu cu bobul mic și rezistent — cît și cartofi, sfeclă și legume. Rapiță pentru ulei. Această acțiune de anvergură se bazează pe calcule precise de calorii și vitamine. Succes deplin. Pămînturile cultivate ajung la 366 000 hectare, față de 187 000. Producția de cartofi la 180 000 de vagoane, față de 80 000, cea de legume la 50 000 vagoane, față de 23 000. Suprafața de cereale furajere ajunge la 75 000 ha, față de 14 300 ha, și mai poate crește...

Dacă mobilizarea civilă, impusă de F.T. Wahlen pentru a feri Elveția de restricții, dejoacă operațiunea „cercul strîns" dorită de Anglia în 1942 și îl liniștește pe Guisan, în schimb generalul elvețian este îngrijorat din alte motive. Care sînt adevăratele motive ale iritării Aliaților ? Desigur că tranzitul trenurilor germane cu destinația Italia, care trec prin Confederație... Apoi creditele acordate Germaniei și acțiunile ascunse ale băncilor sale... Or, în direcția aceasta, Henri Guisan e neputincios ! Din cînd în cînd, agenții lui Masson expulzează o serie de cetățeni germani care transportă ilegal valută. Ca Auguste Schloz și Robert Woter, de exemplu. Dar ei sînt niște picături dintr-o mare întinsă.

Aliații vor afirma la sfîrșitul războiului că aurul furat de germani în Europa, transferat pe ascuns în casele de bani secrete din Elveția, reprezintă o sumă de 800 000 milioane de franci, aproximativ. Franci 1945... Prin presă, la 5 ian. 1943, ei vor îndemna toate țările neutre, inclusiv Elveția, să nu primească aurul furat care se evalua atunci la 585 milioane de dolari. Apelul va fi repetat de americani, la 23 februarie 1944.

Probabil, însă, că bancherii elveţieni nu citeau ziarele şi nici nu ascultau radioul !

Aurul belgian, o altă afacere destul de tenebroasă, nu trebuie inclus în suma de 800 000 milioane din 1945.

În 1939, banca naţională belgiană încredinţă o parte din rezervele sale de aur băncii Franţei, cerîndu-i să o ţină la loc sigur. La sfirşitul lunii mai 1940, Belgia ceru Parisului să-i transfere acest aur de la Bordeaux la Londra, pe un crucişător britanic al cărui comandant fusese anunţat. Franţa organiză acest transfer de aur, dar cu un vapor francez, la Dakar...

La 29 octombrie 1940, banca Franţei se angajă să restituie acest aur Belgiei, dar Pierre Laval îl trimise la Berlin, unde fu „rechiziţionat" ! Topit şi marcat fals, însoţit de acte false, acest aur furat a fost transferat în Elveţia de către germani. Banca naţională a Elveţiei îşi aminteşte foarte bine că a primit, pentru 378,8 milioane de franci elveţieni, o cantitate de aur a cărui origine nu se cunoştea. În plus, un alt transport din acelaşi aur, echivalentul a 153 milioane franci elveţieni, a fost vărsat la Berna, de către Banca germană, direct în depozit şi revîndut apoi unor terţe persoane necunoscute. În 1945, cînd Franţa va restitui Belgiei echivalentul aurului încredinţat şi va cere aurul pe care Germania îl transferase în Elveţia, Berna va declara că deţine în casele sale numai 160 milioane din acest tezaur, diferenţa de aproximativ 218,6 milioane franci elveţieni fiind deja revîndută de multă vreme, pentru nevoile operaţiilor sale bancare. Pentru recuperarea acestor 160 milioane ar fi suficient, va declara Elveţia, să se ceară un simplu drept de recurs.

Intuind, în 1942, că sfîrşitul războiului va pune multe probleme Elveţiei şi neavînd deplina siguranţă pentru combaterea tuturor necazurilor care se vor abate asupra ţării, generalul Guisan preferă să nu rupă legătura cu acest Schellenberg, care afirma limpede că doreşte să trateze cu aliaţii occidentali. Dacă generalul nazist ar reuşi să facă acest lucru, Elveţia ar beneficia de o anumită înţelegere din partea clienţilor. Pentru Schellenberg frontierele Elveţiei se vor deschide cînd el o va cere. Va fi de ajuns să-l supravegheze pas cu pas.

În aceste împrejurări, în situaţia sa de echilibru precar între Germania şi Aliaţi, Elveţia nu-şi putea permite să neglijeze nici cel mai mic atu. Dacă în 1942 Germania dă deja unele semne de sufocare, nimic nu permite încă să se spună cu certitudine că va pierde partida. Jocul trebuie continuat, deci. Pe de altă parte trebuie pregătit viitorul, în cazul în care Aliaţii ar cîştiga. În vederea acestei perspective, trebuie să nu înceteze să le dea satisfacţie. Pentru un mare număr de oameni din rezistenţă, frontierele Elveţiei se vor deschide larg. Sînt o sumedenie de dovezi ale acestui ajutor secret, zilnic şi eficace, pe care elveţienii îl dau celor care luptă împotriva nazismului, Guillain de Bénouville, Michel Hollard, colonelul Groussard, Remy — pentru a nu cita decît cîteva nume celebre din rîndul celor care luptă în umbră — vor povesti despre această complicitate binevoitoare a Elveţiei. Această acţiune a Elveţiei — bun rămăşag sentimental şi raţional asupra victoriei finale a aliaţilor — s-a înscris în creditul său o dată pentru totdeauna. Şi, chiar aşa stînd lucrurile, tot nu le va fi uşor conducătorilor ei, deoarece nu trebuie făcut nimic care să alarmeze Germania şi să provoace din partea ei o reacţie violentă.

Era necesar, prin urmare, să se dea satisfacţie prezentului.

Pentru a aprecia în complexitatea sa jocul încordat, greu, subtil al Elveţiei, nici o carte jucată nu trebuie să scape analizei. Din clipa în care Schellenberg manifestă faţă de Elveţia un interes şi o curiozitate care dovedesc că această ţară ascunde Germaniei o parte din cărţile pe care le joacă — miza sa pentru viitor — de atunci, Elveţia putea să se folosească de concesiile, extrem de importante, făcute politicii Reichului — miza sa pentru prezent. Dacă Hitler l-a delegat pe Schellenberg să meargă în Elveţia pentru a juca o partidă, pe care el o consideră capitală pentru Reich, dar fără a prevedea ultimele mijloace de intervenţie, adică invazia armată, înseamnă că elveţienii au dovedit că se poate începe un dialog cu ei. Schimburi tactice, concesii neformulate, dar faptele sînt evidente.

La 18 octombrie 1942, cînd Walter Schellenberg se întoarse la Berlin, războiul se dezlănțui pe toate fronturile și nimeni nu putea da un pronostic. Americanii de-abia au angajat o luptă incertă la Guadalcanal, în Pacific. Violente și nedecise lupte aveau loc în cartierele industriale ale Stalingradului, iar în ajun, o escadrilă a R.A.F., formată din 94 de aparate, bombardase Creusot-ul, omorînd 40 de persoane și rănind alte 80. Pentru Elveția, mai mult ca oricînd, cuvîntul de ordine era prudența.

Nici un conflict cu Germania. De altfel, la 17 octombrie meciul de fotbal dintre Elveția și Germania, cîștigat de germani cu 5—3, s-a ținut în prezența lui Kobelt, șeful Departamentului militar, echivalentul elvețian al ministrului apărării naționale, ca o mărturie a bunelor relații existente între cele două țări. Prin urmare, Schellenberg putea să plece satisfăcut. Știa că contactele cu Elveția nu pot fi întrerupte, că această țară apreciază la adevărata-i valoare forța Reichului și necesitatea de a întreține relații cu el.

CELE DOUĂ GREȘELI ALE LUI ROGER MASSON

„Cea mai universală calitate a spiritului este diversitatea", a scris Montaigne. Walter Schellenberg, care citise „Eseurile" moralistului francez, a făcut din această frază maxima sa, crezul său. Ea e pusă în ramă pe perete în biroul său, în spatele fotoliului. Generalul Guisan și colonelul-brigadier Masson se întrebau cînd o să apară oare din vizuina sa de la Berlin ? De uitat, nu-i uitase. Își doza eforturile pur și simplu, concentrîndu-se, la sfîrșitul acestui an 1942, asupra altor probleme, ca o nouă demonstrație de șiretenie și eficacitate.

Șeful serviciului de securitate german definitivă, mai întîi, operația „Bernhard", adică fabricarea unui stoc enorm de lire sterline false destinate băncilor țărilor neutre. Voia să le inunde casele de bani. Pînă la urmă va devaloriza moneda engleză.

Creierul său, atît de fecund, n-a fost totuși cel care a creat acest proiect. Alfred Helmuth Naujocks îl pusese la punct, încă din noiembrie 1939... Schellenberg îl aprecia foarte mult pentru aceasta. Împreună cu el a pus mîna pe Best și Stevens, cei doi agenți secreți englezi, la Venlo, în Olanda, la 9 noiembrie 1939. Tot Naujocks a „justificat" invadarea Poloniei de către Wehrmacht, organizînd un simulacru de atac asupra postului de radio de la Gleiwitz în noaptea de 31 august 1939, împreună cu alți S.S.-iști deghizați în soldați polonezi, ca și el. Acoperit

de cicatrici, cu nasul strivit, mărturii ale luptelor din trecut împotriva comuniștilor germani, înainte de victoria revoluției brune, A. H. Naujocks era un spadasin intelectual, un subaltern puțin cam prea ambițios și șiret pentru Heydrich, care l-a trimis în anul 1942 să lupte pe frontul de răsărit, ca simplu S.S.-ist.

Schellenberg a modificat proiectul Naujocks, i-a dat anvergură, l-a aprofundat și l-a transformat într-o adevărată mașină de război. Hîrtia necesară bancnotelor false, atît de greu de imitat, pe bază de pînză pură, murdărită, apoi curățită cu diferiți detergenți, fără celuloză, era adusă din Eberswalde, de lîngă Berlin. Gravarea și imprimarea se făceau sub conducerea căpitanului S.S. Krüger, într-o ascunzătoare inviolabilă : o baracă anonimă în lagărul de concentrare din Oranienburg !

Calitatea acestor bancnote false era perfectă. Către sfîrșitul anului 1941, un agent al lui Schellenberg a schimbat în Elveția o cantitate importantă de bancnote de cinci și zece lire. Îndrăzneț, el a cerut verificarea lor, pretinzînd că le-a procurat la negru. Banca Angliei n-a reținut decît 10% din ele ca fiind suspecte, recunoscînd restul ca perfect autentice. De atunci, Schellenberg strecoară monedă falsă în Elveția, prin doctorul Willy Gröbl. La Geneva și Triest, mai ales, lucrează inginerul Friedrich Schwend. Chiar cînd cele două orașe nu vor mai fi sub controlul armatei germane, traficul va continua pînă la sfîrșitul războiului.

A doua problemă care îl preocupă pe Schellenberg este o chestiune de spionaj, specialitatea lui, care va deveni celebră a doua zi după terminarea celui de-al II-lea război mondial : afacerea „Cicero"... S.S.-Sturmbannführerul Ludwig Moyzisch, trimis în misiune la Ankara de către Serviciul securității (S.D.), a expediat un mesaj șefului său, prin care arăta că a legat o prietenie solidă cu un anume Eliaza Bazna, valet al ambasadorului britanic, sir Hugh Knatchbull-Hugessen. Această legătură promitea o recoltă bogată. „Persevera..." i-a răspuns Schel-

lenberg. Dar cum să-l plătească pe Bazna, care se va dovedi tare lacom ? Generalul S.S. nu va ezita nici o clipă : va folosi minunata bancnotă fabricată la Oranienburg.

Aceste două dosare fiind închise pentru moment, S.S.-Brigadeführerul se va orienta din nou, în sfîrșit, spre Elveția. Informat regulat de Biroul „F" din Berna, antena sa principală în Confederație, Schellenberg știa că generalul Guisan a întreprins un turneu lung, vizitînd toate unitățile. Ofițerul superior elvețian obișnuia să facă mereu astfel de vizite. În șase ani a parcurs 350 000 km prin minuscula sa țară. Fie cu mașina, fie în trenul său de comandă, compus din patru vagoane : un vagon de dormit, un vagon restaurant, din care jumătate era birou, un vagon de clasa a II-a rezervat secretarilor statului major și unul de clasa a III-a pentru gardă.

Schellenberg știa și ce-l frămîntă pe Guisan.

Posac din fire, a petrecut Crăciunul în 1942 cu regimentul 2 ușor, în piața Aarbergului, o localitate mică, aflată la jumătatea drumului între Neuchâtel și Berna. Înarmarea redutelor sistemului de fortificații pentru apărarea internă suferise, într-adevăr, mari întîrzieri, mai ales în Alpii din Glaris. În plus, liniile de preapărare i s-au părut fragile, din cauza insuficienței efectivelor mobilizate. Supărător lucru. În mai 1940, Elveția număra 450 000 de oameni sub arme. În august, 145 000 de soldați, iar în octombrie 1941, 130 000. În iunie 1942, după un nou atac al Wehrmachtului împotriva U.R.S.S., mai număra abia 70 000. În octombrie 1942, 100 000 și nimic în plus. Confederația considera mobilizările prea costisitoare. Într-o lună, trupele consumau cît într-un an în timp de pace. Dacă i-ar asculta doar pe strategii săi, Guisan ar menține totuși o mobilizare generală, pînă la sfîrșitul războiului. Dar mai e și puterea civilă...

Dl Pilet-Golaz, șeful Departamentului politic, consideră că, din moment ce nimic nu amenință Elveția, ar fi greșit să se mențină toate forțele mobilizate. Un astfel de act ar putea fi interpretat ca o măsură ostilă față de Germania și, cine știe, ar

putea declanșa furia naziștilor. De aceea, Guisan se mulțumește să grăbească echiparea completă a forturilor sale. Brigăzile ușoare vor supraveghea aerodromurile, eliberînd un mare număr de infanteriști, care vor întări paza marilor căi transalpine. Guisan a hotărît, de asemenea, să înceapă camuflajul la orele 20 în loc de 22. În sfîrșit, ceru urgent Departamentului militar să fie echipați vînătorii de munte cu haine albe de camuflaj : pe zăpada albă imaculată, soldații săi se observă precum garda celui de-al II-lea imperiu pe pînzele lui Vernet !

Poporul elvețian nu bănuiește nimic din necazurile generalului său. Se îngrămădește în sălile de cinematograf, pentru a admira un film american, sosit la Berna în valiza diplomatică : „Mrs. Minniver" al lui Wyler, cu Walter Pidgeon și fermecătoarea Greer Garson. E prima operă care tratează bătălia Angliei. Cenzura a tăiat o singură scenă : întîlnirea, între patru ochi, a eroinei cu un aviator german într-un parc. Schellenberg își promise să vadă acest film în timpul unei vizite în Elveția. Are o slăbiciune : nu-i plac filmele germane ale U.F.A. Totuși, nu pentru „Mrs. Minniver" va părăsi vizuina...

În dimineața zilei de 30 ianuarie 1943, o informație importantă ajunse la Centrala de informații a Elveției din Lucerna. Pregătirea și executarea unui plan de atacare a Confederației ar fi fost încredințată generalului Dietl ! Specialist în operațiile de iarnă și de munte, Dietl, fost comandant în Laponia, se pare că pregătește trupele lîngă München... Raportul mai preciza că această armată s-ar compune din blindate, parașutiști și vînători de munte.

Aceeași reflecție le trecu prin cap și lui Guisan și lui Masson. Foarte surprinzătoare, această știre i-a adus pe amîndoi la P.C. din Interlaken ! Asupra „sursei" care a transmis-o nu au nici o îndoială. Ceea ce-i uimește este gravitatea informației, valoarea ei. Ultimul bilanț al concentrărilor de trupe din Austria și Bavaria le-a sosit în ajun. Agenții lor instalați acolo au fost categorici, forțele terestre disponibile, asupra cărora nu sînt dubii, se ridică la trei divizii de blindate și șase de vînători de

munte. Forțele aeriene nu ating decît o treime din flota germană, și asta pentru toată Europa de vest. Este un bluf oare, această armată a lui Dietl ?

Iarna lui 1942 n-a fost deloc fericită pentru cel de-al III-lea Reich. Jumulit pe jumătate la Tripoli, în Africa de nord, rănit de moarte la Stalingrad, vulturul german nu mai plana falnic asupra lumii. Își pansa rănile. În Rusia își restrîngea frontul. Și, după părerea generalului Adolf Heusinger, șeful secției „Operații" a O.K.W.-ului, grave greșeli psihologice începeau să macine Wehrmachtul.

„Se formează noi unități, raporta el, luîndu-se din diviziile de luptă deja greu încercate. Convalescenții și cei ce se întorc din permisii sînt îndrumați spre unități care n-au primit încă botezul focului. Și sînt înlocuiți cu întăriri insuficiente și ca număr și ca valoare. Au preaslăvit, fără rațiune, unitățile din răsărit, atît cele de spate cît și cele din linia I, care au luptat timp de un an prin zăpadă și gheață !

Toată infanteria a fost rebotezată ca unități de elită, în loc ca această cinste să fie rezervată numai pentru fapte deosebite, cîtorva unități. Crucea germană de aur este oribilă cu uriașa ei zvastică. În fine, ordonanța prin care familiile celor dispăruți pe cîmpul de luptă erau amenințate de organele partidului, a provocat o mulțime de proteste. Partidul nu avea nimic de cîștigat din aceasta".

Pe scurt, după cum a declarat Winston Churchill, la 10 noiembrie 1942 la B.B.C : „Nu e încă începutul sfîrșitului, dar e sfîrșitul începutului".

În plus, grație spionilor săi, Germania știa că „ariciul" elvețian speră să reziste mai mult de doi ani cu sistemul său de fortificații de apărare împotriva oricărei armate. Serviciile de ascultare ale colonelului Masson au surprins comunicarea acestei aprecieri de către Köcher, reprezentantul Reichului la Berna, cînd acesta a telefonat-o la Berlin.

Ministrul german a adăugat că, încă înainte ca avioanele cu parașutiști să ajungă la granițele Elveției, tunelurile Gothard, Lötschberg și Simplon vor sări în aer. Elveția va înceta atunci

să mai fie un loc preţios de traversare a Alpilor de către Wehrmacht. Va deveni o fortăreaţă lipsită de importanţă strategică. Nu va mai prezenta nici valoare economică : se prevăzuse ca mai mult de 1 000 de uzine, perle ale industriei elveţiene, să fie distruse parţial la momentul oportun. În fiecare din aceste fabrici, piesele erau vopsite în culori diferite, în funcţie de ordinea în care urmau să sară în aer, să fie sfărîmate sau evacuate în interiorul redutei. În sfîrşit, pentru Germania, în clipa în care Aliaţii şi-ar îndrepta presiunea asupra graniţelor Europei, n-ar fi rezonabil ca să mobilizeze o armată pentru rezolvarea „cazului" elveţian, chiar dacă acest război n-ar trebui să dureze 24 de luni.

„Nu, hotărît lucru, conchidea Köcher, ministrul german, o astfel de operaţie n-ar fi recomandabilă".

Anunţarea acestei acţiuni de invadare a Confederaţiei nu e cumva o maşinaţie inedită a lui Schellenberg ? Un mijloc original de a exercita presiuni, foarte obişnuit felului său de a lucra ? Guisan şi Masson calculară îndelung şansele. Unde e capcana, dacă într-adevăr există ? Să ceară o mobilizare generală Consiliului Federal, ca urmare a acestei informaţii, ar fi, oricum, o nebunie. Să aştepte, e singura şi cea mai inteligentă soluţie. Dacă e vorba de o manevră a lui Schellenberg, atunci, surprins că nu-i vede reacţia, el va acţiona imediat. În acest caz, Guisan îl va anunţa oral pe Kobelt, şeful Departamentului militar, iar Masson va clasa informaţia în dosarul său.

Hotărirea celor doi ofiţeri elveţieni se dovedi a fi judicioasă. În săptămînile care urmară acestui teribil 30 ianuarie 1943, nu mai sosi nici un raport asupra pregătirilor unei eventuale armate a lui Dietl. Şi, la sfîrşitul lui februarie 1943, maiorul S.S. Eggen, adjunctul lui Schellenberg, bătu la uşă ! Stăpinul său dorea să intre în Elveţia. Masson a cerut mult, iar Schellenberg i-a dat tot mult. La rîndul său, cere şi el ceva : vrea să-l întîlnească pe Guisan, cu o singură condiţie însă, ciudată pentru această călătorie : va fi îmbrăcat civil, bineînţeles, dar trebuie să călătorească cu avionul.

Masson îl găsi cu greu pe Guisan, care se plimba printre poziţiile trupelor sale la Berna, marţi, 2 martie. Acceptă să-l vadă pe S.S.-ist ? E, desigur, ziua cea mare. Schellenberg va spune tot ce are pe suflet. Guisan e de acord. Masson aranjează întîlnirea pentru miercuri, 3 martie, la orele 20, la hotelul Bären din Biglen.

Acest hotel, o clădire mare, dreptunghiulară, domină satul Biglen, aflat la 18 km de Berna, pe drumul spre Zürich.

Colonelul-brigadier Masson soseşte primul, într-o maşină condusă de şoferul său, Renaud. Puţin mai tîrziu apare şi Buickul lui Guisan. E în uniformă de campanie, singur, alături de credinciosul său Burnens, care conduce. Acest adjutant nu-l părăseşte decît de trei ori pe an, pentru a merge la Morges, satul lui natal, unde deschide vînătoarea la culesul viilor şi la sărbătorile de Crăciun. Schellenberg soseşte ultimul, însoţit de căpitanii Meyer şi Holzach, care s-au dus să-l aducă de la Berna. Sînt de faţă şi Eggen şi doi agenţi însoţitori din Serviciul de securitate...

Foarte bine dispus, generalul S.S. îşi ceru scuze :

— Înţeleg surpriza, domnilor. Sînt un prieten al Confederaţiei. Niciodată nu mi-aş fi permis să debarc din avion cu o escortă. E numai şi numai dorinţa führerului. A devenit tare suspicios. Înainte de a-mi permite să vin în Elveţia, führerul a fost într-adevăr cam circumspect. Se teme să nu mă răpească agenţii Intelligence Service-ului şi să mă păstreze în Anglia, cam în genul unui Rudolf Hess. Am rîs, v-o jur, dar am fost obligat să-i promit că-mi iau ca escortă doi îngeri păzitori.

Aplecîndu-se spre Guisan şi Masson, continuă confidenţial, cu o înfăţişare gravă :

— Hitler se teme, de asemenea, ca nu cumva italienii să afle ceva despre vizita aceasta. Dacă află că mă găsesc în Elveţia, ei ar putea să creadă că aceasta va prevesti abandonarea partidei pe care o jucăm împreună, în clipa în care Rommel joacă ultima carte, pierdută încă de la început, pentru a apăra Tunisia. E deja vorba să fie rechemat. Tot führerul spune că

dacă italienii află că sînt aici, pot să tragă concluzia că, după Africa de nord, Reichul va abandona peninsula italică, retrăgîndu-şi linia de apărare în Alpi. Şi că aceasta ar constitui linia sudică de apărare a „Fortăreţei Europa", conform unei manevre pe care eu aş fi venit să v-o impun.

Cu capul aplecat într-o parte, atent, Schellenberg se opreşte o clipă, pentru a-şi da mai bine seama de efectul produs de cele spuse de el. Nici Guisan şi nici Masson nu trişează. Doar la început au schimbat o privire fugară, uimiţi de noul număr al S.S.-istului. El izbucneşte sincer în rîs.

— Pe scurt, conchide el, în ciuda protestelor mele, pentru a calma bănuielile lui Hitler, am fost obligat să primesc aceşti însoţitori şi să iau avionul. Dar nu vă voi obliga să-i suportaţi în preajma noastră. Vor mînca la bucătărie.

Guisan protestă pe un ton blînd. O masă comună. Aceeaşi ospitalitate pentru toţi. Cina e de calitate. Patronul hotelului Bären, recunoscîndu-l pe comandantul armatei elveţiene, s-a întrecut pe sine. În timpul mesei, Schellenberg face pe spiritualul, povesteşte multe întîmplări. Nu o cunosc pe ultima ? Müller, şeful Gestapoului, care nu-l înghite, răspîndise zvonul că Schellenberg schimbă fotografii pornografice cu Terboven, împuternicitul Reichului în Norvegia. O glumă sinistră, care dezvăluie climatul ce domneşte în conducere... Terboven îi este prieten, totuşi !

— În fiecare lună, mai spune el, Hitler îi reuneşte pe toţi generalii săi S.S. la un dineu. În cursul unui asemenea dineu, eram, ca de obicei, instalat la capătul mesei. Eu eram cel mai tînăr dintre toţi. Führerul şi-a ridicat paharul de apă minerală pentru a toasta. M-a arătat cu degetul, a rîs şi ştiţi ce a spus ?

„Să bem în sănătatea tînărului nostru general elvetizat..."

La sfîrşitul mesei, Guisan, Masson şi Schellenberg se retrag într-un salon. Dintr-o dată serios, S.S.-istul atacă, adresîndu-se direct lui Masson :

— Mi-aţi cerut o serie de servicii. Cred că m-am achitat perfect de ele.

Se întoarse apoi spre Guisan :

— Generale, trebuie neapărat ca şi dv. să-mi daţi ceva în schimb.

Masson aştepta, ascunzîndu-şi neliniştea. Uşorul său strabism părea să se accentueze. Generalul Guisan, rigid în fotoliul său, lăsă să i se stingă ţigara.

— Sînt însărcinat să vă prezint o cerere din partea führerului, continuă Schellenberg. El crede că insuccesele noastre din Tunisia lasă să se prevadă o apropiată invazie în Italia. După ce s-a îndepărtat de Europa, războiul vine acum din nou aici. Prin poziţia sa geografică, naţiunea dv. poate interesa pe Aliaţi. Führerul îşi exprimă teama că Elveţia nu este hotărîtă să-şi apere neutralitatea în toate împrejurările. El ar vrea să aibă asigurarea că în nici un caz nu veţi deschide teritoriul elveţian inamicilor noştri.

— Exigenţă insultătoare, replică generalul Guisan. Armata noastră îşi va îndeplini misiunea în orice împrejurare. Ea se va bate împotriva oricui va viola teritoriul nostru. Noi rămînem neutri.

— Totuşi, obiectă Schellenberg, opinia publică elveţiană este violent antigermană. Presa dv. o dovedeşte.

— Reacţie normală, replică Guisan. A dv. nu încetează să ne atace. Repet, vom refuza oricui trecerea pe teritoriul nostru.

— Puteţi să-mi daţi o asigurare scrisă ?

Guisan răspunse că el nu va da un asemenea angajament fără avizul Consiliului Federal. Totuşi, îi poate asigura pe Schellenberg şi pe Hitler. Cu opt zile înaintea acestei întîlniri de la Biglen, el a acordat un interviu unei ziariste suedeze. Ea i-a pus aceleaşi întrebări. Are o copie a acestui interviu în servieta sa. Acceptă să-l semneze pentru a-l autentifica. Aceasta ar fi suficient ? Dar nu are servieta la el astăzi. Ea este în biroul său de la Interlaken. A doua zi, joi, 4 martie, trebuie să asiste la un concurs de schi la Arosa, în inima muntelui Grisons. Dacă Schellenberg acceptă să-l acompanieze, îi va da acest „document".

Schellenberg acceptă, declarîndu-se sigur că va reuşi să liniştească temerile strategilor de la Comandamentul suprem al Wehrmachtului, dirijat de feldmareşalul Keitel. Guisan pare satisfăcut. A început să-şi fumeze din nou ţigara preferată. Numai Masson rămîne încordat. Imposibil ca Schellenberg să fi montat o asemenea manevră numai pentru atît. Dorinţa pe care a exprimat-o în numele lui Hitler pare complet derizorie. Trupele aliate cele mai apropiate, cele americane şi britanice, se află încă la o mie de kilometri, în Africa de nord. Cît despre unităţile ruseşti, ele se află la două mii cinci sute de kilometri.

În acest moment, colonelul-brigadier descoperi că Schellenberg îl privea insistent. Unde se ascunde, deci, capcana ? Pentru că, în mod sigur, de o capcană e vorba. Masson poate acum să jure că aşa stau lucrurile. Acest om caută să-i înfricoşeze pe conducătorii elveţieni. Toate serviciile pe care le-a oferit cu generozitate o dovedesc. Pentru a confirma certitudinea sa, Masson hotărî să mai ceară un serviciu. Este adevărat că acesta nu va angaja prea mult destinul Elveţiei... După evadarea generalului francez Giraud, Gestapoul i-a încarcerat familia. Poate Schellenberg îndulci soarta acestor oameni, în aşteptarea eliberării lor ? În acest caz, Elveţia s-ar declara gata să-i primească.

— De acord ! răspunse Schellenberg.

Apoi, după un moment de tăcere :

— Aceasta este, într-adevăr, tot ce aveţi să-mi cereţi, colonele ?

Roger Masson răspunse afirmativ. Faţa lui Schellenberg exprimă dezamăgirea. Dar acest nor nu dură. El începu din nou să glumească şi va glumi pînă noaptea tîrziu. El şi Eggen, împreună cu cei doi îngeri păzitori pe care îi au, se vor duce la hotelul Bellevue, la Berna, unde şi-au reţinut camere. Curioasă alegere, în treacăt fie zis, din partea unui general S.S. Să-ţi alegi domiciliul într-unul din cele mai mari hoteluri ale Elveţiei, cînd nu voiai ca Aliaţii şi italienii să afle că te găseşti la elveţieni.

Tocmai atunci Roger Masson făcu să se petreacă un incident care a permis descoperirea acestei întîlniri „istorice" de la Biglen. În alte împrejurări, perspicacitatea lui Masson ar fi fost mai trează. În momentul plecării, fără vreun gînd ascuns, proprietarul hotelului Biglen le dădu cartea de aur. Om cumsecade, flatat de prezenţa generalului Guisan, înconjurat de o mînă de civili anonimi, în hotelul său, ţinu să-i aibă autograful. Guisan semnă. Masson, de asemenea. Şi Schellenberg. Şi Eggen. Numai căpitanul Meyer îşi dădu seama, cam tîrziu, că aceste dedicaţii se pot dovedi compromiţătoare în viitor. El se întoarse şi smulse foaia din cartea de aur.

Furios, hotelierul anunţă imediat poliţia armată. Aceasta chemă poliţia federală în ajutor. Anchetă secretă. Şi astfel dl Kobelt, şeful Departamentului militar, va şti la 24 martie că un general de armată elveţian a cinat cu unul dintre cei mai mari demnitari nazişti, la doi paşi de capitala elveţiană, într-o lume în plin război ! Acest eveniment nu va contribui la îndulcirea raporturilor destul de reci pe care Guisan le-a întreţinut, în tot timpul conflictului, cu autorităţile civile ale ţării sale.

Hotărît, nu prea în formă, în seara acestei funeste miercuri de 3 martie 1943, Masson comise o a doua greşeală, mult mai gravă. Preocupat de soarta ţării sale, cu puţin înainte de plecarea lui Schellenberg spre Berna, el l-a întrebat, în treacăt, dacă este adevărat că generalul Dietl pregătea o armată în apropierea Münchenului, în vederea atacării Elveţiei. Şeful Serviciului de informaţii elveţian va fi observat oare în întuneric extraordinara scînteiere de triumf care strălucea în ochii şefului Serviciului de securitate german ?

Schellenberg voia o dovadă. Masson se prinse cu totul în plasă.

Această informaţie, pe care Elveţia o deţinea şi a cărei confirmare o căuta Schellenberg, demonstra că există o „scurgere" de informaţii la cel mai înalt nivel al Comandamentului suprem al Wehrmachtului, în umbra lui Hitler, informaţii care ajun-

geau la elveţieni, după cum sesizase el mai de mult. Acest proiect de invazie al lui Schellenberg nu fusese conceput decît pentru a verifica o asemenea eventualitate. Încîntat de acest şiretlic, Heinrich Himmler a acceptat să intre în jocul „benjaminului" său. El este cel care a cerut Wehrmachtului să studieze acest proiect, fără a preciza că nu va fi niciodată pus în aplicare. Întrucît Masson avea cunoştinţă de acest plan, însemna că unul sau mai mulţi trădători existau la Comandamentul suprem, instalat la Maybach, la porţile de sud ale Berlinului. Pe aceşti trădători trebuia Schellenberg să-i descopere !

Ascunzîndu-şi în chip magistral bucuria, Schellenberg promise lui Roger Masson să facă totul pentru a convinge pe Hitler să nu atace Elveţia. I-ar fi plăcut totuşi să-l revadă cît mai urgent pe colonel.

Întîlnirea secretă avu loc la 12 martie, la Zürich. Hotelul Baur au Lac, nr. 1, Talstrasse. Acolo îl aştepta Schellenberg. El parcursese fără întrerupere o mie de kilometri din capitala Reichului pînă aici. Părea obosit, neliniştit, credea că vede duşmani peste tot. Colonelul îi propuse să vorbească plimbîndu-se de-a lungul cheiului Limmat-ului, iar agenţii lui Masson să-i protejeze de la distanţă.

Ceea ce şi-au spus aceşti doi oameni în vinerea aceea, nimeni n-a putut auzi. Tot ce se ştie este că fizionomia lui Masson se schimbase subit. Trăsăturile sale, de obicei mobile, se împietriseră. Strălucirea ochilor săi albaştri, atît de vii şi de calzi uneori, se întunecase. Avea buzele strînse. Cei care l-au cunoscut nu ştiau că această metamorfoză îi era obişnuită atunci cînd se eschiva fiind prea presat. Nu încăpea nici o îndoială că Walter Schellenberg i-a cerut ceva şi că el refuzase.

În cursul procesului de la Nürnberg din 1949, unde i s-a dat o pedeapsă de numai patru ani închisoare, şeful S.S.-ist se va mulţumi să mărturisească, pudic, în legătură cu această întîlnire :

„Aveam intenţia de a organiza împreună cu Masson un fel de schimb regulat de informaţii. Am renunţat totuşi la această idee, deoarece Masson nu a fost de acord..."

El s-a arătat mai vorbăreţ, mai curînd la Londra, unde englezii „l-au îngrijit" timp de trei ani, după predarea sa în mîinile lor, în 1945. Acolo va da agenţilor din serviciul de informaţii, care îl vor asculta fără încetare timp de treizeci şi şase de luni, abundente detalii asupra contactelor sale cu elveţienii.

Descriind în mod fidel desfăşurarea tuturor acestor întrevederi, el se va opri îndelung asupra aceleia de la Zürich. Cu această ocazie, el l-ar fi asigurat pe Roger Masson că führerul, împotriva tuturor aşteptărilor, ţinea foarte mult la invadarea Elveţiei. El mai spera totuşi că-l va putea convinge pe Hitler să abandoneze acest proiect. Pentru aceasta, el resimţea nevoia psihologică de a se şti susţinut. Pentru salvarea Confederaţiei nu trebuia să existe preţ. Ca un om care timp de şase luni îi dăduse o sută de dovezi ale ataşamentului său, el îl sfătuia în mod amical pe Masson să facă acelaşi joc.

În fine, el abordă o adevărată problemă, despre care nu vorbise niciodată în precedentele sale întîlniri. Schellenberg îşi arătă abia acum adevărata sa natură : aceea de maestru tactician în arta şantajului.

Iată despre ce era vorba. El a repetat ori de cîte ori s-au întîlnit la Meyer, în castelul din Wolfsberg din Ermatingen, că securitatea führerului îi inspiră grave îngrijorări. Ei bine, salvarea anumitor alte persoane îl alarma în aceeaşi măsură. El îşi simţea inima sfîşiată între sentimentele sale şi simţul datoriei. Ştia că în sînul Comandamentului suprem al Wehrmachtului, cîţiva generali nu ezitau să comploteze împotriva vieţii lui Hitler, întreţinînd un permanent focar de intrigi. El nu ignora că Masson îi folosea pe unii dintre aceştia pentru informarea serviciului său de informaţii. Zilele lor erau numărate. Gestapoul, sub presiunea lui Müller, patronul său, acumula dovezi. El va reuşi repede să-i demaşte. Numai el, cu

întreaga forță a serviciului său și cu prietenii săi sus-puși, ar putea interveni cît mai este timp. Peste cîteva săptămîni va fi imposibil să mai intervină. Ajutîndu-i pe acești ofițeri, el va ajuta Elveția. Însă pentru a-i putea ajuta, Masson trebuie să-i dea numele lor, și aceasta cît mai repede !

Unele ființe, stăpînite de un formidabil instinct al puterii, simt dorința, ce nu poate fi înfrîntă, de a născoci fără încetare mașinațiuni. Ele reprezintă pilonii grandoarei lor, ele asigură supremația lor asupra celorlalți oameni. În mod incontestabil. Walter Schellenberg a fost unul dintre acești maniaci. Ca și ei, el nu a știut niciodată ce este ranchiuna. Se prăbușește cumva vreunul din pilonii lor ? Ei construiesc imediat altul nou, fiind insensibili față de noțiunea de eșec.

Refuzul colonelului-brigadier Masson nu l-a făcut pe Schellenberg să fie rece. El va continua să asalteze Elveția nedescurajîndu-se, întinzînd neobosit plasele sale. Era teribil de îndatoritor. Cartea amintirilor colonelului Bernard Barbey, șeful statului major personal al lui Henri Guisan, intitulată „Postul de comandă al generalului", demonstrează acest lucru. La 23 martie 1943, adică la unsprezece zile după întîlnirea de la Zürich, B. Barbey notează în jurnalul său :

„M-am întîlnit cu un Masson fericit și, mai mult decît atît, emoționat. El a primit un mesaj de la Eggen, prin care Schellenberg arată că putem fi „mulțumiți de el". Amenințarea cu invazia a dispărut. Elveția nu mai este „pe banca acuzaților" în fața Comandamentului suprem al Wehrmachtului. Planul elvețian va fi abandonat."

Notă care demonstrează — dacă mai era nevoie de aceasta — că colonelul-brigadier a comis într-adevăr grava eroare de a-i vorbi lui Schellenberg despre această informație, comunicată de către agenții săi de informații din Berlin.

Cîteva personalități elvețiene îi vor reproșa în 1945 lui Roger Masson că a cedat puterii de atracție a S.S.-Brigadeführerului. Ei vor căuta argumente pentru susținerea tezei lor în ceea ce privește atitudinea lui Masson. În iunie 1943, Con-

siliul Federal va trebui într-adevăr să-l amenințe că-l va sancționa, pentru a-l împiedica să se ducă la Berlin, la invitația lui Schellenberg. În luna octombrie 1943, Masson îl va mai primi pe german, într-un weekend prelungit, la castelul Wolfsberg, din Ermatingen. Cu toate numeroasele proteste și împotriva hotărîrii de expulzare, notificată de către Consiliul Federal, Masson va deschide frontierele Elveției lui Eggen, adjunctul lui Schellenberg, pînă în 1945. A presupune, pe baza acestor fapte, că el a fost victima unei dominații, înseamnă a judeca puțin cam grăbit delicata poziție a ofițerului elvețian. Aceasta înseamnă a-i imputa în mod cavaleresc întreg interesul care exista în Confederație de a păstra un interlocutor în lagărul naziștilor.

O singură dată Schellenberg, care nu încetase să fie îndatoritor față de Elveția, se va prezenta în postură de solicitant la Masson. Această dată va fi 11 aprilie 1944. Colonelul-brigadier va arăta, într-adevăr, atunci că el are un temperament rece, dacă nu chiar sever.

Cu două zile înainte, un avion de vînătoare german a aterizat pe aeroportul militar elvețian din Dübendorf, în apropiere de Zürich. Aparatul era intact. Pilotul declară șefului bazei elvețiene că a aterizat de bună voie. S-a săturat de război. Nu era vorba de un avion de vînătoare banal, ci de un Messerschmidt 110, echipat în mod special pentru operațiunile de vînătoare de noapte. Un prototip ținut încă secret. În afară de echipamentul său clasic, el era înarmat cu două tunuri de 30, cu tragere pe verticală. O mașină de război redutabilă. De îndată ce află această catastrofă, mareșalul Göring intră într-o criză de mînie. El îl convocă pe Schellenberg și îi ordonă să-l trimită imediat în Elveția pe șeful comandourilor sale din secția a VI-a F, pe celebrul Otto Skorzeny. Cu treizeci de oameni, Skorzeny se va strecura la Dübendorf și va face să sară în aer avionul, înainte ca spionii aliați să-l descopere. Și operația va fi ușoară, căci în fiecare zi, zece mii de persoane vin aici să admire flota aeriană compusă din toate tipurile de bombardiere

americane și engleze, atinse de către artileria antiaeriană, care au fost obligate să aterizeze forțat pe pămîntul Confederației elvețiene.

Dar Schellenberg nu-l anunță pe Skorzeny, ci pe Masson. El știa că intervenția violentului Otto la Dübendorf ar constitui un adevărat „casus belli" (caz de război). De aceea obținu ca Messerschmidtul să fie pur și simplu distrus de către oamenii Confederației, în prezența atașatului militar german la Berna. Aceasta va permite Elveției, în schimbul bunăvoinței sale, să obțină, în fine, cu prioritate, douăsprezece Messerschmidturi 109, la care visa de mulți ani.

Douăsprezece Messerschmidturi 109, în aprilie 1944, atunci cînd aviația germană făcea mari sacrificii pe toate fronturile, cu două luni înainte de debarcarea din Normandia, în cursul căreia numai două avioane germane se vor înălța în aer, însemna a plăti foarte scump pentru două tunuri de 30, chiar dacă acestea erau capabile să tragă în poziție verticală.

Pînă unde ar fi putut să meargă fascinația exercitată de către Schellenberg asupra colonelului-brigadier Masson, dacă într-adevăr a fost vorba de o fascinație ? Nimeni nu are dreptul să facă presupuneri în acest sens. Un lucru rămîne însă sigur : faptul că el nu a divulgat niciodată generalului german numele celor care lucrau, încă de la începutul războiului, pentru serviciile sale și pentru alte servicii de informații. E vorba de cea mai extraordinară rețea de spionaj din cel de-al doilea conflict mondial, care purta un frumos nume nordic : Linia Viking. Nici nu se putea visa la o poziție strategică mai bună decît asta. Ea nu se găsea la kilometri de führer, ci în umbra sa. Ea cunoștea imediat cea mai mică dintre hotărîrile sale, de îndată ce ele erau luate. Nu, niciodată Masson nu va da o asemenea comoară lui Walter Schellenberg. Și asta pentru un singur motiv : aceste nume, identitatea acestor agenți care nu vor înceta să influențeze dramatic soarta Germaniei naziste și care o vor face să sîngereze de moarte, nu erau cunoscute de Masson...

UN OARECARE RUDOLF ROESSLER

Acest episod al rezistenței contra nazismului se deosebește de toate cele care au fost dezvăluite pînă astăzi publicului, printr-un fapt important : lipsa de romantism convențional. Nici o femeie fatală în această dramă.

Cele care figurează, apariții fugare, seamănă cu bărbații pe care îi secondează : combatante, nimic altceva. Nici un raid formidabil, efectuat de supraoameni invincibili. A fost un spionaj adevărat, spionaj în stare brută.

Puținii strategi care cunosc acest secret se întreabă : fără intervenția acestor oameni ar fi cucerit oare Hitler Moscova ? Stalingradul ? Ar fi cîștigat el războiul ? Realitatea este că nimeni nu era mai bine plasat decît erau ei, pentru a influența într-un mod hotărîtor soarta bătăliilor.

Și asta, pentru că acești membri ai rezistenței, o mînă de ofițeri superiori germani, brevetați ai corpului de stat major care era numit Corporația purtătorilor lampasului roșu, făceau parte din Comandamentul suprem al Wehrmachtului.

O trădare indiscutabilă, de netăgăduit, dar nu o călcare penală a jurămîntului. Motivarea ei ? Ura. O ură implacabilă, îngrozitoare. Acești nemți îl urau pe Hitler, detestau nazismul. Iată de ce această acțiune strălucește limpede, cristalin, dur. O lamă de sabie. Nu însă una din acele săbii de scrimă, fine, ca

în figurile unui balet. O armă dură, cu două tăişuri, făcută pentru a despica corpurile, pentru a decapita.

Celelalte comploturi împotriva lui Hitler, deja cunoscute de lume, au eşuat toate lamentabil. Nereuşind, ele au pus în evidenţă cauza profundă a eşecului lor: instigatori prea fricoşi, îngroziţi de propriile lor hotărîri. Veleitari amorţiţi de fenomenul nazist, aproape toţi aceşti răzvrătiţi timoraţi doreau, în fond, ca un fir de nisip să oprească conjuraţia lor în ultimul moment. Ceea ce se şi întîmpla, bineînţeles, mereu.

Cu prilejul maşinaţiei din 20 iulie 1944, de exemplu, unii dintre ei, ca generalul Friedrich Fromm, generalul Otto Herfurth, cunoscuţi ca maeştri în arta de a nu se compromite, s-au întors împotriva complicilor lor din ajun, sperînd să se apere în felul acesta de fulgerul la dezlănţuirea căruia contribuiseră. Fromm este acela care i-a arestat pe Hoepner, Olbricht, Stauffenberg, Haeften şi Mertz. Cel care l-a împins pe bătrînul general Beck la sinucidere. Cel care a format o curte marţială „în numele führerului" şi i-a împuşcat pe loc pe aceşti ofiţeri, pe care îi îngrămădise în curtea statului major general al O.K.W.-Bendlerstrasse, Berlin, la lumina farurilor unui automobil militar. Dubla lor trădare nu i-a cruţat nici pe Herfurth, nici pe Fromm. Primul a fost spînzurat la Ploetzensee. Al doilea a scăpat de spînzurătoare, dar a fost împuşcat la 19 martie 1945.

Nici o grandilocvenţă. Numai hotărire. Eficacitate! O muncă îndelungată, surdă, nebănuită. O muncă interminabilă, care va sfîrşi prin a da roade. Aceşti ofiţeri ai Comandamentului suprem al Wehrmachtului luptau nu numai împotriva lui Hitler, ci şi a misticii sale: aceea a crucii încîrligate. Acest obiectiv dublu, pe care ei îl vizau cu toată forţa lor, va duce inevitabil la pieirea Germaniei nazificate, batjocoritoare. Fără ezitare, la momentul potrivit, ei vor tăia artera femurală a celui de-al treilea Reich.

Pe urmă nu vor înceta să lovească peste tot, pentru a fi siguri că monstrul nu-şi va mai reveni, că va pierde tot sîngele. Ei îl vor ciopîrţi pînă ce va intra în agonie. Numai atunci

braţele acestor militari vor cădea. În picioare, pe grămezile de ruine, ei se vor privi unul pe altul şi apoi se vor despărţi şi nu se vor mai revedea niciodată. Ei nu vor mai avea patrie, dar vor fi contribuit la eliberarea lumii de oroare!

Nici unul din aceşti oameni nu se va alege cu glorie din această dramă wagneriană. O afacere de familie, după părerea lor. Rufe spălate cu uşile închise. Iată de ce a trebuit să se aştepte douăzeci de ani pentru a o cunoaşte. Pentru că, o dată terminată acţiunea, aceşti nemţi s-au cufundat într-un anonimat absolut. O precauţie firească. Acest incognito i-a apărat de blestemul activ al supravieţuitorilor bruni ai războiului, printre care este şi misteriosul general Reinhard Gehlen, astăzi şeful serviciilor secrete ale Germaniei federale.

Această tragedie excepţională, devenită prin forţa lucrurilor cea mai importantă şi mai fascinantă acţiune de rezistenţă din cel de-al doilea război mondial, îşi are rădăcinile foarte departe, în timp, la 17 aprilie 1922, într-o zi de Paşti...

...De o lună de zile, Iosif Stalin, vicleanul georgian, devenit secretarul general al partidului comunist, însărcinat cu executarea planurilor lui Lenin, îşi asumă destinele U.R.S.S. La Rapallo, vechi oraş balnear din golful Genova, pe Riviera, în această zi de 17 aprilie, Germania şi Republica Sovietelor vor semna un tratat, restabilind relaţiile diplomatice dintre cele două naţiuni. Nikolai Krestinski, fost avocat, va reprezenta sovietele la Berlin. Distinsul conte Brockdorff-Rantzau va veni la Moscova, în calitate de ambasador al fragilei Republici de la Weimar, prezidată de Friedrich Ebert.

Germania tocmai pierduse primul război mondial. O criză gravă o ameninţa. Inflaţia galopa de atîta timp, încît banca Reichului nu înceta să imprime bancnote cu din ce în ce mai multe zerouri. Dolarul ajunsese să valoreze 4 200 miliarde de mărci, înainte ca Luther, ministrul finanţelor, şi Schacht, preşedintele Reichsbank, să reuşească în 1929 să stabilizeze moneda germană. În interiorul ţării, „reparaţiile" cerute de Aliaţi au provocat nemulţumiri şi proteste.

U.R.S.S., izolată de lume de la naşterea regimului său comunist, nu era nici ea mai favorizată. Refuza să recunoască obligaţiile fostei Rusii imperiale şi să preia datoriile ţarului Nicolae al II-lea. Se sufoca pentru că Occidentul, după ce încercase în zahar să o doboare printr-o intervenţie militară, intenţiona acum s-o stranguleze printr-un blocaj.

Această Germanie învinsă şi ursuză şi U.R.S.S. îşi recunoşteau drepturi egale la Rapallo şi hotărau să-şi acorde reciproc prioritate în toate schimburile lor comerciale. America, Europa ridiculizau această unire a orbului cu ologul. „Alianţa pirliţilor", o numea Paul Carell în „Operation Barbarossa".

Rapallo însă spărsese izolarea diplomatică şi economică a sărmanilor Europei. Tranzacţiile lor mergeau şi îi vor ajuta să treacă momentele grele. Sovieticii vor cumpăra maşini de la firmele germane. Inginerii lor, agenţii lor comerciali vor face mereu naveta Moscova—Berlin. Tehnicienii germani vor obţine situaţii frumoase în minele şi în întreprinderile de electrificare sovietice şi, foarte curînd, Aliaţii vor considera acest pact mai puţin nebunesc decît părea la început. Ei s-ar fi îngrozit dacă ar fi descoperit ce se urzea între Germania şi Rusia.

Şi pentru că Rapallo permisese să se ridice carantina practicată de bogaţi, de ce spiritul şi litera tratatului să nu se aplice şi unor probleme mai serioase ? Existau blocusul militar împotriva U.R.S.S. şi interdicţiile Tratatului de la Versailles pentru Germania. Armata Roşie ducea lipsă de cadre, de o doctrină. Nici o şcoală militară nu ar fi acceptat să furnizeze învăţătura necesară cadrelor sale. Germania, la rîndul ei, nu putea poseda nici tancuri, nici tunuri grele, nici avioane, nici marină. Era împiedicată să-şi instruiască eficace armata liliputană, limitată la o sută de mii de oameni. La Moscova, Radek va imagina o evoluţie clandestină, care va face să cadă, pe ascuns, zăvoarele Occidentului :

„Punerea experienţei ofiţerilor germani în serviciul tinerei armate sovietice, contribuind în acelaşi timp la reconstruirea industriei de război ruse, complet distrusă. În schimb, Republica

Sovietelor va fabrica armele interzise armatei germane. Aceasta le va proba şi se va antrena chiar pe pămîntul rusesc".

Karl Radek, ziarist la Izvestia, era un apatrid născut în Polonia. Purta ochelari cu lentile groase şi avea o inteligenţă strălucitoare. Leon Troţki îl considera cel mai bun colaborator al său. Radek tocmai fusese numit director şi protagonist principal al propagandei roşii. El pretindea că este de partea „luptei Kominternului împotriva Tratatului de la Versailles şi împotriva ofensivei capitaliste".

La Moscova, partizanii lui Stalin sînt revoltaţi de faptul că şeful serviciului de informaţii al Reichswehrului, colonelul Nikolai, bun prieten al lui Troţki, este cel care i-a sugerat lui Radek strălucita sa iniţiativă. Troţki şi Radek erau deja serios bănuiţi de deviaţionism. Ce importanţă aveau pentru moment divergenţele politice ? Armata Roşie trebuia să posede, cît mai curînd posibil, cadrele care îi lipseau atît de mult. La Berlin, deci, ambasadorul Nikolai Krestinski se apropie discret de generalul von Gessler, ministrul apărării naţionale. Va urma o cascadă de acorduri secrete. Reichswehrul va finanţa. Şi încă generos. În fiecare an, pînă în 1930, o treime din bugetul său anual, plus 120 milioane de mărci „stabilizate" vor fi absorbite de un singur cartel : „Gessellschaft zur Förderung gewerblichen Unternehmen", adică „Societatea pentru exploatarea întreprinderilor industriale". Această societate avea două birouri. Unul la Berlin şi al doilea, mai important, la Moscova. Ea trata direct cu guvernul sovietic, întreţinea în toată Uniunea Sovietică filiale subordonate. Se construiau avioane Junkers la Fili şi la Samara, la graniţa Siberiei centrale; obuze la Tula şi la Slatust; gaze toxice la Krasnogvardeisk; submarine şi chiar un cuirasat la şantierele navale din Leningrad.

Se vor amenaja şi trei mari terenuri de manevre pentru armata germană. Unul la Lipeţk, destinat aviaţiei, al doilea la Voronej, tot pentru aviaţie, iar ultimul la Kazan, pe cursul mijlociu al Volgăi, pentru blindate. Aici va veni să se exerseze „armata germană neagră", de douăzeci de mii de oameni în

total, aleşi dintre cei mai buni combatanţi din primul război mondial, viitori subofiţeri şi ofiţeri ai Wehrmachtului.

Înainte de a pleca în Rusia, fiecare din aceşti militari va fi concediat, şters din listele armatei germane, în mod fictiv. Imediat după întoarcere, ei vor fi pur şi simplu reintegraţi.

O aventură fabuloasă. Prototipurile de avioane şi de tancuri puse la punct în laboratoarele secrete ale Germaniei se scurg, în piese detaşate, către U.R.S.S., prin portul liber Stettin şi sînt debarcate la Leningrad. După montare şi încercări, ele dau naştere, în atelierele sovietice, seriilor industriale. Primele bombardiere „Jabos", primele forme de „Stukas", viitoarele Focke-Wulf au evoluat, astfel, deasupra Donului, însoţind exerciţiile Armatei Roşii.

Tot de la Stettin vor pleca şi trupele armatei negre. În sfîrşit, la Stettin vor reveni rămăşiţele tuturor militarilor germani căzuţi în cursul riguroaselor programe de instruire pe care le vor suporta. Ele vor fi transportate în conteinere de zinc, ermetic închise prin sudură.

O organizare remarcabilă, condusă de generalul Kurt von Schleicher. Fără Lipeţk, Hermann Göring n-ar fi putut niciodată aduna toţi piloţii de elită de care va dispune Luftwaffe şi care se vor transforma într-o armă redutabilă. Fără Kazan, diviziile blindate ale lui Guderian, Hoepner, Hoth n-ar fi dobîndit niciodată forţa care a făcut să fie considerate ca fruntea armatei germane...

În schimb, tinerii soldaţi sovietici, selecţionaţi pentru a deveni ofiţeri de stat major şi comisari politici, se vor aşeza pe aceleaşi bănci cu aleşii armatei germane. Ei vor învăţa împreună arta războinică a lui Moltke, a lui Clausewitz, a lui Ludendorff ! Guvernele celor două naţiuni urmăreau obiective diferite, dar, pe teren, militarii lor se înţelegeau foarte bine.

Generalul Hans von Seeckt, lezat de Tratatul de la Versailles, pe care-l considera „o calamitate", concepea un proiect de revanşă. În primul rînd intenţiona să lovească Polonia. Cu această ţară, un pion avansat al Franţei în Europa, unul din

angrenajele importante ale acestei păci ruşinoase va cădea. De aceea, von Seeckt avea nevoie de ruşi.

Spiritul foarte antioccidental al acestui plan îl încîntă pe şeful Armatei Roşii, mareşalul Mihail Tuhacevski şi pe cei ce formau embrionul statului său major, generalii Jakir, Kork, Uborevici şi Feldman. Toţi vor cădea mai tîrziu loviţi de mîna lui Stalin. Tuhacevski credea în von Seeckt şi îl urma fără nici o şovăială, mai ales că Polonia constituia o jenă şi pentru Rusia. În al doilea rînd, statul său major, care profesa, ca şi el, o admiraţie aproape servilă faţă de militarismul german, considera că era important, înainte de toate, să se împiedice prin toate mijloacele o alianţă între Germania şi Aliaţi. O nouă intervenţie armată împotriva Rusiei ar fi constituit un pericol mortal.

Se înţelege uşor de ce nici un şef militar rus şi nici german nu au prevăzut posibilitatea şi, cu atît mai puţin, planul unui război germano-sovietic, înainte de venirea lui Hitler la putere. Un asemenea conflict ar fi părut fratricid celor două state majore hrănite cu acelaşi lapte.

Un singur om va face un obiectiv constant din sentimentele proruse ale cercurilor armatei germane, în rîndurile castei iunkerilor şi corpului de ofiţeri, după primul război mondial, şi acesta va fi Walter Schellenberg. În 1937, Heydrich, şeful Serviciului securităţii (Secherheitsdienst), pe care el îl va înlocui după cinci ani, îi va da misiunea de a efectua un studiu asupra relaţiilor trecute între Reichswehr şi Armata Roşie.

„Ele au fost marcate, constata Schellenberg, de ceea ce eu aş numi spiritul de la Tauroggen". Este o aluzie la alianţa îndreptată împotriva lui Napoleon, în 1812, semnată în satul Tauroggen (Prusia Orientală) între generalul prusac Yorck von Wartenburg şi armata rusă, în ciuda ordinelor exprese ale regelui Prusiei. Este interesant de notat că organizarea militară a Prusiei împotriva lui Napoleon fusese pregătită în Rusia — unde ei îşi găsiseră refugiu — de către baronul von Stein şi Clausewitz.

Continuarea politicii de cooperare cu Rusia a fost de o importanță vitală pentru linia trasată de Bismarck afacerilor externe. Tratatul de la Rapallo a marcat o întoarcere la această politică."

Spiritul de la Tauroggen... Iată motorul ce va anima această mînă de nemți care, din Elveția și din cadrul Comandamentului suprem al Wehrmachtului, vor lupta împotriva lui Hitler, vor dori moartea nazismului. Sînt unsprezece în total. Bavarezi. Protestanți. Proveniți din familii în care, prin tradiție, nu se concepe altă profesie posibilă decît cea de înalt funcționar sau ofițer.

Foarte puține persoane cunosc numele lor. A le dezvălui marelui public ar însemna, încă și astăzi, expunerea acestor oameni din rezistență și a familiilor lor la primejdii serioase, adică a-i destina unor represalii pline de ură. S-ar putea găsi mulți extremiști în Republica de la Bonn, gata să considere că acești oameni — care au stînjenit operațiile Wehrmachtului din dușmănie față de nazism, trădînd secretele și sabotînd puterea sa militară — au lovit în combatanții nemți de pe front pe la spate și au provocat astfel nenumărate sacrificii umane și materiale.

Iată pentru ce nu vom da decît inițialele acestor înverșunați dușmani ai revoluției brune, confirmînd numai identitatea șefului lor. Și asta pentru că el a acceptat să lupte pe față întreaga sa viață împotriva acestei sinistre mistici. Un adevărat erou. Va învinge el oare ? Al treilea Reich, care trebuia să dureze două mii de ani, nu mai există. Iar Wotan, zeul vitejiei, are și el un rol aici, după cum bine o știe.

Ca și în cazul celor zece tovarăși ai săi, nimic nu dovedește o predispunere a acestui om, Rudolf Roessler, la conjurație, la „trădare".

S..., F..., Rudolf G..., Fritz T... și G. T... au terminat ca generali. O... va deveni colonel, iar K... maior. Cit despre ultimii trei S..., A... și O..., ei vor atinge gradul de căpitan.

Deși nu a ales ca ei cariera de ofițer, Rudolf Roessler provenea din același mediu, din aceeași clasă socială. Familia lui era una din acele familii germane burgheze conformiste, ostile oricărui spirit de aventură și în care se învăța cu severitate, cu biciul, că ordinea înseamnă pîine, iar dezordinea, foame. Roesslerii erau originari din Kaufbeuren, vechi oraș liber imperial și centru industrial bavarez, cu 23 000 de locuitori, așezat pe Wertach. Tatăl, o personalitate notabilă, înalt funcționar la Păduri și Ape, își crescuse copiii în religia protestantă. Fratele mai mare al lui Rudolf era procuror, iar sora sa, profesoară la gimnaziul din Augsburg, tot în Bavaria.

În timpul războiului din 1914, pe front, el a legat prietenie cu cei zece tovarăși, cimentînd-o puternic în noroiul tranșeelor. Ei proveneau dintr-una din acele academii militare unde se formau tinerii cadeți și unde se știa cum să fie domesticit un cap încăpățînat, inoculîndu-i în același timp o solidă cultură filozofică și literară. Ei îl acceptară repede pe acest „civil" angajat voluntar la șaptesprezece ani și nu își vor da încă seama de ceea ce vor face mai tîrziu... Pentru moment, Rudolf Roessler îi seduse prin aria largă a cunoștințelor sale, prin gusturile sale artistice. El va deveni animatorul intelectual al acestor militari, legătura lor cu viața, pentru că va ști să le deschidă și alte orizonturi decît cel al cazărmilor.

Pe urmă va veni timpul înfrîngerii, al îndoielilor, al deznădejdii. Armata germană, descompusă, se lăsa în seama comitetelor de soldați, se destrăma. Toate instituțiile se clătinau, se prăbușeau. Republica de la Weimar se zbătea cuprinsă de convulsii. Loviturile de stat se succedeau iuți și sîngeroase. La Berlin, săptămîna roșie (între 4 și 13 martie 1919) se solda cu două sute de morți. La München, cartierul general al partidului comunist era ars cu aruncătoare de flăcări. Devalorizarea mărcii ruina rentierii, clasele de mijloc, în timp ce se formau trusturi gigantice ca cel al lui Hugo Stinnes.

O mișcare de dreapta, național-socialismul, cu mult mai extremistă decît toate cele înființate pînă atunci, luă naștere în Bavaria. În fruntea ei se aflau cîteva elemente dubioase. Ziaristul Dietrich Eckart și fostul sergent-major Max Amann. Doi alți militari, locotenentul Rudolf Hess și fostul căpitan Ernst Roehm, încadrau un fost caporal, tribun al străzilor, Adolf Hitler. Ei vor găsi simpatizanți mai ales în rîndurile poporului și vor alarma burghezia.

Rudolf Roessler părăsise armata din oroare față de violență. Acest om slab, șters, cu fața deschisă, dar a cărui privire extrem de mobilă, protejată de ochelari cu ramă groasă, strălucea de inteligență, deveni pacifist. Păstrîndu-și însă părerile sale de dreapta, nu mai îndrăznea să spere că societatea se va reforma fără mijloace revoluționare. Valul brun, pe care el îl analiză cu grijă, pe care îl observă cu atenția unui medic, îl puse în panică. Germania încercată ațipește, crezîndu-se în securitate: n-au evacuat oare Aliații Ruhrul? Prosperitatea nu va reveni oare cu pași uriași ? Hotărît să-și trezească concetățenii, Roessler deveni ziarist la „Augsburg Post Zeitung", condamnînd nazismul. Mai mult decît înainte, se întîlnea cu prietenii săi de pe front, participa cu ei la marile defilări organizate de Stahlhelm (Căștile de Oțel). Le împărtășea teama de revoluția brună, dar ei îl ironizau, și asta fiindcă făceau totuși parte din armata Reichului. Cînd generalul von Seeckt hotărî în 1920 — pentru a salva Republica de la Weimar — să sustragă armata de la orice influență politică, ei semnară angajamentul de doisprezece ani, care le permitea să servească în cadrul formației „o sută de mii". Reichswehrul, refugiu, ca o adevărată insulă de liniște, grație disciplinei sale, cuprindea destui dușmani ai semănătorilor de dezordine. Aceștia nu puteau încerca nimic. Fuseseră paralizați în 1923.

Prietenului Roessler nu-i va fi greu să facă un efort de memorie... El îi combătuse pe fanatici cu pana sa, dar prietenii săi i-au înfruntat în stradă. Ei au fost în trupele care l-au încercuit și paralizat la München pe Roehm, șeful S.A.-ului, cu

prilejul puciului nereușit al lui Hitler, din noiembrie. Care fusese rezultatul ? După ce a fost dizolvat, apoi autorizat din nou, partidul nazist începu să agonizeze. Nu avea nici măcar un milion de voturi și numai două locuri în Reichstag, din patru sute nouăzeci și unu. Amicii îl asigurau pe Roessler că totul e în ordine. Barbaria, ideile nebunești ale acestui Hitler, influențat de primejdiosul Gobineau, nu vor învinge. Ei îl încredințau pe tovarășul lor de front că cu generalul Hans von Seeckt, deși acesta le interzisese soldaților să ia parte la alegeri, se lucra altfel, și destul de eficace, la reînnoirea Germaniei. Unul după altul, ei vor pleca în Rusia, la Lipețk, la Kazan, pentru a se familiariza cu armele „interzise" armatei germane.

Această perspectivă a unei reînnoiri naționale nu liniștea temerile lui Rudolf Roessler. Pentru a se calma, el se adîncea cu frenezie în studiul teologiei, continuînd să frecventeze asiduu micul său cerc de militari, teribil de satisfăcuți de voiajurile lor în Rusia. Deveni prietenul lui Nicolai Berdiaiev, un emigrant rus, mare filozof despre libertate, critic al raționalismului, foarte preocupat de situația spirituală a omului modern. Frecventa, de asemenea, și pe Karl Barth, un teolog elvețian, pe atunci profesor la Universitatea din Münster, promotorul unui protestantism calvinist moderat, pe care căuta să-l apere de deviații moderne, ca liberalismul, național-socialismul și să-l îmbogățească cu existențialismul kierkegaardian.

Roessler deveni, pînă la urmă, secretarul organizației pentru difuzarea teatrului Bühnenvolksbund și directorul revistei Das National Theater, la Berlin. Ca o consacrare a puternicei sale influențe intelectuale, el datorează micului său cerc de militari — care obținuseră un loc important în statul major general al Reichswehrului — deschiderea porților foarte selectului Herrenklub, de pe Vosstrasse din capitala Reichului. Pînă la criza din 1930, care va zgudui Reichswehrul, Rudolf Roessler va ține aci două mii de conferințe.

O dată cu prăbușirea Wall Street-ului, în 1930, Republica de la Weimar va sîngera, de fapt, încă o dată. Economia sa, tri-

butară împrumuturilor americane, exporturilor, se va prăbuși, provocînd un șomaj considerabil, propice celor mai dezastruoase aventuri. Armata va suferi cel dintîi mare asalt.

20 septembrie 1930. O bruscă trezire pentru cei zece tovarăși ai lui Roessler, „R-R" cum îl numeau între ei. Surzi la numeroasele sale puneri în gardă, ei nu văzuseră termitele brune rozînd la temelia bastionului lor. În ziua aceea s-a deschis pămîntul sub ei. Mare proces în fața Curții din Leipzig. Erau judecați trei locotenenți ai garnizoanei din Ulm : Scheringer, Wendt și Ludin, acuzați de prozelitism nazist, propagandă strict interzisă în rîndurile Reichswehrului. Apartenența unui candidat militar la partidul lui Hitler era suficientă pentru a-i închide porțile celor „o sută de mii". Bătrînul general von Seeckt hotărîse așa. Acest edict viza și pe muncitorii civili de la arsenale și antrepozite. Nici un fascist în armată. Și totuși ciuma nazistă s-a strecurat și în corpul ofițerilor, mai ales printre cei tineri. Însă o altă acuzație apăsa asupra lui Scheringer, Wendt și Ludin : înalta trădare. Ei încercaseră să-și convingă camarazii să nu deschidă focul asupra partizanilor lui Hitler, în cazul unei revolte armate din partea lor !

Generalul Groener, ministrul apărării, dorea ca locotenenții să apară în fața unei simple curți marțiale, pentru a evita orice publicitate supărătoare. Dar Scheringer a anunțat în secret ziarul nazist „Völkischer Beobachter". Bomba a explodat la lumina zilei și procesul a dezvăluit cît de profundă era deja cangrena.

Citat ca martor al apărării, Adolf Hitler nici nu îndrăznea să viseze o mai bună tribună publică. De mult timp aștepta el ocazia să risipească neîncrederea instinctivă a Reichswehrului în privința sa. El va obține adeziunea armatei datorită tacticii sale favorite în care era un adevărat maestru : minciuna. Soarta celor trei tineri locotenenți conta puțin pentru el în comparație cu acest scop: cucerirea corpului ofițerilor. Ei îi va renega pur și simplu pe simpatizanții săi, pentru a-i liniști pe ceilalți.

„Acești trei tineri, a început el, s-au înșelat crezînd într-o rebeliune armată din partea noastră. Noi nu vom folosi niciodată decît mijloace constituționale pentru a ajunge la putere. Nu voi lupta niciodată împotriva armatei. Dimpotrivă, atunci cînd voi conduce această țară, și asta e o chestiune de doar cîteva luni, vă voi considera, domnilor, nucleul esențial din care se va naște Marea armată a poporului german".

Pierduți în mulțimea spectatorilor, toți militarii, prietenii lui Rudolf Roessler descopereau, îngroziți, puterea de pătrundere a dialecticii politicianului de stradă : colegii lor ofițeri repetau literalmente cuvintele sale liniștitoare.

În această perioadă tulbure, majoritatea militarilor armatei, foarte dezorientați, își căutau o motivare. Acest național-socialism, care era prezentat ca o primejdie și care se declara capabil să-și asume destinul țării, nu era oare tocmai ceea ce-i trebuia poporului german pentru a restaura vechea, marea Germanie ? Pentru a scutura grelele și umilitoarele lanțuri ale Tratatului de la Versailles ? Ca și cum ar fi intuit aceste speranțe în rîndurile asistenței de la acest tribunal din Leipzig, Hitler continuase :

„Germania rămîne legată de mîini și de picioare prin tratatele de pace. Național-socialiștii nu consideră aceste tratate ca valabile. Ele ne-au fost impuse prin forță. Noi nu admitem ca fiii noștri, care sînt nevinovați, să suporte acest jug. Dacă vom protesta împotriva acestor tratate, cu toate mijloacele pe care le avem la dispoziție, atunci ne vom afla pe drumul revoluției".

Totul a fost declamat cu pumnul strîns, iar cu cealaltă mînă deschisă pusă pe inimă. Efectul s-a simțit imediat. Un lung freamăt în sală. Apoi cascade de aplauze... Notele procesului atestă acest lucru. Cu trecerea vremii, pare de neconceput faptul că judecătorii de la Leipzig au tolerat această manifestare. Dar, pentru a putea fi apreciat, evenimentul nu poate fi scos din cadrul său. Fără îndoială că și ei au fost impresionați. Aproape toți asistenții au fost impresionați în ziua aceea, sim-

ţindu-se dintr-o dată foarte înclinaţi spre această mişcare politică, care se declara, prin cuvintele şefului său, gata să susţină armata, în loc s-o boicoteze, după cum se temuseră ei. Hitler îşi ascunse bucuria. Indusese în eroare armata. Ea va plăti însă mai tîrziu această rătăcire.

Pedepsele aplicate celor trei locotenenţi inculpaţi, 18 luni de închisoare pentru fiecare dintre ei, nu vor mulţumi pe nimeni. Sentinţă prea aspră în ochii partizanilor în uniformă ai lui Hitler sau prea uşoară, după părerea celorlalţi. Dacă judecătorii ar fi dat pedepse infinit mai riguroase, respectînd regulamentele şi disciplina Reichswehrului, ar fi refăcut încrederea armatei. Ea şi-ar fi revenit, fără îndoială, repede din înduioşarea pe care o simţise ascultîndu-l pe Hitler. Nesiguranţa judecătorilor din Leipzig a fost fatală. Armata se va dezbina sub presiunea partizanilor lui Hitler, din ce în ce mai numeroşi şi din zi în zi mai siguri pe ei. Generalul Hans von Seeckt însuşi, destituit mai tîrziu, îl va susţine un timp pe stăpînul nazismului, insistînd pe lîngă sora sa să voteze pentru fostul caporal şi nu pentru mareşalul Hindenburg !

În seara acelei zile de 20 septembrie 1930, Roessler şi micul său cerc analizau situaţia. Exasperată de slăbiciunile Republicii de la Weimar, cu stomacul gol, întreaga Germanie, în colectiv, era gata să înceapă o eră de nebunie. Ea va alege ce era mai rău, acest nazism, această negare a culturii germanice, aceşti oameni bruni, care agitau o magmă de idei greu de digerat şi care se vor purta ca nişte călăi. Hitler însuşi declarase aceasta în cursul unui proces. Cuvintele i-au scăpat cu prilejul unui interogatoriu luat de preşedintele tribunalului :

„Pot să vă asigur că, atunci cînd mişcarea naţional-socialistă va ieşi învingătoare, va exista şi o curte de justiţie naţional-socialistă. Revoluţia noastră se va răzbuna şi capetele vor cădea !"

Nici un om cu bun simţ nu se putea asocia cu viitorii stăpîni ai Germaniei, aprecia micul grup. Totul trebuia combătut fără milă.

Foarte puţin timp a avut la dispoziţie acest pumn de oameni, pentru a pregăti în secret această înfruntare, această rezistenţă, pentru a o şlefui pînă în cele mai mici detalii. Evenimentele se precipitau. La 34 de luni după procesul de la Leipzig, la 14 iulie 1933, partidul nazist, ajuns la putere în Germania, va decreta o lege : „Partidul Naţional-Socialist al muncitorilor germani este singurul partid politic din Germania. Oricine acţionează în sensul menţinerii structurii unui alt partid politic va primi o pedeapsă mergînd pînă la 3 ani de muncă silnică sau de la 6 luni pînă la 3 ani închisoare, dacă crima nu este pasibilă de o pedeapsă mai gravă, în virtutea altor regulamente".

Hitler a triumfat. El a înlăturat toate opoziţiile legale. Zarurile au fost aruncate. Decorul instalat. În curînd, toţi protagoniştii dramei vor fi în scenă.

O lună mai tîrziu, în august 1933, Rudolf Roessler se întîlnea cu un tînăr elveţian la Berlin : Xavier Schnieper, un adevărat trimis al destinului. În vîrstă de 23 ani, fiul unui înalt magistrat din cantonul Lucerna, catolic, cu idei conservatoare, pregătindu-şi diploma de doctor în filozofie, Schnieper urmărea cu pasiune agitaţiile politice din Europa. Un spirit avizat putea uşor ghici, în filigram, premeditata revoluţie nazistă. Nici un post de observaţie n-ar fi fost mai bun decît capitala Reichului. Aici făcu el cunoştinţă cu directorul acestui Das National Theater, puţin cam „de dreapta", după părerea sa. Dar Rudolf Roessler, omul, îi plăcu. O natură, un temperament, un om care nu înceta să murmure aceste cuvinte ale lui Luther : „Sînt în picioare şi nu pot să fac altceva..."

Foarte repede însă, ajutat de confidenţele lui Roessler, Schnieper va înţelege că acest omuleţ poate face şi altceva decît să scrie pentru revista sa teatrală. Roessler nu ezită. Însoţit de soţia sa Olga, cu 10 mărci în buzunar drept orice avere, căci pe atunci oricine părăsea Germania nu putea lua mai mult, el luă trenul pentru Lucerna. Ce importanţă au banii. Pacea sufletului va face mai puţin amară pîinea exilului !

Cînd toți ofițerii Înaltului comandament al armatei vor fi constrînși, ceva mai tîrziu, să depună jurămînt de credință führerului, în fața generalului von Fritsch, în marea sală a Ministerului Armatei, de pe cheiul Tirpitz, din Berlin, cei 10 toți varăși ai lui Roessler nu se vor eschiva. Dar, în același timp, fiecare, în sinea lui, își va face o altă promisiune : să facă totul pentru a-l dobori pe Hitler, cu tot nazismul lui. Chiar dacă ar dori, n-ar mai putea da înapoi. Mașina fusese pusă în funcție. Germania se prăbușea în noapte. Un fir fragil o lega totuși de lumină. La capătul acestui fir era silueta subțire a prietenului Rudolf. El aștepta, la o mie de kilometri, gata să servească.

WERTHER ȘI OLGA

Lucerna, cel mai frumos oraș al Confederației elvețiene, înconjurat de munți bazaltici, și cel mai auster, cel care reflectă cel mai bine caracterul elvețienilor, pentru că le seamănă.

Izolat în el însuși, în afara centrului comercial, unde exploatează pe scară largă turismul, orașul se închide pentru curioși de îndată ce aceștia se abat de la itinerarul stabilit.

„Dacă aș vrea să arăt Elveția unui copil sau unui străin, spunea scriitorul elvețian Gonzague de Reynold, nu i-aș cumpăra un manual, ci l-aș conduce mai întîi acolo și m-aș plimba cu el pe podul acoperit, ale cărui bătrîne scînduri răsună sub pași, în timp ce dedesubt se aude cum curge clipocind Reussul".

Acest pod acoperit, Kapellbrücke, care traversează Reussul la ieșirea sa din lacul celor Patru Cantoane, în plin oraș, este un muzeu. O sută douăsprezece picturi pe lemn evocă, pe o lungime de două sute de metri, viața sfîntului Mauriciu și a sfîntului Léger, patronii orașului, istoria lui Guillaume Tell, a lui Grütli și a alianței cu Waldstaetten sau Statele Pădurilor, numele de ansamblu al cantoanelor Schwyz, Uri, Unterwalden și Lucerna. În nord se etalează orașul vechi, un labirint de străzi întortocheate, la capătul căruia începe Fluhmattstrasse. La numărul 36 de pe această Fluhmattstrasse se afla o librărie. Prăvălia se întindea în adîncime. O scară, într-un colț, ducea la

primul etaj. În fundul unui minuscul birou, de la parter, o ușă permitea ieșirea discretă prin dos. Aceasta era editura „Vita-Nova Verlag", condusă de Rudolf Roessler încă din 1934, fondată de cîțiva prieteni elvețieni.

El a fost administratorul acestei edituri pînă la moartea sa, în toamna anului 1958. Ceilalți mai trăiesc, dar locuiesc în altă parte la Lucerna.

De fapt, de doi ani „Vita-Nova" nu mai există. O atmosferă de amintiri pare să mai dăinuiască încă în jurul casei de pe Fluhmattstrasse 36. Un amestec de impresii, de viziuni : giganticele defilări de la Nürnberg, drapelele roșii și negre, cerneala simpatică, muzica wagneriană, grăsimea de arme și de ghete, soldați în zăpadă, în noroi, în frig, milioanele de morți, drapelul roșu deasupra Berlinului, în sfîrșit, pulberea impalpabilă a timpului... Fără îndoială că toate acestea nu sînt perceptibile decît pentru cei care înțeleg că, prin voința unui om mititel, puțin astmatic, chel, a cărui vîrstă era greu de ghicit, un capitol important al istoriei celui de-al doilea război mondial s-a scris acolo.

Încă din 1934, Roessler locuia la Wesemlin, cartierul nord-estic al periferiei Lucernei, la 4 km de centrul orașului. El închiriase acolo o mică locuință modestă, în care stătea Olga, soția lui. În fiecare dimineață, de la ora 7,30, cu pași mărunți, fără a se uita la nimeni, el mergea la serviciu ca un funcționar punctual. Tot cu încăpățînarea răbdătoare a unui funcționar ataca expansiunea nazismului, scriind articole, broșuri consacrate numai Germaniei, ravagiilor pe care le provoca acolo religia lui Hitler. O producție extrem de virulentă.

Roessler primea „munițiile" care îi permiteau să demaște ororile fascismului de la Berlin. Prietenii lui îi scriau pe rînd, aproape în fiecare zi. Dacă un curios ar deschide aceste scrisori, limbajul lor destul de comun l-ar decepționa. E nevoie de o cheie pentru a-l înțelege, pentru a-i da sensul adevărat. Uneori, vreunul din cei zece, în voiaj turistic, venea să-l vadă pe emigrant. Cercul se menținea în formă.

Grație lor, Roessler va anunța, cu o lună înainte, ocuparea zonei demilitarizate a Rhenaniei de către Wehrmacht, la 7 martie 1936. El va dezvălui dedesubturile căderii generalului Werner von Fritsch și cele ale violării Austriei. Va publica mai ales analize politice, dezvăluind adevărata față a acestei noi Germanii marțiale, prospere, care impresiona atît de mult democrațiile occidentale și care nu înceta să obțină avantaje în fiecare din confruntările lor politice. Un bilanț teribil. Numai el ar putea justifica, dacă ar fi nevoie, opera întreprinsă de Roessler împreună cu prietenii săi.

Ei nu puteau să recunoască această Germanie, care aresta masiv mii de preoți catolici și pastori protestanți, care dizolva ligile de tineret creștine și suprima publicațiile de ordin spiritual...

Ei nu puteau accepta o Germanie care ardea zeci de mii de cărți „distrugînd rădăcinile gîndirii germane", care controla toate sferele vieții culturale, elimina evreii din lumea artelor, punea la index 6 500 de tablouri, pe care le considera decadente...

Ei combăteau nazificarea tuturor învățăturilor, falsificarea istoriei, degenerarea științelor...

Urau această Germanie care suspenda ziarele nealiniate nazismului, care transforma ziariștii în vasali ai propagandei, care controla strîns cinematografia...

Renegau această Germanie care revenea la regimul feudal în materie agricolă, care lega țăranul de pămînt și îi controla riguros munca...

Germania care readucea la sclavie mîna de lucru industrială, care controla piața muncii și suprima dreptul la grevă și care sporea impozitele pe venit... Această Germanie, care își nazificase toți funcționarii și toți magistrații, care înființase umilitorul Tribunal al Poporului și deschisese 50 de lagăre de muncă începînd din 1934, trebuia să moară.

Mulți cititori elvețieni vor fi stupefiați de aceste dezvăluiri ale ireductibilului inamic al fascismului care semna R. A. Hermes. Cine se ascundea, deci, în spatele acestui pseudonim puțin

cam emfatic ? Hermes... fiul lui Zeus, dar mai ales mesagerul zeilor ! În mod special a ales Roessler acest pseudonim, fiindcă mesager va deveni în curînd; şi încă al unor zei mult mai de temut. Atît de temut încît şefii Germaniei hitleriste se vor întreba dacă nu sînt o jucărie în mîinile diavolului... Rolul lui Roessler va deveni dintr-o dată mai consistent, începînd de la jumătatea anului 1939, şi în aşa măsură încît activitatea sa de scriitor antinazist va rămîne în umbră. Un eveniment, cu consecinţe importante pentru lume, va avea loc la 23 mai, la Berlin.

În ziua aceea, führerul îi convocă pe şefii armatelor germane în biroul său de la Cancelarie. Hitler părea nervos. În ajun, în aceeaşi cameră, el semnase Pactul de Oţel, care lega soarta lui Mussolini de a sa şi soarta Italiei de a Germaniei. Patrusprezece ofiţeri luară loc în faţa lui. Printre ei erau Göring şi generalul Milch pentru Luftwaffe, amiralul Raeder şi contraamiralul Schniewind pentru Kriegsmarine, Keitel, Brauchitsch şi Halder pentru Wehrmacht.

Hitler atacă de la început. Aşa după cum remarcă William L. Shirer, în „Cel de-al treilea Reich", nici unul din auditorii führerului nu a părăsit Cancelaria, în acea zi de 23 mai, fără să fie lămurit asupra celor ce se va întîmpla la sfîrşitul verii.

„Nu putem avea succese fără vărsare de sînge... declara Hitler, potrivit notelor de proces-verbal luate de lt. col. Schmundt. Este vorba de extinderea spaţiului nostru vital spre răsărit, de asigurarea resurselor alimentare şi de rezolvarea problemei statelor baltice. Nu există altă posibilitate în Europa. Dacă destinul ne va constrînge să ne batem cu Occidentul, posesiunea unui vast teritoriu la est va fi pentru noi un avantaj de nepreţuit. Polonia nu va fi scutită. O vom ataca la prima ocazie favorabilă şi războiul va începe.

Dacă Marea Britanie şi Franţa vor trece de partea Poloniei, va trebui să le atacăm şi pe ele. Bazele aeriene olandeze şi belgiene vor trebui să fie ocupate pe cale militară. Declaraţiile de neutralitate nu vor fi respectate. Va trebui să efectuăm un atac fulger asupra Olandei. Trebuie să avem ca obiectiv instalarea pe

teritoriul olandez a unei linii de apărare, mergînd pînă la Zuyderzee. Războiul împotriva Angliei şi Franţei va fi un război pe viaţă şi pe moarte. Ideea că l-am putea rezolva uşor este periculoasă. Atunci nu se va mai pune problema dacă avem sau nu dreptate, ci dacă vom fi sau nu optzeci de milioane de oameni".

Încremeniţi, cei patrusprezece ofiţeri urmăreau în tăcere expunerea lui Hitler. Nici unul nu îndrăznea să-l întrerupă. În 1937 deja, führerul propusese planuri de agresiune de acelaşi gen şefilor săi militari. Von Blomberg şi von Fritsch protestaseră, precizînd că Germania nu avea forţele necesare pentru a cîştiga un război european. Dar von Blomberg şi von Fritsch nu mai erau acolo. Şi, de data aceasta, Hitler nu mai sugera, ordona. El prelungi expunerea cu digresiuni asupra Angliei şi asupra caracterului englez. Leul britanic, asta era obsesia lui. El repeta totul, ca şi cum ar fi căutat să se convingă de justeţea hotărîrii sale. În sfîrşit, pe un ton monoton, führerul recomandă o mare atenţie ofiţerilor săi şi trasă primele linii ale planului strategic pe care vor trebui să-l studieze.

„Principalul obiectiv este nimicirea inamicului printr-o lovitură zdrobitoare sau absolut decisivă, încă de la început. Nici o consideraţie de drept, de tratate nu trebuie luată în seamă. Trebuie să se facă pregătiri şi pentru un război lung şi pentru un atac-surpriză. Orice intervenţie a Angliei pe continent va trebui să fie înăbuşită. Armata va trebui să ocupe poziţiile esenţiale pentru aviaţie şi flotă. Dacă reuşim să ocupăm Olanda şi Belgia, precum şi să învingem Franţa, înseamnă că vom putea duce un război victorios împotriva Angliei. Aviaţia germană va putea exercita o blocadă severă faţă de englezi, decolînd din vestul Franţei. Iar flota va efectua blocada totală cu submarinele sale.

Secretul rămîne condiţia hotărîtoare a succesului. Nu voi dezvălui planurile mele nici Italiei, nici Japoniei. Statul meu major, regret, dar nu-mi mai inspiră deplină încredere... Studiile noastre nu trebuie să-i fie comunicate. Instituiţi o comisie res-

trînsă în cadrul O.K.W.-ului care să întocmească planurile militare".

Hitler bănuia oare ceva ? Agenții de informații naziști din Elveția cercetau atent, desigur, și cele mai neînsemnate scrisori despre problemele germane. Ei au citit și proza misteriosului Hermes. Totuși, informațiile acestuia nu constituiau trădări ale secretelor apărării naționale. Această declarație a führerului, de la 23 mai, trebuie pusă numai pe seama neîncrederii sale instinctive. Avea însă dreptate să-și exprime temerile.

La 30 mai, doi nemți în civil coborau din tren la Lucerna. Veneau din Germania. Erau generalii T... și Rudolf G..., „capetele" micului cerc conspirativ de la Berlin. Rudolf Roessler și-a primit prietenii la Wesemlin, pentru mai multă siguranță. Era mai bine ca ei să nu se apropie de librărie, deoarece s-ar fi putut ca aceasta să fie supravegheată de spioni naziști. Întrevedere capitală. Sumbru, Rudolf G... începu :

— S-a sfîrșit. Va începe războiul peste cîteva săptămîni sau peste cel mult trei luni. Hitler a hotărît asta la 23 mai.

— Ești sigur de asta ? îl întrebă emigrantul, după o grea tăcere.

G... continuă :

— Sigur ! Führerul nu a avut niciodată încredere în Comandamentul suprem al Wehrmachtului. A cerut ca o comisie restrînsă să studieze ofensivele Wehrmachtului. Brauchitsch și Halder au făcut apel la noi. Sîntem în temă. Ne-au introdus în miezul ei !

Rudolf G... făcu o pauză. Continuă apoi, apăsînd cuvintele:

— Noi nu vrem ca Germania nazistă să cîștige războiul.

— Ar avea vreo șansă să-l cîștige ? îl întrerupse Roessler.

— Cine știe ! Thomas, șeful Serviciului economic și armament de la Comandamentul suprem al armatei tocmai și-a făcut situația. În patru ani, Wehrmachtul a trecut de la șapte la cincizeci și una de divizii. Aviația dispune de douăzeci și una de escadrile și de două sute șaptezeci de mii de specialiști. O forță, desigur, suficientă pentru a înfrunta întreaga Europă. Hitler va

încerca să compartimenteze conflictul, să-l limiteze. Va începe cu Polonia, ceea ce îi va lăsa timp să continue să se întărească înainte de a ataca Occidentul. Reichul face un efort industrial colosal. Nu lucrează decît pentru armată. Aceasta va deveni teribil de puternică dacă nu va fi doborîtă imediat. Un pariu ciudat. Hitler e convins că Anglia și Franța îi vor lăsa inițiativa.

Din nou un răstimp de tăcere.

— A venit timpul sfîșierilor, murmură Roessler.

Rudolf G... se aprinse din nou :

— Noi trebuie să luptăm. Vom sacrifica această Germanie pe care o renegăm, pentru ca să reînvie cealaltă adevărată. Știți foarte bine că pentru asta ne-am alăturat Wehrmachtului. De cînd acesta a înlocuit Reichswehrul, așteptăm ocazia. Brauchitsch și Halder ne-au dat-o, deschizînd ușa biroului lor de ofensive. Ocupăm deja posturi vitale, la secția operații, la serviciul logistică, la transporturi, la economia militară și la transmisiuni. Ne lipsea numai acest din urmă post... Naziștii n-au încotro, nu se pot lipsi de experți. Sînt obligați s-o recunoască : în această privință, cel puțin, Reichswehrul era bun, știa să formeze cadre.

G... pronunța silabele, ca pentru a le da mai multă greutate.

— Ei bine, toate acestea vor servi unui scop pe care nu l-am prevăzut. Noi îți vom comunica toate informațiile care ni se vor părea hotărîtoare. Ele vor fi cu totul la dispoziția ta. Dă-le degeaba sau vinde-le, cum vrei. Și cui vrei. De preferat, însă, celor mai înverșunați dușmani ai nazismului.

Rudolf Roessler îi contemplă îndelung pe cei doi generali.

— Cîntăriți foarte bine acest joc, le spuse el. O dată început, n-o să ne mai putem opri, știți bine.

Rudolf G... îi răspunse :

— Știm asta. Amintește-ți că ai fost și ești încă conștiința noastră. Acum, mai mult ca niciodată, avem nevoie de tine. Nu vom mai avea multă vreme posibilitatea de a ne scrie și de a ne vedea. T... îți va spune cum vom comunica de acum înainte.

Generalul T... putuse să strecoare o mică valijoară la frontieră, în gara Bâle. Cu mare risc. Dar nu se putea altfel, timpul

presa. Era vorba de radiotelegrafie, bineînțeles. Un aparat de emisie-recepție pe unde scurte, unul dintre cele mai recente modele din dotarea Wehrmachtului. T... l-a sustras, piesă cu piesă, din magazia de piese a transmisiunilor. Obținerea schemei de montaj, falsificarea situațiilor de materiale au fost un joc de copil. Roessler avea care un prieten sigur în Elveția, care să poată remonta acest aparat și care să aibă suficiente cunoștințe în telegrafie pentru a servi de operator ?

Acest amic exista. Un emigrant, numit Christian Schneider, funcționar la Biroul internațional al muncii de la Geneva. Totuși, Roessler îi va cere numai să-i monteze aparatul și să-l învețe cum să-l manevreze. Cu cît sînt mai puțini într-o conspirație, cu atît treaba merge mai bine.

T... aprobă. El predă aparatul lui Roessler, codurile și lista lungimilor de undă pe care le vor utiliza. Micul cerc de prieteni ai lui Roessler a pregătit minuțios rezistența sa. Opt dintre ei, chiar prin natura funcțiilor lor oficiale, se vor afla la sursa informațiilor privind cele mai mici deplasări ale Wehrmachtului. Recolta lor va fi, deci, bogată. Fiecare transmisie de știri privind armata de uscat va fi precedată de cuvîntul Werther. Aceasta numai pentru că primele două litere ale titlului acestei opere a lui Goethe sînt aceleași ca și ale Wehrmachtului. Ultimii doi complici, ofițeri de cadre ai forțelor aeriene, vor comunica totul în legătură cu aceste forțe. Informațiile lor vor fi transmise prin același canal, ca și primele. Un nume le va anunța, pentru a le deosebi: Olga. Este numele soției lui Roessler. Ei l-au ales în semn de omagiu.

Cum era, deci, organizat acest Comandament suprem al Wehrmachtului, pentru ca o „scurgere" importantă și continuă de informații, ca aceea pe care acești oameni o unelteau, să ajungă ridicol de ușor de exploatat ? Numeroși martori care au avut prilejul să-l cunoască în timpul războiului afirmau, pe măsură ce conflictul se dezvolta, că Comandamentul suprem semăna mai mult cu o instituție în care fiecare făcea cum îl tăia capul decît cu un comandament care inspira autoritate și putere.

Cumulînd, din 1938, funcțiile de comandant al Wehrmachtului, ministru de război și șef suprem al tuturor forțelor armate, Hitler a vrut să concentreze toate forțele în același timp. Rezultatul a fost nașterea unui monstru, care nu s-a putut dezvolta armonios.

Sub supravegherea severă a generalului Hans von Seeckt, comandamentul Reichswehrului nu avea decît două sute douăzeci de ofițeri superiori în 1925, asistați, este drept, de un batalion important de funcționari civili.

Încă din 1933, acest efectiv s-a dublat. În 1939, Comandamentul suprem al Wehrmachtului a părut lovit de o febră a dezvoltării absolut irezistibilă. A crescut dintr-o dată la peste două mii de ofițeri de toate gradele și șapte mii de funcționari. Acest avînt se va transforma într-o ascensiune galopantă în 1940, cînd se va dubla numărul militarilor purtători ai lampasului de stat major.

Și aceasta pentru că fiecare din șefii de stat major, desemnat de führer, aducea în bagajele sale propriul contingent de colaboratori, pe care îl suprapunea celui al predecesorului său, și pe care îl abandona atunci cînd ceda locul. Straturi de toate categoriile, de toate părerile. O examinare superficială a acestui O.K.W. arată repede care au fost oamenii lui von Seeckt, apoi ai lui von Blomberg și von Fritsch. Cei ai lui Beck, von Brauchitsch și Halder. Cei ai lui Zeitzler, ai lui Guderian, ai lui Krebs. Fără a mai socoti pe favoriții de o clipă, impuși tot timpul — pentru simpla manifestare publică a credinței față de nazism — de către Keitel, Jodl sau Hitler însuși.

Toată această lume se îngrămădea în birourile din splaiul Tirpitz, din Wilhelmstrasse, din garnizoanele de la Maybach Zossen, la porțile Berlinului. Cei mai intriganți ajungeau la Cartierul general al führerului, însoțindu-l peste tot pe Hitler, pas cu pas, ceea ce echivala pentru ei cu un baston de mareșal.

Toată această lume se împărțea în clanuri, ardea de invidie și de ranchiuni refulate. Arta de a fugi de orice răspundere era singurul mijloc adevărat pentru a nu comite greșeli iremediabile, în stare să expedieze pe autorul lor fără întîrziere într-o

unitate de luptă, pe front. Totul se petrecea sub privirea zeflemitoare a agenților Gestapoului, însărcinați cu protecția... și supravegherea.

Ținîndu-se la o parte de acest univers de intrigi, martori ai unor frenetice convulsiuni interne, acționau cîțiva tehnicieni pricepuți, oameni experimentați, plini de cicatrice, deprinși cu trădările și cu războiul culoarelor. Ei lucrau în pacea relativă a culiselor, unde făureau destinul Wehrmachtului, departe de parade și recepții. Printre ei se aflau și cei zece tovarăși ai lui Roessler. Ei evitau camarilele, pentru că aduceau ciuma. Această anarhie generată de un exces de concentrare a puterii constituia un paravan de neprețuit. Ei vor ascunde, fără prea mari dificultăți, activitățile lor dubioase, emisiunile lor radiotelegrafice clandestine, în spatele acestui adăpost.

Fără ca nimeni să-i observe, ei vor putea fura ciornele planurilor de atac, ale ordinelor de mișcare ale Wehrmachtului, pentru că făceau parte tocmai din colectivele care le întocmeau. Cît despre expedierile de mesaje destinate lui Rudolf Roessler, ele se făceau de la centrul oficial de transmisiuni al Comandamentului suprem.

„Se poate lua de multe ori înaintea publicității, dacă se urmează cu simplitate drumul propriu", spunea poetul și academicianul Louis Gresset. Alegerea judicioasă a prietenilor emigrantului de la Lucerna, care înspăimîntă prin îndrăzneala de care au dat dovadă, demonstrează cît de adevărată este această maximă. În inima acestui serviciu comandat de generalul Erich Fellgiebel se află două săli imense, unde funcționează în permanență o sută de emițătoare-receptoare, de toate tipurile, de toate puterile. Un stup care zumzăie fără întrerupere, ziua și noaptea. Alături, un șir lung de celule. În aceste celule se găsesc birourile cu tehnicienii cifrului. Ei sînt cei ce dețin toate cheile care apără depeșele Comandamentului suprem; radiotelegrafiștii nu le cunosc. Ei emit fără să înțeleagă aceste serii lungi de litere cabalistice care li se dau, mulțumindu-se să respecte orele de

transmisie și frecvențele dorite, indicate pe marginea fiecărui mesaj. Tot așa cum transcriu pe caietele lor, fără să le cunoască, rafalele asemănătoare de puncte și linii misterioase pe care le primesc.

T..., unul din adjuncții generalului Fellgiebel, își petrece tot timpul în acest centru, de cînd a început să lucreze aici. El cunoaște radiotelegrafiștii siguri. Doi sergenți, printre alții, albiți în armată, cărora le-a făcut adeseori servicii. Nu se miră niciodată de nimic și nu pun niciodată întrebări. Pe rînd, ei vor transmite mesajele Werther și Olga, fără să știe cui se vor adresa și nici ce transmit, T... codificînd în prealabil totul, iar Roessler fiind pentru ei un corespondent ca oricare altul, un „pianist", cum se spune în termenii meseriei, supranumit „Rahs" numele său de apel.

T... a încercat să limiteze toate riscurile. Emisiunile sale nu vor depăși, și el ține la aceasta, decît în mod excepțional o jumătate de oră. Depeșele lungi vor pleca în mai multe reprize, repartizate pe mai multe zile, dacă va fi nevoie. Rudolf Roessler, la rîndul său, nu va trebui să cheme niciodată pe vreunul din cei doi sergenți. El va profita pur și simplu de timpul în care nu emit cei doi operatori, pentru a le transmite propriile sale mesaje, la sfîrșit. Mesaje foarte scurte, dacă este posibil. Și cifrate, bineînțeles. Sergenții le vor remite imediat lui T...

În caz de tăcere neprevăzută din partea lui Roessler, ceea ce ar însemna că i s-a întîmplat ceva, Werther și Olga se vor abține de la orice încercare de contact. Roessler este cel care va trebui să încerce să refacă legătura. Pentru aceasta, el va lansa cu perseverență indicativul „Rahs", numele său de apel, în aer, mai multe seri la rînd, la miezul nopții. În orb, cum spun englezii, pe lungimea de undă folosită pînă atunci.

Conjurații urmau să-l cheme după aceea. Dacă ruperea legăturii provenea însă de la Berlin, lui Roessler nu-i mai rămînea decît să se roage pentru prietenii săi. O prea lungă tăcere din această parte ar însemna că Gestapoul i-a arestat pe toți.

De acum înainte maşina poate porni. Toate angrenajele sînt la locul lor, nu aşteaptă decît anunţarea hotărîrilor führerului, pentru a intra în funcţie. Fiecare din aceste hotărîri se va întoarce împotriva lui Hitler, va apăsa imediat, cu toată greutatea lor, asupra destinului său, va contribui la zdrobirea lui irevocabilă. În felul acesta, singur se va ucide. Acest plan simplu, meticulos, nu poate să eşueze. Rezultatele sale nu vor fi, desigur, rapide, spectaculoase. Dar, la vremea lor, vor răsplăti strădaniile. Nu mai rămîne decît un punct de rezolvat. Un punct important. Distribuirea recoltei de informaţii ce vor cădea. Lui R. Roessler îi revine sarcina de a rezolva această problemă. El îşi va cîntări îndelung şansele. Să facă turul ambasadelor aliate cu această recoltă de informaţii sub braţ ? Ar fi ridicol. Cu siguranţă că nimeni nu-l va asculta, considerîndu-l un agent provocator. O singură soluţie : Elveţia. Ea i-a deschis larg porţile în 1933. Ei i se va adresa. Ei i le va dărui. Dacă ea va considera necesar, va canaliza aceste informaţii spre naţiunile interesate. Roessler nu îndrăznea să-şi facă mărturisirea că va oferi un cadou otrăvit gazdei sale. Pentru că o asemenea canalizare va pune la îndoială neutralitatea acesteia.

La cîteva zile după vizita celor doi compatrioţi ai săi, Roessler îi dădu, deci, o întîlnire lui Xavier Schnieper. Tînărul elveţian devenise şi el unul din credincioşii emigrantului. Roessler se abţinu însă să-i dezvăluie în întregime natura activităţii sale ; amicul cel mai devotat nu spune ceea ce nu ştie. El îi spuse numai că ştie din sursă sigură că războiul va izbucni în curînd. Graţie contactelor sale de la Berlin, el va dispune peste puţin timp de informaţii excepţionale. Ar vrea ca Aliaţii să profite de ele.

Motivul acestei indiscreţii este simplu : Roessler ştia că din primăvară, Schnieper fusese mobilizat, cu titlu militar, de către o filială a serviciilor secrete ale colonelului Masson. Schnieper însuşi i-a spus. A fost recrutat ca urmare a lucrărilor sale de jurnalist şi pentru că cunoştea bine Germania. Era întrebat adeseori dacă cunoaşte persoane care ar putea fi utile în acest

serviciu. Roessler ar accepta să fie recomandat ? Emigrantul neamţ acceptă. Şi astfel Schnieper îl prezentă colaboratorilor maiorului Hans Hausamann.

Hans Hausamann, o puternică personalitate, care s-a lovit adeseori, tocmai pentru acest motiv, de superiorii săi... El avea acum un frumos atelier de fotografiat la Zürich, lîngă gară. Înainte de război avea reputaţia unui om de extremă dreaptă. Şi totuşi nu vor fi fost, fără îndoială, mulţi elveţieni mai ostili decît el nazismului, pe pămîntul elveţian. Cu mult înainte de 1939, simţind nevoia de a crea ochi şi urechi ascunse ţării sale, el a semănat contacte personale aproape peste tot în Europa. În Italia, în Finlanda avea solide relaţii de afaceri, care puteau eventual să se transforme în agenţi de informaţii. Această reţea particulară l-a sedus pe generalul Henri Guisan. De aceea, şeful armatei elveţiene l-a mobilizat pe Hans Hausamann, recunoscîndu-i în acelaşi timp o oarecare autonomie. El l-a instalat, împreună cu serviciile sale, în vila Stutz, la Kastanienbaum, la 8,5 km sud de Lucerna, pe o limbă de pămînt care înaintează foarte departe în lacul celor Patru Cantoane. Acestui centru i se dădu numele de Biroul H.

Era nevoie să se întocmească o sinteză politică asupra situaţiei din Germania ? Biroul H. Să se supravegheze diplomaţii nemţi din Elveţia ? Biroul H. Să se protejeze diplomaţii elveţieni din străinătate ? Biroul H. Să se trimită agenţi secreţi pentru culegerea de informaţii în Germania ? Biroul H.

Alte servicii ale colonelului Masson expediau şi ele spioni în cel de-al treilea Reich. Cel mai adesea îmbrăcaţi în soldaţi sau subofiţeri ai Wehrmachtului, prevăzuţi cu acte false admirabil imitate, fabricate la Berna, care le deschideau toate cazărmile. Acestor spioni li se vor întîmpla aventuri supărătoare la întoarcere. Cum este cazul celui care a reuşit să fure un tun de tanc — echivalentul armei bazooka — cu obuzul său. La întoarcere, caporalul Chevallier de la vama elveţiană l-a arestat la pasul Roches şi nu l-a mai lăsat să treacă, pentru că nu avea o licenţă de import pentru armele sale... Ceea ce a provocat un

mare scandal, pe care conducerea vamală l-a aplanat cu greu. Cel mai ades însă, acest gen de acțiuni era rezervat oamenilor Cel mai ades însă, acest gen de acțiuni era rezervat oamenilor Biroului H. În caz de incidente, aceștia puteau fi mai ușor tăgăduiți, pentru că prin statutul lor erau semi-clandestini.

Xavier Schnieper l-a prezentat pe prietenul său Roessler drept expert militar desăvîrșit, lăudînd în același timp legăturile sale cu nemții sus-puși. Fără a mai aștepta, Roessler a precizat singura și cea mai importantă condiție a colaborării sale : să nu fie niciodată întrebat asupra surselor. Maiorul Hausamann acceptă. Era prea obișnuit cu acest gen de contact pentru a mai insista. Se va mulțumi să-l judece pe noul recrutat după fapte. Și nu va fi decepționat.

Linia de informații Berlin-Lucerna va merge foarte bine. Postul încredințat de T.. lui Roessler va țîrîi deodată în noaptea de 23 august 1939. În aceeași dimineață, conducătorii Comandamentului suprem al Wehrmachtului ținuseră o ședință extraordinară. Generalul Halder le-a făcut cunoscut ordinul dat în ajun de führer: „Ziua J", împotriva Poloniei, era fixată pentru sîmbătă 26".

De fapt, după o ultimă manevră diplomatică disperată a Angliei și Franței, de-abia în dimineața zilei de 1 septembrie trupele Wehrmachtului vor trece în masă frontiera poloneză, venind din nord, din sud și din vest, asupra Varșoviei. Cel de-al doilea război mondial începea. Werther și Olga se dezlănțuiră, pentru a marca sfîrșitul unei domnii care trebuia să dureze zece secole.

ELVEȚIA PREVĂZUSE

Elveția... Mai puțin de cinci milioane de locuitori pe 41 344 km², din care 10 423 km² sînt stînci și gheață, deci nelocuibili. Oameni calmi, rezervați, harnici. Cresc cele mai frumoase vaci de pe pămînt, fabrică probabil cel mai bun cașcaval și cele mai frumoase ceasuri din lume. Ei mai cultivă, cu un zel aproape religios, o floare rară, bunul lor cel mai prețios : neutralitatea. Dar nu orice neutralitate.

„Journal de Genève" din 30 august 1939 va preciza că neutralitatea „voluntară" a Belgiei și neutralitatea „independentă" a Olandei nu sînt, din punct de vedere juridic, asemănătoare neutralității „integrale" a Confederației elvețiene, aceasta fiind și mai neutră decît celelalte țări neutre. Scriitorul elvețian Fred de Diesbach va scrie, în „Adevărul despre Elveția", că nu Elveția este făcută pentru a fi neutră, ci neutralitatea este făcută pentru Elveția.

Această Elveție crede că a prevăzut totul, în secret, pentru a se ține departe de focul aprins de Hitler. La sfîrșitul lunii august 1939, ea își prezenta cea mai tradițională față. La opt zile după intrarea lumii în vijelie, două manifestații simbolice, în care îi plăcea să se recunoască, ocupau prima pagină a ziarelor sale. Luni, 21 august, cel de-al treilea Congres universal al păcii se deschidea solemn la Școala politehnică federală de la Zürich. Toată Europa era reprezentată, în afară de Germania,

Italia și Spania. Douăzeci și patru de ore mai tîrziu, Crucea Roșie Internațională, care datorează atît Elveției, sărbătorea a șaptezeci și cincea aniversare la Geneva.

În aceste luni de vacanță, furtunoase, ploioase — la Bâle, pompierii ies de sute de ori pentru a goli pivnițele inundate — hotelurile elveține pun avizul „completat". Niciodată nu s-au mai văzut atîția turiști englezi și francezi. Expoziția națională din Zürich înregistra un succes imens. Duminică, 20 august, șapte milicane de persoane vizitaseră această expoziție. Albert Sarraut, ministrul de interne francez, în călătorie de plăcere, este primit de autoritățile elvețiene la Bâle. Eduard Herriot, președintele Camerei deputaților, în vacanță la Aix-les-Bains, vizitează expoziția spaniolă de capodopere ale muzeului Prado de la Madrid, împrumutate orașului Geneva. Zürich celebrează sărbătoarea constumelor elvețiene. Cele mai puternice mașini de curse din lume își dispută marele premiu automobilistic la Berna. Nu departe de circuitul în care aleargă bolizii, doctorul Lippert, primarul Berlinului, inaugurează noua groapă cu urși, construită aproape de podul Nydegg, orașul Berna avînd, ca și Berlinul, un „mutz", un urs, în emblema sa.

Toate acestea ajutau la mascarea spectrului vijeliei. Două săli de cinema ofereau totuși un spectacol care reflecta drama ce se anunța. „Cinebref" din Geneva afișa „Danzig, singurele actualități filmate în orașul liber". Iar „Modern Cinema", de la Lausanne, prezenta un documentar despre „Linia Maginot, construcția defensivă cea mai formidabilă a timpurilor moderne". Încasările cele mai mari sînt însă la „Rex", cu Fernandel în „Raphaël le Tatoué" și la A.B.C. cu Raimu în „Monsieur Bretonneau".

Cu toate acestea, la 24 august 1939, în mod foarte discret, Consiliul Federal va înregistra toate întreprinderile elvețiene, operație de un interes capital, care urmărea să formeze o bază esențială pentru politica sa comercială, mai ales pentru economia sa de război. Tot așa de discret, în aceeași zi, administrația poștelor, cu acordul poliției federale, va confisca sute de scrisori

care trebuiau să fie expediate din Elveția în Germania. Era vorba de propaganda engleză antinazistă... În ajunul conflictului, Confederația nu voia să ofere führerului nici cel mai mic pretext care să pună în dubiu neutralitatea elvețiană.

Apropierea războiului se făcu simțită public a doua zi, vineri, 25 august. Ambasada Angliei la Berna avertiza pe supușii majestății sale, care doreau să părăsească Elveția, că trebuia s-o facă în aceeași seară, deoarece se părea că serviciile normale pe căile ferate internaționale vor fi întrerupte.

Turiștii nu erau mirați, ci surprinși doar de inevitabil. Exodul începu în proporții importante. Gara Cornavin din Geneva cunoscu deodată o animație febrilă. Trenurile pentru Paris au fost triplate. Patru vagoane ale convoiului de 13,06 au fost rezervate celor 225 copii din coloniile de vacanță de la Troyes, sosiți duminica precedentă la Chens, aproape de Yvoire. La plecarea expresului de 21,24, o mulțime furioasă, formată din englezi, se îmbrîncea încă pe peroane. Pe drumurile care duceau spre Franța, îmbulzeala era la fel de mare.

Imediat, a doua zi, la 26 august, Consiliul Federal va ține o ședință extraordinară la Berna. Între 9 și 11,30, ministrul Germaniei la Berna a dat asigurarea că Reichul va respecta neutralitatea Elveției, în caz de conflict. Dl Giusseppe Motta, șeful Departamentului politic, va preciza că acest demers nu dispensa de fel Confederația de luarea măsurilor necesare pentru a face să i se respecte neutralitatea. De altfel, a adăugat dl Motta, același lucru au făcut și Belgia, Olanda și Luxemburgul, după ce au primit aceleași „liniștiri" din partea Germaniei. Dl Minger, șeful Departamentului militar, insista însă asupra faptului că Elveția trebuie să fie gata oricînd să-și apere frontierele la cea mai mică alarmă. În consecință, toți consilierii federali au fost invitați să nu părăsească Berna și să fie în gardă, pentru ca să poată fi consultați pe loc, în caz de nevoie.

Consultarea nu întîrzie să aibă loc. Luni, 28 august, la orele 15, consilierii, convocați prin ștafetă, au sosit la palatul federal. În același moment, un eveniment semnificativ avea loc la

Chiasso, oraș de frontieră cu Italia, aproape de lacul Côme. Șaizeci și doi de evrei polonezi veniți la Congresul sionist de la Geneva, doritori să se întoarcă în țările lor prin Italia, pentru a evita traversarea Austriei și Germaniei, se înghesuiau unii în alții. Adunați sub frescele lui G. Bolzani, care decorau sala de inspecții a vămii de la Chiasso, refugiații, izgoniți din Italia fascistă, așteptau întoarcerea emisarului lor plecat să ceară ajutor și asistență autorităților elvețiene de la Tessin.

A doua zi, încă de la orele 5, Elveția mobilizase trupele sale de apărare a frontierelor. Prin radio și presă, dl Philippe Etter, președintele Confederației, a avizat cetățenii care aveau fișe roșii în livretele lor militare că trebuie să se prezinte fără întîrziere la locurile de adunare prevăzute. Restului populației, Philippe Etter îi recomandă sînge rece: „Nu vă pierdeți cumpătul. Rog poporul să nu se preteze în nici un fel la răspîndirea zvonurilor false, să se abțină de la achiziționări neobișnuite de alimente și de la retrageri de bani nejustificate de la bănci. Totul este prevăzut pentru ca distribuirea alimentelor și libera circulație monetară să fie asigurate. Mîine, miercuri, 30 august, la orele 17, Adunarea federală va alege un general. Repet, am prevăzut totul".

„Am prevăzut totul". Elvețienii aveau să constate aceasta în zilele următoare. Ei au reținut însă mai ales aceste cuvinte. „Adunarea va alege un general". Dovada pentru ei că războiul va izbucni foarte curînd în lume și că va fi necesar ca Elveția să se ferească de el. Pentru că armata elvețiană, o armată de familie — fiecare soldat păstrînd la el acasă arma, munițiile și echipamentul — nu are general în timp de pace. Potrivit articolului 89, capitolul 3, al Constituției, Adunarea nu încredințează această armată unui general ales special, decît dacă neutralitatea este amenințată. Generalul Dufour în 1859, cu prilejul războiului dintre Italia și Austria, generalul Herzog în 1870... generalul Ulrich Wille în 1914... Al patrulea general elvețian va fi Henri Guisan. Elveția prevăzuse în așa măsură acest război mondial, încît colonelul comandant de corp de armată Guisan

știa de mai multe luni că va fi propus pentru acest grad, sinonim cu războiul...

Paralel, se luaseră deja măsuri mult mai importante. Elvețienii nu știau aproape nimic sau au dat puțină importanță celor ce știau. Ei au găsit normală și justă votarea de către Consiliul Federal, la 1 aprilie 1938, a unei legi privind aprovizionarea țării, decretînd obligatorie constituirea de rezerve. Hermann Obrecht, fost institutor, considerat de unii drept omul băncilor elvețiene, nu a făcut nici un fel de publicitate în jurul extraordinarei organizări a economiei de război pe care a realizat-o.

Încă de la 1 aprilie 1937, el îl numise pe Hauser ca delegat pentru această economie excepțională. La 8 martie 1938, Consiliul Federal a adoptat o ordonanță cu privire la organizarea acestei economii. Ea a fost secretă. Dar, din acel moment, cu un an și jumătate înaintea ostilităților, au fost definite funcțiile diferitelor birouri și desemnați titularii lor. O listă lungă. Nici un birocrat chițibușar... Practicieni, industriași, comercianți, pe care Obrecht îi numea „miliției supraviețuirii".

Treizeci de oameni în total, care puteau primi ordin să înceapă lucrul de la o zi la alta, care puteau face ca Elveția să trăiască, de îndată ce va fi izolată de restul lumii.

Dacă poporul elvețian ar fi știut cît de avansate erau pregătirile, el ar fi avut un mai puternic sentiment de încredere și securitate. Darul de prevedere al lui Hermann Obrecht a făcut un serviciu de neprețuit Confederației. Prudentă, clarvăzătoare, sprijinindu-se zi de zi pe aceste baze create de „omul băncilor", ea își va apăra timp de șase ani independența într-o lume de foc.

Ploua în întreaga Elveție cînd Obrecht a luat primele măsuri de război, la 29 august 1939. El a decretat interzicerea achiziționării libere de produse susceptibile să provoace acaparare și urcarea de prețuri nejustificate (zahăr, orez, leguminoase, paste făinoase, porumb, untură, ulei și făină). În aceeași zi, distribui cartele de alimente, provizorii, de culoare albastră. Ele vor permite cumpărarea următoarelor produse rare: 2 kg de

făină, 2,500 kg zahăr, 750 g orez, 2 kg paste făinoase, 250 g legume uscate, 500 g ulei de persoană, pentru două luni. Mai degrabă o normalizare decît restricții...

Pîinea, peștele, zarzavaturile, conservele, legumele și fructele se vor vinde liber. În silozurile sale, Elveția înmagazinase rezerve de cereale pentru 372 de zile, plus 50 000 de tone de alte produse care așteptau să fie distribuite. O rezervă care putea să ajungă pentru doi ani de izolare completă. Stocuri pe care le va reface mereu. Nici unul din beligeranți nu pregătise atît de minuțios această chestiune.

În acea zi de marți, legăturile telefonice cu Franța au fost tăiate, traficul aerian suspendat, campionatele mondiale de ciclism întrerupte. Benzina era momentan rațională, concertele populare de la Sallaz-Lausanne, suprimate. Agricultorii valezani erau dezolați, pentru că exodul străinilor pe calea ferată risca să compromită transportul recoltei de caise, excepțional de bună anul acela. Toate drumurile mici de frontieră au fost închise. S-au lăsat numai nouă locuri de trecere către Germania, unul către Liechtenstein, opt către Italia și șapte către Franța. Protejată de o sută de mii de soldați de acoperire plasați în forturile lor, Elveția adormi în acea seară de 29 august cu toate luminile aprinse, într-o Europă neliniștită, care le stinsese deja dintr-o dată pe ale sale.

Miercuri, 30 august, tînăr ca alură pentru cei 65 de ani ai săi, Henri Guisan pătrunse cu pas suplu în marea sală a palatului federal din Berna. Era ora 18. Își ținea chipiul cu laurii de general în mîna înmănușată. Uniformă nouă, cizmele strălucitoare. Iată-l general de o oră, de cînd Consiliul Statelor și Consiliul Federal, reunite, s-au pronunțat cu două sute patru voturi în favoarea sa. Douăzeci și unu a obținut colonelul de divizie Borel. În urnele de bronz au fost și două buletine albe, votul consilierilor comuniști Bodeman și Humbert. Două ore mai tîrziu, îndrumați de către consilierii socialiști Graber și Schneider, ei s-au abținut și de la votul pentru acordarea de puteri depline Consiliului Federal.

Cînd Guisan s-a oprit în fața tribunei, George Borel, cancelarul Confederației, se ridică și spuse :

— V-am chemat pentru a vă anunța că Elveția v-a ales ca general. Vă invităm să depuneți jurămîntul.

Guisan ridică mîna dreaptă :

— Jur credință Confederației. Jur să păstrez și să apăr, cu trupele ce-mi sînt încredințate, onoarea, independența și neutralitatea patriei.

Același jurămînt îl pronunțase și Ulrich Wille în 1914. Este singurul punct comun al celor doi generali din cele două războaie mondiale. Wille, aplicînd o politică de așteptare, s-a limitat strict la funcțiile sale. Guisan îl va depăși cu un pas, dar spre binele Elveției. Sub domnia lui Wille, Elveția a fost progermană. Cea din 1939, Elveția militară, laborioasă, nu Elveția burgheză și politică, va fi proaliată, copiind atitudinea lui Guisan. Wille păstrase distanță față de anturajul său. Henri Guisan va deveni cetățeanul cel mai popular al Confederației, un nou Guillaume Tell.

În seara alegerii sale, la 18,50, Berna cea rezervată i-a făcut o primire triumfală. Mii de romanzi și chiar elvețieni de origine germană, „Totos" cum le spun genevezii, rupeau rîndurile serviciului de ordine pentru a-i strînge mîna, pentru a-l aplauda de aproape. Mulțimea care se înghesuia entuziastă, în această zi de 30 august, în piața federală, se recunoștea, în sfîrșit, într-unul din ai săi, în acest Henri Guisan, fiul lui Charles Ernest Guisan, doctor de țară la Mézières, cantonul Vaud ; adică un om pornit de jos.

În ajunul mobilizării generale, vineri, 1 septembrie 1939, în ciuda afișelor lor atrăgătoare, „Regula jocului", „Cavalcada fantastică", „Nevasta brutarului", „Mica prințesă" cu Shirley Temple, cinematografele erau goale. Nimeni de la Geneva nu traversă frontiera în acea seară pentru a merge la Bonneville. Altădată, genevezii ar fi alergat să vadă circul „Amar", cel mai celebru dintre circurile franțuzești, care își plasase aici

corturile și prezenta pentru prima oară hipopotami, rinoceri, bizoni și girafe.

Dar elveților nu le mai ardea de distracții.

Giuseppe Motta, șeful Departamentului politic, tocmai îi primise pe rînd pe reprezentanții viitorilor beligeranți. Toți au dat asigurări Confederației că neutralitatea și integritatea sa vor fi respectate. Dl Tamaro, ambasadorul Italiei, preciza chiar că posturile transalpine vor rămîne deschise pentru Elveția. Ar fi suficient, adăuga el, ca guvernele să se înțeleagă în ceea ce privește reglementarea micilor detalii ale acestei libertăți de tranzit...

Propunere generoasă, în aparență. Dl Motta mulțumi călduros. În fond, însă, îl cuprinse neliniștea. Poate că nu este atît de simplu cît dorește să spună Dl. Tamaro. Nimic nu va mai fi simplu pentru Elveția. Ora compromisurilor, a angajamentelor de formă și a acordurilor secrete, ora diplomației de noapte a sunat.

Sîmbătă, 2 septembrie, ziua în care se făceau mobilizările, camioane blindate făceau înconjurul băncilor, aceste catedrale ale Elveției. Ele încărcau lăzi de lemn alb, saci de pînză sigilați cu ceară roșie, tot aurul, monedele, biletele, devizele, titlurile închise pînă atunci în seifuri. Confederația punea prima sa rațiune de existență, averile altora, la adăpost. O peșteră ca a lui Ali Baba a fost amenajată în inima Alpilor.

Acolo, fiecare bancă își ascundea tezaurul. După aceea, lumea putea să se zguduie, să ardă.

În dimineața acelei sîmbete, 400 000 de oameni și-au luat în primire posturile. Timpul era noros, furtunos. Vîntul din sud sufla în rafale. Raniții erau grele: hrană rece pentru două zile, trei pături, fără a mai vorbi de încălțăminte, faimoasa încălțăminte de munte a armatei elveției, cea mai bine echipată din lume în această privință.

Henri Guisan a fost nevoit să-și instaleze comandamentul într-un hotel, palatul Bellevue, din Berna. Tot aici, la etajul

al treilea, fusese cantonat și generalul Wille, în 1914. Un șef de armată într-un hotel. În mijlocul nedoriților, clienților și, fără îndoială, și printre spioni... Wille se acomodase foarte bine. Dar nu Guisan. Judecînd această situație echivocă, el hotărî să se mute la Spiez. Mai tîrziu, el va merge la Gümligen, apoi la Interlaken, în sfîrșit la Jegenstorf. În așteptarea statului său major personal, care va efectua legăturile cu statul major permanent al armatei, înainte de a pleca să trăiască în mijlocul soldaților, locul său normal, după părerea sa, el mobiliză cercetașii din Berna. Timp de o săptămînă, cercetașii în pantaloni scurți au asigurat expedierea ordinelor și paza ușii sale !

Înalta societate elvețiană, în majoritate germanofilă, nu va întîrzia să considere că acest Guisan se cam întinde peste tot, că își multiplică vizitele oficiale, că prea multe fetițe îi urează bun venit și îi oferă flori, că prea mult cultivă adorația poporului, în detrimentul funcțiilor sale militare.

Se va cita chiar cu amărăciune întîmplarea neplăcută a președintelui Confederației. Dorind să-l imite sau să-l eclipseze pe Guisan, el se va plimba în cîteva cantoane, avînd pe automobil o placă cu numele și titlul său, pentru a fi sigur că va fi recunoscut. Actorii ar spune că întîmplarea s-a soldat printr-un fiasco total. Primirea a fost rece peste tot. O pînză neagră, cerată a acoperit prompt faimoasa placă de identificare. Și turneele au încetat.

Nu funcției îi erau adresate dovezile de simpatie elveției, ci omului. Guisan era înconjurat cu dragoste, i se cereau autografe pentru că se simțea că el face mai mult pentru apărarea Elveției decît predecesorii săi, că este om de acțiune, că în spatele lui și alături de el primejdiile vor fi mai mici. Guisan nu se oprea întotdeauna pentru a primi căldura mulțimii, timpul său fiind foarte prețios, pentru că, în ciuda a ceea ce unii încearcă să facă să se creadă, el nu înceta să se ocupe de armată, nedormind decît cinci ore pe noapte.

Cînd a luat în mîini destinul militar al țării sale, această armată nu era decît o miliție teribil de vulnerabilă, capabilă,

va mărturisi el unor intimi, să reziste doar opt zile în fața unui asediator.

Dispunea de numai 600 de cartușe pentru fiecare om, 44 de piese antiaeriene, 835 de tunuri antitanc, 121 de avioane de observație și 8 avioane de vînătoare, din care cîteva Messerschmidturi, iar restul vechi, D. 27, botezate sicrie zburătoare... El va schimba toate acestea. Va îngropa armata elvețiană în fortărețele pe care le va săpa în inima Alpilor, va bloca trecătorile, tunelele de acces la această redută națională. El va face din trupele sale de operetă un arici în stare, spera el, să reziste doi ani oricărui beligerant.

O adevărată garanție de suprafață, de fațadă, pentru faimoasa neutralitate „integrală" a țării sale.

În secret, generalul Henri Guisan se angaja și mai profund. El nu ignora faptul că un emigrant german neobișnuit, instalat la Lucerna, s-a pus la dispoziția Biroului H al maiorului Hans Hausamann, pe care îl susține și protejează. Guisan simțea că această colaborare nu va întîrzia deloc să-i ridice grave probleme de conștiință. Chiar de pe acum, el era hotărît să depășească, să-și înăbușe scrupulele. Pentru că și pentru el era vital, important, ca Germania nazistă să piardă acest război.

PRIMELE SCURGERI DE INFORMAȚII DE LA COMANDAMENTUL SUPREM AL WEHRMACHTULUI.

Majoritatea afacerilor de spionaj au la bază un eveniment, aproape întotdeauna capital, desigur, dar izolat totuși și relativ scurt în timp. Lovitura de maestru a lui Richard Sorge, de exemplu, va fi dobîndirea certitudinii că Japonia nu va ataca Republica Sovietelor. Ea va permite lui Iosif Stalin să scoată trupe din Siberia, să arunce cele mai bune divizii împotriva lui Hitler, fără să se teamă de o ofensivă din spate. Meritul imens al lui Rudolf Roessler și al celor zece tovarăși ai săi, din această Linie Viking, cum i-au botezat elvețienii, va consta într-o reușită — tot atît de senzațională ca și cea a lui Sorge. Dar ea va continua timp de patru ani !

Cantitatea informațiilor pe care acești luptători ai rezistenței le vor comunica elvețienilor, fără a mai socoti pe cele pe care le vor furniza și altora, mai tîrziu, în proporții mult mai mari, se ridică la 4 mii de telegrame, adică douăsprezece mii de foi dactilografiate la un rînd ; echivalentul a patru cărți normale...

Aproape în fiecare zi, Roessler va trimite la vila Stutz, la Kastanienbaum, un braț de documente într-o servietă. De la angajarea sa de către elvețieni, grație informațiilor culese și transmise regulat de cele două centrale minuscule — Werther

și Olga — experții militari vor reconstitui ușor, în cele mai mici amănunte, strategia Wehrmachtului.

Se poate afirma, fără riscul de a ne înșela, că aceste unsprezece personaje, din care zece vor rămîne necunoscute de colonelul Roger Masson, sînt cele care vor justifica renumele eficacității serviciilor secrete ale Confederației elveține. Ei sînt, de fapt, cei pe care îi vor admira Alexander Cadogan, șeful Intelligence Service-ului, și generalul Donovan, marele preot al Oficiului Serviciului Secret sau O.S.S. — centrala de spionaj americană.

Încă din noiembrie 1942, Allen Dulles, trimisul special al lui Donovan în Elveția și viitorul șef al C.I.A., se va instala la Berna și apoi într-o casă anonimă de pe Herrengasse, la Zürich. Dulles nu va ascunde deloc sensul misiunii sale în cantoanele Confederației : să ia contact cu opoziția germană față de führer, să preconizeze, împreună cu ea, posibilitatea unei răsturnări a nazismului. El va lucra pe față, fără ascunzișuri, decontractat, cu picioarele pe masă, cu sticla de whisky întotdeauna la îndemînă, practicînd ceea ce el numea „acțiunea în serviciul păcii", surprinzîndu-l pe Masson cu metodele sale atît de puțin convenționale.

El este primul, la Aliați, care își va da seama de importanța acestor contacte elveține atît de aproape de Hitler. Acești oameni ar fi putut admirabil să-l ajute în ceea ce intenționa. El va încerca să descopere identitatea lor. Va supraveghea vila Stutz, îl va urmări pe Roessler, dar în zadar. Atunci se va întoarce spre o altă ramură a opoziției față de führer, spre viceconsulul german de la Zürich, Hans Bernd Gisevius, prietenul amiralului Canaris, care va participa la atentatul eșuat de la 20 iulie 1944. Revenindu-și repede din mirarea provocată de tehnica americană, sortită eșecului, colonelul Masson îl va lăsa pe Dulles să acționeze singur. Această faimoasă „acțiune în serviciul păcii", el o practica de mult și încă eficace, grație lui Rudolf Roessler.

Un caz grav de conștiință îl frămîntase pe șeful serviciilor secrete elveține, cînd a aflat că un agent atît de perfect informat și-a oferit serviciile Confederației. În recolta pe care o promitea acest om, părea evident că puține elemente priveau direct Elveția, obiectiv minor pentru expansionismul nazist.

În schimb, părea tot atît de sigur că Europa occidentală va fi vizată. Or, Masson nu putea compromite destinul Confederației, alarmînd oficial pe reprezentanții diplomatici ai acestor națiuni interesate, de îndată ce o informație ce i-ar privi i s-ar aduce la cunoștință. Totuși, sentimentele sale proaliate îi impuneau datoria de a ajuta aceste țări. Trebuia pusă la punct o tactică eficace, dar care să nu angajeze Elveția, cel puțin la lumina zilei.

Hans Hausamann este cel care a găsit o soluție temporară problemei. De ea urmau să se servească pînă în 1944. Așa ca din întîmplare, un personaj străin — unchiul canadian al soției lui Hausamann, se spunea, și care fusese supranumit Unchiul Tom — se va găsi la Biroul H, vila Stutz, în momentul cînd Roessler aducea informații care puteau servi Aliaților. Acest om era, de fapt, colonelul ceh Sedlacek. Astfel, cea mai grea acuzație ce s-ar fi putut aduce Elveției s-ar fi chemat „ușurință" sau „imprudență".

Puțin timp după începerea campaniei Wehrmachtului în Polonia, Roessler a devenit un operator radio acceptabil, asimilînd perfect în trei luni lecțiile prietenului său Christian Schneider. Acesta din urmă n-a pus nici o întrebare. El avea idei comuniste. Deși nu împărtășea părerile lui Roessler, știa foarte bine că nu pentru a-i ajuta pe naziști poseda el acest emițător.

Primele știri transmise de Rudolf Roessler priveau teroarea exercitată de naziști. La 23 septembrie 1939, emigrantul german sosi tulburat la vila Stutz. El aducea o copie a unui plan, transmis două zile mai devreme de Heydrich Înaltului comandament al armatei:

„Cel de-al III-lea Reich nu va reconstrui Polonia distrusă. Nobilimea și clerul vor trebui să fie, o dată cucerirea terminată,

exterminați. Va fi important ca poporul să fie ținut cu un nivel de trai foarte slab. În felul acesta va furniza sclavi foarte ieftini. În special evreii vor fi toți aduși in orașe, unde vor rămine ușor accesibili. Soluția definitivă, prezicea Heydrich, va cere un oarecare timp, înainte de a fi aplicată și dusă la bun sfîrșit. Ea va trebui să rămînă strict secretă".

Pentru ofițerii din Wehrmacht, ca și pentru elvețienii care au luat cunoștință de acest mesaj, nu încăpea nici o îndoială că soluția definitivă era exterminarea. Hans Frank, numit guvernator general al Poloniei, va aplica aceste ordine, direct inspirate de Hitler.

„Este greu, va recunoaște el, să otrăvim sau să împușcăm cele trei milioane și jumătate de evrei din această țară, dar vom fi în stare să luăm măsurile care vor provoca, oricum, distrugerea lor". Prezicerea urma să se dovedească exactă.

Colonelul Sedlacek se afla la vila Stutz cînd un curier al lui Roessler anunță că Wehrmachtul pregătește atacul împotriva Olandei, Belgiei și nordului Franței. Era 13 octombrie 1939. Trei zile mai înainte, la ora 11, Hitler își convocase generalii. Era foarte iritat, întrucît Halder și Brauchitsch tocmai îi declaraseră că vor fi necesare mai multe luni pentru a repara daunele provocate de campania din Polonia unităților blindate.

Führerul a tunat, a bătut cu pumnul în masă.

„Timpul lucrează pentru inamic, a strigat el. Pregătirile trebuie urgentate, pentru o ofensivă prin Luxemburg, Belgia și Olanda. Este vorba de scoaterea din luptă a celei mai mari părți posibile a armatei operaționale franceze și, în același timp, de cîștigarea a cît mai mult teren. Cer comandanților șefi să-mi furnizeze, de îndată ce va fi posibil, rapoarte detaliate asupra planurilor lor. Trebuie evitat un război de tranșee ca cel din 1914—1918. Diviziile blindate vor fi folosite pentru pătrunderile cruciale. Data atacului împotriva Belgiei și Olandei, 12 noiembrie."

„Unchiul Tom" s-a grăbit să ducă această știre ambasadei britanice. Belgienii, olandezii au fost și ei imediat avertizați.

La 7 noiembrie, Roessler anunță amînarea acestei ofensive. Conflictul între Hitler și generalii săi nu a fost aplanat. În timpul toamnei și iernii din 1939—1940 vor fi 14 decizii și amînări succesive. De fiecare dată, Rudolf Roessler va alarma Elveția, și Aliații vor afla.

O nouă conferință a führerului cu generalii săi avu loc la Cancelarie, la 23 noiembrie 1939. De data aceasta, în afară de ofensiva către Occident, la care ținea mai mult decît la orice, va vorbi, pentru prima oară, de un atac împotriva Rusiei, in ciuda tratatului care lega Germania de Republica Sovietelor. Pentru a justifica această extindere a conflictului, el va atribui in mod machiavelic propriile sale mobiluri Uniunii Sovietice prezentîndu-și astfel deghizate obiectivele sale :

„Tratatele, afirma el, sînt respectate atîta timp cît servesc unui scop. Rusia va respecta pe al nostru numai atît timp cît îl va considera avantajos. Ea are însă obiective foarte îndepărtate, în special întărirea poziției sale în Baltica. Momentul ar fi foarte bun".

Această informație adusă de Roessler i-a cam descumpănit pe elvețieni. Să facă jocul aliaților occidentali le flata demnitatea și instinctul de solidaritate cu o lume care era pe măsura lor. Dar ce să facă cu mesajul acesta ? În ciuda ospitalității acordate în trecut cîtorva șefi revoluționari ruși, ei judecau sever regimul comunist. Mai mult, pentru moment, Republica Sovietelor nu se afla în război cu Germania nazistă. Și mai mult, ea putea fi considerată complice, pentru că benzina folosită de Wehrmacht în Polonia venea de la Baku, iar grîul consumat de aceiași soldați germani venea din Ucraina. A trece, deci, pe sub mînă unele atuuri rușilor, ar însemna a trăda.

După ce au reflectat, elvețienii au hotărît să amîne momentan orice alegere de acest gen. Foarte inventivi atunci cînd era vorba să ajute Occidentul, ei se simțiră dintr-o dată incapabili, acum cînd era vorba de o acțiune echivalentă în favoarea Moscovei.

De aceea, Biroul H clasă pur și simplu mesajul lui Roessler. Emigrantul german dădu dreptate elveţienilor. La acea oră, el era încă încrezător. Nu-și putea imagina că Occidentul nu va ţine deloc seama de excepţionala calitate a informaţiilor sale.

O cascadă de comunicate va urma. Werther și Olga nu vor lăsa nimic în umbră din proiectele führerului și din aplicarea lor de către Comandamentul suprem al Wehrmachtului. În ianuarie 1940 și în tot cursul lunii februarie, în timp ce Hitler avansa pregătirea invaziei în Norvegia, Biroul H va fi ţinut tot timpul la curent.

Însărcinat de stăpînul Reichului cu realizarea atacului împotriva ţării regelui Haakon, generalul Falkenhorst va trasa liniile generale ale planului său, bazîndu-se pe un vechi ghid de călătorie Baedeker, pentru că el nu cunoștea deloc Norvegia. Încă de la 26 februarie, Biroul H va ști totul despre acest plan.

La 1 martie, Hitler va adresa generalilor săi o comunicare privind viitoarea ocupare a Danemarcei, operaţie conjugată cu cea care va fi dusă de Falkenhorst împotriva Norvegiei, destinate amîndouă împiedicării — va pretinde führerul — controlului Angliei asupra Scandinaviei și Balticii. Erau destinate, de asemenea, asigurării surselor de minereuri ale Suediei, puse la dispoziţia celui de-al III-lea Reich. La 8 martie, Biroul H va dispune de principalele elemente ale acestei comunicări.

Cu mult înainte ca Wehrmachtul să treacă la acţiune împotriva Scandinaviei, Danemarca și Norvegia vor fi discret avertizate de Elveţia. Totuși, și Danemarca și Norvegia vor fi „surprinse". Regele Danemarcei va fi la teatrul regal în seara de 8 aprilie, în timp ce la Copenhaga se și aflase ştirea torpilării unui transport de trupe naziste de către un submarin polonez în largul Norvegiei de sud, și faptul că o flotă a marinei de război germane se îndrepta rapid către porturile sale... Cabinetul de la Oslo se va arăta tot atît de surprinzător de adormit în această zi de 8 aprilie, deși multe nave fuseseră zărite urcînd către ţărmul Norvegiei.

Nu este vorba de afirmaţii gratuite sau de reconstituiri istorice tîrzii. Dovezile abundă.

La 30 martie 1940 și apoi la 3 aprilie 1940, colonelul J. G. Sas, atașatul militar olandez la Berlin, va fi avizat de atașatul militar elveţian de soarta care ameninţă Danemarca. Fapt curios, colonelul Oster, adjunctul amiralului Canaris, șeful Abwehrului, care era bun prieten cu Sas, îl avertiză și el de primejdie. J. G. Sas îl va informa imediat pe căpitanul Kjölsen, atașatul naval danez. Guvernul danez nu va ţine însă seama de fel de această informaţie, care era, totuși, confirmată de două surse.

La 25 martie 1940, în baza unei informaţii venind de la Kastanienbaum, adică de la Biroul H, guvernul norvegian fu și el prevenit, prin legaţia sa de la Berna, de amenințarea care îi vîza ţara. Agentul elveţian va insista, însă nu va fi crezut. Și aici, o altă sursă, suedeză de data aceasta, și anume atașatul militar de la Berlin, va confirma în zadar ştirea, la 5 aprilie. Planul nazist „Weserübung" va reuși perfect!

Acest tragic episod al celui de-al doilea război mondial a caracterizat reacţiile stranii ale statelor majore europene, ale guvernelor democratice ale epocii, neobișnuite cu participarea serviciilor de informaţii secrete la conducerea bătăliilor. Neîncrederea acestor guverne faţă de tribulaţiile lumii din umbră le va duce de-a dreptul la catastrofă. Nici Belgia, nici Olanda, nici Franţa nu vor scăpa de dezastru, deși, ca și Danemarca și Norvegia, aceste trei ţări vor fi și ele prevenite din timp...

Mirat, dar nu descurajat de neîncrederea conducătorilor danezi și norvegieni, care îl ajutaseră atît de bine pe Hitler, Rudolf Roessler se va încăpăţîna, cu atît mai mult cu cît valurile de ştiri alarmante îi parveneau de la Maybach, la Zossen.

El ştia de mult că Belgia, Olanda și Franţa erau vizate. Versiunea definitivă a „planului galben" împotriva Occidentului, plan pus la punct de von Manstein, data din 27 februarie 1940. La 10 martie 1940, generalul Delvoie, atașatul militar belgian la Paris, a prevenit, din ordinul guvernului său averti-

zat de elveţieni, deci de Roessler, Comandamentul suprem francez, comunicîndu-i liniile mari ale acestui plan.

Ce prevedea acest „plan galben" ? Ofensivă pe Meusa, între Charleville şi Sedan, pătrundere prin Ardeni, în timp ce grosul forţelor franceze, belgiene şi britanice vor fi fixate la vestul frontului, pe frontiera belgiană. Tancurile generalului Hermann Hoth şi ale generalului Heinz Guderian vor executa această spărtură la Sedan, apoi se vor întoarce într-o gigantică seceră, în direcţia Basse-Somme, iar apoi se vor strădui să ajungă la mare, sperînd să prindă în cursă grosul armatelor aliate. Generalul Thomas nu prevăzuse muniţii şi carburanţi decît pentru douăzeci de zile.

La 10 martie 1940, Comandamentul suprem francez ştia totul despre proiectul german.

La 1 mai 1940, Roessler primi un scurt mesaj de la Werther :

„Atac la 10 mai, în depresiunea Sedanului. „Planul galben" menţinut. Cincizeci de divizii masate de-a lungul frontierelor belgiene şi olandeze. Guderian şi Hoth gata să se năpustească asupra Sedanului".

Depeşa se termina cu aceste cuvinte : „Ţineţi-vă bine !"

La 1 mai 1940, ataşatul militar francez de la Berna, avertizat în secret de un emisar al Biroului H, colonelul Sedlacek, „Unchiul Tom", telegrafie imediat la Paris : „Atacul german va avea loc foarte probabil la 10 mai. Va fi îndreptat împotriva Sedanului".

Totul lăsa să se spere că, de data aceasta, statele majore aliate nu vor fi luate prin surprindere, ca cele din Danemarca şi Norvegia. Că vor înfrunta Wehrmachtul instalînd dispozitive care vor zdrobi din faţă cele o sută treizeci de divizii germane angajate. Aceasta cu atît mai mult cu cît, începînd de la 1 mai 1940, generalul Gauché, şeful Biroului 2, şi colonelul Rivet, şeful Biroului 5, nu încetaseră să transmită guvernului şi statului major general francez numeroase confirmări pe care le primiseră din Elveţia.

Nici aici, după cum se vede, nu se poate vorbi de o reconstituire istorică tîrzie. Aceste dovezi certifică faptele.

În dimineaţa zilei de 10 mai, armata germană porni atacul. Nimeni nu o aştepta acolo unde ea forţa mai tare, adică în locurile indicate de Werther. La 13 mai, Sedanul cade. Trei zile mai tîrziu, tancurile lui Guderian avansează o sută de kilometri la vest de Sedan, într-o ţară deschisă, fără nici o apărare. La 24 mai, încercuirea anunţată, „gigantica seceră", era terminată. Operaţia a fost condusă riguros, pentru că niciodată nemţii nu se inspiră pe teren. Cele trei armate aliate — belgiană, engleză, franceză — sînt pisate teribil într-un triunghi strîmt.

Singura speranţă de retragere — marea, prin Dunkerque.

Strategii pot polemiza îndelung asupra desfăşurării acestei campanii din 1939—1940, pot înşira cifre, confrunta tactici, pot chiar consulta stelele...

Nu vor găsi nici o explicaţie valabilă acestui fapt tragic : statele majore francez şi britanic mai ales nu au ţinut seama de informaţiile extraordinare ce le-au fost comunicate, întotdeauna din timp, pentru a înclina în favoarea lor soarta luptelor !

Aceste state majore sînt vinovate într-o proporţie enormă de înfrîngerea din 1940. Ele nu vor spăla niciodată această vină. Ele nu vor putea niciodată respinge valabil acuzaţiile ce li s-au adus atunci. Din vina lor, Europa a cunoscut ocupaţia, apariţia colaborărilor ruşinoase cu inamicul şi milioanele de fiinţe ce au fost sacrificate nebuniei naziste.

La Lucerna, prăbuşirea aliaţilor, datorată în bună parte neîncrederii pe care aceste state majore au manifestat-o faţă de lupta ce se ducea în umbră în favoarea lor, l-a uluit pe Roessler. Apoi, l-a mîhnit. Copleşit, el s-a izolat. De la locuinţa sa din Wesemlin, unde ascundea aparatul de emisie-recepţie, el îşi avertiza prietenii. Să oprească transmiterea documentelor. Să menţină o simplă legătură de contact, la fiecare opt zile. Era vorba de o măsură de prudenţă. Ar fi inutil ca Werther şi

Olga să continue să se expună, pentru nimic, pentru că nimeni nu vrea să profite de comoara nepreţuită ce i se oferă.

Dar şi pentru generalul Guisan a sosit ora neliniştii. Ca şi Roessler, însă la nivelul unui şef militar al unei ţări neutre, el a avut încredere în Aliaţi. A semnat chiar în mod imprudent, îndemnat de certitudinea unei victorii rapide asupra nazismului, un fel de convenţie militară secretă cu Franţa, care ar putea să se întoarcă împotriva Confederaţiei, dacă s-ar întîmpla să cadă în mîinile nemţilor... Prin urmare, chiar soarta Elveţiei era în primejdie. Ideea necesităţii creării unei redute naţionale se născu chiar atunci în mintea sa. Mai mult ca niciodată era important să se menţină linia de informaţii Berlin—Lucerna, folosită de Masson şi Hausamann, de care el se arăta atît de mîndru. În cazul în care Hitler ar hotărî o invazie a pămîntului elveţian, Guisan ar cunoaşte-o astfel suficient de repede pentru a organiza riposta sa disperată. Şi aceasta pentru că generalul elveţian n-a subestimat niciodată importanţa serviciilor secrete. Se poate chiar spune că ele formau unul din elementele esenţiale ale tacticii sale. Masson sau unul din primii săi adjuncţi a asistat la cele mai neînsemnate şedinţe ale statului major. Aceasta nu se obişnuieşte aproape niciodată în majoritatea armatelor din lume. Particularitatea lui Guisan constă în a asculta şi a ţine întotdeauna seama de informaţiile serviciilor sale de spionaj. Necunoscînd cauzele scurtei rupturi dintre Roessler şi Biroul H, neştiind chiar că este vorba de o ruptură, Xavier Schnieper va fi deci însărcinat să ceară prietenului său german să ia contact de urgenţă cu vila Stutz.

Hausamann ştia să găsească cuvintele care trebuie :

„Elveţia este în primejdie, furia nazistă a sporit în urma unor succese ameţitoare, dar nu-i totul pierdut : a început rezistenţa în Norvegia, ea nu va întîrzia să apară în Franţa. La 18 iunie generalul de Gaulle a lansat un apel de la Londra. Anglia nu va ceda. De aceea, trebuie continuat. De altfel, aceasta este datoria lui Roessler. Confederaţia i-a deschis porţile cînd

nenorocirea s-a abătut asupra ţării sale. El trebuie, la rîndul său, s-o ajute în încercarea ce o aşteaptă, drept recunoştinţă".

Rudolf Roessler, prea fericit s-o servească, şi-a avertizat imediat tovarăşii să nu renunţe. Lupta reîncepu. Vor expedia cu prioritate toate ştirile care ar putea interesa Elveţia.

La jumătatea lunii iulie 1940, în vestul Confederaţiei, între Saint-Louis şi Pays de Gex, situaţia era încordată. Agenţii personali ai lui Masson au semnalat că ar fi cantonate acolo, pe picior de război, şase divizii, din care două de munte. Ei mai vorbeau de patrule la frontieră, de instalarea unor cabluri telefonice, de un efort al spionajului german în legătură cu dispozitivele elveţiene din acea parte. Premisele unui atac rapid ? Roessler întreabă Berlinul. La 18 iulie, la mai puţin de douăzeci şi patru de ore după cererea sa, el primi un răspuns concret. Nimic de temut pentru moment. Problemele unei posibilităţi de invazie în Anglia, planul „Otarie", preocupă prea mult Comandamentul suprem al Wehrmachtului pentru a se interesa în acelaşi timp şi de Elveţia.

Momentan asiguraţi şi dorind să utilizeze din plin pe Roessler, elveţienii îi dau, pe lîngă sarcina sa de informator, şi o altă sarcină. Îl vor face evaluatorul recoltei lor de informaţii — un post de mare încredere. Într-adevăr, culegerea de informaţii justifică în foarte mare parte existenţa serviciilor secrete. Dar ele trebuie interpretate, la valoarea lor adevărată, sintetizate.

Spiritele clare, ordonate, minţile matematice pot efectua deplin şi profitabil această muncă. Ea cere solide cunoştinţe militare şi o înclinaţie foarte puternică pentru geopolitică. Este cazul lui Rudolf Roessler. Nimeni, nici Hausamann, nici Masson nu vor avea să se plîngă de el. Dimpotrivă. Mai mult, naţionalitatea sa, educaţia primită, îl predispuneau mai repede decît pe alţii să ghicească cum poate reacţiona un german, modul în care va rezolva o ecuaţie, cursul gîndurilor sale, puncte capitale pentru efectuarea unei evaluări corecte. Emigrantul nu va neglija însă misiunea pe care o îndeplinea pentru Werther şi

Olga. La 3 august 1940, el transmite un mesaj important centralei elveţiene de la Lucerna, primit cu o oră mai devreme. La 31 iulie 1940, Hitler a informat statul său major de hotărîrea irevocabilă de a ataca Rusia. Cuvintele sale din ziua aceea dovedesc că planurile personale de agresiune erau de mult gata:

„Sînt convins că hotărirea Angliei de a continua bătălia se bazează pe sprijinul scontat din partea U.R.S.S. Se petrece ceva straniu dincolo de Canalul Mînecii. Ieri, englezii erau la pămînt. Iată-i din nou în picioare. Este suficient ca Rusia, neliniştită de cuceririle noastre occidentale, să facă să se înţeleagă că ea nu doreşte dezvoltarea puterii germanice, pentru ca ei să se agaţe ca înecaţii de speranţa unei răsturnări complete a situaţiei, în cîteva luni. Dacă zdrobim Rusia, ultima scîndură de salvare a Angliei, aceasta se va scufunda o dată cu ea. Şi Germania va deveni stăpîna Europei, inclusiv a Balcanilor. Pentru aceste motive, Rusia trebuie lichidată. Data prevăzută a atacului: primăvara anului 1941.

O singură lovitură de masă. Noi vom declanşa două ofensive simultane. Una la sud, spre Kiev şi Nipru. Alta prin nord, prin ţările baltice, pînă la Moscova. Acolo, cele două armate, vor face joncţiune. După aceea, dacă va fi nevoie, va avea loc o operaţiune specială, care ne va aduce petrolul de la Baku. O sută douăzeci de divizii vor fi repartizate acestui front. Şaizeci vor fi suficiente pentru Occident. Ofensiva va dura cinci luni. Pornirea va avea loc în martie 1941...".

Această informaţie linişti mult Elveţia, pentru că, dacă într-o zi apropiată va izbucni un război între Germania şi Rusia, aceasta va însemna că nu-i vor mai rămîne celui de-al III-lea Reich suficiente trupe pentru a invada Elveţia. Dar, în acelaşi timp, informaţiile o puseră în încurcătură. Neştiind ce să facă cu ele, Biroul H se pregătea să le claseze.

— Într-o zi va trebui totuşi să vă decideţi să comunicaţi aceste ştiri ruşilor, i-a sugerat Roessler lui Hausamann. Vom mai primi şi altele, din ce în ce mai numeroase. Vă amintesc că obiectivul meu, al persoanelor pe care le reprezint, rămîne

moartea nazismului. Sîntem gata să ajutăm pe cel care i-o va da cu mai multă voinţă, oricare ar fi naţionalitatea sa.

— Dar nu există încă un război germano-rus! replică maiorul Hausamann, şi nimic nu dovedeşte că ne putem aştepta la o asemenea hotărîre antinazistă din partea sovieticilor. În orice caz, noi nu vom coresponda niciodată cu ei.

— Trebuie să înţeleg că eu pot încerca să-i pun în gardă? întrebă Roessler. Şiretul Hausamann refuză să răspundă. Dacă într-o zi se descoperă că Rudolf Roessler întreţine legături cu un asemenea beligerant, în măsura în care U.R.S.S. va deveni un asemenea beligerant, Elveţia nu va putea fi, în cel mai rău caz, acuzată decît de inconsecvenţă. Abilitatea este talentul de a vedea just finalitatea fiecărui lucru, după cum spunea Platon.

Începînd din acel august 1940, deşi continuă să furnizeze informaţii Elveţiei asupra mişcărilor de trupe germane din interiorul Reichului şi să analizeze aceste informaţii, Roessler trecu la studierea mijloacelor de a-i avertiza pe ruşi. Timpul presa. Printre numeroasele detalii care veneau de la Comandamentul suprem al Wehrmachtului, din zi în zi mai precise, multe note arătau că invazia în U.R.S.S. se pregătea cu hotărîre.

Generalii Halder şi Brauchitsch vor prezenta führerului la 5 decembrie 1940 planul „Otto", asaltul pregătit de către Înaltul comandament. Conform planului, Moscova nu prezenta nici o importanţă. Armata Roşie va fi împinsă spre nordul şi sudul mlaştinilor Pripet. Va fi încercuită aici şi zdrobită. România şi Finlanda vor participa şi ele la acţiune. De pe aceste teritorii vor pleca două atacuri de flanc. Ele vor furniza şi trupe de sprijin Wehrmachtului. În fruntea trupelor finiandeze, divizia de munte a generalului Dietl va avansa spre Petsamo în Laponia şi va ocupa porturile de la Oceanul Arctic. Va trebui ca această divizie să fie transferată de la Narvik, pînă în Finlanda, prin Suedia, care şi-a dat consimţămîntul.

Entuziasmat, Hitler acceptă planul „Otto". Efectuă cîteva retuşuri, îl rebotează „Operaţiunea Barbarossa" şi îl citi generalilor săi la 18 decembrie 1940. Preliminariile acestei operaţii

vor trebui să fie terminate la 15 mai 1941. Acest plan perfect nu va suferi nici o modificare importantă ulterior.

Pentru a-l menține secret pînă la aplicarea lui, Hitler ordonă să se multiplice numai în nouă exemplare. Se va distribui cîte un exemplar fiecăreia din cele trei arme : terestră, aeriană și navală. Celelalte șase vor rămîne la cartierul militar de la Maybach, al Comandamentului suprem.

Opt zile mai tîrziu, a doua zi de Crăciun, Rudolf Roessler primi cel mai lung dintre mesajele pe care le captase pînă atunci, în opt perioade de transmisie repartizate în patruzeci și opt ore. Decriptarea a necesitat douăsprezece ore. O adevărată bombă. Era copia fidelă a planului „Operațiunea Barbarossa". Cel mai mare pește prins de tovarășii săi. În fața acestui document, emigrantul german rămase confuz. Își imagina foarte bine dificultățile pe care le-au avut ei de întîmpinat. Chiar dacă funcțiile lor îi autorizau să se aplece peste planuri importante, pentru a studia executarea lor, era necesar ca ei să le poată copia pe ascuns. Ei continuă să înfrunte primejdii din ce în ce mai mari. Iar el nu știe ce să facă cu producția lor!

A încercat în zadar un mijloc de a-i avertiza pe ruși printr-un intermediar. Nu-i mai rămînea decît o soluție pe care a respins-o pînă atunci pentru că îl obliga să trateze cu comuniștii : prietenul Christian Schneider, omul care l-a ajutat să-și monteze postul de radio, care l-a inițiat în alfabetul morse și ale cărui păreri le cunoștea bine, pentru că le-a combătut, mai ales cu prilejul semnării pactului de neagresiune germano-sovietic. Îl invită pe compatriotul său la dejun. În timpul mesei, într-un restaurant din Lucerna, Unter der Egg, pe malurile Reussului, la cîțiva zeci de metri de Kapelbrücke, Roessler îl întrebă deodată :

— Nu știi cum aș putea face pentru a vorbi cu rușii ?

Schneider se îndreptă, se rezemă de spateaza scaunului.

— Numai pentru a vorbi ? întrebă el cu un ton mirat.

Hotărît să nu facă pe șiretul, Roessler măturâ replica cu un gest al mîinii.

— Să nu glumim, Christian. Dețin informații care îmi ard mîinile. Ele pot fi de un mare ajutor sovieticilor. Dacă vor să plătească, o vor face mai tîrziu. Voi mai avea și altele, crede-mă. Sînt hotărît să colaborez, deși acest cuvînt mă deranjează mult, chiar gratuit.

Schneider reflectă îndelung.

— Dacă nu le ceri să-ți plătească, te vor lua drept un agent provocator. Îi cunosc bine... Informații importante ?

Roessler își scrută prietenul. Se hotărî :

— Este vorba de război. Nemții vor să invadeze Rusia.

Trăsăturile lui Schneider se crispară.

— Ești sigur de sursa ta ? întrebă el.

— Da. Îți amintești de postul de radio ? Am prieteni în Germania. Nici nu se poate mai bine plasați.

Roessler continuă :

— Nu pun decît o condiție pentru colaborarea mea. Prietenii mei înfruntă suficiente riscuri. Niciodată sovieticii să nu caute să afle cine sînt ei.

Christian Schneider se ridică și murmură cu îndoială :

— Tocmai aceasta va fi mai greu de obținut din partea Moscovei. Te voi revedea peste cincisprezece zile.

Două săptămîni mai tîrziu, un Schneider grijuliu se prezentă la întîlnirea prevăzută. Cei doi oameni se plimbară discutînd.

Clauza de anonimat cerută nu a înlesnit lucrurile. Rușii ignoră încă întreaga afacere. O celulă sovietică pentru culegerea de informații există la Geneva. Schneider lucrează pentru ea. Fără a-l numi, el a vorbit despre Roessler șefului acestei baze. Acest responsabil s-a cam strîmbat. El vrea să facă o încercare, dar nu răspunde de reacțiile Centralei, organismul care conduce de la Moscova toate „delegațiile" răspîndite în străinătate. Pentru siguranță, Roessler nu va vedea niciodată pe responsabilul sovietic din Elveția, nu va cunoaște numele său. Se va respecta reciprocitatea : nici Geneva nu va ști nimic despre Roessler.

Între Geneva și Lucerna se vor interpune două persoane care vor transmite informațiile lui Roessler. Dacă elvețienii — sau naziștii — îi arestează, celula de la Geneva și Roessler nu vor suferi, în principiu. Pentru că acești agenți de legătură au drept consemn ca, în cazuri disperate, să înghită capsula de cianură de potasiu pe care o poartă permanent la ei. Gest care cere un curaj teribil, puțin obișnuit.

Prima persoană este el, Schneider. Iar a doua, una din prietenele sale, despre care trebuie să-i vorbească, pentru că, dacă i se întîmplă lui ceva, ea îi va lua locul, lucrînd direct cu Roessler. Ea se numește Rachel Dübendorfer și e funcționară la Biroul Internațional al Muncii, ca și el. Trăiește la Geneva, cu fiica sa Tamara. De origine balcanică, ea are totuși pașaport elvețian, pentru că a făcut o căsătorie fictivă cu un elvețian, cu puțin înaintea războiului. Practică foarte obișnuită pe atunci, care a îmbogățit destui elvețieni. Această Rachel locuiește, de fapt, cu Paul Böttcher, un fost ministru german, emigrat și el, întrucît era comunist.

— Prin urmare, totul este clar? întrebă Schneider. Tu îmi dai informațiile, eu le dau Rachelei și ea le transmite bazei de la Geneva. Ah! Încă două lucruri. Dacă Moscova acceptă colaborarea ta, vei fi plătit. Mai mult, îți vei schimba numele. Noi avem toți o „mască" de război. Eu sînt „Taylor", Rachel este „Sissi", iar tu te vei numi „Lucy".

Și astfel, din ură față de nazism, în primăvara anului 1941, Roessler, un neamț protestant, provenit dintr-o familie burgheză din Bavaria, cu respect față de tradiții și conservîndu-și spiritul de castă, în ciuda emigrării sale, deveni agent de informații sovietic. Cu binecuvîntarea ocultă a Biroului H... El va solicita și pe cea a lui Masson, care i-o va da bucuros, cu condiția să continue să lucreze pentru Elveția și să furnizeze informațiile necesare aliaților occidentali. Și iată-l pe acest om șters, subțire, angajat într-un angrenaj care nu-l va rupe, dar din care nu va mai ieși. O aventură excepțională. Destinul, hotărît mare

jucător în toată această afacere, nu va întîrzia să se manifeste într-un mod foarte plăcut.

De fapt, înzestrat cu o vitalitate excepțională, nebănuită pentru un organism atît de slab, nedormind decît trei ore pe noapte, Roessler nu poate renunța la scris, ocupîndu-se în același timp și de multiplele sale activități secrete. Tot sub pseudonimul R. A. Hermes. Astfel, la începutul anului 1941, el publică o analiză militară remarcabilă a strategiei Wehrmachtului, intitulată „Die Kriegsschauplätze und die Bedingungen der Kriegsführung"[1]. Nouăzeci de pagini complete. Pentru a ilustra această carte, el va avea nevoie de douăsprezece hărți special desenate, care să arate diferitele manevre ale armatei germane.

El se va adresa celei mai bune întreprinderi cartografice din Elveția, societatea Geo-Presse, de la Geneva. Directorul acestei societăți va veni el însuși la Lucerna să discute cu Roessler despre aceste schițe. Acest om nu va ști niciodată că are în față pe cel care va deveni cel mai bun agent sovietic din Elveția, primul spion al Rusiei în lume. Și Roessler nu va bănui nici el că acest om scund și puțin obez, vorbind șase limbi, concretizînd cu abilitate gîndurile pe care el le-a exprimat, este șeful centralei de spionaj rusești din Elveția: Alexandre Rado. Noul său patron...

[1] „Tactica întrebuințării în luptă a trupelor de rachete antiaeriene".

NDA. FRX... ELVEȚIA CHEAMĂ MOSCOVA

Acest Alexandre Radolfi sau Rado cum îl numeau intimii, era plin de temperament. Bucuria lui de viață îl proteja mai bine decît toate „acoperirile" tradiționale ale spionilor. Cu greu ți-ai putea închipui pe acest om sanguin întors spre lumea exterioară, ocupat să comploteze, să spioneze. În schimb, foarte ușor ți-l poți închipui alergînd după femei, apreciind o masă bună. „Un sibarit", pretind prietenii săi. Și totuși, acest ungur este un agent secret de calitate, colonel al Armatei Roșii, pregătit într-o școală ciudată, Sehodnia, pepiniera serviciului de informații sovietic, din apropierea Moscovei. Înainte, Rado a participat la epopeea Kominternului, organizînd revoluții în toată Europa : în țara sa natală, la cehi, la polonezi, în Germania, unde, de altfel, o va întîlni pe Elena, cu care s-a căsătorit, grăbindu-se să-i dea doi băieți. În 1936, M.G.B.-ul, Ministerul de Stat al Securității, Centrala, cum spun familiar spionii sovietici, i-a încredințat postul de rezident în Elveția.

Contrar denumirii care îl desemnează, un rezident nu locuiește niciodată în zona pe care o supraveghează; instalat într-o țară limitrofă, ale cărei legi se ferește să le încalce pentru a i se acorda o liniște totală, el își manevrează agenții de subversiune plecați în țara pe care o vizează, în locul pe care vor să-l submineze. Singurul deținător al codurilor de criptografiere convenite, el face transmisiile de știri către Centrală. Adăpostit

la Geneva, orașul-far al Confederației, Alexandre Rado nu are decît un obiectiv in vizorul său : Germania.

Totuși, în 1939, cu puțin înainte de izbucnirea războiului, el nu începuse încă să atace cu adevărat. Numai cîteva hărțuieli fulgerătoare, pentru a se antrena. Primise ordine precise : mai întîi să recruteze, să-și constituie o rețea importantă. Apoi să compartimenteze această rețea prin agenți de legătură, cum se procedează de obicei.

Să evite, dacă este posibil, ca sursele de informații, adică agenții care culeg informațiile, să fie legate de partidul comunist; în caz de catastrofă, trebuia să fie posibil ca aceste persoane să fie renegate, abandonate.

În schimb, agenții de legătură, radiotelegrafiștii, elementele vitale ale unei organizații de spionaj, să aparțină acestui partid: dacă sînt capturați, ei se vor apăra mai bine, pentru că sînt susținuți de credința lor politică ; mai mult, bine pregătiți, ei sînt capabili să se sinucidă în cazul cînd ar fi forțați să vorbească.

O ultimă notificare a Moscovei : Rado va trebui să vegheze ca organizația sa să fie mereu gata să producă, dar mai ales, pînă ce acest ordin va veni de la Centrală să se ascundă, astfel încît nimeni să nu poată suspecta activitatea sa secretă. I s-a dat un bun paravan pentru aceasta : era directorul societății de cartografie Geo-Presse, specializată în fabricarea planisferelor și a tuturor felurilor de hărți necesare ziarelor marelui public.

Această stare de așteptare, o tactică șireată, se datora M.G.B. Rețeaua lui Rado constituia, de fapt, o bază de rezervă. Ea nu va funcționa decît în caz de necesitate absolută. În acel moment, U.R.S.S. nu ducea lipsă de spioni infiltrați în cel de-al III-lea Reich. Cam douăzeci de rezidenți-directori, asistați de trei sute de agenți, încercuiau Germania nazistă. O promoție de șoc, ieșită de la Sehodnia în același timp cu Rado.

Măsura de prudență a Centralei, în ceea ce privește menținerea în inactivitate a acestuia din urmă și păstrarea în felul

acesta a unei ultime cărți de rezervă, se va dovedi curînd judicioasă. Abwehrul și Serviciul de securitate vor decima aproape complet garnitura de spioni ruși. Ei vor sfîrși prin a fi prinși unii după alții. Cîțiva, foarte puțini, vor fi „înapoiați", ceea ce înseamnă că-i vor ajuta pe naziști. Ceilalți vor pieri împușcați.

Dar, în 1939, nimic nu lăsa să se presupună această ripostă germană. Alexandre Rado își putea folosi tot timpul pentru realizarea operei și disimularea forței sale de șoc. De altfel, o mică celulă sovietică opera deja împotriva Reichului, din Elveția. O femeie o conducea din 1936. Ea avea un nume de război — Sonia. În realitate se numea Ursula Schultz. De naționalitate germană, ca și soțul ei, Alfred, ea se va afilia partidului comunist, așa cum intri într-un ordin religios, cu același zel, cu același entuziasm : să servească. Mult timp, totul va merge bine pentru această pereche. Ei făceau spionaj împreună, în China, cînd M.G.B. și-a purificat serviciile sale secrete, prea bogate în trotkiști. Postul din Elveția a rămas astfel liber. Ursula a fost expediată acolo. Puțin timp după aceea, Alfred Schultz, descumpănit, a fost arestat la Shanghai. De atunci a zăcut în închisoare.

Înaltă, zveltă, o figură plăcută, cu un farmec incontestabil, în vîrstă de aproximativ 35 de ani în 1939, Ursula, alias Sonia, nu este lipsită de inteligență. Dar credința ei a cam scăzut. Pactul germano-rus a derutat-o. Cum pot diplomații ruși să pactizeze în aparență, la lumina zilei, cu acești naziști, în timp ce în umbră cele două țări se înfruntă într-un război secret, nemilos ?...

Ea trăiește cu cei doi copii ai săi și cu femeia de serviciu într-o vilă vastă, închiriată la Caux — stațiune climaterică de vară și de iarnă care domină localitatea Montreux, la picioarele celebrelor stînci de la Naye, una din cele mai frumoase așezări din Elveția — și primește un salariu lunar de o mie de franci elvețieni. Acesta îi permite să trăiască destul de convenabil. Mai mult, sarcina pe care și-o asuma nu-i aducea nici o grijă.

Asta o slăbea și o îndemna să facă unele imprudențe. Sigură de imunitatea ei, și-a montat liniștită lunga antenă a postului de emisie-recepție pe unde scurte, în grădina vilei. Își ascundea sumar aparatul într-o cutie de biscuiți, în fundul unui dulap din sufragerie. Transmitea numai o dată la două săptămîni. Ea avea puțini agenți de cealaltă parte, care îi furnizau neregulat unele informații minore.

Rado avea mai multă abilitate. Deși nu opera încă, el adunase în 1939 cam cincizeci de surse de informații : mai întîi în legătură cu Germania, dar și cu alte țări. Ungurul a adoptat această maximă indiană : „Pentru a vîna iepurele, ia și arma cu care poți omorî tigrul...". El a fost întotdeauna prevăzător. Printre sursele sale se numărau un evreu lituanian — „Isaac" — funcționar la Biroul Internațional al Muncii, care îl informa despre Societatea Națiunilor; un francez, „Brandt", care îl dubla pe acest lituanian; „May" și „Anna", care se interesau de armamentul din Italia. Cît despre „Lili de la Vatican", ea era, de fapt, un diplomat acreditat pe lîngă Sfîntul Părinte. Rado a considerat că Sovietul Suprem nu va fi nemulțumit să afle într-o zi totul despre pozițiile oficiale și despre cele ascunse ale bisericii.

Cea mai bună sursă a cartografului, înainte de angajarea lui Roessler, se numea „Pakbo". Acest pseudonim ascundea un agent talentat : Otto Pünter. Acest Otto și-a creat o mică organizație personală. El a botezat-o „Rot". Aceasta lucra în Germania de sud. Era formată din concetățeni germani, ostili nazismului. Incomparabil mai puțin bine plasați și mai puțin eficaci decît prietenii lui Roessler, acești notabili civili transmiteau aproape întotdeauna aprecieri economice și numai cîteodată informații militare.

Otto Pünter, un elvețian, fost jurnalist, a aparținut Partidului Social-Democrat elvețian. El combătea de multă vreme fascismul. Îl găsim în timpul războiului din Spania efectuînd pentru republicani misiuni de informații în Italia, cu privire la transporturile de arme pe mare destinate generalului Franco.

Și-a început cariera la 10 iulie 1930, participînd la un zbor memorabil deasupra Milano-ului, pus la cale de italianul Randolfo Pacciardi, zbor în cursul căruia a aruncat asupra orașului pachete mari de manifeste antimussoliniene. Un asemenea trecut l-a sedus pe Alexandre Rado. Descoperind, grație unei indiscreții a Partidului Comunist Elvețian, adresa acestui Otto Pünter din Elveția, el l-a contactat și l-a angajat.

Secretarul general al partidului comunist, Léon Nicole, secondat de fiul său Pierre, a înlesnit recrutarea acestui agent de legătură al lui Rado. Toți sînt membri ai nucleului său, potrivit voinței Moscovei. Aproape toți provin, ca și Christian Schneider și Rachel Dübendorfer, de la Biroul Internațional al Muncii. Cei doi Nicole au mai furnizat alți trei agenți lui Rado : Margareta Bolli, o tînără cu locuința la Geneva, și Edmond și Olga Hamel, tot din Geneva. Aceștia din urmă vor deveni radiotelegrafiștii rețelei. Alexandre Rado îi vizitează adeseori, mai ales pe tînăra și drăguța Margareta, care a devenit metresa sa. Toți îl stimează și îi apreciază buna sa dispoziție permanentă. El ținea atît de mult ca atmosfera din jurul lui să fie ușoară...

Nimeni însă nu știa unde locuiește el. Înainte de a se întoarce acasă, din obișnuință — adeseori aceste reflexe sînt salvatoare — el făcea întotdeauna ocolișuri mari. Nimeni nu trebuia să știe că el locuiește la nr. 113 de pe strada Lausanne. Această arteră lungă pleacă de la gara Cornavin din Geneva, merge de-a lungul cartierului Paquis și se termină în fața parcului Mon-Repos, deasupra lacului Leman.

În acest parc frumos, minunat întreținut, dau ferestrele șefului celei mai bune baze de spionaj sovietic din Europa occidentală. O celulă puternică ce va „dormi" pînă la intervenția lui Rudolf Roessler, apostolul antinazismului. Iată care era situația cînd va sosi acest omuleț din Kaufbeuren, care o va anima subit, îi va da o anvergură nemăsurată. În sfîrșit, un alt personaj, care va deveni tot atît de puternic, tot atît de important ca

și Rado, grație căruia Roessler se va face auzit de Centrală, este un englez și se numește Alexander Foote.

O viață destul de haotică și viața acestui cetățean britanic. Aparent, totul îl împingea să devină un agent secret. O ființă torturată, chinuită. Unul din acei oameni permanent nesatisfăcuți, care iubesc banii, dar nu le place munca. Instinctul de putere îi devoră, dar timiditatea, încă foarte puternică, îi paralizează. Turbează că nu au reușit, dar nu fac nimic pentru a scăpa de împotmolire. Această profesie, cel puțin îi eliberează, pentru că prin ea potolesc toate poftele. Ei o adoptă fără ezitare de îndată ce se prezintă ocazia, ipotecîndu-și spontan zilele. Foote a făcut aceasta, se pare, fără o clipă de ezitare.

S-a născut într-un mediu înstărit, în 1905. Va primi o bună educație, dar de care nu va profita de fel, pentru că el nu va străluci. Colegii săi de clasă parvin. El veghează. Mai întîi este girantul unei vagi afaceri comerciale, apoi director al unui garaj mizerabil, șeful vînzării într-un magazin și apoi șomer, toate acestea în răstimp de doi ani. În sfîrșit, devine membru al partidului comunist. Este momentul în care Spania începe să se zbată în ghearele războiului său civil. În sfîrșit, iată o cauză frumoasă de apărat. Chemarea aventurii, justificată de o luptă frumoasă și generoasă.

În 1936, Alexander Foote se găsea aproape de Madrid ca furier al batalionului englez din brigăzile internaționale. Calitățile sale, inteligența, simțul ordinii, meticulozitatea și o mare îndemînare manuală îl fac repede remarcat de comisarul politic al unității sale : Douglas Springhall. Acest Springhall va fi Pygmalionul său. El va face din Foote un spion.

În 1938, Foote fuge din Spania republicană, aflată în agonie, la volanul unui camion al Crucii Roșii, pe care îl conduce pînă în Anglia. Prilejul este excepțional, datorită intervenției lui Springhall, care l-a expediat la congresul Partidului Comunist Englez, la Birmingham. Foote nu are nimic de făcut aici și se plictisește. În realitate, nu era decît un pretext pentru a-l scoate din infernul spaniol. Cînd Foote se prezentă la sediul

Partidului Comunist, în King Street, la Londra, la cîteva zile după acest congres, îl aștepta o surpriză. În loc să fie retrimis pe front, i se propuse o muncă specială pentru care Douglas Springhall l-a recomandat cu căldură. Trebuia să devină agent secret pe continent, pentru Uniunea Sovietică.

Comisarul său politic nu-l judecase greșit : Foote acceptă nepăsător. El plecă apoi la Saint James Hood, sediul rezidentului instalat la Londra. Se întocmiră rapide formalități de angajare. Apoi i se înmînă un pachet de instrucțiuni. Va pleca la Geneva. La 10 octombrie 1938, va trebui să se găsească în fața Poștei mari a acestui oraș, strada Mont Blanc. Se stabilise pentru el o întîlnire ca cele ce se citesc în romane. Foote va purta o eșarfă albă la gît, va ține o curea de piele în mîna dreaptă. La ora 12, o femeie îl va aborda și îl va întreba ora. Ea va purta o plasă cu un pachet verde și va ține în mînă o portocală.

Alexander Foote nu pierdu întîlnirea. Această femeie era „Sonia", experimentata Ursula Schultz. Ea se miră de alegerea noului recrutat. Acest englez, cu totul neexperimentat, trebuia antrenat. Ea îi dădu două mii de franci elvețieni, îl trimise la München, îi recomandă să învețe germana, făcînd pe turistul și căscînd larg ochii și urechile. Trei luni mai tîrziu, la 10 ianuarie 1939, Foote o va regăsi pe „Sonia" în fața poștei din Lausanne. La această întîlnire, ea constată că englezul a făcut progrese în limba lui Goethe, că nu este cheltuitor, pentru că suma pe care i-a dat-o i-a ajuns și mai ales că știe să „asculte". El a descoperit că Hitler, cînd trece pe la München, dejunează întotdeauna la aceeași braserie, „Osteria Bavaria", nu departe de Karlsplatz. Foote se aprinde, sugerează organizarea unui atentat și spune că el a reperat deja locurile ! „Sonia" îi răci însă avîntul. Va trebui să continue să învețe, să observe. Îl trimite din nou la München, de data aceasta cu 900 de dolari. Să nu se întoarcă înainte de luna mai sau iunie, cînd îl va anunța ea. Unul din agenții ei din Germania va trece să-l vadă în aprilie și îi va da bani.

Pe acest agent, Foote îl cunoștea. Era William Phillips, unul din prietenii săi din brigada internațională. Acest bătrîn Bill supraveghea fabricatele unei uzine a trustului I. G. Farben de la Frankfurt, în contul rușilor. În august 1939, Ursula Schultz convocă urgent pe cei doi spioni britanici la Vevey. Centrala i-a ordonat acest lucru pentru că războiul va izbucni în curînd și pentru că nu vor avea probabil noi misiuni, îi va iniția în radiotelegrafie. Bill Phillips și Foote se instalară într-o pensiune modestă de la Montreux. În fiecare zi, ei urcă la Caux și exersează la aparatul de emisie-recepție al Ursulei. În ianuarie 1940, Foote devine operator foarte acceptabil, poate coresponda cu Centrala în locul „Soniei". Ceea ce nu o jenează de fel. Ea se simte din ce în ce mai obosită de această meserie și pe urmă arde de o dragoste subită pentru William Phillips.

Șapte luni mai tîrziu, în august 1940, M.G.B. ordonă lui Alexander Foote să plece la Geneva și să se pună imediat la dispoziția lui Rado, pentru a-i învăța pe Margareta Bolli și Edmond Hamel mînuirea aparatelor de emisie-recepție. Ambii tocmai fuseseră dotați cu cîte un aparat modern. Bolli și-l instală acasă, în strada Henry Mussard, în cartierul Eaux-Vives. Hamel nu va avea nici o problemă cu disimularea aparatului său aproape de parcul Alfred Bertrand, șoseaua Florissant 192, pentru că aici el are un magazin de aparate de radio, cu atelier de reparații. Deși mai studiase radiotelegrafia la Paris, în mod paradoxal, el se va dovedi totuși cel mai puțin dotat din cei trei manipulatori morse ce vor lucra în contul sovieticilor, în Elveția. Centrala hotărîse : Foote va fi radiotelegrafistul. Lui îi va comunica Rado toate informațiile sale urgente și importante, iar Hamel și Bolli vor asigura transmiterea celorlalte informații. Englezul nu va trebui să rămînă la Geneva, pentru a reduce primejdiile de reperare din partea elveților. El va merge la Lausanne. Indicativul său va fi NDA și numărul de apel FRX. Cît despre „Sonia" și Phillips, din ce în ce mai îndrăgostiți, care și-au prezentat demisia, M.G.B. le-a dat autori-

zația de a se eclipsa și de a se întoarce în Anglia, în noiembrie 1940. Ei vor pleca la 20 decembrie, făcînd o escală la Lisabona.

Au avut însă timp să sărbătorească, cu cinci zile mai înainte, instalarea lui Foote, care a găsit un apartament pe Strada Logeraie nr. 20, la ultimul etaj al unui imobil mare, la capătul unui lung culoar. Două uși succesive, bine ferecate, barează intrarea, constituind un adevărat chepeng de submarin.

Această dispunere strategică ideală îl încîntă pe Alexander Foote. Dacă vizitatori cu intenții dubioase vin să-i forțeze locuința, el va avea destul timp să distrugă aparatul, cifrul de codificare și arhiva. Pentru aceasta, el păstrează o sticlă de benzină și o chiuvetă, disimulată într-o ascunzătoare amenajată în fundul vestiarului în care ține materialul.

Prima preocupare a lui Foote, după mutare, a fost să găsească un electrician care să vrea să-i instaleze o antenă separată pentru postul său de jur-împrejurul apartamentului, minimum necesar pentru a comunica în mod eficace cu Moscova. Dacă cel care va efectua această instalație se va mira de lungimea neobișnuită a conductorului de unde electromagnetice cerut, el îi va răspunde că dorește să poată prinde perfect, în orice moment, postul de radio B.B.C. de la Londra: vocea patriei sale. Acest capriciu aparent, pe lîngă atîtea altele exprimate cu un accent afectat, va contribui la crearea legendei dorite de Foote. El trecea drept un milionar britanic excentric, blocat de război în Elveția, tocmai cînd își petrecea aici vacanța.

Această preocupare pentru „acoperire" demonstrează că, în puțină vreme, spionul amator s-a transformat într-un agent experimentat. Alegerea extravaganței constituie un adăpost remarcabil și denotă un simț ascuțit al psihologiei lui Foote. De fapt, această trăsătură de caracter îi va permite să se facă ușor admis de către mica nobilime emigrată la Lausanne și la Ouchy : ofițeri și funcționari ai Majestății Sale, bogați și ie-

ştiţi la pensie. Ei îl vor primi pe acest concetăţean puţin cam bizar, fără reticenţă. Îi vor accepta, ştiindu-l un celibatar lubizar, fără reticenţă. Îi vor accepta, ştiindu-l un celibatar lunatec, capriciul de a-i ţine la distanţă de locuinţa lui, situaţia bună financiară ce i se atribuia explicînd ritmul său neregulat de viaţă: sculări tîrzii, timp liber în cursul zilei şi nopţile petrecute, se pare, scriind.

Această mască va înşela şi poliţia venită să-i perchezitioneze domiciliul, la puţin timp după instalare. În faţa celor doi inspectori respectuoşi care îl vor deranja, el va juca teatru, oferindu-le whisky, arătîndu-şi conturile bancare, bine garnisite, pentru că „Sonia" i-a lăsat fondurile de rulment ce-i fuseseră încredinţate de către Centrală înainte de a pleca în Anglia. Bineînţeles că ştia că nu se conformează legii privind străinii. Ar trebui să trăiască într-o pensiune rezervată acestora. El detestă însă mulţimea, iată de ce ţine atît de mult la o locuinţă particulară. Dar se declară gata să-i urmeze. El nu doreşte cu nici un preţ să provoace neplăceri gazdei lui. Manevra dădu rezultate. Poliţiştii tolerară ca el să continue să ocupe apartamentul, cu condiţia să plătească proprietarului chiria pe şase luni înainte şi să vină din două în două săptămîni la comisariat ca să semneze registrul străinilor.

Tot din două în două săptămîni, Foote avea misiunea de a se duce la Geneva. Dar aceasta a hotărît-o Centrala. Pentru a se întîlni acolo cu Alexandre Rado, în biroul său de la Geo-Presse, în cazul cînd ungurul ar avea vreun mesaj urgent de comunicat. M.G.B.-ul a fixat şi frecvenţa transmisiilor: două pe săptămînă. Foote va chema miercurea seara şi sîmbăta seara, transmisiile pe unde scurte făcîndu-se mai uşor în plină noapte.

Ca agent disciplinat, începînd din prima săptămînă a lunii ianuarie 1941, Alexander Foote va emite deci în fiecare miercuri şi sîmbătă. Apelurile sale scurte vor brăzda eterul:

NDA. FRX... NDA. FRX... NDA. FRX...

Moscova nu răspundea. El nu ştia nici măcar dacă era ascultat, dar continua. Deodată, miercuri 12 martie 1941, la ora 1,30, Foote auzi un răspuns în casca sa de ascultare:

NDA. OK. QSR 5... NDA. OK. QSR 5...

Centrala a recepţionat 5 din 5! Cîteva secunde mai tîrziu, un şir de serii de cîte cinci litere şi cîte cinci cifre, disimulînd codul adoptat pentru comunicări, se abătu asupra aparatului de radio britanic, ţiuind. Radiotelegrafistul de la Moscova avea o atît de mare dexteritate încît îl sufoca pe englez, care îi ceru, ruşinat, să repete. Dorinţă judicioasă, mesajul era important. Ca urmare a numeroaselor vicisitudini, majoritatea centralelor care spionau în Germania nazistă erau pe cale de exterminare. M.G.B.-ul nu va lua în consideraţie nici una din informaţiile pe care supravieţuitorii le-ar putea transmite. Devenea absolut necesar pentru Rusia ca reţeaua Rado să înceapă serios să producă.

În noaptea de sîmbătă, 15 martie 1941, spre duminică, 16 martie, Alexander Foote nu va dormi deloc. Rado i-a dat o enormă cantitate de ştiri pentru Moscova. O grămadă de informaţii provenind de la „Pasebo", „Lili de la Vatican", „Isaac". Toate lăsate însă în urmă de extraordinarele revelaţii ale lui „Lucy", adică ale lui Rudolf Roessler.

La 20 februarie 1941, dezvăluia „Lucy", naziştii au masat 650 000 de oameni pe teritoriul românesc, aproape de frontiera cu Ucraina. În noaptea de 28 februarie, alte divizii germane au trecut Dunărea şi au ocupat poziţii în Bulgaria, în urma unui acord secret încheiat cu douăzeci de zile mai înainte, de List, trimisul special al Comandamentului suprem al Wehrmachtului, şi statul major de la Sofia. Hitler destinează aceste trupe ocupării Greciei, în cazul în care Aliaţii ar hotărî deschiderea unui front la Salonic, ca în 1914, ceea ce ar compromite „Operaţia Barbarossa". Urma un lung raport care explica în ce va consta invadarea Rusiei, aşa cum o dorea führerul...

La 19 martie, răspunsul foarte sec al Centralei va provoca o puternică dezamăgire lui Rado. Cum îşi imaginează

acest rezident că Sovietul Suprem va accepta informații provenind de la un individ despre care nu se știe nimic, afară de numele său conspirativ ? Și care cere, drept condiție a colaborării sale, respectarea secretului total asupra surselor? Informațiile pe care acest „Lucy" le comunica ar fi senzaționale dacă ar fi adevărate. Sînt atît de amănunțite, atît de precise, încît s-ar putea crede că vin direct de la statul major nazist. Să nu se arate deci prea multă încredere acestui „Lucy", care este, desigur, un agent provocator.

„CĂTRE TOATE REȚELELE... CĂTRE TOATE REȚELELE"

Dacă Rudolf Roessler ar fi fost tentat să abandoneze la acest început al anului 1941, nimeni nu ar fi putut să-l facă să renunțe la o astfel de idee. Fără îndoială însă, că încăpățînarea și hotărîrea, manifestate de această ființă fragilă, au făcut ca această afacere de spionaj să fie atît de diferită de celelalte.

Iată, într-adevăr, un om care, datorită unui minuscul pumn de intermediari, acei zece fideli colaboratori ai săi ascunși în inima Comandamentului suprem al Wehrmachtului, va cunoaște totul, chiar și cele mai mici hotărîri ale lui Hitler, cu mult înaintea restului lumii, începînd din 1939 și pînă la sfîrșitul lunii aprilie 1945. Șefii de stat major se vor succeda unul după altul, nerămînînd decît cîteva luni, uneori numai cîteva săptămîni, în contact cu stăpînul Reichului. Rudolf Roessler a fost, deci singurul, adevăratul martor total al acestei ere agitate a istoriei planetei noastre... El a simțit palpitînd în mîinile sale fiecare dintre elementele ce anunțau convulsiunile lumii... Măsurînd importanța acestor informații, care se vor strecura, asemenea nisipului, printre degetele sale, el nu o va subestima niciodată; cea mai măruntă dintre aceste informații va cîntări tone de carne vie, de sînge, de ajuns pentru a simți, gîndindu-te la aceasta, o ciudată amețeală. Să deții, chiar numai și cu cîteva zile înaintea întregii lumi, firele ce comandă atîtea destine...

Să cunoşti secretele tuturor problemelor... Roessler cedă acestei ameţeli. El deveni de un orgoliu de nemăsurat.

Se înţelege astfel mai bine de ce acest german firav nu va cunoaşte nici descurajarea, nici dezgustul şi nici plictiseala în faţa neîncrederii arătate de către Aliaţi şi sovietici, tulburaţi, este adevărat, de calitatea rară a acestor revelaţii. Ceva mai mult, el se va simţi contrariat. Oroarea de nazism va rămîne pentru el cel mai puternic motiv de a trăi. Nu va fi deloc uşor pentru dulcea şi calma Olgă să trăiască în umbra unui asemenea om, în mod constant aplecat către un scop invizibil. Un personaj puţin cam monstruos, prin perseverenţa pe care o manifesta în a face să sîngereze această Germanie pe care o ura, Germania lui totuşi. El nu va încredinţa nimic din afacerile lui soţiei sale. Numai cîteva frînturi dezlînate de vorbă, care îi mai scăpau uneori, în orele cele mai exaltate.

„Pentru a-şi atinge scopurile, a spus La Bruyère, cea mai mare parte a oamenilor sînt capabili mai curînd de un mare efort decît de o lungă perseverenţă". Roessler era diferit de ceilalţi indivizi. Dat fiind că se simţea mai angajat, el era mai conştient. El va persevera, ştiind bine că constanţa sa va sfîrşi prin a înfrînge neîncrederea rusilor. El se va întări în hotărîrea sa, pentru a-i face pe ruşi fericiţi, fără voia lor. De aceea, în seara zilei de 27 martie 1941, cu toate cuvintele aspre din partea Centralei, primite cu opt zile mai înainte, el îmbrăcă totuşi livreaua lui „Lucy" şi îl chemă pe Christian Schneider. O ştire care îi ardea mîinile a picat în casca de ascultare a aparatului său de emisie-recepţie. Complicii săi din O.K.W. îi semnalaseră că Hitler întîrzie „Operaţia Barbarossa" cu patru săptămîni. Ea era iniţial prevăzută pentru 15 mai 1941. Dacă sovieticii vor voi, cu adevărat, de data aceasta să ţină cont de informaţie, Armata Roşie va avea timpul să organizeze mai bine riposta sa. Această informaţie, mai preciza Roessler, este de categoria I, adică de primă importanţă.

Redevenind doctorul Jekyll, cu profilul de om cumsecade al eroului lui R. L. Stevenson, emigrantul german fugi

apoi la vila Stutz, la Kastanienbaum, pentru a da alarma elveţienilor, cei care-l utilizau şi care, normal, aveau prioritate. El le explică cauzele acestei amînări.

Cu douăzeci şi patru de ore mai devreme, o revoltă populară, sprijinită de majoritatea armatei, l-a răsturnat pe prinţul Paul, regentul Iugoslaviei, aservit Germaniei naziste. Tînărul moştenitor al tronului, Petru al II-lea, a fost proclamat rege. Generalul Simovici a propus imediat celui de-al III-lea Reich un pact de neagresiune. Civilii însă şi-au manifestat deschis ostilitatea lor faţă de führer, insultînd pe ambasadorul său la Belgrad. Nebun de furie, considerîndu-se sfidat de această naţiune minoră, Hitler a hotărît represalii radicale. El a decretat imediat directiva sa nr. 25, adresată statului major operaţional al O.K.W.:

„Lovitura de stat militară iugoslavă a modificat situaţia politică în Balcani. Cu toate asigurările sale de loialitate, Iugoslavia trebuie să fie de acum înainte considerată ca duşmană a Germaniei şi redusă la discreţia acesteia, cît mai repede posibil. Am deci intenţia de a o invada, ca şi pe Grecia, şi de a distruge armatele lor. Începutul operaţiunilor va avea loc în zorii zilei de 6 aprilie 1941. Este recomandabil, evident, să amînăm „Operaţia Barbarossa" cu patru săptămîni".

Roessler insistă pentru ca Aliaţii să fie avertizaţi la timp de această apropiată zdruncinare gravă din acea regiune a Europei. Fiind un bun strateg, el nu ignoră faptul că pierderea acestor teritorii ar reprezenta o serioasă lovitură dată Angliei. Întîrzierea invaziei în Rusia, îl umplu, în schimb, de bucurie.

„O gravă şi grosolană greşeală strategică, declară el elveţienilor din Biroul H, în analiza sa privind situaţia. Această lună amînată va lipsi cu siguranţă Wehrmachtului în atingerea obiectivelor pe care şi le-a fixat. Teribila iarnă rusească îi va bloca trupele. Această eroare va fi favorabilă lumii libere. Şi, toate acestea, pentru a smulge o ţeapă care rănea orgoliul nazist...".

Începînd din această joi, 27 martie, contactele radiotelegrafice ale lui Roessler cu agenții săi din Berlin vor avea loc zilnic. De fiecare dată, Roessler îl va informa mai întîi pe Christian Schneider, alias „Taylor", apoi îi va preveni pe elvețieni. Se pare că, într-adevăr, aceștia din urmă au acceptat în continuare această stare de lucruri. Ei nu vor face niciodată nici cea mai mică obiecție, lucrul cel mai important rămînînd pentru ei faptul de a fi puși la curent. Alexandre Rado și cei din jurul său, în schimb, erau din ce în ce mai încurcați. Ce să facă cu informațiile lui „Lucy" ?

Simbătă, 29 martie, cu tot ordinul categoric al Centralei de a nu ține cont de informațiile acestei surse periculoase, Rado îi ceru lui Foote să avertizeze Moscova, chiar în aceeași seară, la ora de apel obișnuită, că această misterioasă „Operație Barbarossa" este amînată cu patru săptămîni. Răspunsul M.G.B.-ului, primit miercuri, 2 aprilie, nu l-a liniștit. Iată-l, aspru, amenințător :

„Încetați să mai ascultați aceste baliverne".

Alexandre Rado nu mai insistă. Fiecare din rapoartele transmise de către „Taylor" va sfîrși blocat sub cotul său. O violentă explicație avu loc între șeful rețelei și omul său de legătură la 25 aprilie, deoarece Schneider a ghicit, datorită reticențelor patronului său, că mesajele prietenului Roessler nu mai părăsesc Geneva.

— Nu putem întreține relații cu neamțul tău atîta timp cît se va încăpățîna să ne ascundă de unde și cum obține informațiile.

— El nu o va spune niciodată.

— Cine te încredințează că acest om nu ne induce în eroare ? țipă Rado.

— Comiți o gravă eroare, tovarășe. Ceea ce faci este nebunie, trădare. Naziștii vor năvăli rostogolindu-se, vor invada Republica Sovietelor. Și dacă vor cîștiga războiul, pentru că Moscova nu a cunoscut totul despre planurile lor, tu vei răspunde, în parte, de aceasta.

— Sînt acoperit, Centrala mi-a atestat că nu mai vrea să primească nimic de la „Lucy" al tău.

— Trimite totuși aceste știri. Este misiunea ta, este datoria ta. Nu am nici o probă convingătoare să-ți dau, însă răspund de el. Este un antinazist, ca și tine, ca și mine...

— Nu insista, nu voi transmite nimic.

— Ai citit cel puțin ultimele mesaje ? Cea de-a 17-a divizie blindată germană, care se găsea în Polonia centrală, și-a așezat tabăra acum în pădurile de la Chelm, la o bătaie de tun de pămîntul rusesc. Ce face ea aici ? A XVII-a armată a generalului von Stülpnagel avansează către frontierele Ucrainei. În ce scop ? Tu știi că uzina Skoda din Cehoslovacia a primit ordin de la Berlin să nu mai respecte comenzile de armament pentru sovietici ? De ce ?

— Nu voi transmite nimic !

Schneider ieși, trîntind ușa societății Geo-Presse. A doua zi luă trenul spre Lucerna, se întîlni cu Roessler în Kapellgasse, la Vita-Nova Verlag. El îi explică pe scurt atitudinea rezidentului-director, încercînd în mod stîngaci să caute scuze Moscovei. Rudolf Roessler declară că înțelege. Lumea vrea și îi place să fie înșelată. Însă el, „Lucy", nu se va opri.

— Evenimentele, dragul meu Schneider, ne vor da, din nenorocire, motive să ne încăpățînăm. În acel moment, Moscova ne va auzi.

Tot timpul lunii mai 1941, rușii nu vor mai primi nici o știre despre activitățile lui „Lucy". El nu va șoma, însă. Zi de zi va semnala lui Christian Schneider, apoi elveților, înaintarea soldaților Wehrmachtului către frontierele sovietice. Grupul de armate ale generalului von Leeb mergea spre nord cu douăzeci și una de divizii de infanterie și șase divizii blindate. Trupele mareșalului von Rundstedt la sud, adică 17 divizii de infanterie, patru divizii de munte, patru divizii de infanterie purtată și cinci divizii blindate. Formidabila armată a mareșalului von Bock se găsea la centru, compusă din 15 divizii blindate și treizeci de divizii de infanterie. Pe un front de

1 600 km, trei milioane de oameni, șapte sute cincizeci de mii de cai, șase sute de mii de mașini, șapte mii două sute de tunuri, trei mii de tancuri și o mie opt sute de avioane așteptau ziua „J", ora „H".

Roessler a notat toate amănuntele și a dat totul detaliat. O extraordinară muncă de contabil. El a descris, de asemenea, starea de spirit a trupelor masate de la Tilsitt la Insterburg, Zichenau, Chelm, Bialystok, Przemysl și Iași. A insistat mai ales asupra planurilor de invazie care urmau să fie oferite acestei enorme mașini de război. Misiunea lui von Leeb : să treacă..., să zdrobească forțele rusești de pe întreg teritoriul baltic, să aibă drept țintă Leningradul. Trupele sale de șoc vor fi diviziile blindate comandate de generalul Hoepner. Misiunea lui von Bock : obiectiv, mai întîi Smolenskul și apoi Moscova. Misiunea lui von Rundstedt: să înainteze rapid către mlaștinile dintre Pripet și Carpați, avînd drept țintă Ucraina și, dacă este posibil, să ajungă la Kiev... Strategia hotărîtă de către Comandamentul suprem al Wehrmachtului pare clară. Un mare efort la centru, printr-o regiune mlăștinoasă, tăiată de fluvii și rîuri, unde el știa că nu era așteptat. Să facă să sară frontul rus și să zdrobească armatele sovietice încercuite în pungi. Să ocupe dintr-un singur salt toate marile centre vitale.

În această lună mai și în prima săptămînă a lunii iunie 1941, Alexandre Rado nu dormea de loc în frumosul său apartament din strada Lausanne din Geneva, nr. 113. El citea și recitea aceste informații. Poate că Centrul se înșeală ? De ce să nu le acorzi încredere ? Cuvintele lui Christian Schneider îi revin în mod constant în memorie : „Tu ai putea fi în parte făcut răspunzător". La Kremlin se găsește repede un țap ispășitor, cînd lucrurile nu merg bine !

Curios, același raționament îl va face și Alexander Foote, cîteva zile mai tîrziu. Joi, 12 iunie 1941. În ajun, Schneider venise să-l vadă. De la cearta din 25 aprilie nu își vorbeau decît pentru motive de serviciu. El a depus un mic capăt de hîrtie pe biroul lui Rado. Acesta din urmă l-a recitit de două

ori pentru a-l descifra, căci literele au explodat în craniul său : „Atac general contra teritoriilor ocupate de către Rusia, în zorii zilei de duminică 22 iunie : orele 3 și 15".

Cînd constată că Rado pare că a înțeles, într-adevăr, Schneider se întoarse pe călcîie și plecă, fără să pronunțe un cuvînt. Toată noaptea Rado a manipulat scurtul mesaj. Care cîntărea greu... În dimineața zilei de 12 iunie, el nu mai rezistă și îl chemă pe Foote, prin telefon. Acest lucru nu-l mai făcuse niciodată. Cu o voce sugrumată, el ceru britanicului să vină repede la Geneva... Bombănind, Foote închise telefonul, după ce mai întîi i-a cerut lui Rado să vină să-l caute la gara Cornavin, la prînz.

Fără a-și vorbi, la început, cei doi spioni coborîră strada Mont Blanc, pînă la podul ce închide lacul Leman, în locul unde Rhonul pornește din nou la drum, înainte de a pătrunde în Franța. Apoi o luară la stînga, se opriră în apropierea marelui cazinou, în fața debarcaderelor de unde plecau marile vapoare cu roți, în care se plimbă turiștii în timp de pace. Acolo, pe o bancă, cu fața la marea întindere de apă, Rado îi întinse mesajul lui Foote. Englezul întrebă :

— Ce hotărîți ?

După o lungă tăcere, Rado murmură :

— Ce vreți să fac ?... Știți cît scepticism a manifestat Centrala în mod deschis în ceea ce privește valoarea informațiilor lui „Lucy". Poate că această informație nu este adevărată ?...

Enervat, Foote îl măsură pe directorul-rezident și spuse :

— M-ați făcut să vin pentru a-mi împărtăși nehotărîrea dv. ? În locul dumneavoastră eu aș transmite totuși această știre. Să-și asume Centrul răspunderea. S-ar putea ca mai tîrziu să fiți acuzat de neglijență criminală. Și atunci n-aș vrea să mă găsesc în pielea dv.

Perspectiva a ceea ce l-ar aștepta dacă s-ar produce un asemenea fapt îl determină brusc pe Rado să ia o hotărîre. El întinse mesajul lui Foote.

— Expediați aceste informații, la ora de apel obișnuită, poimîine seară. Acompaniați-mă pînă la biroul meu. Vă voi înmîna, de asemenea, un dosar închis în safeul meu! Sînt acolo toate informațiile comunicate de „Lucy", timp de mai mult de o lună. Cereți Centralei 3 sau 4 ședințe de apel extraordinare, cît timp vă va trebui pentru a transmite totul. N-are decît să se zbîrlească. Ne vom face datoria.

La 14 și apoi la 16, 17 și 18 iunie 1941, Alexander Foote va emite fără întrerupere, fără a primi alt răspuns decît : „înțeles", „am terminat". Cînd termină de expediat toată această documentație, toate aceste ciorne codificate, conform ordinelor, Foote se prăbuși epuizat. El va dormi timp de 24 de ore. I-ar fi plăcut foarte mult să păstreze exemplare duble ale tuturor acestor informații excepționale, pentru el, pentru a satisface mai tîrziu, un scop istoric. Însă nu era posibil să nu te supui M.G.B.-ului.

De această dată, rușii nu mai manifestară nici o suspiciune față de informațiile lui „Lucy". Atîtea alte surse confirmau, pur și simplu, data invaziei anunțate, încît ar trebui să fii nebun ca să refuzi să crezi restul informației. Această dată de 22 iunie, într-adevăr, o certifica și Richard Sorge, cel mai bun agent rus în Extremul Orient. O confirmau și Statele Unite ale Americii, prin cele relatate de Cordell Hull și Sumner Wells, respectiv secretar și subsecretar de stat ai Afacerilor Externe, care l-au anunțat pe Constantin Umansky, ambasadorul sovietic la Washington ; ei dețin știrea de la agenții lor din Europa. În fine, Churchill însuși o atesta, aflînd-o de la o echipă de agenți ai Intelligence Service-ului aflați în Germania. La M.G.B. au loc consultări. Informațiile sînt din nou analizate și evaluate.

Stalin greșește oare cînd se bazează prea mult pe Pactul de neagresiune semnat cu Berlinul ? Nu greșește oare cînd refuză să pună în alarmă cele patru milioane și jumătate de soldați ai Armatei Roșii care stau la frontiere ? Marele stat major dorește de mult timp să se dea alarma. Aceasta, de-

oarece, dacă te gîndești mai bine, și alte semne, tot atît de revelatoare ca și aceste informații secrete, arătau că ceva se urzește acolo, în Vest.

De mai mult de două luni, 80 de avioane de recunoaștere germane pătrundeau foarte adînc în teritoriul U.R.S.S. Unul dintre ele a căzut. Au fost găsite la bord aparate de filmat perfecționate, pelicule impresionante dovedind că numai obiectivele militare sovietice motivau misiunea sa. În plus, de trei luni, firmele industriale germane, care ar fi trebuit să respecte termenii contractului economic semnat la 10 ianuarie, nu mai expediau nimic către U.R.S.S., se sustrăgeau, încercau să denunțe acest tratat, să rupă relațiile comerciale. Sovieticii au dat totuși dovadă de bunăvoință, făcînd să crească livrările lor de cereale, petrol, metale feroase și neferoase și cauciuc către cel de-al III-lea Reich. În fine, mansetele marilor ziare din lumea întreagă, în general bine informate, care erau citite zilnic, cu atenție, la Ministerul Securității, continuau să evoce marile și puternicele concentrări de trupe naziste la porțile Rusiei... S-o fi înșelînd Stalin oare ?

Cu toate că stăpînul Kremlinului a interzis să se adopte măsuri de apărare la frontiere, ce puteau fi interpretate ca acte de neîncredere de către Hitler, M.G.B. dădu alarma în mod discret statului major general al Armatei Roșii. Însă fructul meditațiilor tardive ale Centralei nu va mai putea cruța Uniunea Sovietică. Ascunse în întunecoasele păduri de brazi poloneze, sub stejarii, fagii și frasinii Carpaților, printre arbuștii și dafinii Basarabiei, 146 de divizii, dintre care 102 vor compune primul val de asalt, lustruiesc armele lor, gata de atac. Oamenii, într-o formă splendidă, cu un moral de fier, visează să reușească acolo unde Napoleon a eșuat. De altfel, Ribbentrop, ministru al afacerilor externe al Reichului, redacta deja mesajul cifrat pe care-l va adresa ambasadorului său la Moscova, contele Karl Schulenburg. Una dintre cele mai cinice declarații de război ale führerului :

„Informațiile primite în ultimele zile de către guvernul Reichului nu lasă nici o îndoială asupra caracterului agresiv al masărilor de trupe sovietice. În plus, informații din sursă britanică confirmă existența unor negocieri conduse de către ambasadorul sir Stafford Cripps, ce au drept scop o strînsă colaborare militară între Anglia și Uniunea Sovietică. Guvernul Reichului declară că datorită violării angajamentelor pe care și le-a asumat, guvernul sovietic s-a făcut vinovat :

a) de a fi continuat și intensificat manevrele sale de distrugere a Germaniei și a Europei ;

b) de a fi masat la frontiera germană toate forțele armate pe picior de război ;

c) de a se pregăti, în mod evident, violînd Pactul de neagresiune germano-rus, să atace Germania.

În consecință, führerul a dat ordin forțelor armate ale celui de-al III-lea Reich să pareze amenințarea, cu toate mijloacele de care dispun".

Jenat, von Schulenburg înmînă acest mesaj galant lui Molotov, la sfîrșitul după-amiezei de 12 iunie 1941, în biroul acestuia din urmă, la Kremlin. Nouă ore mai tîrziu, pe un front de o mie de kilometri, un val de foc se abătu asupra pămîntului rusesc. La est, războiul începuse.

Rudolf Roessler va descoperi, la 23 iunie 1941, două mari calități Centralei : un dispreț profund pentru rănile de amor propriu și o adaptare remarcabilă la circumstanțe. Cum spune un proverb georgian : Dacă ești în haită, trebuie să latri sau să dai din coadă... Timp de două luni și jumătate, rușii și-au astupat, în mod încăpățînat, urechile cu mîinile, refuzînd să audă strigătele de alarmă ale lui „Lucy". De la o zi la alta, ei vor oferi aceluiași „Lucy" atît de disprețuit, cele mai mari retribuții pe care o Centrală le-a vărsat vreodată unui agent secret și îl vor ruga să lucreze în întregime pentru ei !

Într-adevăr, în ajunul acestei zile de 23 iunie, în seara atacului german contra Republicii Sovietelor, Alexander Foote

și-a reglat aparatul său de emisie-recepție pe o lungime de undă în mod normal utilizată de către M.G.B. Nu era ziua sa de apel. El se îndoia că i se va „transmite" ceva. Însă, tulburat de brusca dimensiune pe care o lua cel de-al doilea război mondial, el simțea nevoia inconștientă de a se apropia de Moscova, de a auzi fluierături, șuierături siderale, familiare, în casca sa. Aceste sunete dese și scurte preced întotdeauna sunetele stacate, seci, clare ale omologului său radiotelegrafist de la M.G.B., atunci cînd încearcă manipulatorul morse, înainte de o emisie. Fiecare operator are ticul său. Acesta bătea litera „Z". Cum o fi arătînd acest coleg necunoscut ? Poate că era o colegă ? Sovieticii întrebuințau adesea femei la stațiile lor de emisie. El nu va ști cu siguranță acest lucru niciodată.

Brusc, Foote tresări. Fluierăturile au devenit mai ascuțite în casca sa. Cineva se afla pe lungimea de undă. Apoi urmă o rafală de două linii, două puncte: „Z... Z... Z... Z..." Era Centrul. Radioul se încălzi. Foote identifică imediat bătaia sa. Agentul moscovit nu păru emoționat, cu toate evenimentele. Literele și cifrele curgeau ca de obicei. Urmă o pauză. Britanicul profită de ea pentru a traduce ermetica cascadă de semne :

„Către toate rețelele... Către toate rețelele... Brutele fasciste au invadat patria muncitorilor. A venit momentul să facem tot ceea ce ne stă în putință pentru a ajuta U.R.S.S. în lupta sa împotriva Germaniei. Semnat, Directorul".

După o scurtă pauză, Centrala continuă să emită :

„N.D.A... N.D.A... N.D.A... Mesaj special".

N.D.A. este, pentru M.G.B., Foote.

„N.D.A... Direcția Centralei a hotărît ca de acum înainte să clasifice depeșele în trei categorii : M.S.G., pentru simple mesaje de serviciu, R.D.O., pentru mesajele urgente, VYRDO, pentru mesajele de primă urgență. Începînd din această zi, toate informațiile comunicate de „Lucy" vor trebui să fie clasate VYRDO și transmise imediat. Centrala va organiza ascultări 24 de ore din 24. Pentru mai multă como-

ditate, numai N.D.A. va avea permisiunea să transmită mesajele lui „Lucy". Îi vom avertiza și pe „Edwards" și pe „Rosie"..."

„Edwards" și „Rosie", aceste nume de cod, ascund pe Hamel și Margareta Bolli, radiotelegrafiștii personali ai lui Rado. Lucrul devine deci foarte serios, se gîndi Foote. Cîteva secunde mai tîrziu, nu se mai îndoi de aceasta. M.G.B.-ul i-a ordonat să-l anunțe pe „Lucy" cît mai urgent. Moscova apreciază și cere toate informațiile sale. Le vrea atît de mult încît îi propune, cu titlu de soldă, șapte mii de franci elvețieni pe lună, fără a mai vorbi, evident, de primele speciale care vor recompensa informațiile excepționale... Șapte mii de franci elvețieni în 1941, în fiecare lună, însemna o adevărată mică avere.

O DRAMATICĂ DESCOPERIRE

Banii nu schimbau nimic din obiceiurile lui Rudolf Roessler. El se va scula întotdeauna la orele 6,30, va lua micul dejun la 7,15, frugal, cel mai adesea o cană de cafea și cîțiva biscuiți ; și aceasta după o minuțioasă toaletă. Cîteva minute mai tîrziu, ieșea afară, grăbindu-se, cu pasul său de vînător alpin, către tramvai, care-l transporta în inima Lucernei, aproape de Muzeul artelor și meseriilor, la doi pași de Vita-Nova. La ora opt, el deschidea librăria, aprindea toate luminile, căci strada Kapellgasse, fiind strîmtă, nu permitea luminei zilei să pătrundă mai mult în interiorul magazinului. După ce termina afacerile curente ale editurii, înainte de prînz, se întorcea să dejuneze la el, la Wesemlin. Olga, soția sa, nu-și făcea griji culinare. Roessler era prea puțin dificil. Ea nu avea grijă nici în privința garderobei, deoarece soțul său nu era cochet. El își uza costumele pînă li se vedeau firele din cauza rosăturilor. Le cumpăra gata confecționate și de culoare închisă. Purta un palton lung, negru, iarna, și un impermeabil, de asemenea lung, de culoarea chitului, în celelalte anotimpuri, o pălărie moale, deformată, înfundată pe cap pînă la urechi. Atîta tot.

Roessler nu fuma. Aversiunea pe care-o avea față de tutun era explicabilă ; crizele sale de astm, frecvente, îl epuizau. Unica slăbiciune a acestei ființe, Roessler, pe care rarii săi prieteni din Lucerna îl considerau drept un ascet, „un sfînt" chiar, cum pre-

cizează unii și astăzi, era cafeaua. El consuma cafea toată ziua, acasă, la birou și la vila Stutz, la Kastanienbaum, la colegii săi elvețieni. Roessler bea cafea pînă noaptea foarte tîrziu.

După-amiezele, Roessler le consacra serviciilor secrete elveţiene. El aprecia și evalua pentru acestea toate informațiile ce i se comunicau, în scopul elaborării acelor studii despre situația militară, care sfîrșeau în servieta neagră a colonelului de brigadă Roger Masson. Această geantă prețioasă, pe care șeful serviciilor de informații elvețiene o lua cu el de fiecare dată cînd participa la întrunirile de stat major, organizate de către generalul Henri Guisan. După cină, emigrantul german redevenea un agent activ, se consacra radiotelegrafiei, care-l lega de confidenții săi din Comandamentul suprem al Wehrmachtului. Foarte adesea, el lucra pînă la orele trei dimineața, decodificînd și traducînd depeșele provenite de la Werther și Olga. S-ar putea presupune că acest program nu părea să țină seama de ruși. În realitate, începînd de la 23 iunie 1941, Roessler nu va înceta să fie „Lucy", disponibil în orice moment pentru Christian Schneider, „omul său de legătură", întrebuințînd mai tot timpul pentru a asculta transmisiile de știri privitoare la sovietici sau supunîndu-se exigențelor acestora din urmă.

Iată trăsăturile caracteristice ale portretului acestui agent secret, cel mai șters și cu siguranță cel mai mare din perioada celui de-al doilea război mondial. Un om cu fața foarte palidă, a cărui privire mobilă strălucea. Căruia îi plăcea Haendel și Bach, care nu mai mergea nici la teatru, nici la cinema, de teamă să nu piardă un apel surpriză. Care stătea țintuit, în fiecare noapte, lîngă aparatul său de emisie-recepție, așteptînd semnalele frățești de la Berlin. Care nu mai avea repaus, nici weekend, nici vacanțe. Ducea oare o viață vegetativă ? Nimeni, va mărturisi el soției, nu vibrează atît de intens în aceste ore fierbinți. Rușii i-au dat un salariu... El ia acești bani, desigur pentru că Christian Schneider l-a incitat să o facă, avertizîndu-l că altfel Moscova ar putea să cadă din nou în mania sa de a-l bănui. Însă dacă

Centrala nu l-ar retribui, el nu ar micșora cu nimic ritmul său de muncă ! Era prea fericit că participă la distrugerea nazismului.

„Mai ales explicați-i bine lui „Lucy" să nu se neliniștească în privința plăților, în cazul în care vom avea întîrzieri", a radiotelegrafiat directorul Centralei, la 25 iunie 1941.

Apoi, la 30 iunie, în același an, Centrala transmitea :

„Insistați pe lîngă „Lucy". În caz de iregularități în plata periodică a soldei sale, să aibă răbdare, să nu-și diminueze eforturile în acest moment important al bătăliei noastre împotriva lui Hitler, căci vom continua să plătim".

Lui „Lucy" puțin îi păsa de bani, căci, contrar imaginii pe care M.G.B.-ul și-a făcut-o despre el, „Lucy" nu era venal. Alexandre Rado, în schimb, considera problemele financiare ca fiind întotdeauna îngrijorătoare. Căci îi lipsea ordinea în domeniul contabil. Pînă la 21 iunie 1941, lucrurile au mers relativ simplu. Serviciile economice ale lui Wladimir Dekanozov, ambasadorul Sovietelor la Berlin, primise misiunea de a asigura alimentarea copioasă a rețelei sale cu bani. Singura dificultate a fost aceea de a face să intre acești bani în Elveția. Rado mobiliza pe unul dintre agenții săi de legătură, care îi transporta clandestin. După închiderea acestei ambasade atît de practice, Moscova a ordonat rezidentului-director al ultimei sale baze de spionaj din Europa să-și caute mijloacele de subzistență pe lîngă Partidul Comunist Elvețian. Aceste avansuri vor fi ulterior rambursate. Însă partidul lui Léon Nicole, puțin bogat, a respins cererea... Rado își pierdu cumpătul. Centrala se enervă, tonul urcă pe unde. Tocmai în acest moment Foote imaginâ o combinație. Un plan simplu, bazat pe încredere.

Unele dintre cunoștințele sale de naționalitate engleză pe care le frecventa la Lausanne îl vor pune în relații cu un american care conducea în acest oraș sucursala unei importante societăți yankee. În ochii acestui american, el va juca rolul său de milionar excentric și risipitor și-i va cere să-l ajute să treacă bani în Elveția, declarîndu-se gata să accepte să plătească pentru aceasta procentele de pe piața neagră. Va fi suficient ca

M.G.B.-ul să alimenteze, în mod discret, printr-o persoană care să nu fie susceptibilă de a fi bănuită de spionaj în serviciul rușilor, contul bancar al acestei societăți, de la New York. Ea va credita sucursala sa de la Lausanne cu o sumă echivalentă în franci elvețieni. Și această sucursală îi va da bani lui Foote, reținînd comisionul său din această operație.

Centrala acceptă ideea imediat. Nimic nu era mai ușor pentru ea decît să trimită bani în S.U.A. și să-i distribuie. Directorul sucursalei din Lausanne încuviință, de asemenea, convins că face un serviciu unui bogat gentleman. Societatea din New York nu ezită nici ea să satisfacă această cerere, nebănuind, desigur, că devenea complicele, în mod involuntar, al finanțării unei rețele de spionaj sovietice. Nici directorii acestei companii din S.U.A., nici americanul din Lausanne nu se vor mira, pe cît se pare, de sumele importante care vor tranzita în acest fel. Fiecare dintre numeroasele tranzacții efectuate datorită lor nu va depăși zece zile. Era un record pentru această perioadă tulbure ! Dat fiind că serviciul de intendență lucra perfect, rețeaua lui Rado putea funcționa fără să se gripeze, cu un randament maxim, eficacitatea sa arătîndu-se la înălțimea virulenței lui „Lucy".

Se poate afirma că această centrală de informații va fi mica unitate sovietică care va rezista, care îi va juca festa Germaniei naziste, în primele luni ale războiului. Departe, pe fronturi, militarii roșii, a căror sarcină trebuia, în mod normal, să fie facilitată de această centrală, vor ceda, se vor prăbuși, înghițiți de valurile de soldați germani în uniformă gri-cenușie. Și enormul avantaj, care consta în a ști totul despre planurile adversarului, de care Rusia va beneficia, nu-i va servi, la început, la nimic. Îi va servi numai să verifice, pe hîrtie, cu amărăciune, că inamicul va progresa potrivit evaluărilor pe care le prevăzuse. Asfixiată, Uniunea Sovietică va trebui să-și revie, să-și regăsească suflul înainte de a profita din plin de acest noroc... Dar pînă atunci vor mai trece trei luni de zile. Un lung trimestru, în cursul căruia naziștii vor

bănui că un parazit mortal a întreprins o acțiune de slăbire secretă a puterii lor.

Într-adevăr, la 2 iulie, zece zile după începutul războiului în est, „Lucy" confirmă M.G.B.-ului că planul de atac german viza ca obiectiv imediat Moscova. Punctul asupra căruia se va îndrepta grosul efortului militar va fi frontul central, cu blindatele lui Guderian, ale lui Hoth, mișcările de trupe din nord și din sud neconstituind decît diversiuni. Este ceea ce comandamentul Wehrmachtului denumise „Planul I"...

La 27 iulie 1941, „Lucy" îi ceru lui Rado să avertizeze Centrala de urgență : simțind că rezistența sovietică începe să le țină piept pe frontul central, O.K.W. a ales dintr-o dată adoptarea „Planului II", care prevedea o împingere principală în sectorul celor două aripi ale frontului, de această dată în formă de clește, pentru a da un ușor răgaz de odihnă soldaților mareșalului von Bock...

Două informații vitale, deci. Cu toate acestea, deși șeful de stat major sovietic, mareșalul Boris Mihailovici Șopocinikov, comunicase comandanților de corpuri de armată cele mai mici elemente utile pentru ei, extrase din informațiile de la „Lucy", precum și schimbarea de tactică capitală, întovărășită de o avalanșă de dealii asupra unităților germane, Armata Roșie n-a putut stăvili întotdeauna năvala acestora.

La 10 august 1941, postul de comandă al unei divizii a celei de-a XVI-a armate ruse va cădea intact în mîinile panzergrenadierilor generalului Hoth, la est de Smolensk. Ofițerii de securitate militară au făcut să sară ușa unui seif învechit. Stupoare... Dintre hîrtiile găsite talmeș-balmeș, ei vor scoate la iveală reproduceri exacte în limba rusă ale celor două planuri de bătaie ale O.K.W.-ului, ca și o copie exactă a subitei hotăriri de a se prefera cel de-al doilea plan, primului !

Cu cîteva zile înaintea acestei descoperiri, un alt lot de documente confidențiale fusese recuperat de alți ofițeri de securitate, dintr-un birou abandonat de către generalul ce

comanda prima armată cazacă la Lomia. O descoperire care-i lăsă perplecși. Sovieticii cunoșteau punctul slab al organizării armatei germane. Acest călcii al lui Achile al Wehrmachtului din 1941, care va rămine mereu vulnerabil cu toate modificările succesive destinate să-l protejeze, era aprovizionarea. Rudolf Roessler, „Lucy" pentru Rado și ruși, nu va înceta să se intereseze de această problemă, în tot timpul războiului. Primele informații despre aprovizionare, pe care i le va da lui Christian Schneider pentru a le transmite la Moscova datează din 27 iunie 1941. O organigramă completă. Și patru ore de muncă pentru radiotelegrafistul Alexander Foote...

Totul pentru atac, acesta era efectiv cuvîntul de ordine al lui Hitler, respectat de către O.K.W. cînd a stabilit planurile sale de luptă. Într-atîta s-a pus bază pe acest cuvînt de ordine, încît Comandamentul suprem al Wehrmachtului nu va mai putea, de fapt, să ia în studiu unele manevre de degajare de mare anvergură, atunci cînd soarta armatelor se va întoarce împotriva Reichului. Exista o singură tactică generalizată: a face să pătrundă adînc înainte toate forțele Wehrmachtului, în formă de unghi ucigător, în dispozitivele adverse, pentru a le zdrobi.

Proiectele de asalt, de cucerire ale O.K.W. fiind remarcabile, pot servi, chiar și astăzi, în școlile de război. Nu același lucru se poate spune despre structurile de sprijin. Fiind în mod considerabil greoaie, ele nu se vor adapta niciodată strategiei șocului. Soldatul german, așa cum a cerut Hitler, nu trebuia să se simtă jenat, îngreuiat în raidurile sale fulgerătoare. Nu i se va adăuga nici un serviciu special de aprovizionare. Hrana, munițiile, carburantul, materialul de schimb, chiar și materialul medical vor fi aduse cît mai aproape posibil de linia frontului, depozitate în parcuri, unde vor veni să se aprovizioneze în voie diviziile combatante. Erau necesare, prin forța lucrurilor, niște parcuri imense, deoarece o divizie de infanterie a Wehrmachtului consuma 130 tone de provizii generale

pe zi, o divizie de tancuri (panzer) — 300 de tone de provizii, o armată — 5 000 de tone și un grup de armate ca cea a lui von Bock, von Leeb sau von Rundstedt — 18 000 tone... 18 000 tone zilnic, echivalentul a 36 de trenuri ! Iată ceea ce va uza în mod negreșit Wehrmachtul.

Vă imaginați lungile cohorte ale vehiculelor unităților în luptă venind să-și facă plinul în spatele frontului ! Le poți vedea blocate de inexplicabile aglomerări, la porțile acestor monstruoase depozite ? Este tocmai ceea ce se va întîmpla pe frontul de est, în mijlocul prafului, al noroiului sau al zăpezii, la bunul plac al anotimpurilor. Și totul constituind un minunat obiectiv pentru aviația inamică. Cînd strategii O.K.W.-ului au pregătit „Operația Barbarossa", mai întîi pe o hartă a Rusiei, la scara de 1/1 000 000 descoperită în arhive datînd din 1896 și apoi pe alte hărți mai moderne, la scara de 1/500 000, ei au prevăzut cu grijă amplasamentele unde vor fi instalate vastele lor hambare ambulante, pe măsura înaintării pe teritoriul Rusiei, ca și itinerarele de acces recomandate trupelor, pentru a le aduna. Tocmai aceste puncte sensibile le-a comunicat Rudolf Roessler lui Rado, iar sovieticii le-au transcris fidel pe propriile lor hărți.

Pentru germani, această dramatică descoperire efectuată la Lomia nu putea însemna decît un lucru : inamicul părea informat în mod remarcabil. Poate chiar avea spioni în Wehrmacht !

Această impresie nu va întîrzia să devină certitudine, în urma unui eveniment militar care se va desfășura pe cîmpurile de bătaie. La 10 august 1941, Rudolf Roessler îl înștiința pe Alexandre Rado — avertizînd în același timp și Biroul H din Kastanienbaum — că statul major general al Wehrmachtului vrea să reia „Planul I" modificîndu-l : grupul de armate al centrului, comandat de mareșalul von Bock, va ataca din nou, în direcția Moscova, trecînd prin Briansk. Generalul Halder, șef al acestui stat major, va propune führerului planul renovat al acestui asalt pe care l-a conceput abia la 18 august 1941. Servi-

ciile O.K.W.-ului din Cartierul militar de la Zossen, din apropiere de Berlin, lucrau fără întrerupere asupra detaliilor de aplicare a acestui proiect. Printre tehnicienii care repuneau pe picioare „Planul I" se aflau și cei 10 complici ai lui Roessler. În felul acesta, Roessler a putut afla recenta știre. Și aceasta, cu opt zile înainte... Fiind avertizat imediat, Stalin și mareșalul Sapocinikov hotărîră s-o ia înaintea Wehrmachtului. Va fi pentru prima oară de la începutul conflictului. Ei îl rechemară pe cel mai bun tehnician al lor de blindate, pe Eremenko, la 12 august.

— Guderian va ataca Moscova într-o săptămînă, îi spunea Stalin. El va trece prin Briansk. Luați comanda apărării acestui front. Vă voi da chiar și întăriri Armatele a II-a și a XXI-a, care constituie în momentul de față zăvorul de apărare al Ucrainei de nord. În acea parte sîntem liniștiți pentru moment. Aceste unități se vor uni cu cele de sub comanda dv. Ele au fost deja avertizate. Aveți o grea sarcină de îndeplinit.

Tocmai atunci istoria și führerul, ale căror hotărîri brutale vor rămîne întotdeauna imprevizibile, enigmatice, vor juca un renghi dramatic rușilor. La 18 august, așa cum a anunțat „Lucy", Halder propunea planul său lui Hitler. Urmară cinci zile de conferințe. La acestea participă un Hitler tot atît de sumbru ca și locul de refugiu în care se ascundea și generalii pe care-i teroriza, pe care-i insulta fără ca nici unul să protesteze. „Sînteți niște creiere fosilizate de teorii arhaice !" le striga el.

Războiul se prelungea prea mult, după părerea sa. Moscova aștepta. El voia Ucraina, bogatele sale cîmpuri aurii. Guderian, fiind convocat și el la această întîlnire și dorind el însuși să cucerească capitala Sovietelor, deoarece o simțea la îndemîna șenilelor tancurilor sale, nu putea să-l facă pe Hitler să cedeze.

— Înaintează rapid către sud ! ordonă Hitler. Fă joncțiunea cu grupul de armată al lui von Rundstedt. Atacă și predă-mi Kievul !

Iată momentul crucial în care întîmplarea a trădat previziunile celor zece prieteni ai lui Roessler, cînd acesta îl înșelă pe Stalin, care continua să creadă în operațiunea Briansk

și care descompletase pentru aceasta dispozitivul său de apărare din Ucraina. Tovarășii lui Roessler nu știau nimic despre această schimbare bruscă ordonată de führer. Ei nu vor afla mai mult nici în zilele care vor urma. Și aceasta pentru că O.K.W.-ul nu a trebuit să stabilească planuri pentru străpungerea ordonată lui Guderian. Ea a fost lăsată la libera inițiativă a acestuia din urmă și se va efectua în mod empiric, pe teren.

Între 20 și 25 august 1941, trupele lui Guderian vor defila literalmente de-a lungul liniilor ocupate de Eremenko, înaintînd rapid către sud. Au avut loc cîteva lupte foarte dure în zonele de contact ale celor două armate. Este vorba de lupta dintre elementele de avangardă ale lui Guderian, care proteja înaintarea sa. Eremenko nu înțelegea. Guderian avea cumva intenția să-l înconjoare pe la sud, pentru a ataca Brianskul prin flanc ? Guderian nu înțelegea nici el. Ce mai așteaptă Eremenko pentru a încerca să facă bucăți, să zdrobească coloanele sale ? Ce va găsi în fața lui, în Ucraina ? Va găsi elemente slăbite de plecarea armatelor mobilizate de către Stalin pentru frontul din Briansk... Un drum puțin apărat. Apoi primele unități de avangardă ale lui von Rundstedt și ale grupului său de armate din sud ! O formidabilă încercuire ! În mijlocul acestei plase se găsea Kievul, apărat de către trupele bătrînului și celebrului mareșal roșu, Simion Mihailovici Budionnii, legendară figură a revoluției. Vor avea loc lupte îndelungate. Kievul va capitula. Wehrmachtul va distruge dintr-o singură lovitură o jumătate de duzină de armate sovietice, va face șase sute șaizeci de mii de prizonieri și va distruge mai mult de o mie de tancuri și cinci mii de tunuri. Un dezastru pentru Stalin. Hitler aprecia această lovitură ca fiind de bun augur și acum el voia Moscova.

De-abia s-a terminat furia acestor lupte și Guderian urcă din nou către nord, ca un prolog la runda decisivă a campaniei, la est. Numai atunci, cu o întîrziere de o lună și jumătate, el se prezentă la întîlnirea cu Eremenko. Însă îl luă pe la spate,

forțînd poziții deschise în această parte. Ca și Kievul, Brianskul și apoi Viazma vor cădea. Dintr-un salt, Wehrmachtul se va arunca asupra capitalei sovietice. Dar nu va trece de larga centură a cartierelor mărginașe. Wehrmachtul se va împotmoli, sleit, deja handicapat de apropierea iernii pentru care nu se pregătise. Nu știa încă faptul că aici va pierde războiul.

În schimb, ceea ce ofițerii securității militare germane vor descoperi la jumătatea lunii octombrie în Brianskul distrus îi va face să rămînă încremeniți: din nou documente, care scot în evidență motivele inerției lui Eremenko, atunci cînd Guderian i-a fugit pe sub nas. Rusul aștepta atacul pe poziții inexpugnabile dacă ele ar fi fost atacate din față. Aceste documente sînt copia fidelă a „Planului I", revizuit de către Halder, care l-a prezentat lui Hitler la 18 august, la Rastenburg.

Securitatea militară hotărî atunci să pună toate fructele acestor surprinzătoare descoperiri în mîinile Abwehrului, organul oficial de spionaj și de contraspionaj al armatei. Însă șeful său, amiralul Canaris, era deja suspectat de către unii că nu este întrutotul fidel cauzei führerului și de aceea serviciul de securitate al partidului nazist, pe atunci condus de Reinhard Heydrich, a fost și el anunțat, în mod discret.

Afacerea apăru imediat ca fiind foarte importantă celui mai elegant dintre bonzii hitleriști. Ca și führerul, Heydrich a detestat întotdeauna corpul ofițerilor germani. Nu uitase, fără îndoială, că fusese izgonit din cadrul marinei, unde vrusese să facă carieră, pentru datorii la jocuri de noroc și pentru lipsă de onoare. El era convins de faptul că un trădător sau poate chiar mai mulți, ascunși în această adunătură de suspecți, care totuși sînt însărcinați cu salvarea Germaniei, îi informau pe ruși. Calitatea acestor trei descoperiri făcute de către Securitatea militară pe frontul de est arăta că nu putea fi vorba decît de ofițeri. Era important ca ei să fie descoperiți imediat.

Lui Heydrich i-ar fi plăcut să se ocupe el însuși de această afacere, însă problemele sale îl paralizau și nu-i lăsau timp liber. El era unul dintre primii cavaleri și unul dintre cei mai buni

scrimeri ai Reichului. În plus, el era amantul soției lui Himmler și al celei a lui Koch, Gauleiterul Prusiei Orientale. În fine, intrigile din sînul partidului îl copleșeau. De aceea, el hotărî să încredințeze ancheta, umbrei sale, alter ego-ului său, tînărul S.S.-Brigadeführer Walter Schellenberg...

La Cartierul general Maybach, la Zossen, în apropiere de Berlin, la cîțiva kilometri de sediul Sicherheitsdienstului (Serviciul de siguranță), cei zece tovarăși ai lui Rudolf Roessler nu știau, evident, că cel mai redutabil organism de vînătoare al Reichului va începe o „urmărire înverșunată", pentru a încerca să localizeze punctul de unde se sustrăgeau date secrete. Ei nu aveau motive să se teamă. Nu își luau ei oare toate măsurile de precauțiune ? De îndată ce o știre li se părea a fi în măsură să facă rău nazismului, o cifrau și așteptau noaptea pentru a o transmite în momentul cînd la Centrul transmisiunilor traficul devenea intens. Numai atunci introduceau știrea între două depeșe ce erau destinate frontului, însă schimbînd pe ascuns lungimea de undă. Dacă această știre era prea lungă, operatorul o fracționa și împărțea difuzarea ei pe spațiul a două-trei zile. Nici un centru de ascultare nu va putea descoperi că unele dintre multiplele radiotelegrame cifrate, difuzate zilnic în eter, din acest loc, urmau să fie descifrate numai la Lucerna.

La Lucerna, nici Roessler nu se emoționa. El nu și-a dat seama că brusca încredere oarbă în „Lucy" manifestată de către Stalin a dus la o catastrofă strategică, la pierderea Kievului. Centrala nu i-a adresat nici un reproș. Afacerea va trece în contul de pierderi. Nemții vor plăti cu dobîndă, mai tîrziu. Singurele întrebări presante pe care Moscova le formula se refereau la unitățile germane ce luptau în est. Ce efective în oameni aveau... Ce armament... Ce destinații. Roessler transmitea la Berlin, și răspunsurile depășeau rar patruzeci și opt de ore. În acest început al toamnei anului 1941, el va da totuși sovieticilor două informații științifice surprinzătoare. Nemții puneau la punct o armă nouă, pe care o vor numi „V-1". Ei vor întreprinde, de asemenea, construirea unei rachete de zece tone. Era

unul din ultimele mesaje pe care Alexander Foote le va transmite înainte de a se produce un incident care-i va neliniști mult pe Roessler și pe prietenii săi din O.K.W.

La 19 octombrie 1941, într-o duminică seara, timp de aproximativ treizeci de minute, emițătorul Centralei de la Moscova a expediat o depeșă. Din nou cereri de detalii asupra Wehrmachtului. Deodată țăcănitul aparatului morse se întrerupse. Tăcere. Apoi nu se mai auzi nimic. Foote lansă două, trei apeluri. În zadar. El va reîncepe să trimită apeluri a doua zi, a treia zi. Apoi îi avertiză pe Rado și Schneider și îi va telefona lui Roessler. Nimeni nu știa ce se petrece.

Timp de șase săptămîni „Lucy" nu mai comunică informațiile sale decît elveților din Biroul H. La Berlin, tovarășii săi se enervaseră. Confederația nu mai avea ce face cu știrile pe care le trimiteau. Nu era ea cea care lupta cu naziștii. Ar fi bine să se găsească un alt mijloc de a conversa cu sovieticii.

În fiecare noapte, Foote deschidea aparatul său de emisie-recepție și-l potrivea pe lungimea de undă a Centralei, pentru orice eventualitate... Brusc, luni, 1 decembrie 1941, pîriitul familiar bîzîi din nou în casca sa. Spre marea surpriză a englezului, radiotelegrafistul sovietic transmitea imperturbabil mesajul pe care-l expediase acum o lună și jumătate, ca și cum această întrerupere neliniștitoare nu ar fi existat. La sfîrșitul recepției, Foote îl întrebă pe colegul său necunoscut care a fost motivul acestei lungi tăceri.

Explicația era foarte simplă. În urma atacului german asupra Moscovei, temîndu-se ca aceasta să nu fie cucerită sau supusă unui lung asediu, autoritățile hotăriseră evacuarea tuturor serviciilor administrative la Kuibîșev, vechea Samara, oraș de reședință în teritoriu și port pe Volga. Toate sectoarele aparatului administrativ sovietic fuseseră avertizate la timp, cu excepția Serviciului de transmisiuni al Centralei. La 19 octombrie, acesta a trebuit să se mute rapid...

URMĂRIRE PE UNDE

Deasupra localității Vevey, sate elvețiene înșiruite domină lacul Leman. Priveliști pitorești, liniștite, pentru pensionari. La Mont-Pèlerin, de exemplu, locuiește colonelul-brigadier Masson, mult îmbătrînit, în vîrstă de șaptezeci de ani, într-o vilă plină de cărți. Vechiul șef al Serviciului de informații elvețian a devenit redactorul șef al Revistei militare elvețiene...

Puțin mai departe, în patria livezilor, se găsește un alt orășel agreabil, numit Saint-Lègier. Casele construite anarhic printre arbuști se ascund în spatele gardurilor dense de mărăcini. La primul etaj al uneia dintre ele locuiește un colos care începe să încărunțească. El se bucură de o puternică sănătate și este un mare amator de patiserii și de cafea pe care o soarbe cîte puțin, zgomotos, din cești enorme. Cînd se ridică, accentuîndu-și cuvintele cu hohote de rîs jupiteriene, impresionează. Se știe că a fost un mare martor al celui de-al doilea război mondial, chiar un element motor al acestei epoci istorice. Acesta este Hans Bernd Gisevius, viceconsulul Germaniei în Elveția în timpul conflictului, și unul dintre organizatorii atentatului din 20 iulie 1944 contra lui Hitler. Gisevius a cunoscut bine nazismul și pe propovăduitorii săi. Printre aceștia se numără și Walter Schellenberg. Atunci cînd vorbește de S.S.-Brigadeführer, expresia figurii sale devine dintr-o dată severă.

„Contrar portretului pe care Schellenberg şi l-a făcut în faţa englezilor după căderea celui de-al III-lea Reich, acela al unui om rafinat, foarte occidentalizat, adînc pătruns de vechile culturi latine, şi pe care unii au binevoit în mod sincer să-l creadă, personal eu nu am văzut în el decît o copie fidelă, o reflectare perfectă a lui Reinhard Heydrich... Şi aceasta se vedea pînă şi în felul cum îşi purta capul, în modul de a surîde, în prestanţa sa şi în dragostea pentru cai. În fine, această asemănare mai rezulta şi din faptul că Schellenberg era, din nenorocire, de aceeaşi cruzime rece, la fel de profund imoral şi poseda aceeaşi artă aristocratică de a-şi ascunde viciile. De altfel, Heydrich a fost maestrul său. Şi toţi aceia care au văzut progresînd nazismul alături de Hitler ştiu acest lucru foarte bine".

Această schiţă pătrunzătoare explică bine surprinzătorul mimetism care există între acţiunile întreprinse de cele două personaje. Pentru cei iniţiaţi nu mai există nici o îndoială: în răpirea celor doi agenţi englezi la Venlo, în Olanda, la 9 noiembrie 1939, în fabricarea falselor lire sterline de la Oranienburg şi în manipularea spionului Cicero, operaţiuni întreprinse de Schellenberg, recunoşti „mîna" lui Heydrich. Cei doi oameni se completau foarte bine. Era suficient ca unul să emită o vagă idee, pentru ca celălalt s-o execute, întrecînd toate speranţele primului.

Astfel, atunci cînd Heydrich gîndi cu voce tare, într-o seară, că ar fi un lucru foarte bun pentru Sicherheitsdienst dacă ar înfiinţa un stabiliment unde călătorii străini ar veni să se distreze într-o agreabilă companie şi unde ei ar furniza, în mod involuntar, informaţii preţioase, Schellenberg înfiinţă a doua zi celebrul „Salon Kitty". Cele mai frumoase prostituate germane şi, de asemenea, multe mari doamne din înalta societate a Reichului au efectuat aici un adevărat serviciu militar. Numeroşi au fost diplomaţii care şi-au pierdut aici tot sîngele rece, în acest paradis plin de microfoane, de magnetofoane şi de aparate de fotografiat invizibile. Datorită unor rătăciri de moment, care l-au trădat în acest lupanar de lux situat în centrul Berlinului

modern din timpul nazismului, în apropiere de Cancelarie, contele Galeazzo Ciano, ginerele lui Mussolini, îşi pierdu chiar şi viaţa.

De aceea, de îndată ce Reinhard Heydrich îl însărcină să-i demaşte pe trădătorii care informau Armata Roşie, Schellenberg avea să organizeze o vînătoare care va purta amprenta inspiratorului său : viclenie, răbdare şi mai ales un simţ înnăscut al maşinaţiunilor şi al prefăcătoriei.

Deci, la sfîrşitul lunii octombrie 1941, S.S.-Brigadeführerul îşi va construi planul său de acţiune. El nu va trece întreg corpul ofiţerilor printr-o sită fină, cum s-ar putea presupune, pentru a-i descoperi pe sperjuri. Cel puţin nu acum, imediat. Werhmachtul număra într-adevăr aproape 3 000 de generali şi 320 000 de ofiţeri de alte grade. În schimb, el va viza punctul slab al acţiunilor de spionaj, acela care duce la pierzania, în general, într-un timp mai scurt sau mai lung, a oricăror reţele subversive: transmisiunile.

O anumită afacere, la care lucra tocmai Sicherheitsdienstul, îl încurajă puternic pe Schellenberg să înceapă astfel. Datorită tacticii Sicherheitsdienst-ului, într-adevăr, o reţea care lucra pentru comunişti, Die Rote Kapelle, şi care reuşise să răspîndească un mare număr de agenţi peste tot în Europa Occidentală, a fost prinsă în capcană la sfîrşitul acestui an. Serviciile de ascultare ale S.D. au putut mai întîi să intercepteze, apoi să decodifice mesajele acestei Orchestre Roşii. De atunci încolo, radiogoniometria a permis arestarea majorităţii operatorilor acestei reţele, în momentul în care îşi emiteau radiotelegramele. A obliga aceste aparate de radioemisie să-i denunţe pe complicii lor, este o simplă muncă de rutină. Unii după alţii, spionii reţelei Die Rote Kapelle, care cu siguranţă că au respectat puţin consemnele de compartimentare, au căzut în plasa Sicherheitsdienstului, ca nişte fructe coapte.

Tot această radiogoniometrie va facilita încarcerarea faimosului Richard Sorge, de către colonelul Ozaki, şeful contraspionajului japonez. Iată o invenţie la fel de dezastruoasă pentru

agenții secreți, tot așa cum a fost radiotelegrafia, un timp, pentru țările pe care ei le spionau : o nemiloasă luptă în vederea apărării de emisiunile clandestine.

Un post gonio este un simplu receptor în care un cadru mobil, pivotînd pe un ax, înlocuiește antena convențională. Calculul și experiența au arătat că audiția unui emițător căutat devine întotdeauna maximă unde planul cadrului se găsește îndreptat către acest emițător. Poziția cadrului indică atunci linia geografică pe care se găsește postul căutat. Este de ajuns să urmărești această direcție pentru a sfîrși prin a pune mîna pe operatori. Se operează, de asemenea, determinarea poziției gonio a unui emițător în activitate și în alt mod: orientînd cadrul de așa manieră încît intensitatea sunetului său să devină nulă sau minimă. Perpendiculara pe planul cadrului dă atunci direcția dorită. Cu trei aparate gonio și căutînd simultan din trei puncte diferite, se strînge în plasă, cu precizie, un emițător ilegal, într-un triunghi implacabil, și din acest moment nu mai trece decît puțin timp pînă la capturarea servanților săi.

Un motiv major îl împingea pe Schellenberg să se intereseze de problema transmisiunilor, pentru a-i căuta pe trădătorii semnalați de către Heydrich. Numai un post de radio putea să-i informeze pe ruși. El nu-și putea imagina existența unui curier traversînd liniile Wehrmachtului și ducînd documente sovieticilor : ar fi fost o soluție imposibilă. Miercuri, 5 noiembrie 1941. S.S.-Brigadeführerul se duse în împrejurimile Dresdei. S.D. își instalase aici un impunător centru de ascultare. Cei mai calificați tehnicieni ai Reichului, specialiști în dezlegarea criptogramelor, duceau în acest loc o luptă fără glorie, însă capitală. „Efectuați o supraveghere specială", ceru Schellenberg... Nici un decimetru de bandă de undă scurtă nu a scăpat vigilenței lor, 24 de ore din 24 ei sondau spațiul, un firmament atît de întrerupt de mesaje enigmatice încît nici nu-ți vine să crezi. Printre aceste mesaje, trebuie într-adevăr s-o recunoaștem, pare imposibil de descifrat rafalele de puncte și de linii inamice. Căci, încercuit, captat, limbajul morse nu exprimă, nici în acest

caz, esența conținută în mesajele transmise de emițătoare. Limbajul morse poate fi prelucrat și răstălmăcit, foarte adesea, în zadar. Un „B" nu înseamnă niciodată un „B" atît pentru Cartierul general al führerului cît și pentru transmisiunile O.K.W.-ului sau pentru spioni. Tot așa un „2" nu exprimă nici o semnificație numerică pentru lumea tenebrelor. Uneori, cînd „cheile" deschideau un cod ce nu se arăta a fi prea ermetic, ca în cazul rețelei Die Rote Kapelle, de exemplu, specialiștii din Dresda triumfau. Însă ei nu aveau întotdeauna această șansă.

— Perseverați ! recomanda Schellenberg. Veți descoperi cu adevărat într-o zi în eter un tren de semne suspecte.

Hazardul va da impresia că-i va surîde foarte repede S.S.-Brigadeführerului. Timp de douăzeci de zile, el va telefona la Dresda, avid de a obține știri. Vineri, 28 noiembrie, centrul de ascultare i-a semnalat că de mai multe nopți a reperat un foarte scurt mesaj, repetat pe bandă de 43 de metri. Se aude mereu la ora 1 dimineața și este totdeauna același: „NDA.FRX... NDA.FRX... NDA.FRX...".

— Ce vrea să însemne asta, după părerea dumneavoastră ? întrebă Schellenberg.

— Dificil de precizat, Brigadeführer. Repetarea constantă ar lăsa să se presupună că este vorba de un apel...

— Care este direcția emițătorului ?

— Spațiul de timp pentru difuzare este foarte scurt pentru ca să putem determina poziția sa. Nu avem nici timpul necesar să reglăm aparatele goniometrice că emisiunea și încetează.

— Perseverați ! Drumul este lung adesea, de la fluviu la mare.

Această trăsătură de caracter, în mod paradoxal, îi definește pe Schellenberg, pe Roessler și pe toți agenții secreți de calitate din lume în ultimă instanță. Cel mai încăpățînat cîștigă întotdeauna la acest pocher. Dresda surprinsese într-adevăr indicativul lui Alexander Foote, care chema în zadar Centrala în timpul întreruperii contactului din octombrie pînă în decembrie 1941. Evenimentul în sine nu avea încă o mare gravitate. Căci, ur-

mînd un principiu comun tuturor operatorilor clandestini, radiotelegrafistul rețelei lui Rado, ca și omologul său din Moscova, nu emiteau niciodată pe frecvențele utilizate pentru apel. O măsură de camuflaj suplimentară. Un șiretlic al meseriei. Foote chema pe 43 metri, apoi asculta pe lungimea de undă de 39 de metri, conform unei convenții stabilite înainte cu Centrala. De îndată ce aceasta răspundea pe 39 de metri, Foote nu se mai atingea de lungimea de undă de 43 de metri. El va conversa pe lungimea de undă a interlocutorului său. Aceste lungimi de undă utilizate se schimbau frecvent, pentru a deruta stațiile de ascultare.

O asemenea viclenie nu putea deloc să-i înșele mult timp pe specialiști, care aveau o mulțime de arme de pîndă. Cei din Dresda o cunoșteau. Pentru a o detecta, ei lărgeau hăituiala, urmărind cu mai multe receptoare cuplate, simultan, în evantai, pe lungimi de undă vecine. În scopul de a obține un cîmp operator restrîns, în cacofonia ce cădea din cer, ei eliminau toate emisiunile a căror proveniență o cunoșteau, chiar dacă nu posedau cifrurile lor. Adică sursele Oberkommandoului Wehrmachtului și ale Cartierului general al führerului, ce nu puteau fi bănuite... Ei captează, pierd, regăsesc bucăți de depeșe enigmatice, imediat înregistrate. Ei acumulează rebusurile, mergînd pînă la obișnuirea simțurilor cu identificarea imediată a bătăilor manipulatorului, proprii fiecărui operator; catalogînd ceea ce nu poate fi înțeles, sperînd că din această clasare riguroasă, bazată pe repetările de litere și de cifre asemănătoare se va naște într-o zi o lumină susceptibilă să-i pună pe o pistă.

Ce contează bubuiturile care zguduie lumea în acest sfîrșit al anului 1941 ! Ei îngrămădesc observațiile lor, ca niște furnici indiferente. Armata germană tocmai a suferit primele eșecuri la est ? Ei nu-și ridică capul de pe masa de lucru. Sub presiunea generalului Jukov, aflat în fruntea a o sută de divizii proaspete, Wehrmachtul se retrage din fața Moscovei ? Ei nu se preocupă de aceasta. Mareșalul von Kluge îl va înlocui pe von Bock, șeful grupului de armate din centru, care nu a putut să oprească tancurile T.34 ale lui Maslenikov și diviziile lui Koniev ? Nu le

pasă. Von Rundstedt a fost și el scos la pensie deoarece a pierdut Rostovul. Din această cauză i s-a luat comanda. O cascadă de înlăturări din funcții a zguduit Marele stat major. Hitler i-a zdrobit pe Guderian și pe confratele său Hoepner, în ziua de Crăciun, luînd el însuși comanda supremă a forțelor armate ale Reichului. Auzind aceasta, ei s-au smuls cîteva secunde de la munca lor laborioasă, meticuloasă, pentru a discuta despre această măsură considerată puțin cam dură : Guderian este părintele diviziilor de panzere (de tancuri) pînă atunci victorioase ; dar dacă Hitler a hotărît astfel...

Alte evenimente au zguduit totuși pămîntul. S.U.A. au intrat în război. Japonia a dat într-adevăr veritabila sa dimensiune mondială conflictului, începînd ostilitățile contra S.U.A. printr-un atac fulgerător asupra Pearl Harbor-ului, la 7 decembrie 1941. Anglia suportă cu curaj și fermitate atacul său fulger. Insulele Reunion și Djibuti s-au raliat Franței libere. Și cartierele mărginașe ale orașelor Zürich și Bâle din Elveția au primit, dintr-o întîmplare neplăcută, bombele englezilor destinate Reichului. Toate aceste știri veneau dintr-un alt univers, care nu era cel al tehnicienilor din Dresda. Universul lor nu era făcut decît din răbdare. Sîngele, suferința, nu le erau cunoscute. Ei vînau, alergau după insesizabil, după ceea ce este invizibil : semnalul morse.

Reluarea legăturilor radio între Alexander Foote și Centrală, la Kuibîșev, în această lună de decembrie 1941, îl însenină pe Rudolf Roessler. Ea devenea urgentă pentru tovarășii săi din Oberkommandoul Wehrmachtului, care își pierduseră răbdarea. Știrile venind din estul Berlinului indicau, într-adevăr, că dacă rușii vor exploata în întregime primul mare moment de slăbiciune al Wehrmachtului, nazismul poate fi rapid învins. Niciodată acest minuscul grup de conjurați nu a avut de luptat mai mult ca acum cu conștiința lor. Cea mai mică dintre depeșele comunicate rușilor de către acești germani va permite Armatei Roșii să taie direct în carnea vie a adversarilor lor. În carnea germanilor...

Căci trupele sovietice și-au revenit, în fine, de la nord la sud, și pe toate fronturile. În Crimeea, unde ostașii generalului Pervusin atacă pe contele von Sponeck, pe colonelul von Choltitz și pe generalul Himmer. Pe Don, unde Timoșenko, Lopatin și Haritonov reiau Rostovul și Ruhrul roșu din mîinile lui von Rundstedt. În zona dealurilor deținute în fața Moscovei de către grupul de armate din centru, hărțuite de către diviziile siberiene conduse de către Jukov, Kuznețov, Belov și Dovator. La Staraia Rusa, pe malurile lacului Ilmen, la nord, unde soldații lui Morozov și ai lui Eremenko își iau revanșa pentru usturătoarele înfrîngeri suferite pînă atunci. O fantastică împingere înainte a frontului, pe o suprafață de mii de km lărgime ! Și cleștii încercuirii care se închid în spatele trupelor germane !

Informațiile lui „Lucy" i-au arătat lui Stalin că nemții sînt în dificultate. Ei luptau încă în uniformele lor de vară tocite, la temperaturi de minus 40 de grade... Zăpada pătrunzînd în carîmbii cizmelor se transforma în gheață, degerînd picioarele, care trebuiau să fie apoi amputate... În aceste momente, valurile de soldați ruși lovesc ca un berbec. Valuri îmbrăcate în alb, pe fondul alb. Căci, în ceea ce-i privește, sovieticii sînt admirabil adaptați la această formă de război. Ei au mizat pe iarnă. Iarna devenise aliata lor. Îmbrăcați în mantale albe, cu căciuli din blană albă, siberienii încalță schiurile. Puștile, tancurile, tunurile sînt pictate în alb. Și toate trupele care merg pe jos poartă cizme întotdeauna mai mari cu două numere, care permit ușor picioarelor înfășurate cu șifoane — faimoasele jambiere rusești — să se umfle fără a li se întîmpla nimic. După acest șoc fără precedent pentru el, frigul fiind aliatul spiritului ofensiv al soldatului rus, Wehrmachtul nu-și va mai reveni niciodată complet.

Primul bilanț al escapadei germane în Rusia, stabilit de către generalul Halder, în această iarnă a anului 1941, se dovedește a fi alarmant. Un recul de la 100 pînă la 300 km. Dar sînt lucruri și mai grave : 202 500 de morți, 725 000 de răniți,

46 500 dispăruți, 112 000 de înghețați; o pierdere totală de 1 100 000 de oameni, o treime din efectivele angajate la începutul acestui conflict. O hemoragie ireparabilă. Se va face foarte simțită lipsa acestor soldați scoși din luptă, în viitoarele asalturi ale Wehrmachtului. Deși își va ameliora mult transportul proviziilor organizînd coloane navetă între marile parcuri de alimentare și unitățile aflate în foc, deși se va lansa serios în raiduri profunde în teritoriul rus, deși își va motoriza la maximum trupele, Wehrmachtul se va răspîndi sub formă de evantai în imensitatea cîmpiilor, subțiind fără măsură liniile sale de apărare și de comunicații, slăbind iremediabil. Wehrmachtul se va prăbuși, se va dizolva, digerat de stepe.

Rudolf Roessler va face, de asemenea, bilanțul activității conjurației sale, în același moment cu generalul Halder. Demarajul lui Werther și Olga pare să fi fost neproductiv. Aliații occidentali au întors spatele, inflexibili, la senzaționalele lor avertismente. Aceste informații distribuite fără zgîrcenie, cu kilogramul, infinit de prețioase, ar fi putut totuși să schimbe fața celui de-al II-lea război mondial. În 1940 Hitler putea în mod incontestabil să fie învins.

Neîncrederea manifestată de către Copenhaga și Oslo mai întîi, apoi de către Haga și Bruxelles, Londra și Paris, în fine, demonstrează pur și simplu că în ajunul acestui război monstruos starea de spirit a statelor majore ale națiunilor occidentale nu evoluase într-adevăr, din 1918 încoace. „Pentru ele, serviciul secret nu era considerat încă un serviciu de domni", afirma cu plăcere, în calitate de cunoscător, amiralul Canaris, stăpînul Abwehrului.

...Spionii, soldați excepționali ? Mai curînd sînt niște persoane puțin frecventabile, nedemne de încredere, chiar dacă aduc, gratuit, informații capitale !

Acești orbi voluntari, care au refuzat să vadă semnele ce anunțau furia nazistă, acești surzi de ocazie care și-au astupat urechile pentru a nu auzi zgomotul infernal a marșurilor războinice de la Nürnberg, nu și-au furat numai propria lor căciulă,

se gîndea Rudolf Roessler. Din nenorocire, milioane de inocenți plătesc astăzi această indiferență. În mod paradoxal, cu toate că era cu mult mai viclean decît acești conducători ai democrațiilor europene și cunoștea bine cît de rentabile pot să fie strategia din umbră, războiul fără față, Stalin i-a imitat pînă cînd războiul a bătut drept la poarta sa. Primele luni de campanie în Est au arătat că sovieticii s-au trezit rapid. În conducerea operațiunilor lor, ei acordă de acum înainte adevărata sa valoare Serviciului de informații. Această hotărîre îl încuraja pe Roessler. Deci, cu sovieticii este convenabil să continue acest joc la maximum.

Și un alt motiv îl convinse pe emigrantul german să ia această hotărîre. Elveții, cel puțin cei pe care-i ține la curent, Biroul H, colonelul-brigadier Roger Masson și, prin extensie, generalul Guisan, capetele din conducerea germanofobilor din Confederație — permit în continuare această colaborare cu Moscova, sînt complici prin tăcere. Intrarea în război a Statelor Unite ale Americii i-a asigurat mult în ceea ce privește destinul țării lor. Ei se felicită de alegerea rentabilă pe care au făcut-o, din prima zi, spontan, dintr-o înclinație viscerală și într-un moment nesigur : aceea a lagărului Aliaților. Elveții sînt perfect conștienți în această iarnă a anului 1941—1942 că Germania, prizonieră a nazismului și a lui Hitler, nu va mai putea ieși din situația de nedescurcat în care führerul a băgat-o.

O informație comunicată de Rudolf Roessler demonstra elveților cît de rău mergeau lucrurile în Reich : gravele eșecuri de pe frontul rusesc, ca și cascada de disgrații care a lovit în tot ceea ce O.K.W.-ul avea mai bun și mai de preț au făcut să renască speranțele conspiratorilor care mișunau în fruntea Wehrmachtului. Hitler, într-adevăr, a destituit din funcțiile lor 35 de generali de corpuri de armată și de divizie din decembrie 1941 pînă în ianuarie 1942. Fără a mai vorbi, bineînțeles, de feldmareșalii von Brauchitsch, von Rundstedt, von Bock, von Leeb, de feldmareșalul von Reichenau, decedat din cauza unei embolii și de generalul Udet, asul Luftwaffe, care s-a sinucis

în noiembrie. De îndată ce s-au reîntors în spatele frontului acești soldați decepționați, scîrbiți, vîntul revoltei suflă din nou la Berlin.

Va fi citat adesea atentatul nereușit din 20 iulie 1944, împotriva lui Hitler. În realitate, el nu va fi decît rezultatul multor altor comploturi, urzite mai înainte și eșuate. Comploturi pregătite de către aceiași oameni, de altfel... Și aceasta încă din 1938 ! Cei pe care führerul îi va împușca sau îi va spînzura în cîrligele de măcelărie din închisoarea din Ploetzensee, cei pe care îi va strangula cu corzi de pian la Flossenburg sau îi va constrînge să se sinucidă, au încercat și înainte să-l îndepărteze pe stăpînul Reichului, de cincisprezece ori, cu prețul decepțiilor lor.

O conspirație permanentă, desigur, însă cu adevărat puțin serioasă, condamnată de la început eșecului, deoarece adunase în jurul ei prea mulți oameni. Întreaga armată îi cunoștea pe conspiratori. Gestapoul îi cunoștea. Și Hitler îi cunoștea. Căci atunci cînd se va hotărî să-i pedepsească cu asprime, fiind plictisit de ei, adică la 20 iulie 1944, vor fi operate fulgerător 7 000 de arestări și va încarcera 5 000 de persoane. În culisele O.K.W.-ului, asociația conjuraților era denumită în mod ireverențios „Barometrul gloriei". El nu cobora decît cînd afacerile șefilor Wehrmachtului mergeau prost. În schimb, o fericită victorie a armatei, urmată de cîteva promovări în mod judicios distribuite de către Hitler, erau suficiente pentru a face ca acțiunile asociației „Barometrul gloriei" să urce la maximum.

Despre cei zece tovarăși ai lui, emigrantul se ferea însă să vorbească Biroului H și lui Masson. Ei se fereau cu înverșunare să cocheteze cu membrii conspirației, pentru a păstra propria lor eficacitate. Ei se adăposteau numai în umbra sa, și fără să știe, conspirația îi proteja. Numai așa se explică surprinzătoarea lor invulnerabilitate în sînul Oberkommandoului. Alarmați de sustragerile de informații secrete ce se produceau în acest sediu permanent de intrigi, Sicherheitsdienstul și Gesta-

poul au făcut aici anchete de mai multe ori, urmărind fără doar și poate elementele suspecte, neinteresîndu-se de specialiștii recunoscuți ca fiind liberi de orice legătură cu „Barometrul gloriei" și, de fiecare dată, Werther și Olga vor scăpa astfel printre nodurile plasei întinse pentru ei... Walter Schellenberg singur se va apropia foarte mult de ei și, dacă istoria ar mai fi acordat cîteva săptămîni, cîteva luni de răgaz nazismului, fără îndoială că i-ar fi și descoperit.

CE E MAI BUN ALIAȚILOR, CE E MAI PROST NEMȚILOR

Sîntem în aprilie 1942. Timpul noroaielor pe frontul de est. Moment de răgaz pentru toate trupele, de la Crimeea la Baltica. Armata Roșie răsuflă puțin. În față, Wehrmachtul recuperează. Este o pauză care nu va dura. De fiecare parte a frontului, venind din spate, coloane proaspete cu material nou și muniții înaintează spre liniile de luptă, pentru a-i întări pe combatanți. La Lucerna, Geneva și Lausanne, Rudolf Roessler, Rado și Foote își fac de lucru, de asemenea. Și aceasta pentru că Werther și Olga nu șomează deloc.

Astfel, „Lucy" comunică la 14 aprilie Centralei, reinstalată la Moscova după alarma din octombrie 1941, ultimele hotăriri luate de führer la Cartierul său general din Rastenburg. Un Hitler deja încărunțit, suferind de ameteli inexplicabile, de ticuri nervoase și care manifestă, de acum, o adevărată fobie a frigului și a zăpezii. Un Hitler mult îmbătrînit în puține luni, însă ale cărui pofte de cucerire nu scăzuseră. Care nu se mai teme deloc de ura generalilor săi, pentru că le va da de lucru și le va crea ultima iluzie a cîștigării războiului.

Führerul scontează pe marele succes al lui Rommel și al lui Afrika Korps. „Vulpile sale din deșert" au recucerit Derna și Benghazi în Cirenaica, se pregătesc să ia cu asalt Tobrukul și să pătrundă în Egipt. Șeful Reichului așteaptă încă și mai mult de la frontul din Rusia. O victorie completă, decisivă. Iată

cel puțin ceea ce afirmă „Directiva nr. 41", adresată Wehrmachtului. Ea conține 10 pagini scrise la mașină, care trebuiau să fie trimise O.K.W.-ului, pentru stabilirea ordinelor ce urmau să fie executate de către armatele sale. A tuturor ordinelor, căci criza din decembrie l-a făcut să-și piardă definitiv orice încredere în Înaltul comandament și, ca atare, el nu mai lasă nici cea mai mică inițiativă posibilă războinicilor săi pe teren. El vrea să știe tot, să conducă tot. Totul trebuie să plece de la Rastenburg și apoi de la Berlin. O minunată ocazie de care profită Werther și Olga...

Această „Directivă nr. 41" este planul de atac al Donului și Caucazului. Două asalturi simultane. Unul, în formă de clește, asupra forțelor rusești masate între Donet și Don, care trebuiau să fie distruse. Cel de-al doilea efort final va pătrunde ca o săgeată în direcția puțurilor de petrol caucaziene. Abia a ajuns informația la Centrală, grație lui „Lucy", că Stalin și începu să se agite. Detalii, el vrea detalii. Roessler le cere tovarășilor săi berlinezi. Ele ajung la 18 aprilie la Moscova.

Plecînd de la Kursk, Orel și Harkov, jumătate din grupul de armate din sud, comandat de către feldmareșalul von Bock, trebuia să atingă Donul, să coboare de-a lungul său pînă la marea sa buclă de dinainte de Stalingrad. Cea de-a doua jumătate a grupului de armate va înainta de la Stalino și de la portul Taganrog, va încerca să recucerească Rostovul, apoi va face joncțiunea cu prima ramură a cleștelui, dincolo de confluența cu Donețul. În fine, un corp de armată, încredințat mareșalului List, are ca obiectiv munții Caucazului și petrolul din Baku.

„Data începerii ofensivei și apoi a marelui atac va fi fixată ulterior", mai preciza „Lucy".

Completînd aceste informații, Roessler adăugă că lunga linie de front, care va fi cucerită pe Don de către Wehrmacht, va fi apoi protejată de către trupe negermane ce vor lupta împreună cu soldații în uniforme cenușiu-închis. Cincizeci și două de divizii străine... Este vorba de 27 de divizii române, 13 maghiare, 9 italiene, 2 cehoslovace și una spaniolă. Mareșalul

Keitel însuși a străbătut Balcanii pentru ridicarea „cruciaților" împotriva bolșevismului. Hitler a luat asupra sa sarcina convingerii Italiei și Spaniei. Trebuia să se umple golurile lăsate în rîndurile Wehrmachtului de teribila sîngerare din iarnă. Dat fiind că trupele române și maghiare, din motive de ură, ar putea, mai curînd, să se sfîșie reciproc decît să lupte cu rușii, ele vor fi separate pe front de 9 divizii italiene și de divizia spaniolă.

„Înaltul comandament german, afirma „Lucy" nu prea se bazează pe aceste întăriri, punînd la îndoială valoarea lor războinică".

Reticențele mareșalilor și generalilor Reichului se vor adeveri a fi fundamentate. Aceste „legiuni" se vor rupe în bucăți și vor purta o mare parte din răspunderea înfrîngerii armatei îmbrăcate în uniforme cenușiu-închis. Dar acest lucru nici nemții, nici rușii nu-l știau încă, în această lună de aprilie a anului 1942. Și nici Foote nu bănuia că, în același timp, centrul de ascultare din Dresda al Serviciului de securitate german progresase cu pași de uriaș, pe pista care ducea la emițătorul său.

Într-adevăr, la jumătatea lunii aprilie, Walter Schellenberg primi la Berlin un amplu raport de la tehnicienii săi. Ei reușiseră să înregistreze o lungă serie de depeșe misterioase. Toate expediate de aceeași mînă. Cascadele de grupuri de cinci litere și cifre amestecate pe care le interceptau aminteau foarte bine de tehnicile obișnuite ale sistemului de codificare sovietic, însă ei considerau că încă nu sosise timpul să se pronunțe.

Utilizau toate „cheile" de depistare care le erau cunoscute. O muncă anevoioasă. Trebuia așteptat. Totuși, deja ei puteau spune dinainte un lucru important: emițătorul care transmitea aceste mesaje în mod regulat, aproape în fiecare noapte, totdeauna la aceeași oră, se situa pe o linie geografică bine determinată, care ar trece prin regiunile Madrid și Saragosa, Toulouse și Lyon, Geneva și apoi Nürnberg. Puterea aparatului de emisie permitea să se presupună că el nu se gă-

șește la mai mult de o mie de kilometri. Lucru care ar exclude Spania.

Ei întreprindeau cercetări sistematice asupra întregului teritoriu german traversat de această linie, încredințînd partea de sud a Reichului stației de ascultare a căpitanului Frentznik din Sigmaringen, supranumit Markoni.

Evenimentele s-au succedat rapid în timpul celor două luni care urmară. În Africa de nord, Rommel lansă marea sa ofensivă asupra Tobrukului. La est, von Bock se pregătea să lanseze ofensiva sa premergătoare. Ziua „J" fusese fixată la 18 mai. Însă „Lucy" i-a avertizat pe ruși la timp. Din 5 mai cunoșteau ei această dată. De aceea, la 12 mai, în zori, cu șase zile înaintea punerii în aplicare a planului nazist, Timoșenko era acela care trecea la fapte, pentru a tăia craca de sub picioare Wehrmachtului.

Rușii au hotărît să taie grosul grupului de armată din sud, imobilizîndu-l la nord cu 22 de divizii, dintre care 6 blindate, și la sud cu 60 de divizii, dintre care 14 blindate. El urmărea să atingă Harkovul. În fața lui se afla armata a VI-a a lui von Paulus, cea care suporta grosul atacului, cea care va fi distrusă mai tîrziu, la Stalingrad. În patru zile totul păru consumat. Țintuit la sol, von Paulus nu putea să-l împiedice pe Timoșenko să se apropie pînă la 20 de km de Harkov. Încă un efort și mareșalul rus va pune mîna pe acest oraș pe care Wehrmachtul l-a amenajat ca pe un hambar pentru a-și aproviziona trupele în timpul ofensivei prevăzute.

Timoșenko știa, cu ajutorul lui „Lucy", că la Harkov va găsi rezerve imense de muniții și de hrană. El avea nevoie urgentă de ele. Străpungerea sa, atacul său furios absorbise majoritatea rezervelor de care dispunea. Liniile sale de comunicație s-au lungit mai mult decît era rezonabil... Mai era un lucru pe care Roessler nu l-a putut comunica rușilor, deoarece aceasta nu era o informație. De altfel, sovieticii îl știau foarte bine. Este vorba de excepționala tenacitate, de facultatea de recuperare a soldatului german.

Furtuna roșie de-abia s-a năpustit peste el, că von Bock lansă grupul de armată Kleist, la 18 mai, în spatele lui Timoșenko, peste liniile sale de aprovizionare. La 21 mai, printr-un senzațional revers al soartei armelor, forța ofensivă a sovieticilor era zdrobită. Jumătate din trupele lor erau încercuite. Cealaltă jumătate era pusă pe fugă. Două sute de mii de prizonieri, două mii de tunuri și o mie de tancuri distruse sau capturate.

În sud, de asemenea, lucrurile mergeau prost pentru ruși. Sevastopolul va cădea. Manstein și List vor vedea deschizîndu-se în fața lor, largi, drumurile spre Stalingrad și Caucaz. Hitler triumfă. El nu a putut să intre în Moscova, însă visează la un plan mai vast. Și-l imaginează pe Rommel ocupînd Egiptul, înaintînd încă și mai la est, pînă la golful Persic. Rommel și List vor face joncțiunea, îi vor da, în fine, petrolul rus și pe cel al lumii arabe. Atunci, el va ține în mîinile lui soarta pămîntului. Fără aurul negru, cine îi va rezista?

La Berlin, amicii lui Rudolf Roessler sînt foarte abătuți. Bucuria ce domnește în capitala germană, chiar și în sînul O.K.W.-ului, pentru că din nou zeii războiului surîd nazismului, îi lasă consternați. Totul pare pierdut. Ei nu precupețiseră nimic, totuși. Nici munca lor, nici informațiile lor. Ce-ar fi putut face mai mult? I-au trimis maximum de informații lui Roessler pentru sovietici. Planurile de atac, componența armatelor, dispozitivele de aprovizionare, zilele și chiar orele ofensivelor, totul mereu la timp. Nu a fost însă suficient.

Dar și rușii au dat tot ce au putut. Furia luptelor lor, numărul morților lor, prizonierii pe care i-au abandonat și cantitatea materialului distrus demonstrează acest lucru. În zadar însă. Și iată, acum, puterea detestată, acest nazism orgolios, se întindea de la Atlantic pînă la limitele Asiei centrale, de la Arctica pînă la Nil, crucea în formă de zvastică fluturînd deasupra întregului bazin mediteranean. Cei zece conjurați ar fi și mai zdruncinați dacă ar vedea intensa bucurie care-l însuflețește pe Walter Schellenberg...

S.S.-Brigadeführerul este în plină euforie, pentru mai multe motive. Primul ilustrează în mod magnific sumbrele cuvinte rostite în privința sa de către H. B. Gisevius. Cruzimea, lipsa de moralitate... Schellenberg e satisfăcut, deoarece unicul obstacol în calea ambiției sale nemăsurate a dispărut : „maestrul său inspirator" nu mai există. Jan Kubis și Josef Gabcik, doi subofițeri cehi ai Armatei libere, parașutați de către Royal Air Force, au aruncat, într-adevăr, o bombă în Mercedesul lui Reinhard Heydrich, la 27 mai 1942, la Praga. El a murit la 4 iunie 1942 în urma unei septicemii generale, cauzate de rănile provocate de explozia bombei. Iată Serviciul de securitate fără stăpîn ! Nu pentru mult timp. La 6 iunie, în fața corpului lui Heydrich, expus cu mare pompă la palatul de pe Wilhelmstrasse din Berlin, Heinrich Himmler, marele șef al S.S.-ului, i-a convocat pe toți șefii de servicii ai partidului. Desemnînd pe tînărul S.S.-Brigadeführer ca numărul 3 al nazismului, el a exclamat :

„Îl pun pe Schellenberg în fruntea Serviciului de securitate nazist. Omul care zace aici îl considera demn de acest post, pentru că l-a format în acest scop. Și eu îl consider capabil de a-și asuma sarcinile care-l așteaptă. Pe deasupra, el este incoruptibil. Tinerețea sa, faptul că nu este un vechi membru al partidului național-socialist, nu trebuie să vă împiedice să-l adoptați.

El este cel mai mic din echipa noastră și de aceea are dreptul să-i acord sprijinul meu în mod special. O spun clar și în prezența sa, pentru că aceasta corespunde dorinței șefului vostru asasinat. Nimeni și nimic nu se poate opune acestei numiri. Și-l consider pe Schellenberg prea inteligent pentru a se lăsa îmbătat de ceea ce tocmai am spus. Sper că cele spuse îl vor încuraja să-și îndeplinească cu și mai multă grijă sarcinile ce-i vor fi încredințate."

Cel de-al doilea motiv al veseliei lui Schellenberg se referă la ancheta pe care i-o încredințase defunctul Heydrich. Ea a progresat în mod ciudat. Poate că noul promovat va putea în

curînd să depună, cel puțin așa speră el, un formidabil cadou de mulțumire la picioarele lui Himmler.

Centrul de ascultare din Sigmaringen a confirmat cercetările făcute de centrul de ascultare din Dresda. Direcția generală în care se găsea emițătorul clandestin urmărit, care expedia atît de regulat depeșe către un punct încă necunoscut, era într-adevăr linia Madrid-Nürnberg. Cu ajutorul unei puternice stații mobile situate în Franța, la Strasbourg, și prin realizarea, în acest fel, a unui triunghi mai precis, s-a ajuns să se indice că aparatul de radioemisie se găsea în Elveția... La Geneva, la Lausanne ? Imposibil de determinat acest lucru cu certitudine, însă, în orice caz, se află pe malurile lacului Leman ! Aceasta era o revelație foarte mare pentru Schellenberg. Cea care va urma, la o săptămînă după aceea, la 18 iunie 1942, va fi și mai mare.

Cu mult înaintea celui de-al doilea război mondial, spionajul sovietic începuse să-și bazeze codurile destinate agenților secreți pentru transmisiuni pe frazele extrase din cărți. Naziștii știau aceasta. Lupta pe care au întreprins-o contra rețelei Die Rote Kapelle, de exemplu, le confirmase supoziția. În plus, propriile lor servicii de informații întrebuințau, de asemenea, această metodă sigură. Natural, deci, că divizia de decriptări a Serviciului de securitate și-a orientat cercetările sale în această direcție, atunci cînd a atacat înregistrările transmisiilor suspecte de la Dresda, de la începutul anului 1941. După trei luni de sondaje, secția de analize matematice a reușit să izoleze un cuvînt obscur conținînd aceste hieroglife : Everhard. Ea a lucrat enorm asupra acestui cuvînt misterios, mobilizînd mulți specialiști reprezentînd diferite categorii de profesii, sperîndu-se că acest termen va evoca ceva în mintea lor.

Enigma a fost rezolvată de un bibliofil. Everhard putea fi numele unui erou al lui J. London, scriitor american, autor al unor romane de aventuri, dar mai ales al unei opere literare poetice, „Călciiul de fier", datînd din 1907. „Cheia" unuia dintre coduri apăru în acest „Călcii de fier", găsit cu mare greu-

tate — deoarece era interzis în Germania — într-o bibliotecă din Bavaria. Ea nu permisese, din nenorocire, să se descifreze decît un anumit număr de mesaje, următoarele rămînînd extrem de ermetice. Ca şi cum, între timp, codul s-ar fi schimbat.

Deci, acest operator al emiţătorului căutat era protejat în mod admirabil... Nu se modificau numai lungimile de undă, pe care el transmitea, ci tot atît de frecvent şi codurile sale! O muncă dificilă, neîntreruptă, îi aştepta pe descifratorii S.D.-ului pentru a explora toate celelalte emisiuni captate. Totuşi, în această zi de 18 iunie 1942, ei ştiau suficient pentru a semnala un fapt capital S.S.-Brigadeführerului Walter Schellenberg: depeşele pe care le descifraseră, cu toate că datau din ianuarie şi pînă în februarie 1942, relevau secrete de apărare naţională ale celui de-al III-lea Reich. Ele fuseseră în mod vizibil destinate Moscovei, căci trădau o mulţime de mişcări de trupe germane pe frontul de est!

Această dublă descoperire, la cîteva zile interval, îl încînta şi-l tulbura în acelaşi timp pe Walter Schellenberg. Confidenţele pe care le va face englezilor după război arată acest lucru. Ea îl cufundă într-un abis de perplexitate.

Mai întîi, el îi dădea dreptate lui Reinhard Heydrich. Despuiate de carapacea lor protectoare, mesajele traduse de către descifratori ar confirma, cum nu se poate mai clar, impresia pe care a resimţit-o vechiul şef al S.D.-ului cînd serviciile de securitate militară i-au comunicat conţinutul documentelor luate de la ruşi. Un vierme roade Wehrmachtul. Un parazit periculos. Precizia detaliilor furnizate o demonstrează cu eloc-venţă.

Aceste informaţii de calitate excepţională, cine alţii decît nişte ofiţeri germani ar putea să le dea ruşilor?... Fără îndoială că sovieticii au instalat o celulă de spionaj în corpul ofiţerilor. O celulă total independentă de reţelele clasice, pe care S.D.-ul le decimează regulat, de la descoperirea celei mai importante dintre ele — Die Rote Kapelle. Această ultimă celulă s-a servit şi ea bine de Becker, un colonel de geniu, şi de Schulze-Boyssen.

un locotenent-colonel de aviaţie, pentru a obţine informaţii militare!

Schellenberg simţea că ceva scîrţîie în această situaţie. Brusc, grăuntele de nisip care o făcea să scîrţîie îi păru enorm, cît un munte. Dacă această celulă de spionaj există în Wehrmacht, de ce oare sovieticii l-or fi ascuns pe operatorul lor de radio în Elveţia? Trecerea frontierei acestei ţări constituie o problemă spinoasă. El ştia bine acest lucru, pentru că trebuia să ia întotdeauna noi precauţiuni, pentru a strecura propriii săi spioni în Confederaţie! Cum oare agenţii acestei centrale presupuse transmit recoltele lor de ştiri tehnicianului ascuns din Elveţia, dacă nu prin radio? Şi aceasta cu atît mai mult cu cît, din punctul de vedere al cadenţei expedierii depeşelor din Elveţia de către toyarăşul lor, acest lucru s-a făcut aproape zilnic, din ianuarie pînă în februarie 1942... Însă, dacă ei posedă un emiţător pentru a informa pe omul lor din Elveţia, de ce nu se adresează direct Moscovei, aşa cum au făcut şi cei din reţeaua Die Rote Kapelle?

Un răspuns evident, clar, la această cascadă de întrebări pe care şi le punea, făcea să crească febra lui Walter Schellenberg: elveţienii joacă un rol în această afacere. Poate că ei sînt chiar mai mult decît complici?!

Din acest moment, cîmpul de calcule al S.S.-Brigadeführerului se va lărgi continuu, aşa cum arată arhivele S.D.-ului. Căci Schellenberg a gîndit totdeauna luînd notiţe. Sub peniţa stiloului său se năştea, în această jumătate a anului 1942, un portret al elveţienilor, puţin curtenitor.

„Un popor cu sufletul de gheaţă, crud din cauza egoismului său, care întrebuinţează permanent o tactică ce implică tocmeală, compromisuri, eschivări şi şantaj. O tactică de război într-ucîtva, însă diferită de războaiele convenţionale. Un război de ţară neutră, dus nu pentru a învinge, ci pentru a supravieţui... Pe scurt, ce era mai bun dădeau Aliaţilor, iar ce era mai prost Germaniei".

Pînă unde pot merge acești elvețieni cu arta de a cîntări fiecare pas ? se întreba Schellenberg. Foarte departe, desigur, dacă se vor comporta și în acest domeniu așă cum s-au comportat în acela al previziunilor. Redusă la un sever regim vegetal, Europa se încălța cu lemn și se îmbrăca cu celuloză, cu fibronă. În același timp, vitrinele elvețiene erau pline de țesături din lînă pură și din bumbac pur, ca și de produse din carne de porc, iar pîinea continua să fie plămădită din alac (specie de grîu elvețian, cu boabe mici și cafenii) și din grîu pur... Cine știe ce-au mai imaginat, ce sforării au mai uneltit pentru a-și păstra preasfînta neutralitate !

Führerul are într-adevăr un proiect ce urmează să fie pus la punct pentru a schimba această situație. Un proiect fără dată de punere în aplicare. El visează să alipească partea germanică a acestei Elveții, cea mai bogată, la sînul imperiului său. Concomitent, el, Schellenberg, răspunzînd acestei dorințe, a instalat de mult timp în Confederație o formidabilă „mașină", o remarcabilă organizație de spionaj, care ar putea să ajute în mod considerabil la căderea Elveției, cînd va veni momentul.

Iată că această spinoasă afacere scoate în evidență o față necunoscută a acestei țări.

Este bine să se ia măsuri rapide, pentru a ști, în fine, ce au elvețienii în cap, pentru a descoperi toate partiturile pe care cîntă. Nu prin violență, cel puțin deocamdată. De altfel, această metodă este contrarie obiceiurilor S.S.-Brigadeführerului. Nimic nu face mai mult decît o atmosferă de liniștitoare încredere, atunci cînd vrei să dezlegi cîteva limbi. El va utiliza complet rețeaua pe care a țesut-o la sud de Rin și înțelege să participe în persoană la „dezbateri".

MII DE SPIONI

„Nemții știu să judece și cu mîinile", pretinde un proverb englez, vrînd să spună cît de dificil este să obții superioritatea asupra acestui popor, în materie de eficacitate. Conduita S.S.-Brigadeführerului Schellenberg confirma acest lucru. Înainte de a înfrunta Elveția, el a știut să introducă în jocul său un „full royal" : o armată subversivă îi pregătea deja terenul. Din punctul de vedere al densității, al randamentului, Germania spiona, într-adevăr, Elveția mai mult decît pe oricare altă țară din lume. Asalturi, subminări întreprinse încă din 1937, ca și cum, împins de un simț de prevedere extraordinar, Reichul ar fi ghicit că, dacă va fi să sîngereze într-o zi din cauza opozițiilor interne manifestate împotriva regimului nazist, dușmanii săi vor fugi, mai întîi, către teritoriul elvețian.

Un spirit isteț constată repede, totuși, că în Elveția, țară cu o vocație turistică, adică deschisă, pare aproape imposibil unui străin să treacă neobservat. Cu atît mai mult pare imposibil să te amesteci în această comunitate.

Neîncrederea instinctivă a locuitorilor, cîmpurile minuscule, pădurile ordonate și drumurile foarte frecventate, satele și orașele atît de mici încît toți locuitorii se cunoșteau aici, cu excepția orașelor Zürich, Geneva și Bâle, iată tot atîtea obstacole de talie, pentru orice acțiune de spionaj. Cu toate acestea, din

afară și dinăuntru, Germania cangrena Confederația elvețiană, întindea asupra acestei țări o rețea strînsă de agenți secreți.

Două organisme de șoc ruinau instituțiile elvețiene, împrăștiau îndoială și zizanie și încercau să corupă : Abwehrul amiralului Canaris sau serviciul de spionaj, de contraspionaj și de sabotaj al Wehrmachtului și Serviciul de securitate nazist al lui Himmler și al lui Walter Schellenberg. Aceste oficii au instalat, de comun acord, două sucursale la Stuttgart, la 120 de kilometri de granița Confederației. Două baze însărcinate cu „cazul elvețian".

Locotenent-colonelul Zeitz asigura aici conducerea ramurii Abwehrului. Locotenent-colonelul Stephan și coloneii Heusser și Ohlendorf îl vor succeda, cu începere din 1942. Toți oameni cu experiență, crescuți de către Canaris la Berlin, strada Tirpitz 74. Acești ofițeri dispuneau de un adevărat cabinet negru, copiat după Consiliul Federal.

Locotenent-colonelul Schmidt, însărcinat cu portofoliul armatei, nu ignora nimic despre trupele elvețiene : moral, efective, fortificații, armament... Colegul său, maiorul Gayler, cunoștea cele mai mici mișcări ale economiei Confederației : aprovizionare, stocuri, producție națională... Baronul von Stauffenberg, alias unchiul Franck, înființează echipele de informare, de sabotaj. El va trimite mai mult de o mie de agenți, care se vor infiltra în cercurile industriale și politice ale Elveției. Maiorul Heiland îi înarma pe acești spioni, le dădea bani, acte false de identitate, aparate de radiorecepție, cerneluri speciale, aparate fotografice... Căpitanul Frentznik, supranumit Marconi, ca un omagiu adus marelui fizician italian promotor al telegrafiei fără fir, asigura încontinuu funcționarea centrului de emisie-recepție de la Sigmaringen, destinat clandestinilor.

Patru avanposturi „lucrau" direct frontierele elvețiene. Maiorul Pohlen comanda la Lörrach. Căpitanul Badow veghea la Säckingen. La Constanța comandau maiorii Bohning și Furrer. Iar maiorul Böning, la Bregentz.

Baza S.D.-ului de la Stuttgart se camuflase sub o motivație socială liniștitoare — „Alemannischer Arbeitskreis" (Cercul germanic de lucru). Ea funcționa ținînd legătura cu Cartierul general al S.D. de la Berlin, Wilhelmstrasse 102, și depindea de S.S.-Sturmbannführerul Hügel. Apoi, în 1944, va veni S.S.-Standartenführerul Gerharshess. Doi oameni de fier, fruct al școlii S.S. din Ordensburg de Werwelsburg, situată în apropiere de Paderborn, în Westphalia, care era considerată ca fiind o foarte dură școală de cadre S.S. Ea poseda un loc de meditație și o sală a marelui consiliu, unde se înălța un tron rezervat führerului, pe care nimeni altul în afară de el nu se putea așeza. O școală dotată cu cimitirul său particular, unde zăceau toți S.S.-iștii morți în serviciul militar.

Această bază „Alemannischer Arbeitskreis" ținea 20 000 de fișe ale elvețienilor utilizabili. Ea antrena trei sute de agenți pe semestru, pe care-i expedia apoi în Confederație, unde își recrutau complici din rindul nemților care trăiau în Elveția, mai întîi, și apoi dintre elvețieni sau dintre cetățenii naturalizați elvețieni. Ei îndoctrinau, de asemenea, pe cetățenii elvețieni cu dublă naționalitate de la frontieră, elvețieni sau germani, după cum bătea vîntul.

Acțiunea S.D.-ului era mai ales de natură politică. Cînd o operație gen „lovitură de pumn" devenea necesară, S.D.-ul îi chema pe oamenii Gestapoului, ai teribilului și elegantului Heinrich Müller, sau Jagdkommandoul (comandoul de urmărire) lui Otto Skorzeny, de la divizia Brandenburg, încartiruită la Berlin. Din ordinul S.S.-Sturmbannführerului Hügel, acest Jagdkommando a întreprins primul act ostil contra Elveției în 1940. Numai perspicacitatea unui slujbaș al căilor ferate elvețiene a făcut să nu reușească afacerea, în ziua de duminică 16 iunie.

El controla biletele, pe trenul ce mergea pe linia Romanshorn—Zürich, cînd remarcă un fapt care i se păru suspect : zece călători care s-au urcat la Weinfelden, repartizați în două vagoane diferite, avînd drept bagaje zece saci de pînză cafenie foarte asemănători. Această coincidență îl făcu să aver-

tizeze poliția la Märstetten, halta următoare. Însă, alarmați de insistența cu care el îi observase, cei zece oameni săriseră din tren.

Mai multe polițiii cantonale îi urmăriră. Nouă au fost arestați, două zile mai tîrziu : Peter Burg, Wilhelm Brunig, George Freiberger, Heinrich Karsten, Berthold Loos, Joharn Teufel, Helmuth von Thaden și doi elvețieni : Erwin Leu și Felix Weber. Fiecare poseda cinci sute de franci elvețieni, o mașină infernală încărcată cu 2,500 kg de trotil, o rezervă de hrană, un pistolet cu patruzeci de cartușe și un pumnal.

Ei trebuiau să facă să sară în aer depozitul de muniții de la Altdorf, cantonul Uri, și să saboteze pistele aerodromurilor militare din Lausanne, Payerne, Bienne și Spreitenbach. Această operațiune era cerută de către Hermann Göring, ca măsură de represalii, deoarece patru avioane de vînătoare germane fuseseră doborîte de către D.C.A., în timp ce zburau deasupra Elveției. Acești nouă oameni au fost condamnați la închisoare pe viață, la 16 noiembrie 1940. Cel de-al zecelea, Peter Schagen, a putut să se refugieze în Germania, forțind din nou frontiera pe la Constanța.

Baronul von Stauffenberg, șeful secției Action a Abwehrului din Stuttgart, a fost mai norocos în prima sa faptă de arme contra Elveției. În zorii zilei de 4 septembrie 1940, o coloană motorizată, arborînd însemnele Crucii Roșii, se oprea brusc pe viaductul din Lavillat, regiunea Haut-Savoie, acolo pe unde calea ferată Annecy-La Roche-sur-Foron trecea peste o văgăună. Prima mașină părea a fi în pană. Niște oameni își făceau de lucru sub capota ei. În acest timp, un alt grup fixa 30 de kg de melinită sub unul din stîlpii podului. Apoi, convoiul dispăru. Cîteva ore mai tîrziu, viaductul se prăbușea.

El prezenta un mare interes pentru Elveția. Aprovizionarea sa din regiunile de peste mări se făcea pe această cale unică de cînd fuseseră distruse căile ferate din Pontarlier, tunelul de la Frasne și lucrările de întărire ale liniei Belegarde — Geneva. Timp de două luni, Elveția nu va mai avea posibilitatea

să facă să treacă decît o navetă de camioane, între Annecy și Geneva, pentru a lua legătura cu lumea liberă. La Stuttgart, locotenent-colonelul Zeitz îl va decora pe căpitanul Ludwig Hauptmann din „Abwehr, pentru această „faptă de arme" într-adevăr simplă...

Misiunile Abwehrului și S.D.-ului împotriva Elveției se numărau cu miile. Zeitz și Hügel au stabilit un barem. Ei plăteau cu o mie de franci elvețieni o carcasă goală de grenade antitanc. Plină, ea costa o mie cinci sute de franci. Rapoartele asupra redutelor de apărare națională valorau, de asemenea, o mie cinci sute de franci. Întovărășite de fotografii, ele făceau două mii de franci. Pentru o armă, un proiectil de tip nou, primele atingeau cincizeci de mii de franci... Acest lucru a permis O.K.W. să publice în 1940 o cărticică de 85 de pagini, intitulată „Agendă de buzunar a armatei elvețiene, cu toate particularitățile sale", destinată trupelor germane îmbrăcate în cenușiu-închis, în vederea unei posibile invazii în această țară.

Pentru a forța frontierele, nemții întrebuințau două procedee. La cîteva sute de metri de locul ales, ei creau o diversiune, trăgînd rafale ca și cum ar fi urmărit un fugar. Agitația îi atrăgea pe vameși și trupele de securitate elvețiene. Și în acest fel se crea un cîmp liber pentru spioni. Cei care îi ajutau să treacă în mod clandestin frontiera și îi găzduiau primeau o mie de franci de agent.

Cea de-a doua metodă costa mai scump : o mie cinci sute de franci, deoarece era mai sigură. Trecerea se efectua în gara Bâle. Vameșii Reichului strecurau pe aici, noaptea, peste liniile de cale ferată, spioni deghizați în funcționari ai căilor ferate elvețiene și îi încredințau complicilor lor elvețieni, care-i adăposteau.

Această gară din Bâle, punctul de joncțiune internațională între Elveția, Reich și Franța, va fi, în timpul războiului, unul din locurile cele mai pline din lume de agenți secreți. Colonelul Jaquillard, șeful contraspionajului elvețian, va număra aici,

stupefiat, trei sute cincizeci de spioni naziști — cunoscuți și avînd deja fișe — numai în noaptea dintre 14 și 15 mai 1940. Ei așteptau liniștiți, pe peroanele gărilor Reichului, ora propice pentru a se evapora în Elveția.

În tot timpul acestor conflicte, S.D.-ul va face eforturi permanente pentru a ralia Confederația la nazism. În acest scop, S.S.-Sturmbannführerul Hügel, de la baza din Stuttgart, a instalat un birou „F" la Berna, adică o celulă de recrutare și de subversiune. Consulul general Hans Meisner, în vîrstă de 44 de ani, conducea această anexă atașată la legația Reichului, avînd specialiști talentați în posturile pîrghie de execuție. Ei beneficiau, ca și consulul general, de imunitate diplomatică, pentru a-și îndeplini mai bine sarcina.

Heinrich Willy Piert și Max Gerl îl secondau pe Meisner Hans von Pescatore, iar Wilhelm Hirt controla îndoctrinarea și „agitația și propaganda". Heinrich Eder se ocupa de cifru. Hans Wetzel era expertul economic al grupului, iar Eugen Gerber responsabil cu probleme tehnice. Margareth Paniowski conducea serviciul de dactilografie. Toți erau oameni în vîrstă de 40 de ani, maturizați, călîți în luptele pentru instalarea nazismului în Germania. Emil Knüttel rămînea în mod incontestabil vîrful de lance al biroului „F".

Elveției care cedau magnetismului Reichului, cei care vor cultiva apoi mistica zvasticii, l-au cunoscut cu toții pe Knüttel. El era cel care îi atrăgea seducîndu-i cu dialectica sa. El recruta în toate cercurile.

De îndată ce simțea germinînd un răsad în conștiințele unde el făcea însămînțări, îl avertiza pe Max Gerl. Acesta din urmă expedia cuceririle sale la Zürich. Acolo, trei „bluze albe" ale nazismului depuneau eforturi să transforme în stejari aceste fragile mlădițe recepționate. Este vorba de doctorii Asthon, Gröbl și Riedweg. Din cei trei, singur Frantz Riedweg era medic. Dotat cu o dublă naționalitate, elvețiană-germană, el avea, de asemenea, gradul de S.S.-Standartenführer. Cel mai adesea lucra la Berlin, în apropierea lui Schellenberg, care-l aprecia. Făcea însă în mod frecvent și vizite lui Asthon și lui

Wilhelm Gröbl. Aceștia doi purtau titlul de doctor pentru că studiaseră filozofia. Gröbl era viceconsul al Reichului. Ca și Asthon.

Acești doi doctori lucrau „cazul Elveția" din 1937, sub controlul lui Riedweg. Asthon încerca să corupă cercurile studențești, Gröbl luîndu-și sarcina de a forma coloana a 5-a. Nu le lipseau banii pentru aceasta. Unul din purtătorii săi de fonduri, arestat de către serviciile de informații ale lui Masson, va avea asupra lui un milion de franci elvețieni. Asthon acorda asistență familiilor elvețiene strîmtorate în urma unei condamnări pentru nazism a unuia sau mai multora dintre membrii lor. El plătea avocații. Cei doi doctori finanțau mai ales grupurile fasciste formate din elvețieni de extremă dreaptă.

Astfel, în 1938, ei finanțau „Volksbund"-ul sau Frontul Poporului, creat de Frantz Burri și Ernst Leonhardt, care avea ca emblemă zvastica. Foarte repede acest „Volksbund" va aduna în jurul său 600 de membri. Consiliul Federal va dizolva acest partid la 8 noiembrie 1940. Burri și Leonhardt vor fugi în Germania. Însă acest sistem de lucru va fi continuat.

În februarie 1940, dirijat la rîndul său de către „bluzele albe", un alt elvețian, doctorul Tobler, înființa „Frontul național". În iunie, același an, Alfred Zander, Max Kaller și Ernst Hofmann, toți elvețieni, au intrat în arenă cu un alt partid, denumit „Nationale Bewegund der Schweiz" (Mișcarea Națională a Elveției), care urmărea preluarea puterii și transformarea țării într-un stat dictatorial, așa cum afirmau chiar ei. Acest partid, în sînul căruia se saluta în stil roman, strigîndu-se „Heil Hitler !", va trăi cinci luni, fiind măturat de către Consiliul Federal la 19 noiembrie 1940.

Cine nu cunoaște istoria hidrei din Lerna ? Cele nouă capete ale sale creșteau din nou pe măsură ce Hercule le tăia cu sabia. El a reușit să-i vină de hac, ajutat fiind de Iolaos, arzînd aceste capete cu șomoioage aprinse, atunci cînd cădeau... Elveția ar fi trebuit să dea foc Berlinului pentru a-și regăsi pacea.

Karl Kybourz fondă partidul „National Bernische Sportverein" (Asociația Sportivă Națională din Berna) în decembrie

1940. Apoi Wilhelm Staiger înființă „Kampfbund-Speer" (Uniunea Aruncătorilor cu Suliță), la începutul lunii februarie 1941. Fu creată, apoi, „Freude-Deutschlands" (Bucuria germanilor). Alți 12 elvețieni, conduși de avocatul Karl Lindt și de doctorul Hans Mülhemann, au înființat „Soziale Volkspartei der Schweiz" (Partidul Popular Social al Elveției) în martie 1941... Cea mai periculoasă organizație va fi însă „Kampfstaffel Kommando" (Comandoul eșaloanelor de luptă), înființată de Erwin Sennhauser, la Zürich, în aprilie 1941.

Aceste mișcări practicau mai ales spionajul. Peste tot, pînă în inima Alpilor, acolo unde soldații lui Guisan construiau reduta de apărare națională. Existau mai mult de două mii de agenți ai Reichului, care urmăreau distrugerea Elveției și pe aceea a întregii lumi libere. Pe acești elvețieni, dirijați de către tribul „bluzelor albe", îi întîlneai adesea la hotelul „Speer", la restaurantul Bundesbahn, la Zürich. Ei se recunoșteau reciproc după un ac de gămălie cu capul alb, înfipt la reverul vestonului.

În timpul celui de-al doilea război mondial se putea schimba corespondență între Elveția și Reich, deoarece Confederația rămînea în mod oficial neutră. Corespondența adresată de către acești național-socialiști elvețieni la baza S.D.-ului din Stuttgart era expediată la Evanghelischer Missionverlag (Editura Misiunii Evanghelice). Aceasta era o editură religioasă, situată în Kasernenstrasse nr. 21, și de care nimeni nu se îndoia că acoperă organismul de șoc al spionajului nazist.

Într-adevăr, spionii timbrau misivele lor într-un mod aparte : cu trei timbre, cel din mijloc fiind lipit cu capul în jos. Triindu-le, curierul sau cenzorii germani interceptau aceste scrisori și, în fiecare seară, un agent de legătură le recupera. Dacă din întîmplare una din scrisori scăpa cenzorilor și ajungea la Evanghelischer Missionverlag, răul nu era prea mare. În aparență, ea se ocupa de probleme evanghelice inofensive. Adevăratul text, scris cu cerneală simpatică, se ascundea printre rînduri.

Această retrospectivă a profundei pătrunderi a S.D.-ului lui Walter Schellenberg în Elveția ar fi incompletă dacă s-ar uita

„Fechtgemeinschaft" (Asociația scrimerilor) a lui Othmar Maag. Acest elvețian trăia la Winterthur. Asociația sa pretindea că este o școală de sport. Observată de aproape, ea avea într-adevăr o ciudată alură: poseda secții militarizate, conduse de un Ortskommandant (comandant local)... La sfîrșitul lunii ianuarie 1941, Frantz Riedweg îl întîlni pe Heinrich Büeler la Berlin, un fost militant al „Nationale Bewegund der Schweiz" (Mișcarea Națională a Elveției). El îl însărcină să-i ordone lui Maag să dea mai multă amploare „școlii" sale. Îi dădu nouă mii de franci elvețieni lui Büeler, destinați lui Maag. Acestea vor fi primele cheltuieli.

Tabăra de antrenament a lui Maag, de la Geldkirch, vechi și pitoresc oraș din Liechtenstein, principat lipit de flancul estic al Confederației, va cunoaște imediat o febrilă activitate. Aici vor fi „educați" trei sute de elvețieni, care vor jura credință și ascultare lui Hitler, în mai 1941. La 1 și 2 iunie, Maag i-a dus, cu mare pompă, în masivul muntos Eigenthal, care domina Lucerna. Aceasta era o provocare curată. În Elveția nimeni nu ignora faptul că în timpul războiului serviciile de informații erau instalate în acest oraș. Aici izbucneau incidente violente cu țăranii. Maag le va simți pe propria-i piele. Apoi, mereu urmat de banda sa, el va executa adevărate manevre militare la Kilchberg, în apropiere de Zürich. Din nou au avut loc bătălii cu populația indigenă. Atunci cînd Consiliul Federal hotărî să-i pedepsească, poliția nu mai găsi pe nimeni. Nici pe Maag, nici pe cei trei sute de „soldați" ai săi.

Ei au trecut în Germania și au ajuns la Stuttgart. Au fost trimiși la Casa Panorma, un azil condus de Josef Nägele, creat special pentru elvețienii care fugeau din țara lor. Vor fi primiți călduros, 90% din cei care au trecut pragul acestei case acceptînd să servească în S.S.

Căci vor fi și elvețieni S.S.-iști. Șapte sute cincizeci și cinci de S.S.-iști elvețieni. Optzeci și șase dintre ei vor muri servind sub această uniformă. Cincizeci și doi vor dezerta. Treizeci și trei vor fi mutați în unitățile Wehrmachtului. Alți treizeci și trei vor sfîrși ca S.S.-Oberscharführeri, adică Feldwebeli. Trei-

sprezece vor fi detaşaţi în anumite corpuri speciale. S.S.-iştii elveţieni vor face instrucţia de fier impusă acestui corp în lagărul de la Sennheim, împreună cu voluntarii celorlalte naţiuni. Trei dintre ei vor fi formaţi în teribilele şcoli de junkeri de la Bad-Tölz, înainte de a fi numiţi S.S.-Untersturmführeri sau locotenenţi. Ei vor lupta pe toate fronturile, repartizaţi în unităţile S.S. Apoi, în februarie 1944, ei vor fi grupaţi într-o unitate de S.S.-işti vînători de munte alpini, în al 6-lea batalion de rezervă.

În voinţa sa de a cangrena Elveţia pînă la oase, Schellenberg nu uită că douăzeci şi cinci de mii de cetăţeni germani sînt instalaţi în regulă în Confederaţie. Ei ascultă de baronul Freiher von Bibra, ataşat la legaţia din Berna şi în mod special desemnat pentru a-i conduce. Periodic, propagandişti clandestini veneau din Reich şi încălzeau această populaţie. Ei proiectau filme în care erau cîntate triumfurile Wehrmachtului, invincibilitatea regimului. Fiecare dintre aceste reuniuni se termina după cea mai pură tradiţie nazistă. Mulţimea intona în cor „Horst Wessel Lied" şi apoi „Deutschland über alles".

Fiecare sărbătoare din calendarul hitlerist: ziua preluării puterii, cea a comemorării eroilor, ziua muncii germane, aniversarea führerului, sărbătoarea secerişului şi ziua de 9 noiembrie, toate acestea deveniseră pretexte pentru manifestaţii deschise, care îi înflăcărau pe germanii din Elveţia.

La rîndul ei, legaţia Reichului din Berna organiza mese gigantice în marile sale saloane, la care îi invita pe liderii fascişti elveţieni. Astfel, la 30 ianuarie 1941, membrii organizaţiei interzise „Nationale Bewegund der Schweiz", au fost invitaţi la o enormă şi zgomotoasă reuniune modernă. Consiliul Federal făcu cunoscut ministrului german că această invitaţie nu era prea „amicală" în ceea ce-l priveşte. Mîndru, bombînd pieptul, von Bibra răspunse, în locul ministrului său, că această invitaţie a fost ordonată de către Berlin.

Într-adevăr, totul părea să demonstreze că în această primă jumătate a anului 1942, în momentul în care generalul Walter Schellenberg căuta mijlocul de a opri hemoragia de informaţii

capitale provenind de la Comandamentul suprem al Wehrmachtului şi care erau urgent transmise Estului, spionajul nazist şi cetăţenii germani ce trăiau în Elveţia deveniseră aproape un stat în stat.

Colonelul-brigadier Masson nu subestima gravitatea acestei situaţii. Bugetul său anual, de cincizeci de milioane de franci elveţieni, pe care-l depăşea adesea fără ca aceasta să atragă prea multe scrîşnete de dinţi, şi oamenii lui, pe care nu-i număra nimeni, abia îi ajungeau pentru a putea opri invazia. El se felicita de faptul că a obţinut din partea diviziei serviciilor poliţiei, încă din anul 1938, ca în fiecare sat, în fiecare oraş să fie ţinut un registru special — registrul străinilor. Toate cantoanele s-au grăbit să execute această măsură. Pentru fiecare nume înscris în aceste caiete ale neîncrederii, corespundea un mandat de arestare, stabilit dinainte. La cea mai mică bănuială, agenţii săi loveau. Rezultatul a fost că, numai între 1939 şi 1942, ei au recurs la mai mult de o mie de avertizări.

Această „acţiune de deschidere de dosare" pentru străini a dus, din nenorocire, la o psihoză de suspiciune. Puţin isterică, prea sensibilă, Elveţia îşi pierdea adesea sîngele rece, din cauza spionomaniei. Erau învinuiţi inocenţi, ca în cazul celor doi belgieni, închişi la Pully din cauza proprietarului lor, care a considerat că au „o figură suspectă". Ca şi Marcel Sues, ziarist din Geneva, care va publica un anunţ în cea mai mare parte a ziarelor elveţiene „ameninţînd cu acţiuni de urmărire judiciară pe „anonimii" ce se înverşunau să-l prezinte ca fiind un agent în solda Reichului..."

„Atitudinea circumspectă" faţă de străini cerea deci din partea autorităţilor un oarecare tact, de care acestea nu dădeau întotdeauna dovadă. Ca o scuză pentru autorităţi, trebuie precizat că aveau şi mult de lucru.

Serviciile lui Masson au devenit într-adevăr eficace începînd cu această jumătate a anului 1942, cînd cei mai buni spioni au început să cadă în plasele lor. Agenţii nemţilor nu vor putea să-şi ducă activitatea în Elveţia mai mult de trei luni de zile. Această constatare îi va face pe nemţi să-şi modifice tactica. Dat

fiind că rețelele lor nu puteau să mai reziste mai mult de nouăzeci de zile, ei vor practica tehnica „Uberschwemmungului", adică a inundării. Un agent dispărea ? Cinci îi luau locul.

La tactica inundării cu agenți, elveții vor răspunde printr-o justiție mai dură. Tribunalele federale nu pedepseau încă cu severitate spionajul. Ele s-au mulțumit chiar adesea să-i expulzeze pe „indezirabili". Așa cum au făcut și cu acea prințesă care se interesa prea mult de secretele militare, surprinsă într-o centrală telefonică a armatei din Berna ! Într-adevăr, cu o asemenea justiție însemna să îndulcești viața grea a nemților.

Tribunalele au primit deci sfatul să lovească. Ele vor rezolva 11 500 de anchete. Mai mult de 1 500 de spioni, dintre care 50 de femei, vor fi urmăriți pentru acțiuni împotriva statului elvețian. 202 spioni vor fi condamnați la pedepse de la 5 la 15 ani închisoare. Printre aceștia vor fi și 64 de germani, 16 din Liechtenstein și 164 de elvețieni. Se vor da, de asemenea, și treizeci și trei de condamnări pe viață, ca și nouăsprezece pedepse capitale, dintre care șaisprezece vor fi executate. Trei spioni din Liechtenstein și treisprezece elvețieni vor sfîrși împușcați.

Primul care va cădea va fi un tînăr locotenent elvețian, de douăzeci și unu de ani, care a fost arestat în seara de Crăciun a anului 1941. Fiecare din deplasările sale fusese un pretext pentru misiunile de informații în favoarea S.D.-ului. Cel de-al doilea arestat va fi elvețianul Schrämli, la 9 octombrie 1942, descoperit că a predat un tip secret de obuz antitanc. Au urmat apoi trei locotenenți, Reimann, Kulli și Philipp, din armata elvețiană, și alți doi, Reutlimger și Grobli, elvețieni, de asemenea, arestați în zilele de 3 și 4 mai 1943...

Aceasta era situația pe frontul subversiunii și al luptei din umbră în Elveția, în timp ce S.S.-Brigadeführerul Walter Schellenberg se intreba cum va putea angaja un alt tip de dialog cu Confederația.

CURSA ÎNTINSĂ LUI HITLER

Din arsenalul său de maestru-spion, S.S.-Brigadeführerul Walter Schellenberg va alege arma care i se potrivește cel mai bine. Va juca numărul său de S.S.-ist fermecător. El se hotărî să vizeze mai sus, spre colonelul-brigadier Roger Masson, șef al serviciilor secrete ale Confederației elvețiene încă din anul 1936.

Iată că a trecut un an și jumătate deja de cînd, din ordinul lui Schellenberg, unul din adjuncții săi cei mai dotați, S.S.-Sturmbannführerul H. W. Eggen, curăța terenul ce ducea la acest ofițer care deținea puteri excepționale în Elveția. Om de acțiune, H. W. Eggen, așa cum am văzut, a reușit să țeasă legături strînse și îndemînatice cu doi comercianți elvețieni de cherestea. O alegere într-adins făcută, căci înainte chiar de a-i cunoaște, S.S.-Sturmbannführerul știa că acești doi oameni, căpitanii Meyer și Paul Holzach, erau favoriții colonelului-brigadier...

Prin intermediul lui H. W. Eggen, Walter Schellenberg proiectase de la începutul războiului să se întîlnească cu Roger Masson, sperînd să poată întreține cu el relații „amicale". Un astfel de contact putea oricînd să servească pentru a pătrunde ușor în Elveția, de exemplu, și pentru a ascunde aici aur, devize forte, într-o bancă, sub un nume anonim, fără știrea gazdei sale, de altfel. Și, cine știe, poate pentru a încerca să convingă Con-

federația să nu se opună Wehrmachtului, în cazul cînd Hitler ar vrea să anexeze teritoriile germanice din Elveția.

Obiectivele lui Schellenberg s-au schimbat în mod considerabil. Iar această întrevedere, de care pînă în prezent Roger Masson s-a ferit cu încăpățînare, cu toate numeroasele manevre organizate de către Eggen pe lîngă Meyer și Holzach, deveni urgentă, necesară. Cu o rigurozitate implacabilă, mărturie a puternicei sale inteligențe, Schellenberg a analizat, într-adevăr, problema în profunzime.

Reinhard Heydrich se gîndea că trădătorii care îi informează pe ruși se ascundeau printre ofițerii Wehrmachtului... La sfîrșitul lunii iunie 1942, S.S.-Brigadeführerul rămase convins că acești ofițeri sînt ajutați de către cercurile tradiționale din opoziția führerului. El s-a gîndit imediat la amiralul Canaris. Apoi s-a gîndit la „șeful" bine cunoscut al Abwehrului în Elveția : viceconsulul Hans Bernd Gisevius.

O singură persoană putea să-l ajute să dobîndească certitudinea că conjurații din Berlin sînt „amestecați în aceasta" : colonelul Masson. Iată de ce voia să se apropie de el. Nu se gîndea, desigur, că va găsi în persoana sa un aliat. Va încerca să prindă Elveția într-o plasă strînsă de obligații. Pentru o asemenea acțiune nu-i lipseau munițiile. Cînd va simți că șeful serviciilor de informații elvețiene este agățat bine, numai atunci va scoate la iveală bateriile sale. Dacă elvețienii ignorau, într-adevăr, această afacere de spionaj importantă pentru viitorul Reichului — lucru pe care îl bănuia încă foarte posibil — Walter Schellenberg preconiza, în mod rece și dur, să le ceară sprijinul pentru a-i reduce la tăcere pe adversarii necunoscuți ai nazismului.

Altceva însă îl jena pe S.S.-Brigadeführer. I-ar fi plăcut să declanșeze războiul secret cu Confederația, pe baza unui atu serios. Colonelul Masson va fi acela care îi va pasa această carte de joc, în mod involuntar.

Printre depeșele privind „cazul elvețian", care-i parveneau de două ori pe săptămînă de la baza Serviciului de securitate nazist din Stuttgart, Schellenberg descoperi o știre aparent cu

totul neînsemnată, care îl cufundă imediat într-o lungă visare. Așa reacționa Schellenberg, de obicei, cînd diabolica sa duplicitate se trezea în el. O punere în fața unei condiții, la urma urmei. Ziarul Alemannischer Arbeitskreis semnala că un tînăr prim-locotenent elvețian tocmai sosise la Stuttgart. El va fi noul funcționar al cancelariei consulatului elvețian în capitala circumscripției din Bade-Wurtemberg, după cît se pare. Un vlăstar tînăr, în mod vizibil. Nu va fi dificil să fie supravegheat. Căci nimeni nu ignorează acest lucru în centrale : atașații militari și adjuncții lor îndeplinesc aproape întotdeauna misiuni de informare. Acest tînăr prim-locotenent se numea Möergeli...

O oră mai tîrziu, Schellenberg telefona S.S.-Sturmbannführerului Hügel, la Stuttgart :

— Organizați-mi imediat o provocare pentru acest tînăr Möergeli, ordonă el. Să fie arestat. Va urma marele joc cu un tribunal care-l va condamna la pedeapsa maximă. Consulul său, autoritățile elvețiene vor interveni cu siguranță. Tocmai asta doresc. Nu răspundeți decît atît : numai Berlinul va hotărî executarea sentinței.

Schellenberg spera că va deține, într-adevăr, mijlocul de a-l obliga, în fine, pe Roger Masson să vină în Germania.

Și, în timp ce prim-locotenentul Möergeli — care nu bănuia nimic de drama în care va juca un mare rol — termina pregătirile pentru instalarea sa la Stuttgart, tunurile bubuiau din nou pe frontul de est. O intensă pregătire de artilerie, cum spun militarii vorbind de uraganul de fier și de foc care este, de obicei, un preludiu la marile ofensive. Un bombardament de patru ore. La începutul războiului, în Rusia, bombardamentele depășeau rar două ore. Experiența a învățat Wehrmachtul că precauțiunile trebuie să fie dublate cu sovieticii. Veteranii acestui furios conflict afirmă că soldatul roșu trebuie ucis de două ori, pentru a fi sigur că nu se va mai scula. Acest potop de fier asupra liniilor rusești anunța „Operațiunea albastră" — ultimul efort al armatelor Reichului.

Hitler a ezitat mult timp pentru a da semnalul de atac șefilor trupelor sale, mareșalului von Bock și generalului Friedrich Paulus. El se frămînta atît pentru că, cu opt zile mai înainte, un Fieseler Storch, mic avion de observație, căzuse într-un sector deținut de către ruși, în apropiere de malurile Oskolului, la est de Harkov. În acest avion se găsea un ofițer, maiorul Reichel, din divizia a 23-a blindată, și în porthartul său se aflau note care indicau pozițiile diviziilor, obiectivele celui de-al 40-lea corp blindat de armată comandat de Stumme, pe care oamenii săi l-au supranumit Blitzstrahl, adică trăsnetul. Feldmareșalul Keitel a sugerat în mod timid führerului să amîne executarea ofensivei, dat fiind că rușii cunoșteau, cu siguranță, o parte importantă a scopurilor Wehrmachtului. Von Bock și von Paulus au protestat.

„Chiar dacă sovieticii posedă planurile celui de-al 40-lea corp blindat, lucru care nu este demonstrat, ei nu vor avea timpul necesar să se pregătească. În plus, cel de-al 40-lea corp blindat nu acoperă decît o porțiune din front. Restul rămîne extrem de secret. În fine, a întîrzia acțiunea noastră, ar însemna să o condamnăm în mod iremediabil. Frigul, iarna ne vor surprinde, înainte ca noi să ne atingem scopul".

Cu ocazia unei discuții aparte, von Paulus a mai adăugat chiar, puțin mai tîrziu, că s-a văzut ce a adus amînarea atacului asupra Moscovei... Șeful Reichului ar fi trebuit totuși să-l asculte pe timoratul Wilhelm Keitel. El ar fi trebuit chiar să ordone trupelor sale să se întărească adînc îndărătul fortificațiilor pozițiilor lor și să nu se mai miște de acolo, în speranța că savanții săi, în frunte cu Wernher von Braun, îi vor da repede rachetele lor, capabile să zdrobească lumea. Căci hotărîrea de a trece la ofensiva prevăzută de el îl va duce direct la moarte!

Într-adevăr, începînd din această zi în care soldații în uniforme cenușiu-închis au ieșit din tranșeele lor și au pornit la atac, Marte, zeul războiului, îl va abandona pe Hitler și va trece de partea lui Stalin, ajutat, trebuie neapărat să o spunem, de tenacele și șterșul agent secret, ascuns în Elveția, care jurase

înfrîngerea nazismului. Căci rușii nu cunoșteau numai planurile celui de-al 40-lea corp de armată blindat, deși se pare că nu au găsit resturile avionului Fieseler Storch, care-l transporta pe maiorul Reichel. Ei nu ignorau nimic din întreaga „Operațiune albastră", numele de codificare al acestui atac masiv din 1942, elementul fundamental al faimoasei „Directive nr. 41", stabilită de Hitler în luna aprilie. Și aceasta pentru că Rudolf Roessler, alias „Lucy", le dăduse totul.

Cu toată dexteritatea sa, Foote, operatorul șef al rețelei lui Rado din Lausanne, a avut mult de furcă pînă a comunicat Centralei acest gros pachet de depeșe cifrate. S-au dus nopțile liniștite ! În fiecare seară, timp de cinci ore, el codifica munți de mesaje, care se îngrămădeau pe masa sa. Frecventele schimbări de cifru impuse de Moscova fac ca dificultățile sale să crească. Apoi, de la ora unu noaptea, țăcănitul continuu al manipulatorului său morse umplea tăcerea apartamentului. Cu ferestrele închise cu grijă, camuflate pentru ca lumina să nu iasă afară, el simțea că se înăbușă pînă în zori, în aerul greu din cameră, datorită nenumăratelor țigări pe care le fuma fără întrerupere.

Ardoarea contagioasă a lui Rudolf Roessler a cîștigat întreaga centrală a lui Alexandre Rado; Foote nu mai putea face față muncii și de aceea Margareta Bolli și Edmond Hamel, radiotelegrafiști de rezervă și ajutor, transmiteau, de asemenea, mesaje „WYRDO", adică mesajele de primă urgență ale lui „Lucy".

Exista, deci, ceva nou, care justifica o asemenea dezlănțuire din partea acestei celule de spionaj. Pentru prima oară de cînd utilizau serviciile acestui agent secret excepțional, pe care nu-l cunoșteau, rușii au schimbat complet strategia.

Pînă atunci se mulțumeau, datorită informațiilor lor, să evalueze perfect forțele și proiectele adversarului. Însă, în momentul luptelor, ei uitau întreg profitul pe care puteau continua să-l tragă din activitatea lui „Lucy", bătîndu-se după regulile academice învățate în tovărășia cadrelor Reichswehrului negru, în tînăra lor școală de război. Știau totul despre soarta care-i

aștepta și acceptau, aproape cu fatalism, contactul pe teren, la orele și în locurile stabilite de către nemți. Analiza tacticilor desfășurate de către cei doi beligeranți în acest prim an al conflictului demonstrează în mod riguros că sovieticii, știind totuși ceea ce-i aștepta, se lăsau aproape întotdeauna încercuiți și, cel mai adesea, stînd înțepeniți pe loc. Un sacrificiu inexplicabil, cu care pînă la urmă nemții începuseră să se obișnuiască, cu toată repulsia pe care acest gest o ridica uneori în sufletul lor... Mare le va fi însă surpriza după anul 1942.

Începînd cu această jumătate a anului 1942, efectiv, Armata Roșie va evita Wehrmachtul. Ea scăpa de toate încercuirile care reușeau atît de bine înainte. În mod subit devenea foarte mobilă, fluidă, accepta lupta de front, însă fără o tenacitate exagerată, atrăgînd irezistibil trupele în uniforme cenușiu-închis pe pămînturile puțin propice largilor desfășurări necesare blindatelor. Acum ea era aceea care impunea orele sale de luptă, în locurile pe care le dorea. Ea a introdus, de asemenea, în acest război, o armă nouă, de care va abuza mai tîrziu peste tot în lume: arma psihologică. Un amestec savant de informații și amenințări. Cea de a II-a armată ungară va fi aceea care va primi primele sale focuri. Puternice megafoane o trezîră în plină noapte:

„Maghiari ! Știm că veți traversa Oskolul mîine în zori. Nu veți găsi nimic în fața voastră. Vă vom răspunde atunci cînd vom hotărî noi, acolo unde vom voi noi. Atunci veți regreta voiajul vostru în Rusia. Veți blestema pe conducătorii voștri care au cedat la insistențele mareșalului Keitel, pentru a vă expedia aici".

Alte amplificatoare lansau următorul mesaj, tot în timpul nopții, soldaților celei de-a 23-a divizii blindate, cantonați mai înainte în Franța, care se prezentau pentru prima dată pe acest front :

„Soldați ai celei de-a 23-a divizii blindate, Uniunea Sovietică vă salută ! S-a terminat pentru voi frumoasa viață de la Paris. Ceea ce vă așteaptă la noi va depăși tot ceea ce tovarășii

voștri, cărora le-au degerat picioarele, v-au spus. De altfel, vă veți da seama de aceasta în curînd".

Nici cea de-a 24-a divizie blindată nu a fost uitată.

„Panzer-grenadieri ai celei de-a 24-a divizii blindate, nu ne veți întîlni la sud de Voronej, poimîine, așa cum v-au spus șefii voștri. N-o să ne încercuiți, căci nu vom mai fi acolo. Economisiți-vă pîinea, obuzele, benzina. Căci noi vă vom asedia. Și cei mai fericiți dintre voi vor fi cei care vor fi păstrat un glonț de pistol pentru a-și zbura creierii".

Această utilizare inedită de către ruși a unei infime părți a informațiilor pe care „Lucy" le comunica transpiră, neexprimată însă ca primejdioasă, în numeroase relatări din timpul războiului ale soldaților germani. Din toate se degajă aceleași senzații. Un profund sentiment de insecuritate, care nu exista în nici o descriere a campaniilor de pe celelalte fronturi... O impresie dezastruoasă dobîndită de acești combatanți pe frontul de est, unde inamicul citea proiectele șefilor lor, înainte chiar ca aceste planuri să fie aplicate. Sentimentul de descurajare provocat de siguranța că teroarea roșie îi va înghiți în inima stepelor neospitaliere... Iată primul bilanț pozitiv al acestei acțiuni de săpare a moralului, întrebuințată cu succes de către sovietici.

Ea va acționa mai ales asupra soldaților simpli, provocînd chiar cazuri de nebunie, datorate fricii. Ofițerii Wehrmachtului vor lua în derîdere această acțiune cu voce tare în popotele lor, cu toate că în fundul sufletelor tremurau cînd aflau cît de bine era informată Armata Roșie. Ceea ce îi va neliniști mai mult decît pe simplii grenadieri va fi faptul că vor constata că rușii posedau și alte informații, cu mult mai prețioase, despre care nu vorbeau cu voce tare, însă care le permiteau să dea peste cap, pe front, toate tacticile obișnuite ale O.K.W.-ului. Nimeni dintre acești soldați sau dintre gradații Wehrmachtului nu va îndrăzni să presupună, totuși, că sursa acestor scurgeri periculoase de informații se găsea la Berlin. La Berlin, unde cei zece agenți ai rețelelor Werther și Olga, simțind că se schimbă vîntul

victoriilor, se vor strădui să satisfacă şi mai bine pofta nesăţioasă a aceluia pe care-l considerau drept conştiinţa lor, şeful lor : neobositul Rudolf Roessler.

Această jumătate a anului 1942 va marca o nouă etapă şi pentru colonelul Roger Masson, şi pentru Biroul H, în ceea ce-l priveşte pe Roessler. Vor simţi că acesta s-a schimbat. Vor vedea în faţa lor o nouă figură, cea adevărată, poate, şi acest lucru îi va nelinişti ! Cînd începuseră să-l utilizeze în 1939, la recomandarea lui Xavier Schnieper, tratîndu-l cu un oarecare aer de superioritate — ei recunosc acest lucru — ce prezenta el, în fond, pentru ei ? Un emigrant plăpînd, asemănător cu toţi ceilalţi, pe care Elveţia îi încălzea la sînul său. Vitrina sa umanitară.

Acest emigrant, se gîndeau ei, era înzestrat de hazard, în mod miraculos, cu un extraordinar capital : această rezervă de informaţii pe care el o reprezenta şi de a cărei importanţă părea că nu-şi dă seama. Masson şi Biroul H s-au folosit de el fără ruşine, în interesul lor şi apoi în interesul puterilor occidentale, lucru care corespundea înclinaţiilor lor sentimentale. Cînd această fiinţă ştearsă i-a întrebat dacă poate să-i servească şi pe ruşi, intraţi în lagărul Aliaţilor, ei au închis pudic ochii, convinşi că lucrurile nu vor merge niciodată prea departe în această direcţie...

Iată însă că, o dată cu primele mari succese ruseşti, succesele „sale", cum le va spune el în mod sincer şi naiv — dacă nu cumva chiar cu insolenţă — nici ei nu mai ştiură ce să spună despre el, căci Roessler se deschidea acum ca o floare, arătîndu-şi adevărata natură. Dacă banii nu-l interesau, în schimb orgoliul şi instinctul de putere ieşeau la iveală nemăsurate Omul dădu impresia că pe plan moral devenise mai puternic. Pentru că, trebuie neapărat să o spunem, pe plan fizic el slăbea, devenea aproape translucid, epuizat de efortul pe care-l făcea. Şi acest nou Roessler, a cărui forţă de concentrare era tot mai densă, adevăratul şef al reţelei sale de spionaj, va deveni brusc primejdios pentru ei.

El proceda totuşi în continuare aşa cum se stabilise : nu le ascundea nimic din ceea ce le dădea sovieticilor. Însă, citind cu atenţie aceste informaţii, Roger Masson şi Biroul H constatară că Roessler participa cu o greutate zdrobitoare la victoria finală a ruşilor în Est. Dacă, din nenorocire, nemţii ar afla sau ar descoperi că în această afacere este implicată şi Elveţia, atunci neutralitatea şi chiar zilele Confederaţiei nu ar mai valora prea mult.

De acum înainte, puţini oameni, cu excepţia şefilor de state, vor fi atît de protejaţi ca Roessler. Siluete masive, liniştitoare şi tulburătoare în acelaşi timp, aşa cum sînt toate siluetele „agenţilor de pază a demnitarilor", vor da tîrcoale continuu, discret, în jurul librăriei Vita-Nova Verlag, din strada Fluhmattstrasse, Lucerna, ca şi în jurul domiciliului său din Wesemlin. Dacă a remarcat sau nu, emigrantul nu va arăta totuşi acest lucru. El nu va manifesta nici o recunoştinţă. Şi aceasta îi va enerva pe elveţieni. Faptul că el nu avea nevoie de ei, în înţelesul vital al cuvîntului, îi agasa. Ei vor veghea, deci, asupra lui, însă, în acelaşi timp, vor depune eforturi pentru a şti cît mai mult în ceea ce priveşte exercitarea activităţilor sale neconsacrate Elveţiei şi aliaţilor occidentali, ci ruşilor...

Era într-o noapte, deosebit de caldă, a acelui sfîrşit de vară a anului 1942. Radiotelegrafistul de gardă de pe aerodromul din Geneva se plictisea. Aviaţia militară elveţiană nu mai ieşea în misiune de îndată ce soarele apunea. Totuşi, şefii ţineau la această veghe nocturnă. Soldatul a fumat cîteva ţigări, s-a plimbat la întîmplare prin biroul său, apoi, în mod maşinal, s-a instalat în faţa bateriei de posturi. Acestea erau aprinse, cu toate că nu se semnala nimic pe frecvenţele utilizate în mod normal de avioanele de vînătoare sau de avioanele de observaţie. Însă acesta era consemnul.

Neavînd ce face, radiotelegrafistul întoarse cîteva butoane, cu un gest mecanic, negîndit. Deodată, el interceptă şuieratul caracteristic al unei emisii, pe o lungime de undă ce nu era întrebuinţată de armata elveţiană. Urmă un ţăcănit destul de lent.

Acest lucru se simți după cum bătea manipulatorul. Operatorul elvețian încercă mai întîi să înțeleagă mesajul expediat. Renunță și hotărî să anunțe BUPO — contraspionajul elvețian. Ar fi jurat că a detectat un post de emisie nazist. Ca un tehnician priceput, el a stabilit lungimea de undă și ora transmiterii. Postul clandestin se ascunde cu siguranță foarte aproape de aerodrom, în Geneva poate. Căci tonalitatea sa, în tot timpul emisiei, a răsunat clară, curată. În plus, această putere de emisie demonstrează că postul este alimentat cu curent electric din sector și nu cu baterii.

A doua zi, seara, trei camioane goniometrice așteptau în apropierea aeroportului, surprinzînd, la rîndul lor, emisiunea necunoscută care a început. Direcția ei era sud-est. Ele demarară lent, din trei locuri diferite, ghidate de sunet, convergînd către punctul urmărit, în inima Genevei. Cînd țăcănitul încetă, aproape în același moment ca și în ajun, ele trecuseră deja podurile peste Rhône. A treia zi se apropiară și mai mult de radiotelegrafistul clandestin. Unul din camioanele goniometrice se găsea în apropiere de Universitate. Cel de-al doilea, pe strada Versonnex, alături de Grădina engleză. Ultimul, în apropierea parcului Grange.

În cea de-a 4-a zi de urmărire, ele interceptară un nou post. În aceeași direcție. Acesta era manipulat, în aparență, de un amator, mai neîndemînatic decît primul, însă pe care-l pierdură rapid. O săptămînă mai tîrziu, camioanele goniometrice staționară în strada Florissant, la porțile parcului Alfred Bertrand, cînd reîncepu bătaia morse, care li se păru familiară de cînd l-au surprins. Nu mai exista nici o îndoială pentru tehnicieni, aparatul ascuns se afla pe această stradă.

Un singur camion goniometric va încerca să-l descopere. Pentru a localiza casa în care el se adăpostea, oamenii din BUPO au recurs la o viclenie inventată de către nemți. Ei au întrerupt pentru un scurt moment curentul electric ce alimenta fiecare casă pe lîngă care treceau încet, cu viteza unui om mergînd la pas. Dacă emisiunea continua, însemna că postul nu se ascundea

în casa prin fața căreia treceau : 180... 182... numerele caselor defilau. Emisiunea nu încetă. 188... 190... 192. Nu se mai auzi nimic ! De îndată ce curentul fu restabilit, țăcănitul aparatului morse se auzi din nou. 192, strada Florissant, iată cuibul.

Același procedeu denunță cel de-al doilea aparat detectat. La numărul 8 bis, din strada Henry Mussard. Pentru oamenii colonelului Masson, a descoperi numele operatorilor clandestini nu mai era decît un simplu joc de copil. Amîndoi figurau pe listele persoanelor suspecte, deoarece erau membri ai partidului comunist elvețian al lui Léon Nicole : era vorba de Edmond Hamel și Margareta Bolli.

Unul dintre specialiștii cifrului elvețian, Marc Payot, s-a aplecat, fără mare zel, asupra enigmaticelor depeșe înregistrate de la descoperirea acestor aparate de emisie. Pe agenții contraspionajului elvețian nu-i interesa atît ceea ce acești doi membri ai partidului comunist puteau transmite, cît îi interesa faptul că ei întrețineau relații continui cu un corespondent aflat în afara teritoriului Elveției. Acest corespondent, după părerea lor, nu putea fi decît Moscova. Iar acest Hamel, această Bolli erau cu siguranță radiotelegrafiștii lui Roessler. Supravegherea făcută pe ascuns, fără ca cei doi să bănuiască, va confirma rapid acest lucru. Hamel și Bolli frecventau pe un anume Rado, care primea adesea, în biroul său, la Geo-Presse, vizita unui anumit Christian Schneider, prieten al lui Rudolf Roessler. Pentru Roger Masson și Biroul H, ușurați, inelul s-a închis. Ei dețineau, în fine, un mijloc care le-ar fi permis, dacă ar fi fost nevoie, să aibă ultimul cuvînt asupra acestui emigrant german atît de eficace și atît de temut, în același timp. Ei vor putea tot atît de bine să-i facă rău cît și să-l apere...

Informațiile date de Roessler rușilor și cunoscute apoi și de Masson și de Biroul H, care au motivat o asemenea măsură de neîncredere din partea elvețienilor, să fi fost oare într-adevăr atît de surprinzătoare ? Pentru a spune adevărul, ele nu erau deloc mai bune decît toate celelalte care au fost transmise înainte. Însă modul în care sovieticii s-au servit de ele le-au făcut

să devină realmente explozive. Pentru a ne da seama de valoarea lor reală, este bine să ne întoarcem din nou pe frontul de est, unde aceste informații au jucat un rol capital în desfășurarea celui de-al doilea război mondial.

Era 1 iulie 1942. Wehrmachtul se pusese în mișcare și se arunca înainte, de pe trambulinele cucerite în luna mai a aceluiași an. Primul obiectiv : Voronejul, capitală industrială, economică, nod feroviar și rutier. Planul german prevedea ca Voronejul să constituie pivotul ofensivei angajate, fortăreața cheie care va acoperi trupele în uniforme cenușiu-închis pe flancul lor din nord. Trei armate germane și o armată ungară vor trece Oskolul, avînd blindatele generalului Hoth ca vîrf de atac.

Prima surpriză pentru germani a fost că cele șase armate sovietice comandate de către Timoșenko, pe care se așteptau să le încercuiască, înconjurîndu-le prin nord și prin sud, scăpaseră fără să angajeze vreo bătălie în adevăratul înțeles al cuvîntului, dispărînd chiar fără ca să se afle în ce direcție s-au îndreptat și care este terenul ales de ele pentru luptă. Ofițerii Wehrmachtului, simțind că planurile de atac nu sînt bune, au vrut să renunțe la „Operațiunea albastră", încercînd să le-o ia înainte rușilor, pătrunzînd pe un larg front către Don. Hitler însă refuză. El dorea mai întîi încercuirea.

„Dar nu se găsește nimic în pungă" ! raporta mareșalul von Bock.

Terorizat dinainte de ideea de a nu lăsa inițiativa Înaltului comandament, führerul se încăpățîna :

„Încercuirea !"

La 3 iulie, cea de-a IV-a armată a generalului Hoth și armata a VI-a a generalului Friedrich von Paulus, au făcut joncțiunea, așa cum se prevăzuse, realizînd încercuirea. În centru, numai vid. Imensa plasă pe care au închis-o nu a prins nimic. Hitler înțelese că rușii și-au bătut joc de el. Făcînd o vizită fulger la postul de comandă a lui von Bock, el făcu o violentă criză de furie :

„Nu mă mai interesează Voronejul ! Străpungeți frontul către sud, în direcția Stalingradului".

Dar el nu spusese că nu mai voia Voronejul. Așa că, derutat, temîndu-se de o gafă cu un asemenea șef de stat, capabil să-i reproșeze mai tîrziu că nu ar fi urmat ad litteram „Directiva sa nr. 41", Fodor von Bock întîrzie înaintarea. Cu atît mai mult, cu cît Timoșenko îl momea, fără ca el să-și dea seama de aceasta, facilitînd înaintarea unei divizii blindate spre Voronej, divizia a 24-a, care, practic, nu întîlnise rezistență și ajunsese pînă la cîțiva kilometri de acest oraș. Un Timoșenko în mod admirabil informat asupra îndoielilor, expectativei și manevrelor germane, de către un „Lucy" din ce în ce mai eficace.

În cursul acestei perioade a istoriei, într-adevăr, timp de mai bine de o lună, nu vor trece mai mult de zece ore între momentul luării unei hotărîri a O.K.W.-ului și momentul cunoașterii acestui ordin la Moscova. La un moment dat, acest interval de timp va fi redus la șase ore. Avea dreptate Roessler cînd aprecia că numai rapiditatea în transmiterea acestor știri ar permite Kremlinului să asigure strategia sa în cursul bătăliei decisive, punctul de cotitură al războiului. Și Kremlinul, care era conștient de această necesitate, nu a trebuit niciodată să-i ceară lui „Lucy" să accelereze în mod excepțional cadența sa. Moscova și Lucerna, în mod spontan, s-au ghicit, s-au înțeles de minune.

La 4 iulie, von Bock aprecia că nu poate lua Voronejul prin surprindere. El rămînea convins că trupele lui Timoșenko nu au putut scăpa de sub presiunea sa decît fugind spre nord și spre sud și că ele nu au traversat Donul. De altfel, existența podurilor intacte demonstra acest lucru. Nu-și imagina nici o clipă că aceasta ar putea constitui o viclenie.

„Cu atacul spre sud ce faceți ?" întreba Hitler.

„Elemente ale celei de-a 24-a divizii înaintează deja către cartierele mărginașe ale orașului. Rușii fug", răspundea von Bock.

La rîndul său, führerul cădea în capcană şi ordona ca forţele sale armate să fie divizate. Aproximativ jumătate din ele, printre care şi cea de-a VI-a armată, vor pleca către sud, spre Stalingrad, pe care-l vor neglija, deoarece misiunea lor consta în a înconjura armatele sovietice. De îndată ce von Bock va fi ocupat Voronejul, el va trebui să continue înaintarea pentru a face joncţiunea cu von Paulus. De data aceasta, plasa se va închide asupra trupelor ruseşti. Ele vor fi distruse în voie. Cea de-a doua coloană de încercuire va fi cu puţin în întîrziere faţă de prima...

De îndată ce primi această informaţie de la „Lucy", Timoşenko sări în sus de fericire. Fracţionînd forţa sa de lovire, Reichul a comis o gravă eroare. Statul major sovietic nici nu putea visa o situaţie mai favorabilă, conformă cu dorinţele şi pregătirile sale. Într-adevăr, exploatarea recoltei informaţiilor primite de la Werther şi Olga de către „Lucy" a permis elaborarea unei tactici implacabile: divizarea puterii de şoc a Wehrmachtului şi atragerea unei mari părţi a trupelor sale într-un fund de sac, unde vor sfîrşi zdrobite. Apoi, reţinerea, cît mai mult posibil, a celei de-a doua fracţiuni, într-un loc propice pentru o luptă prelungită, pentru a o împiedica să sară în ajutorul primei coloane şi să reconstituie în acest fel un grup de armate dificil de învins. Fundul de sac ales era Stalingradul, iar punctul încins, abcesul, Voronejul.

În funcţie de acest plan de ripostă la „Operaţiunea albastră", ca şi von Bock, Timoşenko şi-a divizat, de asemenea, forţele. Însă forţele sale erau mai numeroase, mai bine aprovizionate cu carburanţi decît cele ale adversarului, pentru că ele se bazau pe calea ferată. Grosul soldaţilor săi încadra deci înaintarea celei de-a VI-a armate a lui von Paulus, hărţuind-o continuu, fără a căuta să o fixeze undeva, rupînd-o pe nesimţite de spatele său, în timp ce restul armatei, pe care o conducea personal, aştepta ascunsă la Voronej, depăşind cu mult puterea de foc pe care von Bock spera să o întîlnească aici.

Cînd mareşalul german ordonă să se cucerească oraşul, ora deziluziei sună pentru cel de-al III-lea Reich. Era primul semn al catastrofei viitoare. În rapoartele lor, ofiţerii lui Fodor von Bock vor da repede o denumire acestui oraş: oraşul blestemat. Din cauza violenţei luptelor, Wehrmachtul va bate pasul pe loc în cartierele mărginaşe, se va opri apoi în centru, fără ca să poată forţa definitiv soarta luptelor. Era imposibil să iasă din acest Voronej diabolic. Nemţii s-au înfundat prea mult pentru ca plecarea lor să nu semene cu o înfrîngere.

Şi de aici Timoşenko va reuşi să scape de Wehrmacht. Se va smulge din Voronej în momentul pe care-l va alege, afundîndu-se brusc în stepă, fără a uita un singur camion. El se va retrage atunci cînd principalele trupe pe care le-a trimis spre Stalingrad, deschizînd drumul celei de-a VI-a armate a lui von Paulus, vor ajunge pe Volga. Aceste trupe vor avea optsprezece zile avans asupra nemţilor... Un asemenea record se datora şi preţioaselor informaţii primite de la „Lucy" ! Constatînd într-o dimineaţă că von Paulus nu mai merge pe urmele lui, generalul ce comanda această retragere va întreba Moscova :

„S-au schimbat cumva planurile nemţilor ?"

Centrala dădu semnalul de alarmă lui Foote, care-l preveni pe Rudolf Roessler. Răspunsul lui „Lucy", stupefiant, îi umplu de bucurie pe ruşi. Cea de-a VI-a armată a lui von Paulus suferea de o pană de benzină. Această letargie va dura patru sute treizeci de ore. Răgaz neaşteptat, de care viitorii apărători ai Stalingradului vor profita pentru a-şi consolida poziţiile.

Pe frontul Caucazului, de asemenea, sovieticii vor aplica noua tactică, „Lucy" permiţîndu-le, prin avertismentele sale, să dejoace la timp numeroasele tentative de încercuire şi de zdrobire făcute de mareşalul Siegmund Wilhelm List. Ofiţerii superiori ai Wehrmachtului angajaţi în „Operaţiunea albastră" vor descoperi prea tîrziu că ceea ce luau ei drept retrageri, derute, erau în realitate retrageri dinainte stabilite, care vor pecetlui în scurt timp destinul Reichului.

O dată cu primele zile ale lui septembrie, acești ofițeri vor constata cu amărăciune că armatele lor, dispersate în cele patru puncte ale orizontului, separate unele de altele pe distanțe de cinci sute de kilometri uneori, legate de linii de comunicații întinse pînă la limita unei ruperi, au devenit teribil de vulnerabile. Diluată în nisipurile stepei, digerată de marile spații, formidabila forță de șoc a Wehrmachtului nu va mai exista. Trupele roșii, ajutate de iarna care se apropia, o vor distruge, puțin cîte puțin, în voie. În curînd, nu vor mai rămîne decît orașele albite. O strălucitoare reușită pentru activul statului major sovietic. Este adevărat că o enormă parte a acestei victorii îi revine lui „Lucy", marele ordonator ocult, fără de care această împrăștiere providențială nu ar fi fost posibilă.

Prin incapacitatea sa de a înțelege problemele strategice de vastă anvergură, Hitler, de asemenea, se va face complicele involuntar al rușilor.

„Ei sînt sfîrșiți, sînt la capătul puterilor, îi va spune el, disprețuitor, generalului Frantz Halder, șeful statului său major, care a îndrăznit să-i raporteze temerile combatanților germani de pe frontul de est. Dumneavoastră nu vedeți că marea Rusie nu mai există ? Stalin nu va putea niciodată, așa cum pretindeți, să adune un milion și jumătate de oameni proaspeți pentru Stalingrad, fără a mai vorbi de cei cinci sute de mii de oameni pe care trebuie să-i arunce la atac în Caucaz. Vă interzic să mai citiți profețiile voastre stupide !"

El va retrage chiar trupele din acest sector al frontului rusesc, expediind șapte prețioase divizii spre Leningrad și spre Franța. Ar fi putut oare aceste divizii să oprească valurile Armatei Roșii care se pregăteau să năvălească peste List, Paulus și oamenii lor ? Este o chestiune la care nimeni nu poate da un răspuns valabil.

Iată care au fost, în orice caz, primele consecințe ale informațiilor furnizate în această perioadă de către „Lucy" lui Stalin. Se înțelege mai bine acum neliniștea simțită de către conducătorii serviciilor secrete elvețiene. Era, natural, de preferat pentru Confederație ca Hitler să nu cunoască nimic din rolul pe care Elveția îl juca în această afacere.

La Berlin, totuși, un personaj a analizat la rece desfășurarea acestor evenimente, din iulie și pînă în septembrie, pe frontul de est. Acest personaj era Walter Schellenberg. El era singurul în stare să înțeleagă ce importanță avea, acolo, la naziști, rețeaua de spionaj pe care o căuta. Necesitatea ca el să treacă la astuparea acestor răni din coasta Reichului deveni urgentă. Luni, 7 septembrie 1942, la cinci zile după hotărîrea luată, la două mii cinci sute de kilometri de Friedrich von Paulus, care ataca Stalingradul, el se pregătea să plece spre malurile Rinului, în mașina sa Mercedes, de culoare neagră. Îl atrăsese pe colonelul Roger Masson într-o capcană. Schellenberg se va întîlni cu el la Waldshut, a doua zi. Era hotărît să-l distrugă, dacă va trebui, pentru supraviețuirea nazismului.

ATAC IMPOTRIVA ELVEȚIEI ?

Primul contact al lui Walter Schellenberg cu Roger Masson, care a avut loc la 8 septembrie 1942, l-a satisfăcut pe Brigadeführerul S.S. El a găsit un om vizibil încordat. Se aștepta, de altfel, întrucît făcuse totul pentru ca să fie așa. Acest ofițer cu pregătire tradițională, morocănos, cu ochi albaștri și privirea foarte pătrunzătoare, cu mîinile scurte, care nu încetau să se joace cu o pipă, nu se arăta a fi un antagonist ireductibil.

Masson pusese o condiție esențială pentru a accepta întîlnirea. Ea ar urma să se desfășoare într-un oraș de la frontiera dintre Reich și Elveția. Laufenburg, de exemplu. Ținînd să-și pregătească interlocutorul înainte de a-l vedea, Walter Schellenberg a inventat deci un accident de automobil. El dorea un contratimp important, care să justifice o mutare „neașteptată" a întîlnirii mai în interiorul Germaniei. La Waldshut. Dispui mai ușor de un adversar cînd îl atragi pe un teren pe care nu este pregătit să lupte. Un contratimp care ar motiva și o mare întîrziere a lui Schellenberg, dar în același timp ar permite unui agent al Gestapoului, împrumutat cu amabilitate de Heinrich Müller — patronul acestui organism — să sosească pentru a întări sentimentul de nesiguranță al invitatului deja intrat într-un mediu ostil.

Deși oamenii lui Müller, aproape toți niște obtuzi, dovedeau puține calități pentru munca subtilă, gestapovistul și-a

îndeplinit corect misiunea. Walter Schellenberg a găsit un Masson descumpănit. El a profitat de acest avantaj pentru a-l deruta și mai mult pe elvețian prin generozități aparent gratuite. Și îi va mai acorda încă multe înainte de a aborda deschis problema de bază, înainte de a-l întreba dacă-i cunoștea pe oamenii care trădau Wehrmachtul.

Șeful serviciilor de spionaj elvețiene era, fără îndoială, cuprins de neliniște acum. Era bine să nu fie lăsat să-și revină. Începînd prin a-i deveni obligat, Masson nu mai putea să-i refuze alte întrevederi. Va trebui să fie și mai mult îndatorat, înăbușit sub îndatoriri din ce în ce mai multe. Și să nu se evite chiar forțarea notei, dacă ar refuza după aceea să coopereze. Acest regim de cald și rece îi plăcea foarte mult lui Schellenberg.

Planul său avea un singur defect. Un defect grav. El necesita timp. Și timpul devenea articolul cel mai prețios pentru Reich. Într-adevăr, lucrurile se precipitau pe frontul de est. Ele demonstrau Brigadeführerului S.S., care nu înceta să le observe ca la microscop, că rușii continuau să primească, din abundență, informații providențiale. Informații care le permiteau să dejoace, întotdeauna la timp, toate proiectele Wehrmachtului ce prezentau vreo primejdie pentru ei.

La 2 septembrie 1942, de exemplu...

O centură impozantă de fortificații, instalată în fața Stalingradului de către sovietici, cam la 40 km de oraș, împiedici orice acces în acest oraș. O linie care, abordată din față, ar consuma multe vieți, mult material și multe muniții. La vest este Donul, la est Volga, la sud Karpovka. Paralel cu Donul, colinele care domină Rossoșka, un riu mic în comparație cu celelalte fluvii mari. Creasta acestor coline naturale semănate cu forturi mici, cu cazemate îngropate, constituie această barieră. Tunurile mișună acolo, ca și trupele — soldații lui Ciuikov și Eremenko.

La picioarele acestor fortărețe, von Paulus și armata a 6-a așteaptă, ezită. Dar Hoth urcă din sud, din Caucaz, cu al 48-lea

corp blindat și divizii de infanterie. Tot dinspre sud vin și românii corpului 6. În partea aceasta, care duce la Stalingrad, niște coline preced stepa kalmucă, brăzdată de cîteva torente. Și totuși, există un punct fragil în sistemul de apărare din această parte: micul orășel Gavrilovka. Pe aici ar vrea să facă o pătrundere Hoth. Dacă va trece, îi va prinde pe ruși pe la spate, în cazematele lor. Și atunci, von Paulus va putea ataca. Ar fi încercuirea clasică, atît de scumpă strategilor de la Comandamentul suprem al Wehrmachtului. Aceștia își dau consimțămîntul. Trupele se urnesc.

La 2 septembrie 1942, dis-de-dimineață, patrulele nemțești de recunoaștere au semnalat că sovieticii abandonaseră pozițiile în care urmau să fie zdrobiți. Dispăruseră ca și cum ar fi citit cu două zile mai înainte, peste umărul lui Hoth și al lui von Paulus, radiograma Comandamentului suprem, prin care se aproba proiectul de atac.

Paulus dădu totuși ordinul de înaintare. Eremenko și Ciuikov îl așteptau chiar la marginea Stalingradului, într-un loc care făcea imposibilă încercuirea. El va pierde bătălia. Dar nu o știa încă.

Pentru Schellenberg, acest episod al războiului, ca multe altele care l-au precedat de la începutul „Operației albastre", confirma bănuielile sale. Dacă este adevărat că nu au reușit să descopere noile coduri utilizate de cei pe care îi caută, tot la fel de adevărat este că printre numeroasele telegrame interceptate și înregistrate, serviciile sale de ascultare de la Dresda confirmau cel puțin că emisiunile clandestine efectuate din Elveția continuau fără întrerupere. În această Elveție care trăgea sforile, membrii opoziției regimului nazist găseau azil binevoitor, întrețineau relații multiple cu dușmanii Reichului, în special cu aliații occidentali. O întîmplare sumbră a confirmat această situație.

La începutul toamnei lui 1942, Gestapoul a arestat un münchenez, un om de afaceri, se pare numit Schmidthuber. Era suspectat că trece clandestin devize în Elveția. Sub pre-

siunea Serviciului de securitate nazist, el dezvălui că lucrează pentru Abwehrul amiralului Canaris, că trimitea aceste devize în Elveţia din ordinul lui. Urmară verificări. Schmidthuber nu mințea. Figura într-adevăr în scriptele Abwehrului. Biroul „F", pe care Schellenberg îl menținea la Berna, întreprinse imediat o anchetă fulger în Elveţia.

Devizele pe care omul le expedia erau destinate unui grup de evrei refugiaţi. Abwehrul întreţinea evrei ! O crimă de neiertat în ochii nazismului, cea mai gravă dintre toate, fără îndoială. Înţelegînd că micul amiral nu-l va putea niciodată salva din viesparul în care intrase, Schmidthuber va vorbi, sperînd să-şi poată salva viaţa, cel puţin. El îl va denunţa pe Canaris, vinovat — după el — de încercări de negocieri de pace cu englezii, încă din decembrie 1939, negocieri concentrate în direcţia Vaticanului. Va dezvălui numele complicilor care manevrau mereu în umbră pentru a duce la bun sfîrşit operaţiunea: colonelul Hans Oster, judecătorul Hans von Dohany, locotenentul Josef Müller şi alţii, care vor pieri mai tîrziu executaţi de către S.S....

Schellenberg întreţinea însă şi el în secret asemenea relaţii cu englezii, graţie unui om capabil, Jahnke, despre care s-a vorbit mai înainte. Dar nu a avut niciodată intenţia să le vadă ajungînd la un rezultat. Doar o amăgeală. Şi în cel mai rău caz dorinţa de a-şi rezerva o portiţă de scăpare secretă în cazul în care zeii l-ar abandona cu adevărat pe Hitler. Dacă opozanţii führerului erau în stare să se vîndă Occidentului, ei puteau foarte bine să facă aceasta şi faţă de Est. Iată ce-i întărea lui Schellenberg convingerea sa iniţială: în rîndurile opoziţiei tradiţionale, cunoscute şi înregistrate, trebuia căutat trădătorul. De aceea, începînd de la această afacere Schmidthuber, Schellenberg nu va mai lăsa nici o libertate amiralului Canaris. Chiar cînd va avea certitudinea că amiralul nu este amestecat în extraordinarul caz de trădare care îl interesa, va simţi o plăcere sadică în a-i grăbi sfîrşitul. El îl va spiona fără încetare, însoţindu-l pînă şi în plimbările sale zilnice călare, în apropierea Berlinului. În 1944 îl va aresta şi îl va conduce personal, în Mercedesul său negru, decapotabil, pînă la Fürstenberg, unde îl va preda unui coleg, Brigadeführerul S.S. Trümmler. Apoi va lua locul cald încă al fostului şef al Abwehrului şi va încorpora acest serviciu secret în birourile 4 şi 6 ale Serviciului său de contraspionaj.

Convingerea că nici Canaris şi nici conjuraţii săi din Elveţia nu au vreo vină în transmiterea capitală şi permanentă de informaţii militare ruşilor, nu o va căpăta Schellenberg decît în noiembrie 1942, adică o lună după cea de-a doua întîlnire a sa cu colonelul Masson la castelul Wolfsberg de la Ermatingen, locuinţa căpitanului elveţian P. Meyer. Schellenberg se depăşi pe sine în cursul acestui lung weekend, petrecut la elveţieni, între 16 şi 18 octombrie 1942. Un joc remarcabil. Îşi povesti viaţa. Cedă şi păcatului său favorit: să-şi atribuie intenţiile altora, în cazul acesta pe cele ale lui Canaris şi ale grupului său, lăsînd să se înţeleagă că războiul îl apasă, că i-ar face plăcere să servească drept intermediar între Reich şi aliaţii săi occidentali, în vederea negocierii unei păci de compromis, evocînd şi posibilitatea unui front comun, după această pace, împotriva bolşevismului. El spera să vadă reacţia lui Masson. Colonelul a rămas însă rece. Acest elveţian se dovedea a fi mai puţin manevrabil decît părea. Era prudent, cum numai elveţienii ştiu să se arate: atunci cînd ceva îi tulbură, îi neliniştește, ei se închid ermetic în ei înşişi. Întors la Berlin, şeful Serviciului de securitate nazist se gîndi îndelung la oportunitatea tacticii sale: mereu cu ghearele ascunse. Treizeci de zile mai tîrziu, un eveniment îi confirmă că va trebui să-şi scoată ghearele. Acest eveniment era subita apariţie la lumina zilei a lui Allen Dulles.

Nepot al unui misionar american din India, Dulles s-a pregătit la Şcoala alsaciană de la Paris, apoi exercită meseria de profesor tot în India, înainte de a merge în China. Încă din 1916 s-a deschis în faţa lui cariera diplomatică. Ar trebui spus porţile culiselor diplomaţiei, adică cele ale serviciului secret. În

1917, ca tînăr agent secret, el spiona Austria și Germania lui Wilhelm al II-lea, de la Berna... Cînd Franklin Delano Roosevelt, președintele Statelor Unite, îl numi pe generalul-maior William Donovan în fruntea Oficiului Serviciului Strategic, în decembrie 1941, natural că noul promovat îi ceru lui Dulles să lucreze cu el.

Lumea informațiilor secrete l-a găsit pe Dulles la Berna și la Zürich în noiembrie 1942, puțin timp după debarcarea Aliaților în Maroc și în Algeria. În realitate, numai autoritățile elveține știau cînd a trecut frontiera Confederației. Aceasta s-a întîmplat, în orice caz, înainte de noiembrie, pentru că trecuse prin Franța, prin zona liberă, pentru a ajunge la postul său. Informații neverificate lăsau să se presupună că s-a instalat aici încă de la sfîrșitul primăverii lui 1942. Nimeni nu se îndoia că un trimis special al lui Roosevelt, bucurîndu-se de deplina încredere a președintelui S.U.A., a lucrat incognito, în Elveția, în tot acest timp. Un anonimat foarte practic, care i-a permis lui Dulles să-și facă o idee precisă asupra oamenilor în măsură să-l ajute.

Elveției ? Ar putea conta pe un sprijin total, necondiționat din partea lor. De la generalul Guisan pînă la colonelul de brigadă Masson și la Biroul H, toată lumea accepta să lucreze cu Statele Unite, pe care el le reprezenta. Cîțiva membri ai rezistenței franceze au consimțit și ei să-l ajute, devenind astfel „sursele" sale. Dulles voia mai mult. El voia să se înțeleagă și cu nemții. Dar nu cu orice nemți, ci cu reprezentanții unei opoziții sincere, adevărate, față de nazism. A mirosit imediat că elveției dispuneau de un asemenea grup și a încercat să-i înșele pentru a profita direct. A fost însă refuzat. Pînă la urmă i s-a dezvăluit că elveției nu cunoșteau și nu foloseau decît un membru al acestei rețele, pe șeful ei, stabilit de mult în Elveția. Despre Werther și despre Olga ei nu știau nimic.

Atunci s-a hotărît Dulles să se arate la lumină, „să anunțe culoarea", ar spune jucătorii de poker. În foarte scurt timp, casa sa din Zürich, apartamentul de la Schweizerhof, situat la

Lucerna, pe malul lacului celor Patru Cantoane, sau ultimul din domiciliile sale de la Berna, devin locuri foarte frecventate: pe măsura intensei activități desfășurate de american.

Această agitație avea un scop. Dulles n-a reușit să ajungă, pe căi secrete, pînă la oponenții lui Hitler. Spera însă că, în felul acesta, vor veni ei la el. Și vor veni. Cel puțin unii. Cei mai puțin serioși. Ca și cum Gestapoul sau Serviciul de securitate nazist n-ar fi existat în Elveția... Și primul care va bate la ușa lui Dulles va fi Hans Bernard Gisevius, colosalul viceconsul al Germaniei la Zürich, fost funcționar al poliției din primele zile ale nazismului, trimisul special permanent al lui Canaris și al Abwehrului în Elveția. Și astfel, Schellenberg va ști că va trebui să abandoneze pista pe care o urmase pînă atunci și în care credea cu toată fermitatea. Cei pe care îi suspecta el nu puteau servi în același timp și pe ruși și pe acest american, al cărui anticomunism virulent era bine cunoscut.

H. B. Gisevius și Allen Dulles se vor întîlni foarte des, aproape zilnic, în anumite perioade furtunoase. Misiunea neamțului consta în a transmite Americii mesajele provenite de la Ludwig Beck și Carl Goerdeler, sufletele conjurației, care vor efectua atentatul din 20 iulie 1944, și în a ține această Americă la curent cu comploturile împotriva lui Hitler.

La început, Gisevius intra pe ascuns la Dulles. Într-o seară, în timp ce cinau împreună, la Berna, bucătăreasa trimisului lui Roosevelt, care nu-l cunoștea încă pe viceconsul, a observat că cei doi oameni vorbeau nemțește. Profitînd de prelungirea mesei, ea a privit în interiorul pălăriei vizitatorului, descoperind inițialele acestuia : H.B.G. În cursul nopții, ea a anunțat legația nazistă. Patruzeci și opt de ore mai tîrziu, cînd Gisevius s-a dus la legație pentru motive de serviciu, doi funcționari superiori l-au acuzat imediat de trădare. El i-a privit lung, a urlat de minie. Da, merge la Dulles. Și are motiv excepțional s-o facă. Acesta este pur și simplu cea mai bună sursă a sa de spionaj la Aliați... Dacă cei doi funcționari țin la posturile lor, îi sfătuiește stăruitor să uite ceea ce au auzit ! Și în felul acesta

a aflat Dulles că bucătăreasa lui era spioană nazistă. Iar Gisevius a înțeles că un agent secret nu-și gravează niciodată inițialele pe căptușeala pălăriei.

Această conspirație, trebuie recunoscut, te face să zîmbești, dacă o confrunți cu cea a lui Rudolf Roessler. Ea nu va putea niciodată suferi nici cea mai mică comparație. Ea ilustrează simplu și perfect climatul neobișnuit care domnea atunci în Elveția. Aparent, toată lumea servea un serviciu de informații de acolo. Sau lăsa impresia că servește unul. Nu se observau decît figuri dubioase pe străzi. Densitatea de suspecți pe metru pătrat părea fabuloasă. Această multiplicitate constituia de fapt o pavăză minunată de care se foloseau cîțiva șefi de rețele capabili, care puteau astfel să lucreze și să se miște în libertate.

Dacă jocul pe care îl făcea cu Gisevius părea pueril, Dulles nu era de fel pueril. El trebui să insiste mult pentru a-i convinge pe toți acești generali complotiști, grupați în jurul lui Beck și al lui Canaris, avizi de pace separată și care propuneau cîteodată planuri nesăbuite pentru a se debarasa de Hitler, că Anglia și America nu vor abandona niciodată Uniunea Sovietică de-a lungul acestui conflict.

De exemplu, Beck a prezentat lui Dulles, prin intermediul lui Gisevius, acest proiect :

„Englezii și americanii debarcă la vest. Imediat generalii germani își retrag forțele pînă la frontiera germană. Apoi aliații occidentali lasă trei divizii de parașutiști asupra Berlinului, pentru a ajuta pe conjurați să mențină capitala. În acest timp, trupe antinaziste sigure îl capturează pe Hitler în fortăreața sa din munți, de la Obersalzberg, și războiul va fi continuat împotriva rușilor...".

Reprezentantul lui Roosevelt va reuși foarte greu să-i aducă pe pămînt pe acești conspiratori.

Aceste convulsiuni germane, pe care el le-a analizat, au permis lui Allen Dulles să afirme că divergențele, dezbinările care opuneau Wehrmachtul și partidul nazist, S.S.-ului și Gesta-

poului, vor duce tot atît de sigur Germania la prăbușire ca și nebunia lui Hitler. El a adăugat, cu un dispreț evident, că toți ofițerii superiori naziști pot fi cumpărați, că este suficient să-i evaluezi bine de la început, pentru a nu comite o greșeală în ceea ce privește prețul, risipind astfel banii...

Această apreciere fără menajamente, această cunoaștere perfectă a imoralității mai marilor Reichului, dobîndită în cursul numeroaselor sale recepții, a întrevederilor sale secrete, explică faptul că Allen Dulles nu a ținut niciodată cu adevărat ca numeroasele sale negocieri să ajungă la un rezultat. Nici chiar cele duse cu Himmler, cu generalul Wolf și S.S.-iștii lor, grație emisarului lor, prințul Max Egon von Hohenlohe. Nici cele pe care le va duce cu conspiratorii lui Ludwig Beck și ai lui von Bock. El nu va fi campionul cauzelor pierdute, cum vor spune ironic unii elvețieni, în 1945, ci diplomatul care va fi știut să evite cu abilitate toate ocaziile în care jucătorii pierd...

Apariția sa în plină lumină, în noiembrie 1942, va antrena totuși o consecință pe care n-avea cum să și-o imagineze. De îndată ce Walter Schellenberg constată, grație rapoartelor agenților săi răspîndiți la Berna și la Zürich, că Gisevius, unul din suspecții săi favoriți, flirtează cu America, Brigadeführerul reconsideră problema. Pentru că se pare că vinovații nu mai trebuie căutați printre conspiratorii cunoscuți, el se va orienta spre elvețieni. Totul îi păru posibil acum. Confederația elvețiană poate foarte bine să ignore că sovieticii utilizează teritoriul lor ca releu radiotelegrafic. Dar tot atît de bine această națiune mică poate să întrețină o linie de spionaj care să-și aibă rădăcinile chiar în inima Reichului, la Berlin. O singură tactică poate verifica aceasta : o cursă. Una din acele capcane în a căror fabricare el excelează.

În decembrie 1942, el concepu această cursă. Atunci cînd la Stalingrad mitul invincibilității Wehrmachtului s-a prăbușit. De la 23 noiembrie, generalii Batov, Ciuikov, Eremenko și Rokovski l-au încercuit pe von Paulus cu armata sa, ajutați de prețioasele informații ale lui „Lucy", sosite calde încă din

creierul strategilor Comandamentului suprem al Wehrmachtului. Nemții au pierdut deja o sută patruzeci de mii de oameni în fața Stalingradului, din patru sute de mii.

Așa cum prevăzuse și cum anunțase „Lucy" pe ruși și pe elvețienii de la Biroul H, legiunile italiene, ungare și române desfășurate pe cei cinci sute de kilometri care separă Voronejul de Stalingrad, nu au rezistat. Ele s-au prăbușit, au abandonat. Pe acolo s-a strîns cleștele rusesc, inexorabil, pe partea de vest a trupelor lui von Paulus. O speranță supremă minimă mai exista : diviziile blindate a 6-a, a 17-a și a 23-a, încredințate lui Hoth, care plecase în Caucaz, s-au întors în viteză pentru a încerca să zdrobească formidabila presiune rusească. Paulus să fie gata, în partea lui, să pătrundă. Un efect de surpriză ar putea hotărî soarta luptei.

Acest efect nu se va produce însă, întrucît „Lucy" îl va anihila, ținînd Moscova la curent cu înaintarea celor trei divizii ale lui Hitler, cu situația lor de pregătire, cu moralul soldaților săi. Aceste divizii începeau să dea semne de epuizare. Ele s-au oprit un timp la Vasilievka, la numai cincizeci de kilometri de obiectiv, din lipsă de benzină, aprovizionarea rămînînd la o sută de kilometri în spate. Iată momentul pe care l-a ales rușii înainte de atacul nemților. Armatele a 51-a, a 66-a și tot grupul 2 se desfășoară, se năpustesc asupra tancurilor cu zvastică, le împrăștie, le decimează. Hoth s-a retras învins. Nici o speranță nu mai era pentru von Paulus. Hitler îl abandonă, decernîndu-i titlul de feldmareșal. Nu i s-a spus aceasta, binemată înțeles. A fost anunțat, dimpotrivă, că o forță de degajare, formată la Harkov, va veni de la vest. El trebuia să stringă din dinți, să aștepte, să reziste.

Dinspre vest însă nu va veni decît moartea. Moartea dată de ruși. Încă o dată informațiile lui „Lucy" au ajuns la Moscova, denunțînd bluful Berlinului. În galeria portretelor gloriosilor eroi care au salvat Uniunea Sovietică la Stalingrad, înfringînd pe von Paulus, un loc tot atît de mare ar trebui să fie

rezervat acestui german îngropat la Lucerna, fără de care această victorie n-ar fi fost poate posibilă...

Rokosovski va trimite un ultimatum lui von Paulus, care îl va respinge, crezînd în ultima șansă promisă de führer. Ca și la începutul acestei campanii naziste din 1942, megafoanele rusești vor dezvălui Wehrmachtului adevărul, îi vor spulbera ultimele iluzii. Apoi, asigurate, știind că nimeni nu le va mai cădea în spate, șapte armate sovietice, douăzeci de divizii de șoc au început să întreprindă în liniște curățirea. Și în condiții mai ușoare, pentru că frigul — acest aliat dintotdeauna al rușilor, fie ei țariști sau comuniști — se prezentă la întîlnire. Nu va curge mult sînge german în stepa kalmucă, pentru că corpurile morților vor îngheța repede...

La 25 decembrie 1942, generalul Guisan sărbătorea Crăciunul împreună cu regimentul nr. 2, în piața Aarbergului. Reținut de obligațiile sale la postul de comandă de la Interlaken, colonelul Bernard Barbey, șeful său de stat major, personal, nu va asista la ceremonia simplă, plăcută. El veghea la biroul comandamentului, suflînd în jarul focului său, pentru a nu se stinge. Elveția adormea liniștită, cu picioarele la căldură, în splendida sa încălțăminte de munte, cea mai bună din lume. Ea nu bănuia că Walter Schellenberg i-a confecționat un cadou otrăvit, pe care tocmai îl prezenta în acel moment lui Heinrich Himmler pentru aprobare și aplicare.

Pe măsură ce-l punea în cunoștință de cauză pe Himmler, arătîndu-i toate piesele dosarului său, Schellenberg observa transformarea prin care trecea superiorul său. Umerii păreau să cadă mai mult, iar ochii, protejați de ochelari cu lentile groase, deveneau din ce în ce mai rotunzi. Un tic făcea să-i tremure buza de sus, din cînd în cînd. Reichsführerul S.S.-iștiior se juca nervos cu celebrul creion verde, care îi servea la adnotarea rapoartelor ce treceau prin mîinile sale grăsulii. Acest creion care semna atît de des ordinele de exterminare a evreilor.

— Ești sigur că acest plan va reuși, Schellenberg ?

— Îmi asum răspunderea.

— Ești sigur că banda lui Canaris și a lui Beck nu este amestecată ?

— Sînt convins. Vom putea continua să-i ținem în mînă.

Acesta este unul din faptele cele mai neașteptate, cele mai surprinzătoare ale acestei furioase epopei naziste care a amenințat lumea: Himmler, secundat de Schellenberg, a știut totul despre conjurații care doreau să-l asasineze pe Hitler. Mai mult, el va accepta să li se alăture, fără a se compromite însă prea mult, de îndată ce își va da seama că este — împreună cu S.S.-iștii săi — arbitrul situației din Germania. Această opoziție va căuta sprijinul său, îi va propune fotoliul de șef. Wehrmachtul va refuza să acționeze fără el. El va tergiversa, sperînd să vină un moment propice, urmărind atent desfășurarea evenimentelor. Și astfel va lăsa să-i scape prilejul...

Înapoind dosarul lui Schellenberg, în această seară de Crăciun a anului 1942, Heinrich Himmler nu-și ascundea satisfacția. Festa pe care subordonatul său o rezerva elveților îi plăcea. A făcut bine că s-a bazat pe acest prislea : un demn urmaș al șiretului Reinhard Heydrich !

O săptămînă mai tîrziu, Heinrich Himmler pătrunse cu un pas viu în biroul führerului, la Cartierul general. Göring, Goebbels, Rosenberg și tristul Bormann, pe care îl detesta, sînt acolo. Acestui Bormann el îi mai spune și „trei inele", pentru că are slăbiciunea de a purta un inel la mîna dreaptă și două la mîna stîngă, fiecare dintre ele conținînd cianură...

Arborînd mina sa de student sîrguincios, Himmler declară că ar vrea ca O.K.W.-ul să pună la punct, rapid, un plan de invazie a Elveției. El știa că generalii se vor declara ostili unei asemenea acțiuni. Dar acești oameni n-au nici un simț politic.

Hitler contemplă îndelung pe șeful S.S.-iștilor săi. Îi cunoștea foarte bine aerul acesta puțin contractat. De ce Elveția ? În acest ianuarie 1943, în timp ce armata a șasea murea în Rusia, în timp ce întreaga armată va pieri poate acolo, Hitler are alte probleme pe cap decît această minusculă țară. Dar, în fond, dacă Himmler o dorește, are el motivele lui. Și führerul îi dădu autorizația dorită.

A doua zi de dimineață, ordinul sosi la Zossen, sediul permanent al Comandamentului suprem al Wehrmachtului. Mai întîi a fost uitat prin dosare 15 zile. Pe urmă, ordinele führerului respectîndu-se încă, comisiile se așternură pe treabă.

Sîmbătă, 30 ianuarie, încă de la orele nouă, Rudolf Roessler se prezentă la vila Stutz din Kastanienbaum. Emigrantul german părea foarte preocupat, tulburat chiar. În cursul nopții. Werther i-a trimis această telegramă alarmantă pentru destinul Confederației: Comandamentul suprem examina pregătirea unui atac împotriva Elveției, împreună cu generalul Dietl, care îl va conduce pe teren. O bombă, desigur, pentru Masson, pentru Guisan. Dar, în mod curios, Roessler nu se putea împiedica de a resimți o ciudată neliniște. Această informație i se păru dubioasă. Nu se potrivea cu preocupările și grijile pe care ar trebui să le aibă Reichul la această oră. Împărtăși această îndoială și lui Christian Schneider, agentul său de legătură cu Rado.

La o mie de kilometri depărtare de Berlin, Walter Schellenberg se plimba prin biroul său trucat. Astăzi nu călărește. E prea nervos pentru asta. Își freca îndelung mîinile fine și nervoase. O cursă bună, într-adevăr. A avertizat pe toți spionii săi din Elveția să supravegheze în mod special toate deplasările trupelor elvețiene. Dacă numai un deget se va ridica de cealaltă parte a Rinului, el va vedea imediat în aceasta dovada că unul sau mai mulți spioni acționează chiar în cadrul Comandamentului suprem și informează Elveția. Și că aceasta se însărcinează să informeze pe Aliați. Dacă îi va veni această confirmare, atunci va trebui ca micul colonel de brigadă Roger Masson să meargă la Canossa, să se umilească.

SINUCIDERI LA FRONTIERE

Capcana aceasta îl bucura pe Schellenberg. El își imagina figurile lui Masson și Guisan și se delecta. Simțea că acești ofițeri sînt în stare să facă pe morții, cel puțin un timp. Dar dacă sînt cu adevărat amestecați în această afacere excepțională de spionaj, pe care el o bănuia, vor ieși din ascunzătorile lor. Neliniștea aduce îmbătrînirea prematură.

În acest început al anului 1943, Schellenberg considera că știa totul cu privire la reacțiile elvețienilor, precum și cu privire la problemele lor. El își alimenta această certitudine din rapoartele agenților săi. O națiune timorată, gîndea el, lipsită în așa măsură de fermitate, încît poate compensa imediat ceea ce dă cu mîna dreaptă unora, prin ceea ce acordă cu stînga altora.

Francofilia generalului Guisan, de pildă, a fost întotdeauna compensată de Pilet-Golaz, șeful Departamentului politic. Acesta n-a primit el oare în audiență publică național-socialiști notorii, cum ar fi scriitorul german Jacob Schaffner, care doreau să constituie o mișcare nazistă în Elveția ? Nu a consimțit el oare un privilegiu surprinzător legației Reichului la Berna, acordîndu-i o linie telefonică directă cu guvernul său de la Berlin ?

Este adevărat că unii industriași elvețieni se arată reticenți în a executa comenzi de arme pentru Wehrmacht. Dar

băncile elveţiene, în mod voit oarbe, îşi deschid în schimb sefifurile numerotate unor clienţi anonimi, care se dovedesc foarte practici cînd este vorba de a ascunde bogăţii jefuite...

Elveţia manifestă, de asemenea, o indulgenţă iritantă faţă de spionii britanici şi francezi şi o brutalitate nu mai puţin neobişnuită faţă de agenţii secreţi germani. În schimb se acordau 300 de milioane de franci elveţieni pe an Reichului, schimburile comerciale între Berlin şi Berna favorizînd în oarecare măsură Confederaţia, ceea ce constituia totuşi o compensaţie generos calculată.

În sfîrşit, colonelul Victor Henry, comisarul elveţian pentru internări, face servicii importante membrilor rezistenţei din Franţa, în timp ce consilierul federal se arată teribil de intransigent faţă de evreii care bat la uşa sa...

Această totală lipsă de concesie la nenorocire, în contradicţie formală cu vocaţia umanitară a Elveţiei, l-a alarmat pe Schellenberg, i-a confirmat convingerea că Elveţia a iniţiat, încă din 1939, un pariu primejdios. Pentru că Schellenberg nu a ezitat să lege aceste două probleme : acţiunea de trădare care îl preocupă şi atitudinea elveţienilor faţă de refugiaţi, ca şi cum şi aici elveţienii au voit să aplice jocul lor de balansoare.

Nu-l vom urmări pas cu pas pe generalul S.S.-ist în afirmaţiile pe care le va face în 1945 serviciilor secrete britanice. Dar trebuie recunoscut că interpretarea lui lămureşte dintr-un foc, în mod neobişnuit, unul din episoadele cele mai tulburătoare din istoria elveţiană din timpul războiului...

„În schimbul participării lor la războiul dv., elveţienii, cel puţin unii dintre ei cu răspundere, au sacrificat o mulţime de vieţi omeneşti nebuniei lui Hitler ! Nu vieţi elveţiene, ci vieţile disperaţilor care le cereau azil. Ale evreilor. O sută de mii, poate, pe care ei i-au respins, aruncîndu-i în mîinile compatrioţilor mei, care i-au dus în lagărele de concentrare".

Asemenea cuvinte în gura lui Schellenberg surprind. Este vorba totuşi de Brigadeführerul S.S. Se cuvine, însă, să nu se uite că şi el a încercat să-şi cumpere viaţa în 1945 cu confiden-

ţele pe care le-a făcut englezilor. De aceea, pentru acest capitol am ţinut să confruntăm, să verificăm informaţiile lui Schellenberg cu un document oficial, redactat în 1953 de către un profesor din Basel, Carl Ludwig, la cererea Consiliului Federal. Un raport discret, rezervat deputaţilor elveţieni, care, în parte, se dovedeau impresionaţi de protestele şi chiar de ameninţările de scandal ale organizaţiilor evreeşti internaţionale, ce se pregăteau să dezvăluie această dramă.

De-abia la 10 octombrie 1942, Walter Schellenberg va fi luat cunoştinţă direct de amploarea măsurilor întreprinse de elveţieni împotriva refugiaţilor, aflînd cu mirare, în ziua aceea, că, în ajun, generalul Guisan ordonase corpurilor de armată 1 şi 4 să întărească frontiera în sectoarele Genevei şi Bas-Valais. La 10 octombrie, primul corp de armată izola aceste zone, amenajînd acolo între Elveţia şi Franţa o adevărată ţară a nimănui.

— O operaţie care vizează numai evreii, pentru a-i împiedica să intre, explica Biroul „F" de la Berna lui Schellenberg.

— Deschideţi un dosar pentru această problemă... replica Schellenberg.

Ancheta întreprinsă de agenţii secreţi nazişti în Elveţia a inclus şi anul 1939, începînd cu prima zi a celui de-al doilea război mondial.

În virtutea unor criterii bazate pe frica de foame, teama unor maladii contagioase pe care le-ar putea aduce străinii, nesiguranţa viitorului, experţii elveţieni au calculat de mult că cele douăzeci şi cinci de camioane ale ţării nu vor suporta mai mult de şapte mii de emigranţi. Întrucît şapte mii de refugiaţi se strecuraseră deja sub protecţia drapelului cu cruce albă după 1933, lucrurile erau clare. Chiar înainte ca grelele valuri ale disperării să vină să bată la porţile sale, Elveţia îşi anunţase atitudinea : a completat numărul. Nu va mai accepta nici o persoană.

Pentru aceşti emigranţi ce trăiau pe teritoriul său, Elveţia decretase obligaţii categorice. Interdicţia de a face politică,

pentru a nu pune neutralitatea țării în primejdie. Interzicerea de a cîștiga bani fără autorizația prealabilă a poliției pentru străini. Interzicerea de a lipsi de la locuința repartizată. Interzicerea de a pătrunde, și cu atît mai puțin de a locui, într-un hotel sau o pensiune. Livretul pentru străini, remis fiecărui emigrant, va purta un semn vizibil. Fiecare din acești emigranți va trebui, în cele mai mici contacte cu elvețienii, să se „anunțe", adică să indice singur și imediat că este străin.

O ordonanță completa aceste obligații : cantoanele vor respinge fără formalități, în țările din care vin, pe străinii care vor pătrunde în Elveția sau care au intrat ilegal de la începutul războiului. Această dispoziție nu se aplica dezertorilor sau refugiaților politici. Dar asemenea încadrare, care va aduce unele servicii celor din rezistență, va fi întotdeauna refuzată evreilor.

În primele zile ale lunii septembrie 1939, Elveția a primit totuși doi fugari. Ei s-au instalat la Lausanne-Palace, au anunțat că suita lor, numeroasă, urma să sosească în curînd și că vor rămîne aici pentru un timp. Este vorba de maharadjahul din Kapurthala și de fiul său, Amarjip Singh. Emigranți puțin comuni pentru Confederație... Ea va mai acorda, de altfel, o toleranță asemănătoare altor cîteva mii de emigranți bogați, punînd drept condiții participarea, după mijloace, la cheltuielile instituțiilor particulare de ajutor pentru refugiați. O ultimă convenție, neformulată în texte, menționa că acești privilegiați nu trebuie să reprezinte nici o primejdie pentru Elveția.

Bogăția, chiar însoțită de celebritate, nu îndupleca Elveția dacă fugarii erau recunoscuți ca dușmani ai nazismului. Este cazul profesorului Foerster...

Walter Schellenberg își amintea foarte bine de acest personaj, cazul său făcuse mult zgomot la Berlin, la 13 martie 1936. În ziua aceea, Serviciul de securitate îl constrînsese pe eminentul filozof și pedagog german să părăsească Reichul, din cauza tendințelor sale pacifiste, a atitudinii sale potrivnice regimului.

În septembrie 1939, Wilhelm Foerster cerea Elveției o viză specială pentru el și familia sa, de la Paris. Berna l-a refuzat, neacordîndu-i decît dreptul de a ține cîteva conferințe, dacă războiul o va permite. Și astfel, profesorul se afla la Geneva, în mai 1940, cînd Wehrmachtul a invadat Franța. La 22 iunie, el a solicitat autorizația de a aștepta redeschiderea liniei Locarno-Barcelona, pentru a fugi în Portugalia. Poliția străinilor l-a refuzat și l-a expulzat la 10 iulie 1940, în Franța încă neocupată la acea vreme.

Bogăția nici ea nu era suficientă pentru a-i convinge pe elvețieni, dacă emigranții care o posedau erau evrei.

Jeannette W..., evreică germană de la Fribourg-en-Brisgau. Toamna anului 1941. Tremurînd de teamă, a însărcinat un avocat din Basel să ceară pentru ea și fiica ei, care nu era evreică, o viză pentru Elveția sau pentru orice altă țară. Avocatul obținu aceste vize pentru Cuba și rezervă două locuri pe un vapor care pleca la sfîrșitul lunii decembrie 1941. Aștepta o simplă viză de tranzit, din partea Elveției, pentru ca clientele sale să poată trece în Franța neocupată, de unde să ajungă în Portugalia. Berna răspunse însă „nu". Jeannette W... și fiica ei vor muri gazificate. Aveau toate cheile speranței în mînă, afară de una : aceea care purta o cruce albă pe un fond roșu.

Nu indignarea, căci ar avea mai degrabă motive să se bucure, ci curiozitatea îl făcea pe Schellenberg să se întrebe cum s-a descurcat Elveția pentru a nu accepta decît trei sute opt refugiați, aproape toți numai evrei, din septembrie 1939 pînă în ianuarie 1942. El nu-i socotea la număr pe cei zece mii cinci sute de soldați polonezi ai generalului Prugar, integrați în al 45-lea corp de armată francez, care au trecut în Elveția la 19 iunie 1940, fiind cantonați în regiunea Lyss-Büren. Chiar Confederația îi considera ca internați cu titlu militar. Un statut independent. Elveția s-a arătat îngăduitoare față de cei trei sute opt proscriși, în majoritate izraeliți germani și olandezi, pentru a liniști scrupulele cîtorva consilieri naționali care începuseră să se emoționeze serios. Printre alții, Maag și Rittme-

yer. La instigația acestor doi deputați, preocupați să-i ajute să combată depresiunea morală care îi pîndea, refugiații vor lucra în lagăre, în profitul armatei elvețiene.

Inginerul Otto Zaugg va dirija organismul creat în acest scop. Primul lagăr se deschise la 9 aprilie 1940, la Felsberg. Urmară apoi altele, în total treizeci și șapte, precum și patrusprezece lagăre de carantină, douăzeci și unu de lagăre de primire și opt lagăre pentru triere. Emigranții sînt transportați gratuit de la lagărele de bază la locurile de muncă. Li se dă un franc elvețian pe zi, drept salariu. Li se împrumută salopete și încălțăminte. Zeci de mii de nefavorizați vor aspira către aceste paradisuri încercuite cu sîrmă ghimpată. Chiar dacă era vorba de lagărul de la Cropettes, aproape de Geneva, unde exista un robinet de apă pentru zece persoane și paie așternute direct pe pămînt, schimbate la fiecare trei săptămîni, sau de lagărul de la Champeix, unde se mînca atît de puțin și atît de prost, că era supranumit „capătul lumii". Dar ei nu vor putea ajunge în aceste lagăre. Vor pleca spre altele, în Germania, unde vor avea o soartă mai cumplită.

Începînd din ianuarie 1942, numărul evreilor care se prezentau în fiecare zi în fața frontierelor elvețiene și care erau respinși, după ce erau prinși în timp ce fugeau de la posturile de poliție, a crescut sensibil. Între ianuarie și aprilie 1942, au reușit să se facă admiși optzeci și doi. La sfîrșitul lunii iulie, ei vor fi opt sute cincizeci, în total, dintre care trei sute treizeci și cinci olandezi.

Au venit apoi deportările masive practicate de nemți aproape peste tot în Europa. Primejdia deveni presantă pentru toți evreii. Ei s-au năpustit spre Elveția, dar ea s-a închis ermetic; respingea, respingea fără milă. Un prim raport secret, la 30 iulie 1942, arăta cît de sfîrșită, cît de divizată se simțea Elveția din cauza acestei probleme delicate.

„Nu putem să ne resemnăm, să aprobăm aceste respingeri, scria Jezler, un funcționar. Informații sigure și concludente cu privire la ceea ce se petrece în locurile în care sînt deportați de

naziști, explică eforturile disperate ale celor care sînt amenințați. Nu se mai poate lua în nici un caz răspunderea unei respingeri".

Curajoasă intervenție. Dar responsabilii, suprasolicitați de munca lor, nu îl ascultară. Ei triau refugiații după naționalități. Separau femeile de bărbați, evreii de catolici, protestanți și atei. Făceau calcule de rentabilitate. Un lagăr de muncă nu este viabil decît dacă cuprinde mai mult de șaizeci de internați. Mai mult, instalarea unui asemenea centru costă scump. Obținerea cărămizilor, cimentului, cablurilor electrice, devine problematică. Noroc că respingerile, aceste respingeri la care trebuie să se renunțe, după dl Jezler, permit să se rezolve aceste probleme.

Elveția utiliza două metode pentru a-i alunga pe proscriși. Îi trecea clandestin peste frontieră, ceea ce prezenta, bineînțeles pentru aceștia, riscul de a fi spînzurați în partea cealaltă, în nouă cazuri din zece. Dar le rămînea o șansă cît de mică... A doua metodă echivala cu o adevărată condamnare. Confederația preda proscrișii poliției țării din care au fugit. Această practică, cea mai curent folosită, nu prezenta decît o singură neplăcere pentru elvețieni : dădea loc la scene penibile.

Pentru a scăpa de acest teribil destin — va dezvălui Schellenberg serviciilor secrete britanice — numeroși respinși au preferat să se sinucidă în fața barierelor roșii și albe ale „țării ospitaliere"... Profesorul Ludwig, autorul raportului federal asupra politicii practicate de Elveția cu privire la refugiați, confirmă această revelație. O notă seacă, acuzatoare, la pagina 239 a lucrării sale :

„S-au sinucis adeseori la picioarele soldaților elvețieni pentru a nu cădea în mîinile nemților".

Nu această situație dramatică, ci subita amploare luată de valul de refugiați bătînd la frontierele țării sale, începînd de la 30 iulie 1942, îl alarma pe dl Rothmund, șeful poliției federale. Evreii se grupau în munții Jura din Franța. Ei frecventau restaurantele, cafenelele de la Belfort, unde așteptau călăuzele care îi treceau peste frontieră. Acestea organizau adevărate con-

voaie desperate, călăuzindu-i într-un ritm de douăzeci de treceri pe zi. Dl Rothmund ceru noi măsuri de forță Consiliului Federal. Să i se dea formațiuni motorizate și va putea atunci să împiedice intrările clandestine.

Consiliul Federal aprobă această dorință. La 4 august 1942, el ordona continuarea respingerii, „chiar dacă din aceasta rezultau riscuri serioase pentru proscriși, adică rănire sau moarte" adăuga el, amintind că numai dezertorii și refugiații politici trebuie admiși, negînd încă o dată această categorisire evreilor. El va menține asemenea discriminare într-un nou decret din 26 septembrie 1942, declarînd, în ciuda tuturor informațiilor ce îi parveneau, că evreii nu erau în pericol în acea epocă în Europa.

Cercurile izraelite din Elveția erau impresionate. Ele au alarmat Crucea Roșie și centrele elvețiene de ajutor pentru refugiați. La 13 august 1942, dl Saly B..., președintele Federației Elvețiene a Comunităților Evreiești, îl invită pe dl Rothmund la o reuniune a Comitetului Central al federației. Aici se vorbi despre lagărele de concentrare. Au fost evocate atrocitățile naziste, sutele de mii de morți. El respinse însă totul cu aceste cuvinte :

„Să ne mulțumim să avem grijă de evreii pe care i-am salvat. De altfel, comisarii nemți m-au asigurat că numai deținuții sînt obligați să muncească în aceste lagăre. Nu există victime ale maltratărilor. Elveția va rămîne închisă evreilor".

Agitația ajunse și la Consiliul Federal, pentru că elvețienii l-au atacat pe Rothmund în localitatea unde își petrecea vacanța. Consilierul național Oeri presimțea o gravă criză internă, în situația în care hotărîrile Consiliului ar fi menținute. Partidul socialist și Federația Bisericilor Protestante se deslănțuiseră, lansară moțiuni.

Aceste capete care se înfierbîntau stînjeneau Consiliul Federal. La 23 august 1942, dl Steiger dădu dispoziții să se deschidă frontierele pentru femeile însărcinate, copii și bătrîni. Dar, după paisprezece zile, la o conferință a polițiilor cantonale,

care s-a ținut la Altdorf, dl Rothmund îngrozi autoritățile arătîndu-le că începînd din iulie, în mai puțin de o lună, o mie de noi refugiați, pătrunși ilegal, au fost arestați. Cazurile acestora au fost examinate înainte de a se hotărî dacă vor fi expulzați sau nu.

Agenții lui Schellenberg din Elveția i-au spus acestuia — și raportul Ludwig ne-a confirmat-o — că nu Consiliul Federal era singurul care ordona prigoane. În marea lor majoritate, cantoanele se arătau, de asemenea, severe față de proscriși, și, la 10 septembrie 1942, cereau întărirea controlului la frontieră.

Doar cantonul Bâle-Ville făcea excepție. Deși găzduia numeroși refugiați dinainte de război, era gata să mai primească încă alții, și în special copii ai emigranților. De asemenea, cantoanele Saint-Gall și Tessin se numărau printre cele mai ospitaliere. Cunoscînd bunăvoința cantonului Bâle-Ville, alte cantoane se debarasau de refugiații lor, abandonîndu-i în piața acestui oraș.

Alte cantoane acționau mai cinic, economisind cheltuielile de transport. Refugiații ce urmau să fie izgoniți erau avertizați că dacă vor mai fi găsiți pe teritoriul cantonal, după apusul soarelui, vor fi expediați imediat în Germania. Mărinimia cantonului Bâle-Ville fiind cunoscută și de emigranți, nu le mai rămînea acestora decît să încerce să-și găsească refugiul aici, prin toate mijloacele.

Unele cantoane, deși refuzau să primească exilați au acceptat totuși pe cîțiva mai bogați, pe care i-au vămuit bine. Alte cantoane erau atît de ostile refugiaților, încît nu le permiteau nici cel puțin să treacă pe teritoriul lor în căutarea unui refugiu.

Dl Rothmund nu va avea deci nici o dificultate să obțină, în urma unui raport oral prezentat în fața Consiliului Federal, la 22 septembrie 1942, ca Elveția să-și întărească frontierele. „De la începutul războiului pînă în prezent, declara el, două mii cinci sute de emigranți au intrat în țară fraudulos. Adăugîndu-i la cei șapte mii o sută care trăiesc deja aici din 1933, obținem un total de nouă mii șase sute. Trebuie să vă mai reamintesc

că experții noștri au calculat că nu putem să suportăm mai mult de șapte mii ? De la începutul războiului, întreținerea acestor proscriși a costat 17 milioane. Din care 5 milioane au căzut în sarcina Confederației, iar restul a revenit instituțiilor particulare de ajutor. Această situație trebuie să înceteze. Grănicerii fiind insuficienți pentru a stăvili fluxul fugarilor, trebuie să le întărim posturile cu jandarmi. Și dacă nici aceștia nu vor fi suficienți, va trebui să facem apel categoric la armată".

Grupul radical-democrat îl aprobă pe dl Rothmund. Țăranii, meșteșugarii, burghezii își manifestau satisfacția. Catolicii-conservatori acceptară și ei cu jumătate de gură. Grupul social-democrat, liberalii-democrați, independenții n-au mai făcut nici o declarație. Numai cîțiva consilieri protestară: d-nii Graber, Maag, Rittmeyer. Oeri. În zadar. La 9 octombrie 1942, Consiliul Federal va cere generalului Guisan să intervină la frontiere.

Astfel a fost alarmat Brigadeführerul S.S. Walter Schellenberg.

Din acest moment, Schellenberg nu va mai înceta să observe cu grijă comportarea Elveției față de refugiați. O dată cu autoritățile, dar de la Berlin, el va ține la zi contabilitatea nenorocirii. În coloana „debit" va trece numărul refugiaților pe care Elveția îi accepta. În coloana „credit" îi va înscrie pe cei respinși și recuperați de către colegii săi S.S.-iști, pentru a-i trimite în Germania.

Confederația nu va face altceva decît să schimbe denumirea coloanelor, trecînd în „creditul" său pe cei care i-a salvat din ghearele naziste. Cele două totaluri, al elveților și al lui Schellenberg, vor fi aproape aceleași.

Din septembrie 1939 pînă în octombrie 1942, 4 700 de emigranți au intrat în Confederație. La 31 decembrie 1942, numărul lor era de 9 000. La sfîrșitul războiului, numărul refugiaților civili, al militarilor internați, al dezertorilor germani și aliați, care se găseau în Elveția, era în total de o sută de mii.

Aproape tot atîția au fost izgoniți și respinși la frontiere și culeși de către S.S.-iști.

Profesorul Carl Ludwig va ajunge la același rezultat ca și Schellenberg. Dar va spune în mod discret :

„Nu se poate stabili cu precizie cîți fugari au căutat azil la noi în timpul războiului și au fost respinși la frontieră. Numărarea lor era adesea imposibilă. Desigur că numărul persoanelor abătute de la proiectul lor de a fugi în Elveția în urma măsurilor luate de noi este mult mai mare decît cel al fugarilor respinși. Cei care susțin că respingerile la frontieră se pot număra cu miile nu exagerează deloc".

Este clar că astfel S.S.-Brigadeführerul a adăugat la marea afacere de spionaj care-l obseda și această ciudată intransigență a autorităților elvețiene față de evreii care le cereau ajutor. Un gaj spontan, într-un fel. Un „element de discuție", pe care Elveția l-ar putea arunca în balanță dacă, din nefericire pentru ea, Reichul ar descoperi rolul pe care l-a jucat în favoarea Aliaților.

Walter Schellenberg a fost confirmat în ipoteza sa.

Oricît de paradoxal ar putea să pară, pînă în 1944, dată la care destinul Germaniei va fi definitiv pecetluit, Elveția n-a văzut și n-a știut nimic despre genocidul și persecuțiile comise de hitleriști. Cel puțin așa afirmă ea.

Walter Schellenberg știa că Elveția nu spune adevărul. Și avu dovada acestui fapt la puțin timp după ce trupele generalului Guisan au închis frontierele Confederației.

În acel octombrie 1942, dl Rothmund va vizita lagărul de concentrare de la Oranienburg. Și Schellenberg va aștepta cu „oarecare curiozitate" — sînt propriile sale cuvinte — reacțiile șefului poliției federale. Nu va fi decepționat. În fața Consiliului Federal, dl Rothmund va spune pur și simplu :

„Recunosc că evreii nu sînt tratați cu menajamente deosebite în acest lagăr. Dar nici un indiciu nu-mi permite să trag concluzia că sînt executați în masă".

Totuși, Elveția cunoștea, oficial, că naziștii „execută în masă" în lagărele lor de concentrare. De șapte luni, de la 16 martie 1942.

În ziua aceea, doctorul Rudolf B... din Zürich a fost convocat la palatul federal din Berna de către anchetatorul armatei, colonelul de brigadă Eugster, și de către dl Kobelt, șeful Departamentului militar. Rudolf B... tocmai participase la o misiune medicală și la un turneu în țările din Est. El întocmise deja raportul său pentru Societatea medicală elvețiană. Reprezentanții armatei i-au cerut să povestească ce a văzut.

În ianuarie 1942, doctorul B... a primit confidențele unui medic șef german, căpitanul Wagner, atașat la lagărul din Smolensk.

„În lagăre, a spus Wagner, masacrele de evrei se înmulțesc. Camerele de gazare și crematoriile funcționează din plin. Sute de mii de victime. Eu însumi am văzut femei săpîndu-și groapa, S.S.-iști ucigînd copii și bătrîni cu cîte un cartuș în ceafă. O femeie mi-a povestit începuturile lagărului de la Auschwitz. Mult sînge, multe suferințe, mulți morți..."

Această redare categorică, acuzatoare, îi tulburară pe Eugster și pe Kobelt. Ei refuzară să noteze conversația care a avut loc și ordonară doctorului Rudolf B... să tacă, să nu mai evoce niciodată ceea ce le povestise.

Rudolf B... nu va tăcea. Va vorbi. Va încredința chiar doctorului Carl Ludwig, autorul raportului despre politica Elveției față de refugiați, jurnalul unuia din tovarășii săi de misiune, sergentul W.

Rudolf B... dăduse acest jurnal anchetatorului armatei. Și colonelul de brigadă Eugster i-l restituise cu o scrisoare, dovedind că îl citise și luase cunoștință de exterminările naziste din lagăr. În mai 1944, doctorul B... va repeta public declarațiile sale, iar d-nii Kobelt și Eugster îi vor reproșa că a violat secretul profesional.

Elveția știa. Și informatorii erau numeroși. Unul din elvețieni, stabilit benevol în Ucraina, era, de asemenea, martor al unor execuții masive de evrei, la începutul lui august 1942, la Kamen-Kasirski, în mlaștinile de la Rokitno. Acest martor, aflat în relații permanente cu consulul elvețian la Hamburg, îl informa din abundență în scris. Și aceste informații erau transmise la Berna. Tot în acea perioadă un funcționar bavarez va povesti la Berlin despre măsurile de exterminare luate împotriva evreilor, unui funcționar superior de la legația elvețiană... Mărturii care se strîng pe masa doctorului G. M. Riegner, directorul Biroului Congresului Mondial al Evreilor de la Geneva.

Oricît s-ar strădui autoritățile federale să oblige presa lor să nu scrie despre masacrarea celor 70 000 de evrei la Kiev, nu vor mai putea să-l înșele pe Walter Schellenberg.

Dacă buna ei conștiință tace, gîndea el, dacă Elveția nu scoate o vorbă despre aceste evenimente care, în alte condiții, ar face-o să izbucnească și să se indigneze, o face numai pentru că o apasă o greutate teribilă. S-a angajat prea profund în alte probleme.

Cursa pe care i-a întins-o cu ajutorul lui Heinrich Himmler urma să-l lămurească definitiv.

AGENȚII DUBLI AI LUI SCHELLENBERG

Este cunoscut că nu se recomandă meseria de spion emotivilor și cardiacilor.

De la jumătatea lui ianuarie 1943 și pînă miercuri, 3 martie, Walter Schellenberg n-a trăit. Termen impropriu, care înseamnă, în general, contrariul : că s-a tremurat atunci într-un mod periculos pentru organism. O lună și jumătate de spaimă și de neliniște pentru S.S.-Brigadeführer... Îi trebuiau nervi de oțel să reziste.

Un proverb german spune : „Neutrii te servesc bine în față, dar te ard pe la spate". Schellenberg dorea mult să-i ardă pe elvețieni pe ambele părți. Înainte de toate, trebuia să aibă dovada că Elveția era angajată în luptă directă și clandestină cu Wehrmachtul. Neliniștea, provocată de teama că cursa întinsă de el nu va funcționa, începuse să-l cuprindă serios cînd, într-o zi de miercuri seara, putu, în sfîrșit, să răsufle ușurat. La Biglen, în Elveția, după întrevederea cerută generalului Guisan, sub un pretext ușor dar abil, colonelul de brigadă Masson s-a hotărît să-și bage capul în laț. După ce a trecut momentul de satisfacție dat de această victorie rapid evaporată, Schellenberg medită : A ști nu mai este suficient ; rămîne esențialul, organizarea acțiunii de constrîngere...

Nici un martor n-a putut să surprindă ce își spuneau cei doi șefi de servicii de informații, deveniți dușmani prin forța

lucrurilor, cînd s-au regăsit la 12 martie la Zürich și cînd se plimbau privind necontenit pe malul stîng al rîului Limmat.

Totuși, pot fi acceptate ca adevărate declarațiile făcute în legătură cu aceasta de către Schellenberg agenților britanici, după război ; cuvinte pe care le-am relatat mai sus. În schimb, două fapte sigure și convingătoare demonstrează că între Reich și Confederație, climatul de destindere dorit pînă atunci de Schellenberg, nu mai exista.

S.S.-Brigadeführerul s-a temut profund de această întîlnire de la Zürich, din 12 martie. S-a gîndit că Masson, înțelegînd mai tîrziu că a comis o gravă greșeală cu cîteva zile mai înainte, la Biglen, o să-l aresteze sau chiar să-l execute. Așa ar fi acționat el, Schellenberg, dacă rolurile ar fi fost inversate. De aceea a fost foarte precaut. Fu însoțit de numeroși agenți selecționați din rețelele de spionaj instalate în Elveția. Aceștia îl escortau de la distanță, cu mîna pe trăgaci, în tot timpul plimbării făcute cu Masson. Dacă acesta ar fi încercat cea mai mică acțiune, ar fi fost, fără îndoială, doborît pe loc.

Schimbarea tacticii adoptată de Schellenberg constituia al doilea fapt care demonstra fără echivoc că epoca armoniei se terminase. După ce a fost mai întîi încîntător, el deveni arțăgos. Războiului de scrimă al convingerii îi urmă războiul din umbră. Pe fața lui nimic nu se va schimba. La 23 martie, la 11 zile după Zürich, un Masson „emoționat" va putea să-i spună lui Bernard Barbey, pentru ca generalul Guisan să afle, că O.K.W.-ul a îngropat cazul Elveția, invadarea prevăzută fiind anulată și că deține această știre de la „contactul" său atît de „prețios", Walter Schellenberg. Căldura amicală părea deci la fel de vivace. În realitate, cuțitele erau trase, în întuneric.

De data aceasta, S.S.-istul nu-l va mai înșela pe colonelul de brigadă. Căci Masson a remarcat repede agitația subterană a naziștilor. Și a înțeles și mai repede motivele acestei excitări. Ceea ce Schellenberg n-a putut să obțină prin blîndețe, voia să obțină acum prin forță. Și dacă Masson nu ar fi luat, din precauție, măsuri, este evident că S.S.-Brigadeführerul ar fi

sfîrșit prin a pune mîna pe Rudolf Roessler și fără îndoială pe Olga și Werther. Și poate că chiar cazul Elveția ar fi revenit atunci pe tapet, în mod serios de data aceasta !

Atîțați efectiv de Schellenberg, spionii naziști din Elveția încep vînătoarea. Toți spionii, chiar și „birocrații". Ei primesc misiunea să „drogheze" în Geneva și Lausanne. Două orașe cheie pentru Schellenberg, care considera că trebuie să ajungă pînă în vîrful rețelei prin singurul punct slab cunoscut : radiotelegrafia.

Folosită simultan de la frontierele germane, italiene și franceze, timp de peste o lună, goniometria a permis să se precizeze că cel puțin un emițător expedia, cu întreruperi, telegrame de la Geneva spre Moscova. În timp ce la Lausanne funcționa cu regularitate și continuitate un alt post, care, desigur, era cel principal.

Spionii germani nu căutau la întîmplare. Ei aveau un plan și încercau să pătrundă într-o societate bine delimitată, precisă. Era ideea lui Schellenberg. Ea îi venise ca un fulger, pe cînd întorcea și pe o parte și pe alta, pentru a mia oară, datele problemei sale. Îi cunoștea bine pe elvețieni, precum și circumspecția lor congenitală. Nu-și putea imagina că Serviciul secret elvețian, oricare ar fi fost convingerile sale, comunică oficial informații aliaților occidentali, și cu atît mai puțin sovieticilor. Dacă spre Londra nu înțelegea prea bine cum erau expediate informațiile, considera că pentru ruși tehnica trebuia să fie în schimb relativ simplă: această treabă era făcută, fără îndoială, de comuniștii elvețieni. Sînt oare comuniști în Elveția ? Desigur. Și chiar mai numeroși decît s-ar presupune. Mai mult, de cînd cu Stalingradul, ei au mulți simpatizanți și printre socialiști. Aceste cercuri progresiste trebuie distruse.

Analiza făcută de Schellenberg era perfectă. Ea dovedea, dacă ar fi fost nevoie de aceasta, că generalul fascist cunoștea foarte multe lucruri despre vecinii lui. La alegerile generale din 31 octombrie 1943, se va constata în Confederație, pentru prima dată, un foarte clar succes socialist. Acest partid va cîș-

tiga 9 locuri în Consiliul Național și 5 fotolii în Consiliul Statelor; progres provocat, fără îndoială, de victoriile militare rusești. BUPO nu se enerva încă în fața acestei noi năvale de agenți întunecați, dezlănțuită de Schellenberg; valul acesta bîntuia cafenelele, cinematografele, cercurile din Geneva și Lausanne frecventate de cetățenii elvețieni cu idei de stînga. Furtuna nu era încă taifun. Dar va deveni. Din timp în timp, pentru a nu scăpa situația din mînă, elvețienii arestau cîte un agent care se dovedea prea întreprinzător.

Primul care va cădea astfel va fi agitatul Emil Knüttel, agentul de la Biroul „F" din Berna, specialist în materie de recrutare a spionilor. Nefiind dotat pentru acțiunea „lovitură de pumn" — nume dat grupărilor de șoc, Knüttel va fi prins. Îi va fi atît de teamă că va fi lichidat de către S.D. pentru greșeală în executarea misiunii, dacă va fi condus la frontiera germană, încît va renunța la imunitatea diplomatică de care beneficia și va primi, la 19 mai 1943, 15 ani de închisoare. După Knüttel veni rîndul căpitanului Otto Frank, apoi al doctorului Lemberger, adjunctul direct al șefului centralei căilor ferate ale Reichului. Patronul lui Lemberger va cădea și el, precum și Hans von Könïz, directorul Lufthansa din Elveția...

Rudolf Roessler remarcase această schimbare de climat. Umbrele sale, însărcinate să-l protejeze, s-au înmulțit, s-au apropiat. Nu mai putea să le ignoreze cînd mergea de la Wesemlin la Vita-Nova Verlag sau cînd se ducea la vila Stutz, la Kastanienbaum. Își continuă totuși, imperturbabil, munca de informații, prevăzînd că va avea în curînd neplăceri, după cum i-a mărturisit lui Christian Schneider.

Situația acum era de așa manieră încît „Lucy" nu mai avea nici o clipă de răgaz.

Moscova își cerea informațiile. Moscova le pretindea.

Aprilie, mai și iunie, care în anul precedent fuseseră marcate de o intensă pregătire militară pe teren — instalarea trambulinelor necesare ofensivelor — sînt calme în 1943. Wehrmachtul își bandajează rănile. În față, Armata Roșie așteaptă... Această metodă strategică i-a reușit bine în semestrul trecut. Războiul de uzură pe care l-a dus pînă în prezent a fost suficient de profitabil pentru ca să se hotărască să-l schimbe, cel puțin pentru moment, cu o tactică nouă. Cu atît mai mult cu cît știe că Reichul se pregătește să reînceapă asaltul.

„Lucy" a ținut Kremlinul perfect la curent cu proiectele O.K.W.-ului. Tocmai au fost aduse pe front noi tancuri grele de tip „Tigru". Exact atîtea cîte trebuie pentru a fi echipate 17 divizii de tancuri cu ele. Führerul își pune mari speranțe în ele. 500 000 de oameni vor fi aruncați în luptă. „Floarea armatei germane", va spune William K. Shirer în „Al III-lea Reich". Feldmareșalul Guenther Hans von Kluge a schițat el însuși, în linii mari, ce va însemna o a doua înfrîngere germană de anvergură, în Rusia. Această ofensivă pe care Hitler a botezat-o „Operația Citadela" prevedea să se încercuiască — mereu același proces — un milion de ruși care formau o enormă fortificație înaintată în liniile Wehrmachtului, la vest de Kursk. Un oraș așezat la confluența apelor Tuskor și Kura. Un nod de cale ferată, un centru industrial situat în inima unui ținut agricol — cu fructe, cereale, vite.

În afară de necesitatea distrugerii acestui avans în frontul lor, și un alt motiv explica dorința nemților de a distruge milionul de ruși care se găseau în această fortificație: acești oameni erau învingătorii de la Stalingrad, cei care au spulberat, o dată cu armata a VI-a, marele vis al nemților de a cuceri lumea. Ce revanșă frumoasă, dacă i-ar putea distruge la rîndul lor!

Pentru aceasta, von Kluge dispunea de trei armate pe 120 km, între Harkov și Orel: Armata a IX-a, formată din 20 de divizii, dintre care 7 blindate, ce vor opera din sud spre nord; Armata a IV-a, compusă din 17 divizii, plus o divizie S.S. blindată, însărcinată să atace de la Harkov, din nord spre sud; în sfîrșit, Armata a II-a, formată din 6 divizii blindate și 2 divizii de infanterie, a cărei misiune consta în a menține frontul rusesc în luptă, din față. O încercuire pur clasică... Dacă duș-

manul nu s-ar aștepta la așa ceva, aceasta ar putea să se dovedească îngrozitor de distrugătoare.

Dar dușmanul cunoștea cele mai mici amănunte, spre nefericirea lui von Kluge și a Reichului. Rudolf Roessler a descris totul detaliat în telegramele sale. Încă o dată Werther, mica sa echipă introdusă în inima O.K.W.-ului, a realizat o capodoperă de informare. Informațiile aveau toate datele necesare : sectoarele vizate, materialul și oamenii care vor fi aruncați în luptă, poziția eșaloanelor de alimentare și a eșaloanelor de comandă, apropierea la care se găseau eventualele forțe de întărire, ziua „J" și ora „H". Ce să ceri mai mult ? Nimic. Rușii nu mai doresc nimic. Ei așteaptă liniștiți, siguri că vor învinge.

La 5 iulie 1943, pe frontul german a avut loc o puternică pregătire de artilerie. „Lucy" n-a mințit. Ascunși una cu pămîntul, sovieticii nu s-au mișcat. Apoi trupele lui von Kluge s-au pus în mișcare, intrînd în luptă. Atunci țîșniră riposte fulgerătoare. Rușii au masat în fortificația lor tot ceea ce le trebuia, în materie de tunuri și tancuri. „Orgile" lui Stalin sfîrtecau aerul. Toate informațiile lui Rudolf Roessler au permis o folosire perfectă a terenului, deoarece sovieticii știau unde și cînd se vor prezenta soldații în uniforme cenușiu-închis.

La 10 iulie, în momentul în care aliații occidentali debarcau în Sicilia și cînd Elveția se gîndea la o mobilizare generală în caz de înaintare rapidă în Italia, Wehrmachtul a avansat vreo 10 km spre Kursk. O manevră datorată tot lui „Lucy". Rușii au lăsat să intre faimoasele care grele tip „Tigru" în plasă. Apoi, cu calm, ca la paradă, ei le vor pironi la pămînt. Căci le cunoșteau toate caracteristicile, și au putut pune în poziție de tragere arme capabile să le distrugă. La 22 iulie, după 17 zile de la începutul ofensivei, diviziile blindate germane nu mai aveau blindate ! Și Wehrmachtul începea să se retragă, clătinîndu-se.

Siguri pe forțele lor, știind totul despre trupele germane de pe restul frontului, datorită lui Roessler, sovieticii nu vor mai aștepta sfîrșitul acestui măcel de la Kursk și vor lansa, la

rîndul lor, un atac asupra liniilor avansate fortificate germane de la Orel.

Începînd cu această jumătate a lunii iulie 1943 și pînă la cucerirea Berlinului în 1945, ei nu vor mai pierde niciodată inițiativa. Floarea armatei germane va dispărea, înghițită, digerată de pămîntul gras și bogat pe care voiau să-l transforme în Eden nazist. Un pămînt care nu i-ar fi fost niciodată prieten...

La 4 august 1943, Rusia îi izgonea pe nemți de la Orel. La 5 august era rîndul Belgorodului să fie eliberat. La 23 august, Harkovul devenea din nou sovietic. La Kursk, totul se terminase de mult cînd, la 20 septembrie, Brianskul va fi recucerit. Apoi, la 25 septembrie era rîndul Smolenskului. Urmă apoi eliberarea întregului bazin industrial al Donețului. Nici Niprul nu va rezista, iar la 6 noiembrie va cădea Kievul. La sfîrșitul anului 1943, fatal pentru Reich, armatele rusești din sud au atins frontierele României și ale Poloniei, eliberîndu-și aproape toată patria.

În Elveția, la sfîrșitul lunii iulie, marcată de începutul prăbușirii naziste, o bătălie de altă natură îl punea față în față pe generalul Guisan cu puterea politică. Simțind un pericol posibil în primele debarcări ale Aliaților pe teritoriul italian, pericolul unei „ocupări preventive" de către Germania, șeful armatei elvețiene considera întemeiată proclamarea unei mobilizări generale. Hotărîre judicioasă pe care toți strategii însărcinați să răspundă de destinul unei națiuni ar aproba-o. Grijuliu înainte de toate să nu sufere Reichul, domnul Pilet-Golaz, șeful Departamentului politic, se opuse acestui proiect. El invoca motive economice care stîrneau risul, deoarece Elveția ar fi putut, fără să reducă cu o centimă nivelul său de viață, să-și ducă trupele pe frontiere și pe vîrfurile înghețate, într-o Europă slăbită și supusă unui regim al surogatelor.

„De aici înainte, a putut să afirme colonelul Bernard Barbey, știm de unde vine opoziția față de o măsură pe care Comandamentul o consideră indispensabilă...".

Tot în această perioadă, noua tactică adoptată de Schellenberg față de Elveția începea să dea roade. Agenții lui din Geneva, a căror bază provizorie a fost stabilită în apropiere de gara Cornavin, într-un hotel al cărui proprietar era un elvețian nazist, au reușit să întocmească o listă cu suspecții din extrema stîngă, pe care încearcă să-i localizeze. În limbaj de spionaj, asta înseamnă să cunoști totul despre persoanele care te interesează. Pe această listă era un nume care ar provoca frisoane lui Alexandre Rado, dacă ar cunoaște adevărul : Margareta Bolli.

La Lausanne, naziștii lucrau mai bine, reușind să infiltreze doi agenți dubli în rețeaua lui Rado. Încă o inițiativă a lui Schellenberg. Pentru a-și asigura toate șansele de a obține victoria în această campanie capitală a războiului secret, s-a gîndit să mobilizeze pe cei mai buni agenți sovietici, capturați de Serviciul de securitate german aproape peste tot în Europa în ultimii ani, și care au acceptat să colaboreze cu el, pentru a-și salva viața.

Așa au intrat în scenă Georges și Iohanna Wilmer care acționau în Elveția în acea perioadă. Conspirativ, ei se numeau „Lorenz" și „Laura". Erau spioni încercați, bine cunoscuți de Centrală și folosiți încă din 1926. Au trăit și muncit mult timp în Japonia, de unde au plecat în 1935. Au urmat apoi o scurtă pregătire la Sehodnia, la acea ciudată universitate de lîngă Moscova, unde U.R.S.S. își pregătea agenții secreți. Aici l-au cunoscut pe Alexandre Rado, un alt coleg dotat, cu care s-au împrietenit. În 1936, cînd M.G.B.-ul hotărî să trimită 300 de agenți în Germania și în jurul Reichului, i-au inclus în acest lot și pe Georges și Johanna Wilmer, care posedau, amîndoi, un talent rar în domeniul fotografiei și microfotografiei.

După izbucnirea războiului în Europa, în 1939, Centrala le-a pierdut însă urma. Cauza se cunoștea. Prinși în cursă de S.D., putrezeau închiși într-o sinistră închisoare berlineză, unde vor fi spînzurați mai tîrziu conjurații din 20 iulie 1944. Tehnicienii erau foarte apreciați la nemți și soții Wilmer știau acest

lucru. Un fapt important îi salvă de la securea călăului căruia îi erau sortiți încă de cînd au fost închiși : capacitatea lor de a reduce după voie un mesaj, de la mărimea unei foi de hîrtie normale, la micimea unui punct de la sfîrșitul unei fraze.

Schellenberg descoperi repede punctul slab al lui Georges Wilmer. Acestui om îi plăceau banii, indiferent sub ce formă ar fi : dolari, lire sterline, franci și chiar mărci germane, la nevoie. Orice, în afară de rublă, căci îi cunoștea slaba putere de seducere la bursele din lumea occidentală. Georges Wilmer și-a pierdut într-adevăr credința comunistă din cauza contactului prea strîns cu doctrina putredă și depravată a lui Capua, tactică ce i-a fost impusă pentru a studia națiunile capitaliste. Și Georges o va antrena ușor pe Johanna pe calea trădării.

Mult timp ei vor lucra la arhivele S.D.-ului, contribuind, datorită cunoașterii metodelor rusești, la arestarea a numeroși foști colegi de-ai lor. Cînd spionii naziști din Geneva făcură cunoscut lui Schellenberg că au reușit să întocmească o listă interesantă cu suspecții din sfera partidului lui Léon Nicole, S.S.-Brigadeführerul făcu apel, între alții, la soții Wilmer...

Schellenberg se va felicita pentru alegerea făcută. Dar nu va avea vești imediat, deoarece a acceptat ca acest cuplu să lucreze independent. După o ședere de 15 zile la Geneva, Georges și Johanna s-au întîlnit cu Rado, fostul lor coleg de la Șehodnia. Avu loc o întîlnire aparent călduroasă. Totuși, în liniștea biroului său de la Geo-Presse, după plecarea lor, Alexandre Rado, pentru care neîncrederea era o virtute, consideră că explicațiile soților Wilmer erau prea puțin convingătoare.

Ei ar fi fugit din Germania, la puțin timp după începerea războiului, și s-ar fi refugiat în Elveția germanică, unde ar fi făcut totul pentru a trece neobservați...

Apoi, dornici să-și reia activitatea și să ajute Centrala în lupta împotriva nazismului, s-ar fi hotărît să acționeze pe lîngă partidul comunist din Elveția, în speranța de a descoperi cîțiva

foşti tovarăşi de luptă. Nu cumva are el, Rado, posibilitatea să anunţe M.G.B.-ul că ei sînt din nou disponibili ?

Prima hotărîre a rezidentului şef va fi să sporească precauţiile, pentru a păzi secretul de la domiciliul său... Va închiria chiar, la un preţ mare, un apartament de ajutor, la Berna, despre care nu va vorbi nimănui, şi va muta în acest apartament pe soţia sa Elena şi pe cei doi fii. Ca şi Roessler şi Masson, Rado remarcase că există multă agitaţie în prezent în Elveţia, şi în special la Geneva. Apariţia acestor Wilmeri nu-i spunea nimic bun.

O a doua hotărîre pe care o va lua îi va confirma egoismul. Libertatea acordată de Centrală lui Alexander Foote îl făcu să devină oarecum bănuitor. Acest englez care trebuia să servească doar ca radiotelegrafist la totala sa discreţie a avansat cam mult ; valoarea informaţiilor date de „Lucy", pe care el, şi numai el, le transmitea cu prioritate, se răsfrîngea, desigur, şi asupra lui. Rado simţea că M.G.B.-ului nu-i mai trebuie mult pentru a-l considera pe acest Foote egal cu el, tocmai cu el, rezidentul şef. O să-i paseze englezului pe aceşti Wilmeri. Să se descurce el cu ei...

La întîlnirea următoare cu acest cuplu Wilmer, îi sfătui să se ducă la Lausanne să-şi găsească o locuinţă şi să-i comunice adresa. Ei vor aştepta acolo liniştiţi un personaj devenit important în reţeaua sa, mîna sa dreaptă, pe scurt. Acest tovarăş are legătură permanentă cu Centrala şi va putea să-i folosească. În orice caz, să nu mai revină la Geneva, deoarece el nu se simte aici în siguranţă şi ar putea, involuntar, să le dăuneze.

În felul acesta Georges şi Johanna Wilmer se vor instala în cel mai franţuzesc oraş elveţian. Îşi vor aranja bine treburile alegînd o vilă luxoasă care domină oraşul, în cartierul cel mai elegant. Modul ostentativ de a cheltui banii lui Schellenberg le va atrage consideraţia vecinilor. Păstrau secrete contactele pe care le întreţineau cu S.D.-ul. A sosit momentul de a cîştiga încrederea noilor stăpîni. Aşteptau. În curînd, peştele cel mare va mişca.

S.S.-Brigadeführerul nu spera aşa mult. Nimic nu-i dăduse posibilitatea să presupună că ruşii întreţineau o reţea în Elveţia. Şi încă o reţea aşa de eficace. Care a scăpat atîta timp investigaţiilor permanente ale agenţilor săi... Mai ales, descoperirea că elveţienii se foloseau de acest canal pentru a lăsa să parvină informaţiile lor la Moscova era lucrul care-l surprindea cel mai mult. Acum îl cunoştea prea bine pe Masson pentru a-şi mai putea imagina măcar o clipă că colonelul de brigadă nu ştia de existenţa acestei reţele. Elveţia n-a încetat să-i provoace surprize. Această Elveţie atît de burgheză, care considera comunismul ca fiind un flagel al lui Dumnezeu, care a trimis chiar numeroşi medici pe frontul de răsărit pentru a-i îngriji pe luptătorii germani, în numele cruciadei împotriva bolşevismului, tocmai această Elveţie este în stare, în acelaşi timp, să ajute Sovietele, şi încă în modul cel mai eficace, prin spionaj...

În materie de joc dublu, Schellenberg considera că a primit o lecţie usturătoare. Va face totul pentru a recupera timpul pierdut. Mai întîi va lăsa încă puţină autonomie cuplului Wilmer, pentru a prinde mai bine peştele cel mare, cum se spune în argoul lor. Să aştepte ca şi celelalte filiere din Geneva să-şi îndeplinească obligaţiile contractuale. Apoi, îi va răpi pe toţi. Ştia el cum să-i facă pe oameni să vorbească. Va ajunge repede în vîrful acestei reţele care epuiza Reichul şi Comandamentul suprem al Wehrmachtului.

PENTRU A-ȘI SALVA ȚARA

Alexander Foote nu ascundea faptul că familia Wilmer nu-i plăcea. Prea era vorbăreț acest Georges, care își valorifica amintirile din Extremul Orient, vorbea contemplindu-se cu plăcere în oglinda sufrageriei sale, se lăuda cu cunoștințele de vechi și încercat spion.

Prea multe momente de tăcere, în schimb, la Johanna, soția lui, a cărei privire fugea uneori rătăcită, ca și cînd ar fi fost urmărită de cineva.

Această clădire somptuoasă îl jena pe englez.

Cum au putut ei să închirieze casa în ciuda legii severe referitoare la stabilirea străinilor în Elveția? De unde au sumele mari de bani pe care le cheltuiesc? Și apoi, dacă se arată foarte vorbăreț în ceea ce privește viața sa de dinainte de război, acest „Lorenz" păstrează un mutism straniu asupra activității sale după 1939. În mod cert, această pereche nu-i inspiră nici o încredere. „Amintește-ți să fii neîncrezător" a spus Epicharme în „Maxime", în secolul al V-lea înainte de Cristos.

Împinși de grija de a-l primi în mod demn pe Foote, soții Wilmer nu au făcut economii. Mîncare bună, vinuri alese, țigări excelente. Johanna nu participa la discuții, dar era foarte atentă și avea grijă ca paharul englezului să fie în permanență plin. La cafea, Wilmer insista îndelung asupra calităților sur-

selor sale de informare pe care le-a ţinut în conservare. Ele îl alimentează în mod regulat cu informaţii.

În Franţa, el cunoaşte combatanţi din rezistenţă, chiar şi din Reich, unde are prieteni antinazişti. Ar fi păcat să se piardă aceste informaţii.

După aceste oferte de colaborare presante şi nedeghizate, a urmat o ploaie de întrebări asupra ocupaţiilor lui Foote, asupra frecvenţei contactelor sale radio cu Centrala, asupra schimbărilor de cod şi de lungimi de undă. Punea toate aceste întrebări luînd aerul şi tonul unui om cumsecade şi iniţiat. Dar, examinîndu-l, acest accent ascundea o reductibilă şi insidioasă tehnică de investigaţie.

Foote rămase foarte decepţionat de acest prim contact. El făcea, la rîndul lui, ucenicia vicleniei pentru a ajunge din nou la locuinţa sa din calea Longeraie nr. 20. Pe drum, a făcut o serie de ocoluri şi înconjururi, pentru a se rupe de eventualii urmăritori. Lui nu-i plac oamenii care se aruncă astfel de gîtul altora, vorbesc, vorbesc fără încetare şi fac pe alţii să vorbească... Rado, pe care el îl consultă prin telefon, nu îl reconfortă, îl sfătui doar să avertizeze Centrala. Grozavă recomandare. Bineînţeles că va avertiza M.G.B.-ul. Şi asta era bine să o facă de două ori, nu o singură dată.

Neplăcută surpriză. Moscova refuza să împărtăşească tulburarea şi temerile sale.

Soţii Wilmer sînt agenţi buni, în mod sigur... Ei au o bogată experienţă dobîndită în serviciul cauzei muncitorilor... Modul de viaţă pe care-l duc nu are importanţă : este vorba de o manie care le este bine cunoscută, a cărei cauză consta în tactica lor, destinată să le deschidă toate uşile persoanelor importante din ţările capitaliste. Îi recomanda să lucreze cu această pereche, fără teamă.

Următoarele recepţii de la soţii Wilmer au făcut însă să crească neliniştea resimţită iniţial de englez.

Într-o seară, cînd s-a întors acasă, după ce a evitat toate problemele referitoare la el, a constatat că după toate aparen-

ţele cineva a cotrobăit prin impermeabilul său în cursul dineului.

El obişnuia să lase bucăţi de hîrtie peste tot, cel puţin cele ce nu prezentau nici un pericol, care nu aveau nici o legătură cu misiunile sale. Au rămas cîteva în impermeabilul său, dar nu mai sînt acolo.

Puţin după aceea, i-a fost controlată cu grijă haina. Wilmer a insistat ca Foote să se simtă ca la el acasă, invocînd zăpuşeala din aer.

Johanna a dus repede haina şi a pus-o într-un cuier de la intrare. Ea nu va găsi nimic. Foote şi-a ascuns portofelul în îmbrăcămintea de pe dedesubt. El va controla mai tîrziu şi va constata că s-a căutat şi în haină. A fost precaut şi şi-a prins marginile buzunarelor interioare cu aţă, cu o singură împunsătură, foarte uşor. Acest fir de aţă s-a desprins.

Gazdele sale îl hărţuiau continuu, se străduiau să-l chestioneze, fără a da impresia că se amestecă în munca sa, cu toate că el le-a atras atenţia că încălcau în acest fel consemnele formale de compartimentare impuse de Centrală organelor din aceeaşi reţea. De fiecare dată cînd englezul părăsea vila, el făcea ocolişuri din ce în ce mai întortocheate, înainte de a se reîntoarce acasă.

Alexander Foote a căpătat, în sfîrşit, certitudinea că soţii Wilmer sînt agenţi care au trecut în tabăra inamică, ca urmare a unui incident în una din primele duminici din toamna anului 1943.

Era o zi frumoasă, călduroasă şi însorită. După micul dejun şi după cafea, gazda sa îl duse în grădină, în faţa vilei. Ei vorbeau amical, stînd cu spatele către faţada vilei. Wilmer puse mîna pe umărul englezului, în mod familiar, povestindu-i ceva de care numai el singur rîdea. Deodată, Foote îşi dădu seama că Georges Wilmer l-a făcut să se întoarcă. El îşi ridică ochii şi observă imediat obiectivul unui aparat fotografic îndreptat către el de la fereastra etajului I.

Foote n-a tresărit, nu a dat nici un semn de emoţie. El a motivat că are o întîlnire urgentă de care uitase, pentru a se retrage. Pusă în această încurcătură, Johanna Wilmer, care cu cîteva minute în urmă se găsea în spatele aparatului îndreptat spre englez, nu mai îndrăzni să se uite la el. În schimb, Georges Wilmer îl fixă îndelung, ca şi cum se gîndea să-şi schimbe în mod brutal atitudinea. Foote nu-i dădu răgaz pentru aceasta. El îl îmbrînci şi fugi cît putu de repede.

Chiar în aceeaşi seară, făcu cunoscut Centralei că, orice i s-ar ordona, el nu îi va mai revedea pe soţii Wilmer, convins fiind că ei lucrează în prezent pentru Reich.

Răspunsul îl primi a doua zi seara : „Dacă aveţi dovezi convingătoare, întrerupeţi relaţiile şi schimbaţi locuinţa". Ca şi cum un străin care avea norocul de a nu fi internat ar fi putut să-şi schimbe domiciliul cînd dorea, în Elveţia din timpul războiului...

Convins că soţii Wilmer sau cei pe care aceştia îi serveau vor încerca să răscolească tot oraşul Lausanne pentru a-l regăsi, Foote se va închide în casă, fiind aprovizionat de menajera sa. El nu va rămîne mult timp blocat în apartamentul său transformat în fortăreaţă, deoarece evenimentele se vor precipita de acum înainte.

Colonelul Masson simte, în sfîrşit, că Walter Schellenberg sau mai degrabă serviciul lui de informaţii, începe să intre în acţiune serios în această partidă de-a v-aţi ascunselea, în care ei se angajaseră. Inutil de a expune mai mult soarta Confederaţiei. El nu-şi făcea nici o iluzie. Dacă, aşa cum bănuiau ei, naziştii îşi vor atinge în curînd ţinta şi vor pune mîna pe dovezi grăitoare că Rusia are informatori în Elveţia, lucrînd aici fără a fi pedepsiţi, chiar cu complicitatea Confederaţiei, scandalul va izbucni. El va fi enorm. În plus, datorită acestor dovezi grăitoare, serviciul secret german va ajunge pînă la Rudolf Roessler şi va implica, dintr-o lovitură, şi serviciile secrete ale Elveţiei într-o afacere gravă de spionaj împotriva Reichului. Atunci nimic nu va mai putea salva ţara.

În mod rezonabil nu se poate susţine că armata Confederaţiei, oricît de devotată ar fi ea, ar putea opri mult timp Wehrmachtul şi pe S.S.-işti.

Există o singură soluţie : de a tăia naziştilor craca de sub picioare.

La 8 octombrie 1943, la orele 9 dimineaţa, două maşini negre, pline de oameni îmbrăcaţi în civil, s-au oprit în faţa drumului mărginit de arbori ce ducea către strada Florissant nr. 192. Soţii Hamel au înţeles imediat : era poliţia federală, contraspionajul.

În timp ce Edmond îi întîmpină pe anchetatori, puţin cam palid, Olga aleargă la primul etaj şi agăţă o cîrpă de marginea ferestrei camerei sale. Alexandre Rado trebuia să sosească imediat. El venea în fiecare zi. Cîrpa de la fereastră era semnalul de alarmă.

Oamenii de la poliţia federală descoperiră fără dificultate postul emiţător al lui Hamel depistat cu un an în urmă. Aparatul se găsea la subsol, sub o tejghea de tîmplărie. Contraspionajul a percheziţionat încet şi amănunţit şi a pus mîna pe o mulţime de documente, care, mai tîrziu, vor fi descifrate şi traduse cu uşurinţă.

În aceeaşi clipă, Alexandre Rado ajungea în strada Florissant. El va traversa, în mod maşinal, în direcţia magazinului, cînd, deodată, va observa maşinile poliţiei şi cîrpa de la fereastră. Alarmă ! Fără să dea dovadă de cea mai mică curiozitate inoportună, observînd ceea ce se petrecea în interiorul clădirii, Rado o şterse. Atitudinea lui nu părea stranie nimănui, deoarece era lipsită de indiscreţie.

Cetăţenii elveţieni au întotdeauna această atitudine, chiar şi cînd asistă la operaţii de acest gen. Ei le ignoră. Este treaba poliţiei şi nu a lor. Ei îşi dau seama că poliţia veghează ca ordinea să fie respectată.

Mergînd calm, Alexandre Rado o luă la stînga, de-a lungul aleii Krieg, care descria o curbă către nord. Merse 500 de metri, apoi se întoarse din nou, tot spre stînga, pe strada Malagnou.

După circa 100 de metri, o luă la dreapta, pe strada Henri-Mussard. Mersul rezidentului-director rămăsese calm, dar în sufletul său tremura. A intrat în panică. La sfîrşitul lunii septembrie, 20 sau 21, nu mai ştia precis, temîndu-se pentru securitatea sa, după apariţia acestor nesuferiţi soţi Wilmer, el depusese toate hîrtiile la soţii Hamel. Rapoartele financiare, copiile mesajelor pentru Moscova, codurile transmisiilor şi lista agenţilor cu adresele lor. Toate acestea se găseau acum cu siguranţă în mîinile poliţiei federale.

El trebuia să încerce totuşi să o salveze pe Margareta Bolli. Sosi în strada Mussard, la numărul 8 bis. Prea tîrziu. Contraspionajul i-a luat-o înainte.

Tot două maşini, dar fără semnalul de alarmă la fereastră. Ea n-a mai avut timp. Este adevărat că el nu mai avea nevoie de acest semnal.

Margareta Bolli ieşi din clădire, încadrată de doi agenţi, care o conduceau către una din maşini. Ea nu a ridicat capul, nu l-a văzut. Spre stupefacţia lui Rado, alţi doi agenţi escortau pe un tînăr frumos, cu cătuşe la mîini. Acest frumos atlet blond, arogant, se numea Hans Peters. Un neamţ, un spion al serviciului secret german, de o săptămînă amantul tinerei femei. Poliţia i-a surprins în pat. Da, era într-adevăr timpul ca colonelul-brigadier să intervină pentru a-l salva pe Rudolf Roessler, pentru a-i salva pe Werther şi pe Olga, pentru a salva Elveţia!

Alexandre Rado nu se întoarse la domiciliul său din strada Lausanne nr. 113. El părăsi apartamentul care dădea înspre parcul Mon-Repos şi abandonă Geo-Presse. Lăsă totul, luă trenul spre Berna, unde o regăsi pe soţia sa Hélène şi pe copii, în locuinţa lor secretă.

La 10 octombrie îi telefonă lui Foote, de la un telefon public, la întîmplare, convins fiind că elveţienii l-au arestat deja

— Alo! Foote?

Englezul recunoscu imediat vocea interlocutorului său care nu îl chema, în general, decît pentru a-i semnala vreo dificultate sau o catastrofă.

— Da. Ce s-a întîmplat?

— Lui Edmond îi este cît se poate de rău. Doctorii au hotărît să-l interneze în spital.

— Edmond?

— Edmond! Alaltăieri. Vreau să vă văd. Veniţi la Berna. La grădina botanică, lîngă Lorrainebrüke, la podul de lîngă gară. Nu mă căutaţi, vă voi găsi eu.

În tot timpul drumului, Foote îşi puse fel de fel de întrebări. El a înţeles perfect că Hamel a fost arestat. Ce va decide Rado?

Rezidentului-director trebuie să-i fie tare frică de i-a dat o întîlnire atît de imprecisă. Această grădină botanică este vastă. Cu toate acestea, Rado îl descoperi pe Foote. Şeful reţelei părea foarte nervos.

— Să nu pierdem timpul. Sînt convins că şoferul taxiului care m-a condus pînă la gară m-a recunoscut. Cînd m-am întors cu spatele, l-am văzut consultînd o fotografie şi alergînd grăbit. Un procedeu elveţian. Poliţia dă fotografiile suspecţilor la toate serviciile publice. Trebuie să dispar. Vă predau conducerea.

— Credeţi că pe mine nu mă vor aresta?

— Fă cunoscut Centralei. Nu ştiu din ce motiv, dar poliţia federală se pare că nu vă suspectează încă din moment ce sînteţi liber. Ea are totuşi numele dv. în hîrtiile mele luate de la Hamel. Continuaţi să emiteţi pînă la capăt. Eu am dat adresa şi telefonul dv. la toţi supravieţuitorii reţelei, cerîndu-le să fie vigilenţi, printre alţii celor doi oameni ai mei de legătură cu „Lucy". Lui Christian Schneider şi Rachelei Dübendorfer. Mult noroc.

Alexander Foote nu va mai rezista datorită norocului, ci bunăvoinţei serviciilor secrete elveţiene.

În fiecare zi, Rachel Dübendorfer, zisă „Sissi", sau Christian Schneider, zis „Taylor", transmiteau informaţiile direct de la „Lucy" englezului care a devenit şeful reţelei. Otto Pünter, zis „Pakbo", îi transmitea, de asemenea, toate informaţiile pe care grupul său „Rot" le strîngea în Germania de sud şi pe care

Hamel și Bolli le transmiteau înainte. Centrala a aprobat decizia lui Rado și îl considera pe Foote ca pe noul său rezident-director, punîndu-și întrebarea, cu mare neliniște, cît timp va mai rămîne el liber. Nu mult timp. Serviciul secret german se apropia de drumul de la Longeraie, de ascunzătoarea lui Foote. Englezul nu-l observă, dar serviciile lui Masson știu aceasta. Ele arestează doi, trei germani. A doua zi, alți naziști le iau locul. Prinși, la rîndul lor, sînt înlocuiți cu alții etc.

Foote rămînea ultima legătură a lui Rudolf Roessler cu Moscova. Iată pentru ce colonelul-brigadier îl proteja, pentru ce îl lăsa în libertate cît mai mult posibil. Dar această imunitate nu se va putea prelungi, pentru că risca să se termine în mod tragic pentru Elveția.

Kievul fusese recucerit de curînd de către sovietici. „Lucy" a făcut mult pentru asta, ca și pentru Kursk, Harkov, Orel și Smolensk. Se pare că campania de vară a Armatei Roșii s-a terminat. Foote a transmis de curînd la Kremlin ultima situație a forțelor Wehrmachtului, întocmită de O.K.W. și imediat luată de Werther și Olga.

Pe frontul rusesc mai rămîneau, foarte exact, 176 de divizii germane adunate în 11 armate, dintre care trei blindate; 45 divizii românești, ungare și finlandeze, luptau încă alături de ele. Alte 72 de divizii germane erau pe frontul de vest, 19 în Balcani, 22 în Italia, 11 în Norvegia și 12 în Germania. Reichul căuta prin fundul sertarelor sale, strîmtorat, condamnat.

La 18 noiembrie 1943, Elveția își încearcă noile arme la Kandersteg, stațiune climaterică de vară și de iarnă, foarte frecventată, dominată de culmile înalte, înzăpezite, ale munților Blümlisalp. Jungfrau se găsește la 20 km în linie dreaptă. Este Oberlandul Bernei, o parte a redutei naționale. Aproape toți comandanții de mari unități asistă la exercițiii. Serviciul de infanterie încearcă grenadele, mitralierele cu tir rapid și faimoasele tunuri de 20 mm antiaeriene, destinate infanteriei elvețiene.

O zi dificilă pentru Alexander Foote, această zi de 18 noiembrie. El a primit ultimele hîrtii de la Roessler. „Lucy" și le codifică pentru a le transmite. Ele se referă și la noile arme germane ; noile avioane de vînătoare de noapte ale Luftwaffe, echipate cu rachete de sprijin, pentru a se înălța mai repede în văzduh, precum și la avionul „Volksjäger", primul avion cu reacție la care lucrau cu febrilitate specialiștii naziști. Foote transmise o mare parte a acestor documente Centralei în noaptea de 18 spre 19 septembrie. El anunță că va transmite restul în noaptea următoare.

20 noiembrie 1943, ora 1 și 15 minute. Afară era întuneric beznă, iar în casă la Foote se auzea țăcănitul aparatului morse. El a emis 15 minute. Deodată auzi o cavalcadă pe scări. Apoi bătăi puternice în ușă. Se gîndi la soții Wilmer, la germani. Transmise un ultim cuvînt, în clar, cuvîntul „adio" și își întrerupse emisia.

Bătăile deveneau tot mai puternice. El nu putea fugi, dar va distruge totul. Aruncă un jet de benzină într-o chiuvetă mare, dădu foc cu un chibrit și în acest foc aruncă codurile sale.

Pe palier, cei de afară începeau să-i spargă ușa. Operațiunea era grea, deoarece ușa era solidă. Și vor mai găsi o altă ușă, închisă, de asemenea, la capătul coridorului interior.

Codurile ardeau greu. A mai turnat benzină. Ele ardeau cu flăcări. În curînd nu va mai rămîne nimic din ele. Foote aruncă și ciornele mesajelor în foc și cu un ciocan mare zdrobi, cu lovituri puternice, minunata mașină care i-a permis să corespondeze atîta vreme, cu multă eficacitate, cu Centrala. Acest aparat, care i-a permis să participe așa cum a putut el la victoria de la Stalingrad, la alte victorii din vara anului 1943, la moartea nazismului.

În timp ce ultimul obstacol care îl izola de cei ce-l asaltau se prăbuși, Foote era calm. Din ceea ce a fost o stație ilegală de radio nu a rămas decît o grămadă de fiare, informă și nerecuperabilă.

Calmul său se transformă în ușurare atunci cînd își văzu „agresorii". Nu erau oamenii serviciului secret german, așa cum se temea el. Erau inspectorii Pasche și Knecht, de la poliția federală, însoțiți de Marc Payot, specialistul lor în cifru.

Iată-i pe doctorii elvețieni care vin să-l „spitalizeze". Era timpul. În arhivele S.D., printre planurile neexecutate, s-a găsit ulterior proiectul răpirii lui Foote. El figura acolo descris cu detalii, iar răpirea fusese prevăzută pentru 23 noiembrie 1943. S.D.-ul avea să ajungă foarte simplu pînă la radioul clandestin, strecurînd spioni însărcinați cu această afacere pe urmele menajerei, cumpărată exact de cîteva zile.

După ce s-au efectuat aceste arestări capitale pentru Elveția, colonelul-brigadier Masson răsuflă ușurat. Satisfacție și destindere. Putea face acest lucru. A reușit să evite tot ceea ce era mai rău.

La Biroul H se căuta să se dea asigurări lui Rudolf Roessler, care se găsea privat de orice mijloc de corespondență cu Moscova și care era puțin prost dispus. Rușii vor cîștiga acum cu ușurință, fără ajutorul lui. Reichul nu va reuși niciodată să distrugă elanul lor. În schimb, el se va arăta mai util Vestului, unde războiul se angaja cu violență.

Informațiile pe care le va duce emigrantul german zilnic, la vila Stutz, nu vor avea, din păcate, aceeași primire din partea aliaților occidentali și nu vor avea niciodată, în mod inexplicabil, aceeași soartă ca mesajele transmise sovieticilor. Multiplele rapoarte care părăseau Biroul H au trebuit să sfîrșească într-unul din sertarele uitării birocratice londoneze, în care englezii se arată atît de dotați. Fără îndoială, ele așteptau încă aici viza de apreciere pe care fiecare centrală o aplică pe documentele primite, aprobîndu-le și acceptîndu-le pentru folosirea imediată sau mai tîrzie ori aruncîndu-le la coș.

Rudolf Roessler tria totuși cu grijă tot ceea ce admirabilii săi colaboratori de la O.K.W. îi trimiteau. Englezilor, primii vizați, el le rezerva mai ales tot ceea ce era în legătură cu rachetele V.1 și V.2. El îi informa, de asemenea, pe elvețieni, mărindu-și producția de analize asupra situației de care ei aveau nevoie. Și deja el visa cu seninătate să ajungă la sfîrșitul războiului, neimaginîndu-și ce îl așteptă.

Schellenberg nu a renunțat însă. Serviciile sale de ascultare de la Dresda au semnalat că nu se mai transmitea pe lungimile de undă pe care ei le controlau în permanență și care erau atît de mult utilizate pînă în noiembrie.

Oprind radiourile care transmiteau la Moscova, Masson i-a răpit un pion important. Dar el avea o altă carte în mînă. Două, ca să fim mai precișii.

Agenții săi reperaseră pe Christian Schneider și pe Rachel Dübendorfer atunci cînd mergeau la hotel pentru a duce mesaje de la „Lucy". Ei continuau să supravegheze această pereche îndeaproape. Au remarcat de curînd că atît bărbatul cît și femeia se întîlnesc, uneori, cu un mic librar din Lucerna.

Anchetă rapidă. Un emigrant german ! De unde vine el ? Pentru ce nu s-a prezentat niciodată în mod spontan la organizațiile național-socialiste create de partid în Elveția ? Deducția : un dușman al Reichului. Poate că face parte din grupul care îi informează pe ruși. Urmărirea începu din nou. De data aceasta, Roger Masson acționă fără să stea pe gînduri. În mod radical și de o manieră iremediabilă.

La 9 mai 1944, sub o escortă serioasă, el îl transportă pe Rudolf Roessler la Bois-Mermet — închisoarea din Lausanne.

Christian Schneider, Rachel Dübendorfer și fiica sa Tamara, ca și Paul Böttcher au fost duși la „Saint Antoine", arestul din Geneva.

Închisoarea, singurul loc inaccesibil pentru serviciul secret german. Schellenberg o știa, așa cum nu ignora nici faptul că nu îi mai rămînea nici un mijloc de a-și realiza planul. Micul colonel-brigadier elvețian, pe care credea că îl va băga atît de ușor în buzunar, i-a jucat festa de fiecare dată, ori de cîte ori i s-a ivit ocazia, de îndată ce micul război a izbucnit între ei. Învins de un elvețian, el, Brigadeführerul S.S. Schellenberg !...

El va încerca să șteargă imensa amărăciune a acestui eșec care îl sufoca, prin observarea atentă a unui eveniment important, care se pregătea în umbră la Berlin.

Conspiratorii tradiționali vor încerca să asasineze pe führer în cursul verii, probabil în iulie.

La rîndul său, Roger Masson se simțea acum definitiv ușurat. Naziștii nu vor mai putea pune mîna pe agentul secret cel mai puțin cunoscut, cel mai mare și mai productiv din timpul celui de-al doilea război mondial. În același timp, el era într-o mare încurcătură.

Într-adevăr, la sfîrșitul lunii mai și în primele zile din luna iunie 1944, Elveția deveni foarte agitată.

Trupe germane se masau în Alsacia, însoțite de avioane de transport. Se vorbea de cca 20 de divizii reperate într-o zonă de cca 200 km în jurul frontierei elvețiene. Dl Jaeger, ministrul Confederației in Ungaria, a raportat despre un zvon care circula la Budapesta, potrivit căruia Elveția s-ar afla în ajunul unei campanii de cotropire, o invazie asemănătoare cu aceea pe care Reichul a declanșat-o împotriva Ungariei, cu 3 luni mai înainte.

La 5 iunie, alarmat și el, generalul Guisan își convocă statul major restrîns : Huber, Gonard, Bracher, precum și pe colonelul Masson. Acesta din urmă se întreba dacă nu este vorba de o contralovitură a serviciului lui Schellenberg, de o răzbunare, dar nu îndrăznea să o spună.

El aprecia acum numărul diviziilor germane din zona celor 200 km la cca 35. Ce însemna această grupare strategică ?

Sprijinit de Gonard, Masson dorea o mobilizare, în timp ce Huber se gîndea că situația nu se poate compara cu cea din mai și iunie 1940.

Wehrmachtul era atunci intact, victorios, ceea ce nu era cazul în iunie 1944. Colonelul Bernard Bardey, care îl urma peste tot pe Guisan, ca o umbră, a făcut următoarele remarci — revelatoare — în jurnalul lui de război :

„5 iunie... Am fost frapat în cursul acestei conferințe de fidelitatea cu care șeful (generalul Guisan) își susținea ideea de mobilizare generală. Am fost atent, de asemenea, la ceea ce nu se spunea: nimeni, nici chiar Masson, nu făcea aluzie la faimoasa Linie Viking, atît de fecundă pînă atunci, pentru a remarca că tocmai în aceste împrejurări ea nu dădea nimic..."

Și dintr-un motiv bine întemeiat, colonelul-brigadier nu putea trîmbița că, pentru a salva Elveția, el a fost obligat să încarcereze pe șeful acestei linii de spionaj unice, să o decapiteze.

A doua zi dimineață, la 6 iunie 1944, toată teama Confederației a dispărut. Ea nu mai risca de acum nimic. Aliații au debarcat în Normandia.

La închisoarea Bois-Mermet, viața deținuților se scurgea în liniște și destindere. Aici au fost strînși toți : Roessler, Schneider, Dübendorfer, Foote, Hamel și Bolli. În celule separate și confortabile, mai ales cea a lui Rudolf Roessler.

La 8 septembrie 1944, orice pericol fiind definitiv înlăturat, porțile închisorii Bois-Mermet se deschiseră pentru ei.

Imediat după întoarcerea lui la Wesemlin, unde nimic nu era atins, nici chiar aparatul său de emisie-recepție, Rudolf Roessler s-a grăbit să lanseze un apel celor 10 tovarăși ai săi de la O.K.W. El tremura pentru ei. Încă din „camera" lui din închisoare, unde a dispus de toate ziarele necesare, a urmărit detaliile atentatului de la 20 iulie împotriva lui Hitler și sălbatica represiune a naziștilor.

Ce s-a întîmplat cu Werther și cu Olga în această agitație ?

A rămas toată noaptea pe recepție. Nimic. Apoi lansă alte apeluri.

La 15 septembrie, în sfîrșit, primi un răspuns. Ei erau fericiți aflînd că este liber. Au trecut prin uraganul din iulie fără a pierde nimic. De zece ori au reușit să se strecoare prin ochiurile plasei, destul de strînse, ale epurării, nebănuiți, pentru că nu au fost depistați ca avînd legături cu conspiratorii.

Mai mult decît atît, cînd Heinz Guderian a fost numit șeful Statului major general al Comandamentului suprem al Wehrmachtului, a doua zi după atentat, la 21 iulie 1944, impulsivul, strălucitul general, i-a schimbat pe toți cei ce rămăseseră în posturi pînă atunci. El nu a păstrat decît pe unul : pe prietenul lor G..., cel mai bun dintre cei 10... Werther poate, deci, să continue. Ei vor reîncepe să emită, să reia activitatea împotriva Reichului.

Nazismul era în agonie, dar nu era încă mort. Elvețienii de la Biroul H vor avea din nou întîlniri, zilnic, cu Rudolf Roessler, începînd de la 16 septembrie 1944. Din nefericire, informațiile lui, deosebit de prețioase, vor rămîne neutilizabile, într-o valiză, îngrămădite peste celelalte care, mai înainte, răniseră Germania de moarte, în mod iremediabil. Cui să le dea ? Pentru ce ? Oricum, soarta nazismului era pecetluită, iar zilele îi erau numărate.

Pentru Elveția, războiul se terminase deja. El a luat sfîrșit, de fapt, la 5 septembrie 1944, atunci cînd coloanele de marocani ale generalului de Latre de Tassigny se desfășurau de-a lungul frontierelor sale.

„Cereți soldaților voștri să pună stîlpi cu crucea albă de-a lungul liniilor voastre — a spus de Latre de Tassigny lui Guisan. În felul acesta, bravii mei soldați nu vor intra pe teritoriul vostru. Și dacă aveți ceva încălțăminte de munte în plus, trimiteți-mi-o. Cizmele americane iau apă".

Stupefiați, elvețienii n-au montat stîlpii respectivi cu cruce albă. Ei priveau cum defilau aceste valuri de oameni cu fețele palide sau bronzate, care plecau rîzînd să sfîșie Germania.

Începînd de la acest 5 septembrie, Confederația a încetat să-și mai camufleze luminile în timpul nopții. Luminată ca ziua, ea se pregătea deja pentru sărbătoarea păcii.

După o odihnă îndelungată, într-un hotel din Lausanne, Alexander Foote s-a decis să reia unele contacte cu tovarășii săi de luptă. În mod prudent, el reintră în acțiune, regăsind pe

Rachel Dübendorfer, la sfîrșitul lui noiembrie, cu ajutorul lui Pierre Nicole, fiul liderului Partidului Comunist Elvețian. Ea îi făcu cunoscut că Alexandre Rado, care a rămas ascuns la Berna, a plecat de curînd în Franța, pentru a lua contact cu sovieticii, la ambasada pe care aceștia o deschiseseră la Paris.

— Ce ai să faci ? l-a întrebat ea.

— Am să plec să-i întîlnesc.

— Atunci, mai întîi, trebuie să-l vezi pe „Lucy". El îți va da documente pentru ruși.

Întîlnirea a fost fixată pentru Zürich, la 15 decembrie 1944, la restaurantul Bolognese din Kazernenstrasse. Foote sosi primul, împreună cu „Sissi". La 12 fix, el văzu un om mic strecurîndu-se printre mese și îndreptîndu-se către ei. Modest, de cca 50 de ani, slab la față, cu privirea rece, clipind din ochii care se ascundeau după două lentile groase ce îi făceau mai mari.

Foote îl contemplă îndelung, gîndindu-se cît înșeală aparența. O siluetă incoloră ? Dar impresia de forță degajată de acest personaj îl fascină, îl neliniști.

El mîncă fără poftă, gustînd doar, dar vorbi mult, sacadat, rapid, încordat. Vorbea despre război, despre fatalitate, despre nazism, care trebuia extirpat din întreaga Germanie, care trebuia zdrobit. Arătă o servietă mare.

— Mi-a spus „Sissi" că plecați la Paris. Aș vrea să vă încredințez o misiune. Iată documentele. Ultimele planuri ale O.K.W.-ului. Dați-le sovieticilor. Să le spuneți să instaleze un sistem pentru ca să le transmit toate informațiile care îmi vin de la Berlin. Rețeaua mea nu a fost atinsă de epurările de după 20 iulie. Totul este clar, net. Să fie învinsă această Germanie, pentru totdeauna !

În pragul restaurantului, „Lucy" mai insistă o dată asupra necesității de a coresponda cu Moscova, cît mai urgent.

— Nu crezi că poate aceasta n-ar merita atîta osteneală ? întrebă Foote, luînd servieta pe care i-o întinse „Lucy".

— Nu înțeleg bine... răspunse Roessler.

— Eh da ! precizã englezul. În ritmul în care merg lucrurile, nu va mai dura mult treaba. Impresia mea este cã Centrala nu prea mai are nevoie de noi, deoarece Armata Roşie nu mai are nevoie de Centralã. Sarcina noastrã s-a terminat, „Lucy", trebuie sã fim convinşi de acest lucru. Iau cu mine aceste documente, dar sînt sigur cã mi se va spune la Paris: s-a terminat !

O brutalã transformare se petrecu atunci cu Rudolf Roessler. Dintr-o datã pãru îmbãtrînit. Strîngîndu-şi friguros pulpanele paltonului sãu negru, el se întoarse fãrã a-i saluta pe „Sissi" şi pe Alexander Foote. Se depãrtã cu pãlãria înfundatã pe cap, murmurînd neîncrezãtor :

— S-a terminat ?

CE AU DEVENIT EI

Foarte adesea, existenţa personajelor fãcute cunoscute publicului de o mare dramã sau de o serie de evenimente excepţionale, de talia acestui al doilea rãzboi mondial, pare cã ia sfîrşit în acelaşi timp cu aventura trãitã de cãtre aceste fiinţe. Eroii noştri erau fãcuţi totuşi din carne şi oase şi aproape întotdeauna au pãstrat urme adînci, traumatisme pricinuite de orele fierbinţi sau reci, triste sau exaltate, prin care au trecut.

Roessler, Schellenberg, Masson, Foote şi toţi ceilalţi nu putuserã, sîntem convinşi de acest lucru, lupta în umbra acestui al doilea conflict mondial, fãrã a fi impregnaţi pînã la oase de suferinţã. Cãci acest al doilea rãzboi mondial a fost cu mult mai sãlbatic şi mai ucigãtor ca primul, cel din 1914. Conflictul acesta este denumit deja, pentru cã nu se putea imagina ceva mai rãu, Marele Rãzboi.

Din 1914 pînã în 1918, 8 700 000 de oameni au murit, dintre care 1 390 000 de francezi, 1 950 000 de germani, 1 000 000 de austrieci şi unguri, 780 000 de englezi şi 120 000 de americani. Au murit, de asemenea, şi 1 700 000 de ruşi.

Din 1939 pînã în 1945, mai mult de 36 000 000 de oameni au dispãrut sfîrtecaţi, pulverizaţi, unii dintre ei chiar atomizaţi, dintre care 570 000 de francezi, 6 000 000 de germani, 2 000 000 de japonezi, 5 800 000 de polonezi, 1 600 000 de iugoslavi, 400 000 de englezi, 400 000 de americani şi 17 000 000 de ruşi.

In total, aproape echivalentul întregii populații a Franței de dinainte de 1938.

De aceea, după ce am „dezvăluit" unul din secretele cele mai ermetice din culisele acestui îngrozitor măcel, am ținut să continuăm ancheta noastră, pentru a ști ce au devenit unii dintre martorii, dintre actorii, dintre șefii de orchestră oculți, care au contribuit, prin intrigile lor, la ridicarea acestui monstruos munte de cadavre.

Unii dintre „actorii" mai șterși ai epocii au scăpat investigațiilor noastre. Din 1945, ei au dispărut, în vîrful picioarelor, înghițiți de lumea anonimă, spre bucuria lor. Ei vor reapărea indiscutabil într-o zi, în viitor, în mod inevitabil amestecați în vreo afacere de spionaj, înainte de a dispărea din nou, în noapte.

Căci este adevărat, nimeni nu scapă de acest angrenaj, dacă a pus într-adevăr degetul pe el. Ca în cazul Rachelei Dübendorfer, mereu urmată de fiica sa, Tamara, care era cît pe ce să se lase prinsă în capcană în Canada, în 1947, unde lucra pentru Centrală. Nu au apărut decît cîteva rînduri într-un ziar, care scoteau în evidență activitatea sa periculoasă, temutele sale talente și fuga ei.

Rudolf Roessler, în ceea ce-l privește, nu a părăsit Elveția în 1945. El a continuat să rămînă în editura sa „Vita-Nova Verlag", din Lucerna. A continuat să locuiască în casa sa modestă din Wesemlin și să aibă un aparat de emisie-recepție inutil, mort. Aceasta pentru că nu mai era nimeni la celălalt capăt, nici rușii, nici complicii săi din grupul Werther și Olga. Așa după cum Foote a lăsat să se înțeleagă, sovieticii nu mai aveau nevoie de el. I se spusese același lucru chiar și atunci cînd mersese el însuși să le ofere serviciile sale, după restabilirea păcii, în frumoasa și noua lor ambasadă, din strada Brunnadernrain nr. 37, din Berna. Roessler nu putea presupune nici măcar că o dată războiul terminat, prietenii săi din Comandamentul suprem german îl vor lăsa fără știri. Nu mai primea nici mesaje, nici scrisori, nici vizite. Nimic. Tăcere inexplicabilă. Mai tîrziu,

emigrantul își va deschide sufletul în legătură cu aceasta soției sale, Olga. Ei schițară împreună, de comun acord, o ipoteză psihologică.

Dornici de a extirpa nazismul din Germania, cei zece tovarăși ai săi nu vor fi înțeles că distrugerea Reichului va atrage după sine, fără îndoială, pe aceea a Germaniei, pur și simplu. Această Germanie de dinainte de 1933, pe care sperau să o facă să renască. Ei nu vor constata acest lucru decît atunci cînd vor vedea Armata Roșie în Berlin și scindarea patriei lor în două blocuri, care aveau să dăinuie. Măsurind, în fine, numai rezultatul actelor lor — o trădare permanentă, exercitată din 1939 — ei vor fi luat teribila hotărîre de a nu se mai vedea, de a se ignora, de a rămîne fiecare în ascunzătoarea sa, în fața conștiinței sale sau, cine știe, fiecare cu remușcările sale.

O analiză puțin simplistă, cea mai puțin solidă, cu siguranță, din toate cele pe care Roessler le-a făcut pînă atunci. În apărarea sa, în ceea ce privește această analiză, trebuie să recunoaștem că i-au lipsit faptele, documentația. El, în orice caz, nu simte nici o remușcare. Chiar dacă nu vorbește despre aceasta decît Olgăi, el i-o spune clar : își asumă toate responsabilitățile, și pe ale sale, și pe cele ale lui Werther și Olga. Pe toate. În fața lumii întregi. El a vrut această distrugere a nazismului în mod profund, din adîncul ființei sale, știind bine că ea va provoca sfîrșitul Germaniei tradiționale. Căci dacă nazismul ar fi învins, războiul nu ar fi provocat numai 36 000 000 de morți, ci, fără îndoială, dublul acestei cifre. Fără a mai vorbi de profunda noapte în care lumea s-ar fi cufundat.

Roessler va înțelege repede, de asemenea, că sfîrșitul lui Hitler, căderea oficială a religiei sale întunecate, nu va însemna că toți naziștii vor fi măturați. Mulți se ascund și se vor ridica mai tîrziu. Unii supraviețuiesc și scapă de toate urmările. Alții chiar își fac apariția în plină zi, aparent „schimbați", asemenea misteriosului Gehlen, pentru care și în prezent activitatea secretă constituie una dintre marile sale preocupări. Nu, Foote nu avea dreptate, atunci, în fața restaurantului Bolognese, la Zürich, cînd spunea: „S-a terminat !" Războiul secret nu s-a ter-

minat. Şi dacă cei zece tovarăşi ai săi din tinereţe se retrag în turnul lor de fildeş, abandonează, el nu va ceda. El va fi mereu disponibil.

De aceea, cînd în primăvara anului 1947, un ofiţer îmbrăcat civil, căpitanul Wolf, de la legaţia cehoslovacă din Elveţia, mandatat de către sovietici, veni să-l găsească pe Rudolf Roessler în biroul său de la editura „Vita-Nova Verlag", cerîndu-i să-şi reia serviciul, el acceptă, cu o condiţie: obiectivul va fi mereu Germania. Germania de Vest.

Prietenul său elveţian, Xavier Schnieper, îl condusese la spionajul activ, în 1939, prezentîndu-l maiorului elveţian Hans Hausamann, din Biroul H. La rîndul său, el îl va mobiliza pe Schnieper. Un Schnieper din ce în ce mai progresist. Mai întîi va lucra ca şef al bibliotecii cantonale din Lucerna, pentru centrala Caritas, unde va conduce secţia literatură, care-l va obliga să facă numeroase deplasări la Praga. Acest fiu al unui înalt magistrat elveţian, acest burghez va intra în rîndurile Partidului Socialist Elveţian, va deveni ziarist la „Wolksrecht", care îl va trimite la Bonn, în calitate de corespondent permanent. Într-adevăr, Xavier Schnieper va deveni aici, de asemenea, agentul lui Roessler, apoi „agentul său de legătură" cu căpitanul ceh Wolf. După plecarea acestui ofiţer în ţara sa, în 1951, Roessler şi Schnieper vor purta corespondenţă cu alţi doi cehi, cărora nu le vor cunoaşte decît poreclele: „Conrad I" şi Conrad II".

În luna ianuarie 1953, Roessler făcu un voiaj în Germania de Vest, la Düsseldorf. Apoi elaboră un raport de 13 pagini asupra puterii militare a Europei, un bilanţ destinat Cehoslovaciei. El trebui să expedieze acest studiu la Zürich, unde exista o „căsuţă poştală", pe numele unui agent, a cărui singură funcţie era de a primi curierul şi de a-l transmite adevăraţilor destinatari.

Raportul nu constituia un secret capital. El a fost elaborat după publicaţiile oficiale, care circulau în cercurile N.A.T.O. Roessler aprecia totuşi că este de preferat să-l ascundă, şi-l expedie într-un borcan cu miere. Un „anonim" care ocupa funcţii înalte în Republica Federală a Germaniei, şi care-l urmărea pe

Roessler de mult timp, dădu alarma poliţiei elveţiene. Aceasta interceptă coletul. „Anonimul" se va înverşuna şi, la 9 martie 1953, ofiţerul de poliţie Otto Maurer, din Lucerna, îi va aresta pe Rudolf Roessler şi pe Xavier Schnieper.

Au trecut două sute patruzeci şi două de zile de închisoare preventivă, înainte ca inculpaţii să fie judecaţi, luni, 2 decembrie 1953. Iată cît timp i-a trebuit poliţiei elveţiene pentru a pregăti dosarul.

„Pentru a organiza afacerea", murmurau unii. Procesul dură trei zile. Judecătorul federal Corrodi prezida tribunalul penal din Lucerna, asistat de judecătorii Pometta, Rais, Albrecht şi Schwarz. Avocatul Haenni, adjunctul procurorului Confederaţiei, pronunţă acuzaţia. D-na Schuerch din Berna îl apără pe Roessler, iar Eckert, din Bâle, pe Schnieper.

Ce reproşa Elveţia celor doi oameni ? De a fi spionat Republica Federală de la Bonn în favoarea Cehoslovaciei.

„O sută şaizeci de rapoarte elaborate după publicaţii accesibile muritorilor de rînd, în toate chioşcurile sau librăriile specializate" va demonstra apărarea.

Verdictul fu: un an de închisoare pentru Roessler şi nouă luni pentru Schnieper. Ei au plătit foarte scump faptul de a se fi făcut „vinovaţi de spionaj, în favoarea unui stat străin, în dauna unui alt stat străin".

Cei cîţiva observatori iniţiaţi care au asistat la proces apreciară că nu mai era Elveţia din 1939, care a acceptat atît de uşor, fără să se simtă ultragiată, secretele O.K.W.-ului, pe care Roessler le-a furat pentru ea... În nici un caz nu mai era Elveţia care îi permisese să expedieze sovieticilor atîtea informaţii, zdrobitoare pentru Reich... Nu mai era Elveţia din 1945, care adresase mulţumiri pline de recunoştinţă acestui mic emigrant german, pentru conduita sa în tot timpul războiului.

„O Elveţie nouă, ne-au mărturisit aceşti observatori, care ar fi acţionat altfel, dacă nu ar fi ţinut, de exemplu, să liniştească Germania federală asupra puritaţii neutralităţii sale. Un german din Republica Federală a Germaniei trebuie că s-a arătat satisfăcut de verdict. Un fost nazist, Generalul Gehlen".

Rudolf Roessler înțelese că ceva se schimbase în această Confederație, care se arătase pînă atunci atît de primitoare, atît de înțelegătoare cu el. El se făcu uitat, pînă la moartea sa, în octombrie 1958. Distrus, indiferent, el nu se apără contra acestei ultime Elveții, deoarece considera că nu sosise încă timpul să o facă și se simțea teribil de uzat de anii săi din clandestinătate.

Soția sa s-a dus la Augsbourg, în Bavaria, unde continuă să trăiască împreună cu sora sa. Pe el, puțini oameni l-au întovărășit la cimitirul din Kriens. Doar asociații săi și Xavier Schnieper. Nu au fost însă prezenți nici unul din martorii anilor săi de luptă. El a plecat pe ultimul său drum, așa cum pleacă spionii, chiar și atunci cînd sînt dintre cei mai mari: în mod discret. Acum el se odihnește, sub o mică placă de marmură albă, zdrobit de vecinătatea somptuoaselor monumente funerare elveține. Pe placă sînt doar cîteva litere negre: „Rudolf Roessler. 1897—1958".

Xavier Schnieper continuă să trăiască, la Lucerna, unde își exercită meseria de ziarist, de scriitor. El îi întîlnește aici pe vechii asociați ai lui Rudolf Roessler, care continuă să asigure bunul mers al editurii „Vita-Nova Verlag". În schimb, el nu-l mai vede pe maiorul Hans Hausamann, vechiul șef al Biroului H, în momentul de față fotograf la Zürich, care locuiește la Saint-Gall și căruia i l-a prezentat pe emigrantul german, în 1939.

În această lună de noiembrie 1953, cînd Elveția îl condamnă pe Roessler, să urmărim un om pe malurile lacului Côme din Italia, foarte aproape de Elveția... Un om foarte obosit, epuizat chiar. Fața sa poartă stigmatul suferinței. Trăsăturile îi sînt gravate parcă cu stiletul, iar pliurile gurii îi atîrnă. Buza inferioară atîrnă puțin, în timp ce cea superioară pare să fi dispărut. Nasul, devenit proeminent din cauză că personajul este excepțional de slab, atrage atenția. Părul său mai este încă negru, puțin încărunțit la tîmple. Gîtul plutește parcă în cămașă, de altfel, ca și restul corpului în veșminte. Cît despre strălucirea ochilor, și aceasta a slăbit în mod considerabil. Elegantul și

sprintenul S.S.-Brigadeführer Walter Schellenberg, în tristă postură acum, își trăiește ultimele sale luni din viață. El va muri anul următor, în toamna lui 1954.

Locuia într-o vilă confortabilă, ducînd o viață destul de costisitoare. Dar asta nu are nici o importanță. Englezii știu să se arate generoși, atunci cînd se decid să o facă. Într-adevăr, ei sînt cei care plătesc. Se precizează chiar că banii vin direct din casa de bani a primului ministru, din Downing Street nr. 10, transportați în mod discret pînă la malurile lacului Côme, de către o mare prietenă a generalului S.S., doamna C..., o celebritate mondială, mai bine cunoscută sub un diminutiv ce evocă un fruct exotic. Englezii plătesc un S.S.-ist ? Îl recompensează mai curînd. Căci Schellenberg le-a făcut mari servicii.

În 1945, atunci cînd Reichul era în agonie, Walter Schellenberg sosea în fața porților Suediei împreună cu o mulțime de internați scandinavi, pe care i-a eliberat din lagărele de concentrare, special pentru această circumstanță, cu sprijinul „confratelui său mai mare", Heinrich Himmler. S.S.-Brigadeführerul știa că nu te poți prezenta niciodată cu mîinile goale, atunci cînd vrei să obții ceva. El dorea un azil. Contele Bernadotte va accepta momentan să i-l acorde, la Stockholm.

Același Bernadotte îi va deschide, de asemenea, ușile Angliei. Un avion îl transportă în secret pe S.S.-ist pînă la Londra, la 16 iunie 1945. În schimbul grațierii sale, el a promis să facă revelații asupra a tot ceea ce interesa Coroana. O asemenea propunere care venea de la șeful Serviciului de securitate nazist, care deținea deci, fără doar și poate, informații senzaționale asupra evenimentelor ce se desfășuraseră în lume din anul 1933, asupra oamenilor care le-au provocat, reprezenta o comoară de neprețuit.

Schellenberg, fiind un vorbăreț confuz și căruia îi plăcea să dea amănunte, va vorbi timp de trei ani pentru a potoli setea de curiozitate a englezilor. O recoltă considerabilă, din care, desigur, specialiștii Intelligence Service-ului dau la o parte boabele de neghină. Căci acest neamț mințea adesea, deformînd adevă-

rul. Însă, în abundența acestei operații de „spălare a creierului", el scăpa și lucruri adevărate. Și încă multe.

Englezii țineau la această sursă. Schellenberg va depune mărturie la Nürnberg, la 4 ianuarie 1946, împotriva foștilor mari patroni ai nazismului. Împotriva lui Kaltenbrunner, printre alții. El va contribui, cu bucurie, la expedierea sa la spînzurătoare. Însă nimeni nu se va mira cînd îl va vedea plecînd din nou pe S.S.-Brigadeführer la Londra, încadrat de două infirmiere. Căci era bolnav. Avea calculi pe căile biliare. Pentru a-i împiedica să se formeze, doctorii Coroanei i-au făcut injecții cu medicamente pe bază de eter...

În 1948, cînd va fi stors ca o lămîie și nu va mai avea nici o informație de dat, englezii îl vor pune la dispoziția justiției internaționale, care continua să-și aibă sediul la Nürnberg. Ei insistaseră ca judecătorii să nu fie severi. Drept recunoștință, Schellenberg va trece prin fața judecătorilor în ultimele zile ale primăverii anului 1949. Iar apărătorul său, doctorul Fritz Riedeger, nu ar fi întîmpinat nici o dificultate în a-i obține achitarea, deoarece Anglia și America își dăduseră acordul lor, dacă delegația sovietică nu s-ar fi interpus atunci. Achitat, șeful S.D.-ului ? Ea credea că visează ! Veto... Din cauza ei, Schellenberg „va lua" patru ani de închisoare.

La trei ani după condamnare, în 1952, tot din cauza bolii sale, agravate acum, englezii l-au eliberat. Nu știa unde să se ducă și va bate la ușa vechiului său dușman, singurul care l-a învins cu adevărat: Roger Masson. Puțin emoționat de mizeria morală în care ajunsese Schellenberg, care aproape se tîra de cînd s-a întors de la Londra, Masson acceptă să-l ajute, dar discret, elvețienii putînd să protesteze împotriva acestui ajutor. El îl încredință unuia dintre prietenii săi, chirurgul Lang, care-l ascunse pe neamț în apropiere de Romont, la jumătatea drumului dintre Lausanne și Fribourg. Schellenberg avu cîteva clipe de răgaz. Apoi, Confederația află și ordonă expulzarea imediată a bolnavului.

Cel care pleca acum spre malurile lacului Côme era un muribund. El începu aici redactarea memoriilor sale, însă abia o

mină de profesionist, cea a unui ziarist german, le va termina cu adevărat, după moartea sa. Memorii care, din această cauză, par foarte slabe, fiind private de esențialul pe care S.S.-Brigadeführerul l-ar fi putut revela. Numeroase personalități care tremurau la gîndul că vor fi compromise de această carte au răsuflat ușurate.

Irène, soția lui Walter Schellenberg, s-a retras la granița dintre Germania centrală și Germania de nord, la Iburg, pe strada Tegelheide nr. 12, o stațiune climaterică la extremitatea localității Teutoburger Wald, nu departe de Osnabrück.

Unul din ultimii mari martori în viață ai acestei excepționale afaceri de spionaj și al dublului joc al Elveției, Alexander Foote, a scris și el o carte. Una mică. Însă ea este în mod voit incompletă, și aceasta, fără îndoială, la „sfatul" lui M.I. 5, contraspionajul englez. Căci englezul, după o adevărată odisee, a revenit la căminul său. El a părăsit partidul comunist și a reintrat în societatea burgheză din care se trăgea și contra căreia a luptat mult timp.

În luna decembrie 1944, după prima și ultima sa întîlnire cu R. Roessler, alias „Lucy" la Zürich, Foote plecă spre Parisul eliberat. În bagajele sale, el ducea documentele pe care i le dăduse emigrantul. Acest braț de informații îi va permite, într-adevăr, să fie primit la ambasada sovietică din Franța, unde, la început, el fu luat drept un agent provocator. Specialistul care a examinat aceste hîrtii și care luă imediat legătura cu Centrala, la indicația acesteia din urmă, i-a deschis larg porțile ambasadei, anunțîndu-l că va trebui să plece la Moscova. Căci era chemat acolo. Și alt personaj va face acest voiaj, și anume Alexandre Rado, instalat de cîteva săptămîni, deja, în capitala franceză.

Rado și Foote sărbătoresc regăsirea lor cu caviar și cu votcă. Căldura pe care i-o dădu alcoolul, dezlegă limba fostului rezident. Rado tremură de teamă, îi este frică. Mai întîi, pentru abandonarea postului său într-un moment periculos. Dar mai ales, el nu a știut niciodată să socotească, nici să facă dis-

tinctie, în casa de bani, între francii elvetieni care îi erau încredintati pentru a face să functioneze reteaua sa si cei destinati propriului său salariu. El ar fi deturnat si delapidat echivalentul a cincizeci de mii de dolari... Să fugă ? Ar însemna să se condamne tot atît de sigur ca si cînd ar mărturisi că i-ar fi servit pe naziști. M.G.B.-ul, dacă într-adevăr doreste să se debaraseze de un agent, are bratul atît de lung încît, în orice loc al pămîntului, omul nu ar fi la adăpost...

La 6 ianuarie 1945, la orele 9 dimineata, primul avion sovietic care părăsea Parisul în directia Moscova decola de pe aeroportul Bourget. Era un D.C.3, acest autobuz al aerului ce nu se poate strica si rupe, construit de către americani. La bord se aflau mai multi ofiteri rusi. Printre ei, doi civili, Foote si Rado. Pilotul va executa un vast ocol. Este inutil să te expui, zburînd deasupra Reichului care se clatină, dar care mai este încă în picioare. Vor trece prin sud. Vor ocoli Europa prin Egipt si Turcia si vor face o escală de patruzeci si opt de ore la Cairo. Cînd D.C.3 îsi va relua zborul, la 9 ianuarie, în zori, în cabina pasagerilor nu mai era decît un civil printre militari: Foote. Rado nu a putut să-si învingă temerile si a dispărut în noaptea egipteană.

În ziua de 11 ianuarie, Foote călcă pe pămîntul Moscovei. El fu tratat si primit cu căldură. A fost chiar încredintat unei încîntătoare interprete a Centralei, pînă cînd va fi convocat în fata unei comisii, care va examina cazul său, atitudinea sa, în timpul războiului. Nu-i va fi greu să demonstreze că nu putea să scape de arestarea din noiembrie 1943, care a privat Armata Rosie de informatiile pretioase ale lui „Lucy". El va fi interogat mult timp asupra acestui „Lucy" si asupra modului de functionare a retelei. Apoi, el va fi expediat, spălat de orice bănuială si gata să servească din nou, la Sehodnia, faimoasa scoală de spionaj.

Vor face din el un agent de valoare. I se va acorda chiar gradul de maior al Armatei Rosii, ceea ce îi va asigura o soldă convenabilă. În cursul verii anului 1945, el află că Rado, pînă la urmă extrădat de Cairo, unde fusese găsit de către agentii

M.G.B.-ului, a fost judecat în stilul cel mai rapid si apoi executat.

Anuntul acestui mod de tratament rezervat fostului sef al retelei, destinat să-i dovedească că nu te poti juca cu Centrala niciodată, nu fu de natură să-i întărească deloc lui Foote convingerea că comunismul rămîne într-adevăr cel mai bun sistem propus omului. O dată cu trecerea zilelor, pe măsură ce experienta lui de agent secret crestea, iluziile sale se vor topi. De aceea, cînd la începutul lunii martie 1947 va fi trimis cu avionul în Berlinul de Est, el hotărî să fugă la prima bună ocazie ce i se va oferi. Avea o nouă identitate, cea a unui german, Albert Müller. I se spusese că trebuie să se pregătească să plece în America Latină, în Mexic, unde va servi ca rezident al unei Centrale care va spiona Statele Unite ale Americii.

A venit ceasul, aprecia el, de a trece în lagărul celălalt. La 2 august 1947, Foote fugi si se prezentă la autoritătile britanice din sectorul englez al fostei capitale a Reichului.

Astăzi, Alexander Foote este functionar al unei administratii a Coroanei. O administratie fără veleităti, care nu posedă vreo placă pe fatada sa... Dar poate că nu s-ar fi reîntors niciodată în Anglia dacă ar fi stiut că Alexandre Rado, sibaritul din Geneva, nu era mort, cum i se spusese pentru a i se atrage atentia. Rado îsi exercită meseria onorabilă de profesor de geografie la Universitatea din Budapesta. A îmbătrînit mult. Este totusi utilizabil în continuare !

Ce s-a întîmplat cu ceilalti eroi ai acestei drame ? Multi sînt morti, printre care si generalul Henri Guisan, mort la 12 aprilie 1960, condus pînă la cimitirul din Lausanne de mai mult de două sute de mii de soldati elvetieni, în mod spontan coborîti din munții lor, pentru a da un ultim omagiu aceluia care a înțeles că „neutralitatea integrală" a Confederatiei nu ar fi putut să fie salvată în perioada dintre 1939 si 1945. De aceea, el a preferat o „neutralitate activă"... A fost un mare soldat.

Si unii dintre trădătorii elvetieni au murit, printre care Ernst Leonhardt, ucis, în timpul unui bombardament, în Ger-

mania, de către Aliaţi, în martie 1945. Alţii au fost arestaţi, cum ar fi Tels Othmar Maag şi Franz Burri, fondatorii celei de-a 5-a Coloane elveţiene, încarceraţi în decembrie 1945.

Însă unul din destinele cele mai chinuite ale actorilor acestei tragedii, asemenea destinelor lui Rudolf Roessler şi al lui Walter Schellenberg, va fi acela al colonelului-brigadier Roger Masson.

Franţa ar fi putut de mult timp să-i acorde „Legiunea de onoare", Anglia „Ordinul pentru servicii deosebite", America „Crucea pentru servicii deosebite", iar Uniunea Sovietică „Steaua Roşie". Ca şi Guisan, şi el a servit cauza Aliaţilor, pentru ca Elveţia să supravieţuiască. Ne putem întreba dacă Elveţia de după război, cea care l-a încarcerat pe Rudolf Roessler, simbol al conştiinţei pătate, nu a vrut, un timp, să-l nimicească pe colonelul-brigadier.

Aşa cum Walter Schellenberg prevăzuse, pregătind capcana sa diabolică pentru a-l obliga pe Roger Masson să vină pînă la el, în septembrie 1942, colonelul-brigadier a fost acela care a tras consecinţele, de îndată ce s-a stabilit pacea; în mod crud, nemilos. Afacerea Masson, pentru că a existat o „afacere Masson", data din 28 septembrie 1945.

La această dată, presa elveţiană semnala că în ziua de 21 ale aceleiaşi luni, colonelul-brigadier, într-un interviu acordat reprezentantului ziarului „Chicago Daily News", F. Ghali, a relevat că s-a întîlnit cu Walter Schellenberg, şeful Serviciului de securitate german, în timpul războiului, de mai multe ori. Prima dată în Germania, apoi în Elveţia.

Doi deputaţi elveţieni, dl Dietchi, radical din Bâleville, şi dl Bringolf, socialist din Schaffhouse, organizară imediat asaltul, emiţînd ipoteza că şeful serviciilor de informaţii elveţiene ar fi fost „dus de nas" de nazist. În plus, ei considerau că, în orice caz, Masson depăşise mult atribuţiunile care-i fuseseră acordate şi au cerut, ca urmare, deschiderea unei „anchete de informare".

Li se va da satisfacţie. Judecătorul Couchepin va întreprinde o anchetă administrativă începînd de la data de 23 oc-

tombrie 1945. El va depune concluziile sale, la 28 ianuarie 1946, spălîndu-l în întregime pe colonelul-brigadier de orice bănuială.

În întregime oare ? Asemenea atacuri lasă întotdeauna o cicatrice. Şi astăzi găseşti în Elveţia pro-Massoni şi anti-Massoni. Aceiaşi ca şi în 1945. Cei care l-au crezut pe judecătorul Couchepin şi cei care nu l-au crezut. Roger Masson nu s-a mai ridicat niciodată cu adevărat de pe urma acuzaţiilor tulburi, lansate împotriva lui. Pentru că nu a putut niciodată să povestească adevărul sau să se apere în faţa lumii întregi. Şi aceasta numai pentru că era legat de secretul care îi interzicea să arate cele mai mici detalii privind această epocă, încă fierbinte şi îngrijorătoare. Cariera sa militară a fost oprită brusc în ziua de 28 septembrie 1945 şi nici în această privinţă nu s-a mai putut repune vreodată pe picioare.

L-am întîlnit de mai multe ori la hotelul din Lausanne, în inima acestui oraş, în fundul unei sufragerii triste, mobilată cu mese mici acoperite cu feţe de masă din plastic, aliniate ca cele dintr-o bucătărie. Într-un colţ, în apropiere de uşa cu vitralii, lipit de peretele tapisat cu o hîrtie cu desene cu crengi şi frunze de culoare cafeniu-închis, se afla un pian drept. Un decor neobişnuit în această Elveţie strălucitoare, unde hotelurile seamănă adesea cu nişte clinici luxoase.

Masson se simţea aici în largul său. Din 1936, de cînd a fost numit şeful serviciilor de informaţii elveţiene, el avea obiceiul să folosească acest loc pentru întîlniri. Era un hotel discret, cu multe ieşiri, la doi paşi de gară, propice întîlnirilor ce trebuiau să treacă neobservate. În timpul războiului, nimic mai natural. Astăzi, după douăzeci de ani, cînd nimic nu-l obliga să facă acest lucru, tot aici primea.

Omul se integrează în decor. Un personaj rotofei, liniştit. O siluetă densă, cu figura greoaie şi bărbia puţin flască. Mîinile sale scurte, pistruiate, se joacă mereu cu o pipă. Ochii săi albaştri, foarte pătrunzători, nu încetează să-l deruteze pe interlocutor. O îndelungată obişnuinţă. Acest lucru se simte. Da, el ne-a primit aici cu simpatie şi ne-a povestit întrevederile sale

cu Schellenberg. Însă, într-o zi, cînd am pus întrebări mai amănunțite, cînd am vorbit de Rudolf Roessler, colonelul-brigadier Masson s-a ridicat. Ne-a privit îndelung. Apoi, fără să spună un cuvînt, ne-a întors spatele. Nu l-am mai revăzut de atunci.

În ajun, el ne spusese :

— Acum cîteva zile am împlinit șaptezeci de ani. O sărbătoare fără istorie în casa mea la Mont-Pèlerin, colina care domină localitatea Vevey. Spre profunda mea surpriză, factorul, în această dimineață, mi-a adus sute de scrisori. Sute de oameni și-au amintit de mine... Vechii mei colaboratori. A fost cea mai frumoasă aniversare a mea, de douăzeci de ani încoace.

Și Elveția ? La urma urmei ea a servit drept cadru acestei stupefiante participări la istorie. Nu a fost oare și ea însemnată de această participare ?

Elveției nu-i place să se vorbească despre aceasta; cu atît mai mult trebuie să se spună lucrurilor pe nume: ea nu a suferit de pe urma războiului. Doar cîteva minuscule împroșcături de noroi, cel mult.

Nouă sute șaizeci și opt de elvețieni au murit în accidente între 1939 și 1945. Fie în accidente cu arme de foc, fie în cursul accidentelor de circulație și de pe munți, la care trebuie să mai adăugăm cîteva sinucideri. Au mai fost, de asemenea, trei mii de morți din cauză de boală. Tumori, afecțiuni pulmonare și cardiace. Trei mii de soldați care, oricum, tot ar fi murit de pe urma acestor boli, chiar dacă nu ar fi fost război.

Confederația a suferit cîteva bombardamente. Burgenul a fost bombardat în octombrie 1941, Bâle și Zürich în decembrie, în același an. Au fost numărate cîteva victime. Erori ale aviației Royal Air Force. Au fost, de asemenea, și erori ale aviației americane în toamna anului 1944. Ea a atacat gara din Delémont, trenul Soleure-Moutier și trenul direct Bâle-Zürich, în apropiere de Pratteln, precum și Mouginsul. La 22 februarie 1945 au avut loc unsprezece bombardamente la Stein-am-Rhein și la Ruf, unde au fost uciși 18 elvețieni, alți 50 fiind răniți. La 4 martie a fost rîndul Zürichului să fie bombardat, ca o consecință a atacurilor aeriene asupra obiectivelor situate la frontiere. Aliații vizau Germania. Elveția a primit cîteva lovituri. O proastă apreciere, de cîțiva kilometri...

Cu toate că uneori Elveția a încercat să facă lumea să creadă că a suferit de foame, ea nu a suferit. Mai avea mult pînă acolo.

„Este posibil ca greutatea medie a elvețienilor să fi scăzut, a scris un elvețian, Pierre Béguin, în ziarul „Le Balcon sur l'Europe", însă acest lucru nu era un rău, într-o țară unde obezitatea este un lucru ridicol care nu ucide.

În orice caz — și aceasta este o piatră de încercare foarte prețioasă — generația de copii crescuți sub regimul raționalizării nu a fost oprită în dezvoltarea sa. La cinci ani după terminarea ostilităților, nu s-a auzit niciodată vreo mamă de familie plîngîndu-se și pretinzînd că proasta sănătate a copiilor săi se datorează regimului de subalimentare din timpul războiului".

În tot timpul acestui conflict, pentru a rămîne fidelă imaginii de Epinal, pe care ea depune eforturi să o mențină o dată cu trecerea anilor, Elveția a confecționat colete. Aceste colete au îndulcit captivitatea unui mare număr de prizonieri de război. Ea a acoperit, de asemenea, un timp, vocea armelor, cu vocea inimii. Din noiembrie 1940 pînă în decembrie 1942, ea a oferit azil de trei luni la 21 365 de copii, dintre care 18 430 erau francezi, 2 499 erau belgieni și 453 erau sîrbi.

Obișnuiți cu restricțiile draconice pe care le cunoșteau patriile lor, acești strengari au primit, cu o recunoștință plină de uimire, revelația ciocolatei și a produselor de patiserie, de cremă, unt și lapte. Fiecare canton al Confederației a organizat colonii rezervate copiilor aflați în mizerie. Muncitorii de la fabrica de saci de hîrtie din Rothrist, din apropiere de Zürich, au lucrat, de asemenea, gratuit, un sfert de oră pe zi, timp de luni de zile, pentru a oferi, pe muntele Rigi, o vacanță de vis unui grup de mici parizieni.

Însă nu se poate uita că Elveția, aceeași Elveție, a expediat mii de mici evrei către camerele de gazare, nedeschizindu-le frontierele sale.

„Am primit o sută de mii", se aude spunîndu-se adesea de către elvețieni. Ar trebui să se precizeze însă că din cei o sută de mii de refugiați, acceptați de către Confederație între 1933 și 1945, numai 21 944 erau evrei. Pentru a încheia acest dureros capitol al istoriei sale din timpul războiului, cel mai bun lucru este să adopți conduita guvernului olandez. În 1952, într-un raport asupra comportării Elveției față de el, guvernul de la Haga a scris :

„Trebuie să mulțumim Elveției și, în același timp, să ne abținem să spunem mai mult..."

Aceasta cu atît mai mult cu cît Elveția poate pune în creditul balanței sale ajutorul de neprețuit pe care ea nu a încetat să-l acorde dușmanilor nazismului.

Este oare Elveția răspunzătoare de înfrîngerea hitleriștilor ?

Dacă este adevărat că serviciile de informații cîștigă războaiele mai sigur decît generalii pe cîmpurile de bătălie, atunci fără nici o îndoială că Elveția a participat la victoria Aliaților și a meritat acest lucru. Fără ea, fără ospitalitatea pe care a oferit-o, în momentele grele ale conflictului, celei mai fantastice rețele de spionaj antihitleriste, războiul ar fi cunoscut, și acest lucru este foarte posibil, un alt deznodămînt.

Fără îndoială, de asemenea, că, cu această afacere, mitul neutralității elvețiene s-a prăbușit definitiv. În schimb, o nouă imagine despre Confederație se afirmă. Aceea a unei țări participante, ca toate celelalte, la gloria și ororile marilor convulsiuni ale lumii. O imagine care demonstrează că, contrar a ceea ce unii pretind, istoria nu a abandonat Elveția.

CUPRINSUL

	Pag.
Din partea redacției	3
Un șef al serviciului de informații în misiune	7
Mă îngrijorează foarte mult securitatea führerului	21
Cele două greșeli ale lui Roger Masson	37
Un oarecare Rudolf Roessler	53
Werther și Olga	69
Elveția prevăzuse	83
Primele scurgeri de informații de la Comandamentul suprem al Wehrmachtului	93
NDA, FRX... Elveția cheamă Moscova	111
„Către toate rețelele... Către toate rețelele"	123
O dramatică descoperire	135
Urmărire pe unde	147
Ce e mai bun Aliaților, ce e mai prost nemților	159
Mii de spioni	169
Cursa întinsă lui Hitler	181
Atac împotriva Elveției ?	199
Sinucideri la frontiere	213
Agenții dubli ai lui Schellenberg	227
Pentru a-și salva țara	239
Ce au devenit ei	255

Responsabil de carte: lt. maj. Gheorghe Vasile

Dat la cules: 24.09.69. Bun de tipar 29.12.69.
Tiraj 1 500 ex., din care 1 400 ex. hîrtie semivelină
și 100 ex. hîrtie velină, format 16/61 x 86
Lucrarea conține 272 pag.

Responsabil de carte: lt. maj. Gheorghe Vasile

Dat la cules: 24.09.69. Bun de tipar 29.12.69.
Tiraj 1 500 ex., din care 1 400 ex. hîrtie semivelină
și 100 ex. hîrtie velină, format 16/61 x 86
Lucrarea conține 272 pag.